



LUND UNIVERSITY

Appendix till Försoningsstrategier i brytningstider

Olsson, Arne

2016

Document Version:
Annan version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Olsson, A. (2016, dec.). Appendix till Försoningsstrategier i brytningstider.

Total number of authors:
1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00



LUNDS
UNIVERSITET

Centrum för teologi och religionsvetenskap
Praktisk teologi

APPENDIX TILL FÖRSONINGSSTRATEGIER I BRYTNINGSTIDER

Vitaliseringsrörelser och församlingar i konflikt och samspel

Berättelserna om
Borås (AB), Halmstad (AH), Hjälmseryd (AJ),
Oskarshamn (AO) och Uddevalla (AU)

Arne Olsson

2016-10-18

FÖRORD

Försoningsstrategier i brytningstider är arbetsnamnet på ett forskningsprojekt som planeras resultera i en doktorsavhandling 2018. Syftet är att identifiera, analysera och utvärdera möten mellan kristna församlingar och vitaliseringsrörelser från 1970-talet in i 2000-talet lokalt på de fem projektorter som jag har valt ut: Borås, Halmstad, Hjälmseryd, Oskarshamn och Uddevalla. Fokus i forskningen är ställt på möten mellan företrädare för församlingarna och rörelserna – deras inbördes relationer: attityder, agerande och roller samt deras sökande efter vägar till konfliktlösning och försoning – och hur dessa möten kom att påverka församlingslivet på de fem orter som studeras.

Arbetsmetoden har varit att genom läsning av protokoll från kyrkoråd, församlingsmöten, styrelser, ett 100-tal intervjuer samt deltagande observationer i möten mellan människor – gudstjänster, sammanträden, bönesamlingar, etc. – samla ett material för analys. Ett steg i processen har varit att ur detta material skapa fem berättelser, en för varje ort. De är *inte* heltäckande historiska beskrivningar av utvecklingen bland församlingarna på orterna, utan syftet med dem är att berätta om de brytningstider som har kunnat identifieras. Berättelserna är skrivna under fyra års tid: 2013 var berättelsen om Uddevalla klar, Borås 2014, Oskarshamn och Halmstad 2015 och Hjälmseryd 2016. De är därför inte utformade på riktigt samma sätt. Intervjuerna har genomförts kontinuerligt sedan 2012.

Berättelserna har lästs av präster och pastorer på respektive ort. Därefter har jag mött dem för att diskutera, dels om bilden som jag ger stämmer med deras bilder av vad som hänt, dels rådgöra om något i texten var av en sådan art att det skulle kunna bli till skada, eftersom en del av berättelserna behandlar känsliga skeden. I några fall har kortare avsnitt därför strukits. Detta appendix innehåller dessa fem berättelser och är den del av analysmaterialet som kan göras publikt. Syftet med att offentliggöra det är att göra forskningen mer transparent. Berättelserna är även avsedda att vara ett underlag för samtal mellan församlingsledare och andra intresserade för att utvärdera det relationella nätverket mellan församlingar och rörelser – och därmed den ekumeniska utvecklingen under de senaste fyra decennierna.

Under tidsperioden från 1970-talet har jag verkat som ledare/pastor i Frälsningsarmén i bl.a. Halmstad samt i Uddevalla inom gemenskapsrörelsen och Örebromissionen/Evangeliska frikyrkan. Dessutom har jag varit anställd som församlingssekreterare i Svenska kyrkan. Det har gett mig erfarenheter från såväl etablerade samfundsförsamlingar som rörelser inom och utanför dessa. Jag har kunnat följa utvecklingen på två av projektorterna, Halmstad och Uddevalla, sedan 1970-talet på nära håll.

Texten berättar om personer som har haft nyckelroller i utvecklingen på orterna. För att undvika gränsdragningar mellan så kallade offentliga personer och dem som inte är det, har jag valt att inte namnge de nu levande personer som är eller har varit lokalt engagerade. De benämns istället t.ex. kyrkoherden i Hjälmseryd. De kommer att kännas igen av dem som känner bygden, men namnen blir inte sökbara på internet.

Att beskriva konfliktsituationer är en grannliga uppgift. För det första är det vanskligt att försöka klargöra vad som hänt, annat än i stora drag. Det jag kan återge är informanternas egna upplevelser och ställningstaganden kompletterade med protokollstexter. Den berättelse som jag skapar är också färgad av min egen förförståelse. Även om jag inhämtat information från informanter på de olika "sidorna" kommer det ändå att finnas läsare som ser situationen på ett annat sätt. Jag välkomnar därför respons med uttalanden som: "Så upplevde jag (eller någon jag kände) inte alls situationen! Hur kunde de som berättat se det på det sättet?"

TACK!

Det har varit en stor förmån för mig att få ta del av alla personliga berättelser, som bitvis varit smärtfyllda, bitvis fulla av glädje – och ibland djupt eftertänksamma och utvärderande. Ofta har jag kunnat identifiera mig med de upplevelser jag fått lyssna till – och blivit berörd. Ibland har vi skrattat eller fällt tårar tillsammans. Jag hade önskat kunna ta med mycket mer av det värdefulla material som intervjuerna innehåller. Men utskriften av dem omfattar omkring 1000 A4-sidor, så jag har därför varit tvungen att prioritera det som jag har ansett vara mest relevant för min forskning. Övrigt material är dock av stort värde för helhetsbilden och kommer att vara till nytta i det fortsatta arbetet.

*Jag vill varmt tacka alla er som gett mig förtroendet
att få förvalta delar av era livsberättelser och därmed göra detta forskningsarbete möjligt.*

Tack också till Nathan Söderbloms minnesfond och Stiftelsen C E Wikströms minne som stöder projektet.

INNEHÅLL

Förord	2
Inledning	6
AB. Borås	7
<i>AB1. Prolog</i>	7
<i>AB2. Rörelser som uppstod under 1970-talet</i>	8
AB2.1. Ungdomsrörelse i Pingstkyrkan	10
AB2.2. Skolevangelisation	10
AB2.3. Immanuelskyrkan	11
AB2.4. Församlingsoberoende gemenskapsgrupper i Borås	13
AB2.5. Gemenskapsgruppernas utveckling och särdrag	15
AB2.6. Den fortsatta utvecklingen i Pingstkyrkan	16
AB2.7. Ungdoms-RIA	18
<i>AB3. Rörelser som uppstod under 1980- och 90-talen</i>	19
AB3.1. Trosrörelseförsamlingen Borås Kristna Center (BKC)	19
AB3.2. Vineyard	21
<i>AB4. 2000-talets rörelser</i>	22
AB4.1. Rörelser inom Svenska kyrkan	22
AB4.2. The River	23
<i>AB5. 2010-talets rörelser</i>	25
AB5.1. Re:Life	25
AB5.2. Folkkyrkan	26
AB5.3. Ungdomsrörelse – KRIK och KUNG	27
AB5.4. Församlingsbildningar av internationell art	28
AB5.5. Storpastorat för Svenska kyrkan i Borås	29
<i>AB6. Borås ekumeniska råd (BER) och Ålska Borås</i>	29

AH. Halmstad	32
<i>AH1. Prolog</i>	32
<i>AH2. 1970-talets Halmstad och ekumenisk nyorientering</i>	32
AH2.1. Halmstads ekumeniska råd	32
AH2.2. Präst- och pastorsgemenskap	33
<i>AH3. Nya rörelser skapar spänningar</i>	34
AH3.1. Påverkan från de ekumeniska och karismatiska rörelserna	34
AH3.2. Frälsningsarmén	35
AH3.3. Metodistförsamlingen	36
AH3.4. Baptistförsamlingen	37
AH3.5. Immanuelskyrkan	39
AH3.6. Filadelfiaförsamlingen	39
AH3.7. Pingstförsamlingen	41
<i>AH4. Nya församlingsbildningar</i>	41
AH4.1. S:t Petrus Evangeliska Ortodoxa församling	41
AH4.2. Halmstad Kristna Center	43
AH4.3. EFS Johanneskyrkan och Kornhillskyrkan	45
<i>AH5. 2000-talets initiativ</i>	46
AH5.1. Frälsningsarmén	46
AH5.2. Församlingsplanteringen Med hjärta för Halmstad	49
AH5.3. Nattcafé-projektet för de "minsta" – en ekumenisk "generator"	50
<i>AH6. Epilog</i>	51
AJ. Hjälmteryd	52
<i>AJ1. Prolog</i>	52
<i>AJ2. Hjälmteryd – centrum i en gammal väckelsebygd</i>	52
AJ2.1. Gränsen mot Kronoberg	53
AJ2.2. Hjälmteryds gamla kyrka	53
<i>AJ3. Nya rörelser skapar spänningar</i>	53
<i>AJ4. Vitaliseringsrörelser under 1980- och 90-talen</i>	54
AJ4.1. Väckelsen i Hjälmteryd	54
AJ4.2. Rörelse i Rörvik	58
AJ4.3. Rörelse i Stockaryd	60
<i>AJ5. Nya församlingsbildningar</i>	61
AJ5.1. Guds kraft	61
AJ5.2. Rörvik	63
AJ5.3. Stockaryd	64
AJ5.4. Hjälmteryd	64
<i>AJ6. Försoningsarbete, relationsbyggande och ekumeniska initiativ</i>	65
AJ6.1. Ekumeniska utmaningar	66
AJ6.2. Relationell ekumenik	67
<i>AJ7. Epilog</i>	68
AO. Oskarshamn	69
<i>A01. Prolog</i>	69
<i>A02. 1970-talets fromhet i Oskarshamn</i>	69
A02.1. Rörelser i frikyrkoförsamlingarna	69
A02.2. Korståg	70
<i>A03. Rörelser som startade på 1980-talet</i>	70
A03.1. Shalom – en "parakyrklig" rörelse	70
A03.2. Baptistkyrkan möter en karismatisk rörelse	73
A03.3. Missionskyrkan möter en ungdomsrörelse	74

A03.4. Döderhult möter en högkyrklig rörelse	75
A03.5. Svallidens alliansförsamling möter trosrörelsen	76
A03.6. Församlingen Emmanuel/Livets Ord	76
A04. 2000-talets rörelser	79
A04.1. Omstart i Baptistkyrkan 2010	80
A04.2. Kristinebergskyrkan – ett distrikt inom Oskarshamns församling	80
A05. Ekumeniken	81
A05.1. Oskarshamns ekumeniska/kristna råd (OER/OKR)	82
A06. Epilog	83
AU. Uddevalla	84
AU1. Prolog	84
AU2. Rörelser som uppstod i 1970-talets Uddevalla	85
AU2.1. Ekumenisk rörelse Svenska kyrkan–frikyrkorna	86
AU3. parallella uttryck för vitaliseringsrörelser	88
AU3.1 Förnyelsen i Bäve församling	89
AU3.2 Tureborgsgemenskapen	91
AU4. 1987–1995 Turbulens, splittring och nyorientering	96
AU4.1. Församlingen Fristaden etableras	96
AU4.2. Elida	98
AU4.3. Förändringar i relationerna kyrka–frikyrka	100
AU5. 1995–2001 Försoningsarbete och relationsbyggande	101
AU5.1. Förändringar i attityder och relationer	101
AU5.2. Fristaden och ekumeniken	104
AU5.3. Nytt uttryck av karismatisk förnyelse i slutet av 1990-talet	105
AU6. 2001–2010 Konsolidering och samarbete	105
AU6.1. Församlingen Kingdom	105
AU6.2. Mariakyrkan	106
AU6.3. Initiativ till ekumeniska arbeten i Uddevalla efter 2000	107
AU6.4. Identitet – kyrklig, frikyrklig, eller ”en kyrka”	109
AU6.5. Arbetet med nattvardsfrågan	110
AU7. Epilog	111
Referenser	112

INLEDNING

Detta är fem berättelser om gemenskapen och relationerna mellan församlingarna i Borås, Halmstad, Hjälmteryd, Oskarshamn, respektive Uddevalla sedan 1970-talet samt deras relationer till olika vitaliseringsrörelser. Kyrkan som Kristi kropp är en av de allegorier som har lyfts fram i de teologiska samtalen sedan mitten av 1900-talet, särskilt i den ekumeniska dialogen för en gemensam förståelse av kyrkan. I en kropp hålls en mångfald av former och funktioner samman för att kunna fungera i samspel med varandra. När spänningar uppstår och banden mellan delarna brister, blir kroppen dysfunktionell.

I en kropp förenas bestående struktur och ständig förändring. Om en gemenskap skall fortleva behöver den ständigt vitaliseras, menar många teologer och beteendevetare. Det gäller också den kristna gemenskapen. Det kan ske genom en process som långsamt förändrar kyrkan, men gång på gång under kyrkohistorien har människor ansett att genomgripande förändringar behövts. Antropologen Anthony Wallace (1923–2015) kallar det som då uppstår för revitaliseringsrörelser. De kommer plötsligt och förändrar en struktur under några få års tid.¹ I avhandlingen använder jag begreppet vitaliseringsrörelser.

Under 1960- och 70-talen växte Jesus-rörelsen² och den karismatiska rörelsen fram, till att börja med i stor utsträckning inom de etablerade kyrkorna, parallellt med såväl den ekumeniska rörelsen som uttryck för mer traditionell väckelserörelse i en del lokala församlingar. Rörelser när det gäller bibel-syn och därmed t.ex. kvinnor i kyrkliga ämbeten har varit andra inslag. 68-rörelsen³ påverkade en del församlingar, med ett ökat engagemang för det man då kallade för Tredje världen som följd. Dessa rörelser tillhör dem som har gjort avtryck på de fem orterna. De skapade spänningar, vilket gjorde att relationer ibland brast och vållade sorg bland de berörda. Men de vitaliserade också gemenskapen i och mellan församlingar på orterna samt bidrog till den kristna kyrkans mångfald.

Vitaliseringsrörelser inom kyrkan har fått namn som herrnhutism, pingstväckelse och Jesusrörelse. En rörelse är dock komplex och kan innehålla strävanden efter förändring på flera områden, t.ex. diakoni, dogmatik, fromhet, ekumenik, karismatik, liturgi eller gemenskapsformer. Var för sig kan sådana förändringar av olika människor betraktas som önskvärda eller inte önskvärda. Det som synliggörs mest i en rörelse behöver heller inte nödvändigtvis vara dess kärnvärde. En teologisk stridsfråga kan t.ex. ha dominerat bilden av en rörelse, medan en betydelsefull ecklesiologisk fråga kommit i bakgrunden. Rörelser kan därför ha avvisats eller välkomnats på delvis felaktiga grunder. Den ekumeniska rörelsen under 1900-talet har på många sätt varit framgångsrik i att föra de historiska kyrkorna närmare varandra. Under samma tid har nya kyrkobilddningar tillkommit, möjligen med ökad mångfald som följd, men ibland på bekostnad av enheten när försoningsansatser misslyckats eller uteblivit.

De fem berättelserna ger möjlighet att bekanta sig med hur dessa strömningar och rörelser påverkat och påverkats av de lokala kristna församlingarna och den ekumeniska gemenskapen på orterna.

¹ Wallace, Anthony (1956:264-270) "Revitalization Movements" in *American Anthropologist*, 58 (2), 264-281

² Jesus-rörelsen, Jesus-folket, uppstod bland hippies i Kalifornien, var en rörelse som sökte kyrkans rötter, tillämpade tungotal, trodde på helande samt prövade olika former av egendomsgemenskap, som att bo i kollektiv.

³ 68-rörelsen är ett samlingsnamn på en rad radikala rörelser som uppstod i samhället under 1960- och 70-talen.

AB1. PROLOG

”Det finns en knallementalitet även bland kyrkorna”, sa en av informanterna när jag sökte kontakt för en intervju. Historiskt är Boråstrakten en bygd där många individuella initiativ tagits för att starta nya ”egna företag” som mission, gemenskapsgrupper och församlingar. Så uttryckte sig en annan informant och fortsatte:

Man kan ju säga att Borås är lite grann [...] typiskt en entreprenörstad. Det där känns som att det har gällt även på det andliga området. Det har ju startats en del såna här kyrkliga gemenskapsformer. Så har jag och min kollega försökt att fråga: ”Men vad är er drivkraft som gör att ni vill starta det här. Vad är det som inte finns i dom etablerade samfunden.” Och då har vi fått: ”Nä, men det är bara för att vi tycker att det är kul att ha en gemenskap, alltså starta nåt eget.” Och det är ju ett rätt ovanligt sätt att hitta på en kyrka: Att man vill ha nåt eget i stället för att man är med i en gemenskap som redan finns.*⁴

Borås – en kommun med 106 000 invånare, 66 000 i tätorten – ligger i det så kallade bibelbältet som sträcker sig från Västergötland in i Småland.* Det är av tradition en väckelsebygd med en stark frikyrklighet. Väckelserörelser har både vitaliserat och splittrat församlingarna. Frikyrkorna i Borås hade t.ex. under 1930-talet en stor möteskampanj under pastor Frank Mangs ledning. Många kom där till tro, lät döpa sig och blev medlemmar i olika församlingar. Samtidigt fanns olika sätt att se på en del teologiska frågor. Delvis som en konsekvens av detta valde en stor grupp ur Borås Baptistförsamling att bilda Tabernakelförsamlingen, som kom att samarbeta med Örebromissionen.⁵

Även inom Svenska kyrkan har olika strömningar fått vara med att forma församlingslivet. Redan under tidigt 1800-tal påverkade hoofianismen, en rörelse influerad av pietism och herrnhutism, Borås. När textilindustrin växte kom arbetskraften från Mark och Kind, och förde med sig de rörelser av schartauanskt och gammalkyrkligt slag som hade fått stor utbredning i Göteborgs stift.*

Under 1960-talet byggde Svenska kyrkan i Borås sex nya mindre kyrkor: Byttorp, Sjöbo, Trandared, Dammsvedjan, Hulta och Hässleholmen. Kyrkorna byggdes genom stöd från den då mycket aktiva småkyrkörörelsen. De nya småkyrkorna skapade ett nytt engagemang, menar en av informanterna.

Det var ju lite grann av väckelse får man säga. [...] Det var ju en väldig entusiasm för detta. Många frivilliga som ställde upp.*

Under de sista åren av 1960-talet började den ekumeniska rörelsen förändra relationerna mellan Borås församlingar. Ett av initiativen togs av en av prästerna i Caroli församling: kyrkvandringar.

Vi samlades på ett ställe och sen gick vi ut. Kyrkorna låg väldigt tätt i stan. [...] Då gick man till varandra. Det var nästan en gång i månaden. Man umgicks, man sjöng och man bad tillsammans. Och vi lärde oss att älska varandra. Allt det där gamla traditionella gnället med katolikhat och ”dom där pingstvännerna dom är galna” osv, det försvann precis.*

Kyrkvandringarna pågick under flera år och kombinerades med predikstolsbyten. Som följd av dessa vandringar startades omkring 1970 något som kallades för ”Samtal över gränserna”. Det innebar att präster och pastorer möttes till samtal omkring en fråga under två-tre timmar en förmiddag. Detta

⁴ Stjärna * i texten står för dolda referenser med tidsangivelser till en eller flera informantintervjuer.

⁵ Information i mail 2013-10-22 från Korskyrkan (f.d. Tabernakelförsamlingen). Örebromissionen och de församlingar som samarbetade med denna har uppgått i Evangeliska frikyrkan.

samtal fortsatte sedan i en offentlig kvällssamling några dagar senare. Det kunde vara församlingssy-
nen, dop-, eller nattvardsfrågan. Samlingarna hade en stor bredd och särskilt drivande var Rainer
Kuntze, kyrkoherde i den katolska församlingen och Bengt Zethraeus, pastor i Missionskyrkan. Dessa
informella möten mellan präster och pastorer resulterade i att olika ekumeniska initiativ började tas.*

AB2. RÖRELSER SOM UPPSTOD UNDER 1970-TALET

Vid ingången till 1970-talet fanns inom Svenska kyrkan i Borås två rörelser som främst fick utrymme i
Caroli respektive Gustav Adolfs församlingar. En av dem var den rörelse som under 1900-talet växte
fram utifrån nyorientering i bibelsynen. Den kom bland annat att verka för att prästämbetet öppnades
för kvinnor och senare att samkönad samlevnad bejakades. Gustav Adolfs församling i Borås var över
lag positiv till denna rörelse och tog emot den första kvinnliga prästen i Skara stift. I frågan om kvinn-
liga ämbetsbärare stod denna strömning nära frikyrkorna, där de flesta samfund redan tidigare tagit
emot kvinnor i pastorstjänst. Men frikyrkopastorernas relationer till prästerna i Gustav Adolf förefal-
ler ändå ha varit svagare än till prästerna i Caroli.*

Inom Caroli församling utvecklades en rörelse av hög- och gammalkyrkligt slag i ekumenisk och kar-
ismatisk riktning. Öppenheten för karismatiska företeelser innebar att hallelujarop, lovsång samt be-
sök av t.ex. The Fisherfolk från England med förkunnare som Graham Pulkingham – som även bad för
sjuka – förekom i Caroli kyrka.* En informant berättar om hur det kunde gå till i vanliga gudstjänster:

När det hade börjat röra på sig lite grann här, då uppmärksammade vi bl.a. att det var en gammal
farbror som vi kallade för "halleluja-mannen". Han ställde sig bara rätt upp i predikan när han blev
berörd eller när han tyckte att han skulle säga någonting. Mitt i mässan reste han sig upp och sa
"Halleluja" högt. Sen började han tala i tungor och uttyda. Och detta höll ju på ett par år. [...] Ja, man
blev väldigt häpen först. Men sen hade man varit van vid att det var ett stort ekumeniskt engage-
mang, inte minst genom Nytt Liv-offensiven, och då lärde man ju känna olika traditioner.*

Prästerskapet i Caroli hade under 70-talet i stora drag en teologisk samsyn. En av informanterna från
Svenska kyrkan menar att det var bibelsynen och den positiva hållningen till den karismatiska rörel-
sen som under 1970-talet var grunden för det närmande som skedde mellan frikyrkopastorerna och
framför allt Caroli församlings präster. De flesta av dem var även förankrade i Kyrklig förnyelse, en
rörelse inom Svenska kyrkan främst på Västkusten, där bl.a. biskop Bo Giertz var aktiv. Prästerna
stannade också länge på sina tjänster, vilket skapade en kontinuitet som gagnade det ekumeniska re-
lationsbyggandet men också utgjorde en konservativ kraft inom Svenska kyrkan.*

Men olikheterna mellan Caroli och Gustav Adolf gjorde inte att prästerna inte kunde umgås eller sam-
arbeta över församlingsgränserna, menar en av informanterna från Svenska kyrkan, för

... på den tiden var det inte så svårt att samarbeta som det är nu, för det fanns inte så mycket miss-
tro och så mycket att det ska va på ett visst sätt, utan det var mycket mera öppenhet. [...] Det] var
aldrig nånsin att vi hade några fighter eller så utan vi diskuterade saker, men inte nåt annat.*

De kyrkoherdar som verkade i de båda församlingarna åren runt 1970 var öppna och måna om sam-
förstånd och samarbete, enligt samma informant.

De tidiga initiativen till överskridande av gränser tycks alltså ha kommit från flera håll. Omkring 1970
samlades också församlingsöverskridande bönegrupper, främst med ungdomar. En sådan grupp var
exempelvis spontant sammansatt av en frälsningssoldat samt några lutheraner och pingstväänner.*

Som en konsekvens av de relationer mellan församlingarna som utvecklats åren runt 1970 arrangerades 1972 med Bertil Paulsson den första av två "Nytt Liv-kampanjer". I dem var såväl Svenska kyrkan som frikyrkorna engagerade.* Inför Nytt Liv-kampanjen 1972 bedrevs ett målmedvetet förberedelsearbete med litteratur och undervisning om bl.a. uppföljningsarbete.

Då var vi uppdelade i stadsdelar och alla kristna i den stadsdelen möttes och hade bönegrupper. Man blev på nåt sätt sammansvetsade och man bad för sin stadsdel och var mer utåtriktad. Folk såg att vi hörde ihop. [...] Både vuxna och ungdomar, alla träffades i den gemenskapen. Det saknar jag.*

Så uttrycker sig en informant som var tonåring 1972. Nytt Liv-kampanjerna – den andra hölls 1973 med John Hedlund – ses av flera informanter som en viktig del av den ekumeniska utvecklingen.*

Efter mötena på söndagskvällarna under Nytt Liv-offensiven så samlades alla präster och pastorer till gemensam samling, bara för präster och pastorer. Då tog vi upp en del frågor som hade lite grann med bibelsyn, men framför allt dopfrågan kom upp då. För då var det ju mycket förkunnelse om Andens dop. Vad var det för nånting? Och pingströrelsen med bekännelseppet och liksom barndopssyn: hur går det ihop.*

Flera berättelser om vad som hände under Nytt Liv-konferenserna pekar på glädje över den nära gemenskapen och upptäckten av varandras traditioner, som när präster och pastorer vid samlingen efter kvällsmötet tillsammans bad tidegården. För flera av frikyrkopastorerna var det en ny erfarenhet.

Under 1970-talet präglade den karismatiska rörelsen stora delar av kristenheten, såväl nationellt som internationellt. I Borås återspeglas denna rörelse i viss mån i Nytt Liv-kampanjerna, men snarare var det församlingarnas egna väckelserörelsetraditioner som påverkade utvecklingen under det tidiga 1970-talet. Inte heller var inflytandet från Jesusrörelsen stort. Men Borås berördes av två internationella rörelser, evangelisationsorganisationen OM⁶ och bibelstudieorganisationen Navigatörerna⁷. Dessa två organisationer hade en evangelikal inriktning och var därför vid denna tid inte särskilt öppna för den karismatiska rörelsen. Plattformen för rörelserna var Immanuelskyrkan (Svenska Missionsförbundet), men själva skådeplatsen förefaller ha varit ungdomarnas möten med varandra, inte minst i skolans värld. Rörelsen berörde därför indirekt många av församlingarna. De kristna skolgrupperna på Bäckängsgymnasiet tycks alltsedan den tiden ha spelat en stor roll. Både ungdomarna i Pingstkyrkan och i Immanuelskyrkan hade fokus på evangelisation.

Det växte efter hand fram nära relationer mellan de ungdomar som gick till Pingstkyrkan och dem som tillhörde Immanuelskyrkan. Över huvud taget var det en rörlighet mellan de unga i de olika församlingarna i Borås. En informant från en frikyrkoförsamling berättar:

[Det fanns] bönegrupper som gick tvärs genom församlingarna och vi ungdomar började röra oss bland dom andra kyrkorna. Vi höll ju till mest mot Missionskyrkan och Pingstkyrkan. Det var ju där vi var mest, men så var det ju ungdomar från alla församlingar, EFS, Korskyrkan och Baptisterna. Vi var liksom tillsammans allihopa.*

Men de kulturella olikheterna var påfallande – kontrasten mellan Pingstkyrkan och Immanuelskyrkan förefaller ha varit tydligast. Så här berättar en informant som då var i 20-årsåldern:

⁶ OM (Operation Mobilisation, senare Operation Mission, nu OM Sverige) startade på 1960-talet med evangelisation i Europa och Indien. Arbetet har utvidgats till många fler länder bl.a. med hjälp av skeppet Logos Hope. Organisationen kom till Sverige på 1970-talet och fick sin bas i Smålandsstenar. (<http://www.omsverige.se/om-oss/var-historia> 2014-08-08)

⁷ Navigatörerna är en internationell rörelse för evangelisation. De utbildar människor för dörrknackning och man-till-man-samtal. Genom detta och bibelstudiegrupper skall de sprida den kristna tron. Se Peterson, Jim (1983) *Evangelisation som livsstil* Stockholm: Norman

Där var ju reportage i tidningen om att i Missionskyrkan satt man och spelade kort. Och så var det på andra sidan: I Pingstkyrkan där låg dom på knä och bad. Så var det.*

Evangelisationsinriktningen skilde sig också åt mellan kyrkorna. Pingstkyrkans ungdomar engagerade sig energiskt för de ungdomar som använde droger. Det innebar att de gick ut på gatorna i Borås med traktater och pratade med och inbjöd ungdomar till lördagskvällsmöten och andra samlingar. För ungdomarna i Immanuelskyrkan var skolevangelisation det primära.

AB2.1. UNGDOMSRÖRELSE I PINGSTKYRKAN

En drogmissbrukande tonåring från en storstad placerades 1970 i ett familjehem i Borås. Familjen var engagerad i Pingstkyrkan och den unge mannen följde ibland med dit och började få kompisar där. Detta gjorde att han deltog i ett ungdomsläger, där han upplevde ett gudsmöte. Det blev en radikal omvändelse, som medförde att han lämnade sitt missbruk. En dramatisk tid följde för honom själv och för hans omgivning. Han berättade överallt om sitt gudsmöte, vilket påverkade andra ungdomar både i och utanför Pingstkyrkan. Det blev början på en väckelserörelse i Pingstkyrkan, framför allt bland ungdomarna, som började gå ut på Borås gator. Narkotikabruket bredde vid denna tid ut sig och det var till de missbrukande ungdomarna de främst vände sig. Många följde med till församlingen, kom till tro och lämnade sitt missbruk. En av de då unga berättar:

Vi var med i det gänget som var ute och evangeliserade på stan. Det var många som blev frälsta och kom med. Sen var det ju några som försvann och föll tillbaka i sitt missbruk, men det var många som var med i gänget i Pingstkyrkan. Och det är ju många, även icke missbrukare som blev frälsta i Pingstkyrkan och kom med. Där var det ju en stor ungdomsväckelse i Pingst.

Pingstförsamlingen såg det som hände som en genuin väckelse och gladdes över de omkring 200 unga som kom till tro.*⁸

AB2.2. SKOLEVANGELISATION

Under året 1971–72 bestämde sig några ungdomar, som tillhörde Immanuelskyrkan i Borås och gick på Bäckängsgymnasiet att ta sin tro på allvar. De hade utmanats under bibelstudier med Navigatorernas material, som hade börjat användas i Borås. En av dem berättar:

På den tiden så var Borås en sån stad att efter gymnasiet så flyttade man och läste på annan ort. [...] Men då bestämde vi oss för – vi pratade mycket om vision för Borås – och då bestämde vi oss för att satsa. Så vi var en stor grupp som inte flyttade iväg, utan vi stannade i stan och satsade på det. Och efter det blev det ju en ungdomsväckelse, kan man säga, i stan.*

Som en följd av Nytt Liv-offensiven 1972 beslutade kyrkorna i Borås att anställa en skolevangelist. En av de nybakade kristna studenterna tackade ja när han blev tillfrågad. Under föreberedelsearbetet för och under Nytt Liv-offensiven var flera av ungdomarna med som s.k. följearbete och fick av bibelläraren Karl-Erik Freed (Örebromissionen) och andra en undervisning som kom att påverka arbetsmetoderna vid skolevangelisationen.* Dessa var knappast av det försiktiga slaget. Så här beskriver en av informanterna arbetet:

Då kom vi samman ett gäng och frågade vilka som ville vara med. Vi var ju aldrig grupp, utan vi var ju alltid gäng. Vi talade aldrig om att vi undervisade på en samling, utan vi snackade. Vi hade ju en egen vokabulär på allting så. Då så sa vi att nu vill vi inte ha nån mesig grupp med nåt... sitta med

⁸ Aronsson (1990A:177) skriver att 200 ungdomar kom till tro i början av 1970-talet, varav 150 döptes i Pingstkyrkan. Han kopplar dock denna rörelse till Jesusväckelsen, men enligt flera informanter var sambandet med denna rörelse, eller andra grenar av den karismatiska rörelsen svag.

några ljus, utan nu vill vi ha tuffare. Så vi kontaktade I15 som var på gång då och frågade om dom hade några tanks, som vi kunde vara på och ta bild. Men det hade dom inte. Så vi gick ner till stationen och hängde på ett lok där. Så hade vi skrivit en massa frågor som "Varför lever jag?" och "Vad är meningen med mitt liv?". Så skrev vi på lappen att nån av oss som du ser på bilden kommer att ringa dig inom den närmsta veckan och då vill vi träffa dig för att prata om dom frågorna. Och så tog vi klasslistan och ringde allihop. Och så träffade vi dom... Så utmanade vi dom på att ha bibelstudier utifrån Johannevangeliet om "Vem är Jesus och vad vill han mig?"*

Anställningen av skolevangelisten var också pådrivande för bildandet av Borås Ekumeniska Råd 1973. Det var inte praktiskt att han var anställd av 17 församlingar.*⁹

AB2.3. IMMANUELSKYRKAN

Många av dem som kom till tro genom skolevangelisationen började besöka och engagera sig i Immanuelskyrkan. Genom kontakten med organisationen Navigatörerna bedrev de unga ledarna en omfattande bibelstudieverksamhet i smågrupper. Efter hand knöts allt närmare kontakter med OM. Ett så stort antal Boråsungdomar reste ut med OM-skeppet att man inom OM sa att Borås var den stad i världen som skickat mest folk till dem under 70-talet.* Ungdomarna var också aktiva i kyrkan. En av de äldre medlemmarna berättar:

1973 och skall vi säga dom närmaste fem åren så hade vi i stor sett i gudstjänsterna alltid ett 50-tal ungdomar som satt främst till vänster och som väldigt flitigt slog i sina biblar och följde med och antecknade under predikan. [...] Och det glädde oss.*

Ungdomarnas engagemang i gudstjänsterna hade sin grund i bibelstudieverksamheten som växte snabbt. En grupp kunde ha åtta deltagare. Alla dessa åtta hade sedan själva smågrupper som började med två eller tre och sedan växte. 1976 anställdes två tongivande ledare för bibelstudieverksamheten (en av dem hade tidigare även verkat som skolevangelist i Borås, den andre var ganska nyomvänd) på en delad tjänst som gårdsföreståndare för Sturegården i Immanuelskyrkan.¹⁰ Deras anställning ändrades efter ett år till att de båda blev gårdsassistenter

... för att arbeta med personkontakter och bibelstudier bland ungdom i linje med den verksamhet som härvid vuxit fram de senaste åren, med Ungdomskören Liv, samt med uthyrningsfrågor och övrig administration [...] att samarbete skall ske mellan de gårdsanställda och församlingens pastorer.¹¹

En av dem som anställdes berättar:

Då var vi anställda på en provperiod – det var väldigt noga. Under en vår var det 30 stycken som kom till tro ganska snabbt där och blev döpta. Då sa dom att provperioden måste avslutas. För det var inte lyckat, arbetet vi gjorde.*

Orsaken till att projektet avslutades var sannolikt inte att provperioden var misslyckad, utan att det uppstått spänningar mellan ungdomarna – speciellt deras tongivande ledare – och församlingsledningen. Man kan fråga sig hur denna anställning över huvud taget kunde komma till stånd, med tanke på de spänningar som tydligen rådde redan tidigare. Men kanske var det bättre, som en informant menar, att anställa sin "motståndare".* Spänningarna kan till en del ses som kulturellt betingade, t.ex. att ungdomarna kom till gudstjänsterna i träschor och blåjeans, vilket en av dem berättar om:

⁹ Protokoll Missionskyrkans styrelsemöte 1973-05-17

¹⁰ Immanuelskyrkans styrelsemöte 1976-11-18 § 203

¹¹ Immanuelskyrkans styrelsemöte 1977-12-15 § 276

Det var ju väldigt vänsterinriktat då, när jag gick i gymnasiet. Det var ju väldigt mycket vänsterfolk som blev frälsta. Dom hade ju inget språk som funkade i kyrkan. Mitt i vittnesbörden kunde det komma både det ena och det andra.*

Till en del handlade konflikten om bibelsyn, och utifrån denna familjesyn. Efter en gudstjänst 1977-04-24 blev motsättningarna exponerade. En informant berättar:

Det var ju ganska liberalt – började det komma i Missionsförsamlingen. Vi var ju inte nåt liberala. Vi var ju våldsamt bibeltroende. [... En] annan av våra framträdande ledare, han hade ju en undervisning där han i princip bara läste dom här orden om mannen som kvinnans huvud och sådana här saker. Det blev ju uppror i församlingen.*

Två brev till församlingsstyrelsen följde på denna gudstjänst. I ett av breven står: "Bla. framfördes en syn på familjen som vi anser att varken SMU eller församlingen kan ställa upp på."¹² Vid styrelsemötena 1977-05-01 och 1977-05-12 behandlades frågeställningarna i breven och följande beslut togs vid det senare mötet:

Styrelsen uttalade sig enhälligt ej stå bakom den bibelsyn som framkom i predikan vid familjegudstjänsten den 24 april.¹³

Det är värt att notera den kombination av vänsterinriktning och konservativ bibelsyn som förekom hos ungdomarna. Ifrågasättandet från församlingsstyrelsen gällde även bibelstudierna i olika hem.

Det jobbiga [för församlingsledningen] var ju då att vi då liksom inte hämtade vår auktoritet från pastorerna i församlingen. Utan vi hämtade från [...] våra bibelstudieledare. Pastorerna var egentligen inte negativa, men dom kom ju i en väldigt svår sits för församlingen tyckte att det var fel att vi inte tog mer intryck av dom. Men dom ville inte det.*

Orsaken till ifrågasättandet var sannolikt inte principiellt, utan utifrån rädsla för att de unga ledarna skulle få ett okontrollerbart inflytande. Ungdomarna mötte detta med olika medel, t.ex. sattes pseudonymen Helge Froms teckning med texten "Alltså, jag har inget emot husförsamlingar, bara dom träffas i kyrkan" upp på olika ställen i Immanuelskyrkan.*

Det var inte bara traditionsbärarna som upplevde smärta över de spänningar och den splittring som efter hand uppstod. Även familjer delades. Så här beskriver en av informanterna:

De riktigt gamla var det aldrig några problem med. Dom kände igen tonen i detta. Folk hade själva blivit väckta. Men mellangenerationen, deras barn var det problem med. Och dom var ju våra föräldrar.*

Till församlingens 100-årsjubileum gjordes ett drama om väckelsen i Närunga mellan Borås och Vårgårda. Skådespelare var de medelålders församlingsmedlemmar som ungdomarna upplevde som kritiska. En av dem säger:

Dom gjorde ett kyrkospel, en teater helt enkelt, om utvecklingen där. Allt var ju parallellt till det som skedde i deras egen församling. Men dom kunde inte se att detta var en direkt parallell. Och där dom stod och sa precis samma saker, bara med ett lite mer ålderdomligt språk, till auktoriteterna där, som dom själva var i verkligheten. Du vet när vi satt och såg... Va! Ser dom inte. [...] Det var ju helt makalöst.*

Men informanten medger:

¹² Brev från en gemenskapsgrupp i Immanuelskyrkan 1977-04-31 och ett annat 1977-05-05 där även bibelsynen ifrågasattes

¹³ Immanuelskyrkans styrelsemöte 1977-05-12 § 125b

Alltså, vi var ju inte så psykologiska, utan vi retade ju dom gamla missionsförbundarna till vansinne. Och tyckte det var lite kul med. Men dom kunde inte ta det. Så dom sa ju nej till detta då [fortsättningen med arbetet med bibelstudiegrupper]. Då lämnade vi Missionskyrkan.*

Den brytning som följde och som bl.a. ledde till bildandet av församlingsoberoende gemenskapsgrupper skapade mycket smärta i församlingen. En av informanterna berättar att den märks ännu 2014:

Här i församlingen har man nästan försökt undvika att prata om det. Vad jag har märkt beror det på att det var många familjer som blev splittrade. Antingen stannade föräldrarna här och barnen lämnade församlingen. Eller halva familjen, kanske mamma eller pappa går ur med barnen, och dom andra barnen stannar kvar. Det är smärtsamt har jag märkt.*

En av orsakerna som anges till att församling och rörelse inte kunde hållas samman är att församlingen inte lyckades rekrytera pastorer som kunde möta de starka och tongivande ledarna. En informant som var styrelseledamot vid denna tid säger:

Därmed inte sagt att det var något fel på dom, tvärtom var dom väldigt bra människor på alla sätt och goda pastorer, men det hjälpte inte när dom inte fick ingång i gruppen.*

Förutsättningarna för en god start för nya pastorer var inte så gynnsamma när den unga gruppen hade hållningen att församlingens ledare skulle rekryteras inifrån församlingen.

Vi sa ju det att Gud reser upp ledare bland dom som kommer till tro. Så var det ju på Bibelns tid. I stället för att det kommer nån från hit och dit och skall lösa alltihopa. Så det var vi väldigt kritiska mot när det skulle komma hit nån. Då ställde vi knepiga frågor när församlingen tog hit nån ny pastor och dom kände sig ju inte välkomna då.*

I stället blev det ledare från andra platser, främst från Navigatörerna och OM, som kom att få allt större betydelse för den ungdomliga gemenskap som växte fram. Uppenbarligen var de unga ledarna här influerade av en ecklesiologi som menar att lokala församlingsledare bör rekryteras och kanske utbildas inom församlingen, medan impulser utifrån gärna kan tas emot av ledare som kommer på tillfälliga besök (den utsände, aposteln).

AB2.4. FÖRSAMLINGSOBEROENDE GEMENSKAPSGRUPPER I BORÅS

Det första embryot till 70- och 80-talens församlingsoberoende gemenskapsgrupper i Borås uppstod redan 1970 i Gånghester – en förort till Borås. Den gruppen är den enda som fortfarande (2014) fungerar som en fristående gemenskap – de har inte bildat församling – och har en nära relation till trakten församlingar. Samfundsberoende gemenskapsgrupper bildades på flera platser i Sverige under 1970-talet. Ofta hade de en komunitetsliknande form. I Borås och flera andra platser flyttade kristna medvetet till socialt nedgångna områden, där det dels var relativt lätt att få lägenhet, dels sågs som en utmaning att få vara med om att förändra den sociala situationen i området. När jag i fortsättningen skriver om dessa gemenskapsgrupper skriver jag Gemenskapen med inledande versal.¹⁴ Det var i gruppen i Gånghester i början av 70-talet som det första inflytandet i Borås från Navigatörerna blev tydligt. Efter en navigatörskonferens i Birmingham utvecklades en rörelse med bibelstudier. En av ledarna berättar:

¹⁴ Jag vill därmed undvika sammanblandning med de gemenskapsgrupper som organiserades i församlingarna. Gemenskapen i Borås bestod av flera stora grupper, som i sin tur var indelade i cellgrupper, och såg sig inte som en helt sammanhållen struktur, även om dess ledare möttes regelbundet. Knut Frohm (1995) *Livsstil eller organisation: en studie av några kristna gemenskapsgrupper i 1980-talets Sverige* Lysekil: Bokhuset, har skrivit ingående om fenomenet Gemenskapen.

Då när vi kom tillbaka från den här konferensen så bröt det ut. Det kom folk till tro varenda vecka i nåt år. [...] Vi samlades för bibelstudier och sen växte det här lavinartat.*

Pastorn i missionsförsamlingen i Gånghester, Dalsjöfors och Målsryd vid 70-talets början var positiv till utvecklingen och de bibelstudier som hölls i hemmen. Grupperna kunde också hyra en ungdomsgård som församlingen hade i Dalsjöfors. Efter några år förändrades relationerna vid ett pastorsbyte.

Här ute blev det – mer än i stan – en brytning. För här hade vi en pastor som kom och sa att man inte fick ha något i hemmen utan det skulle vara i kyrkan.*

Den nye pastorn tog efter hand kontakt med distriktsföreståndaren som kom för att föra samtal med gruppen. Distriktsföreståndarens slutsats var att församlingen borde se positivt på det som hände. En viss attitydförändring mellan församlingens pastor och gruppen inträdde senare, men relationen blev aldrig riktigt bra. Någon stor inverkan på gruppens utveckling fick dock inte denna situation, eftersom de flesta av dem som kom till bibelstudiegrupperna var ungdomar som inte tidigare hade varit med i någon församling och inte heller kom från kristna hem.*

Relationen mellan Gemenskapen i Gånghester och pingstförsamlingen där var oproblematiske och Gemenskapen fick starkt stöd från den pastor som verkade där 1977–1986.*

Under 1977 hade många ungdomar, främst från Immanuelskyrkan, börjat flytta in i bostadsområdena Kristineberg och Hässleholmen. De hämtade sin inspiration till detta bland annat från gruppen i Gånghester. Från Immanuelskyrkans sida har det ibland framhållits att de flesta som anslöt sig till gemenskapsgrupperna kom från dem, men utifrån enkätsvaren i avhandlingen av Knut Frohm ges en annan bild med ett brett spektrum av kyrkotillhörigheter – eller en bakgrund utan någon tillhörighet alls, vilket gällde för en majoritet.¹⁵ Däremot hade många av de unga ledarna tidigare varit engagerade i Immanuelskyrkan. Utvecklingen fick stora konsekvenser för församlingen. En informant säger: "Så det slog ju väldigt hårt. Vi fick ju en åldersmässig svacka i församlingsgemenskapen."* När Immanuelskyrkan i Borås inte förlängde projektet med de anställda ungdomsledarna 1978, lämnade de tillsammans med många av de andra ungdomarna i församlingen. Gemenskapen sökte sig då, för de storsamlingar som de började anordna varannan lördag för alla bibelstudiegrupper, till andra kyrkor. Behovet av speciella mötesplatser blev efter hand tydligare när Gemenskapen började praktisera dop och nattvard. Eftersom de inte hade någon egen kyrka med dopgrav sökte de från gång till gång efter en församling som var villig att låta dem använda deras kyrka. En gång hade de fått tillåtelse att ha sin dophögtid i Pingstkyrkan. I slutet av gudstjänsten var det några som dansade till lovsången. En av informanterna hörde några äldre damer kommentera detta där de satt i bänken: "Å, nu dansar dom också." Därefter fick de inte använda den kyrkan.*

Uppskattande och varma relationer utvecklades till flera församlingsledare, t.ex. kyrkoherden i Caroli, vilka tidvis upplät sina kyrkor för Gemenskapens samlingar. Ingen av dem kom emellertid att få någon djupare och mer varaktig mentorsrelation till gemenskapsgruppernas relativt unga ledare.* Delar av Gemenskapen hade också gudstjänstgemenskap med Frälsningsarmén under åren runt 1990.* En av pastorerna i Immanuelskyrkan erbjöd dem att använda församlingens lokaler i Sturegården för sportaktiviteter, med tanken att de skulle känna sig hemma och kanske söka sig dit.*

Gemenskapen hade inte någon stabil struktur, utan det var en viss omsättning – och alla trivdes inte:

¹⁵ Frohm (1995:135, 141)

Vad jag hörde var att många som gick ur församlingen inte trivdes i den nya gruppen. En del sökte sig tillbaka hit, andra gick till andra församlingar och en tredje grupp stannade kvar i gruppen och en fjärde grupp som helt lämnade kyrkan.”*

Man delade även upp sig på fler stadsdelar i Borås efter 1980. Omfattning när Frohm gjorde sin undersökning (kring 1990): Hässleholmen (ca 100 medlemmar), Kristineberg (50) och Daltorp (150).¹⁶

AB2.5. GEMENSKAPSGRUPPERNAS UTVECKLING OCH SÄRDRAG

Under 1980-talet fick Gemenskapen på Hässleholmen en alltmer församlingsliknande struktur och gick därmed en något annan väg än de andra grupperna i Borås och Gånghester. Omkring 1990 gick Gemenskapen på Hässleholmen igenom en kris men fortsatte och 2003 gjorde gruppen en nystart, nu i samarbete med Evangeliska frikyrkan, och bildade Kyrkan i Ribbingsgården 2005. Den bytte 2014 namn till Brokyrkan.* Församlingsbildandet skedde med god information till och i samförstånd med Borås ekumeniska råd, där församlingen idag är representerad. I minnesanteckningarna från BER:s styrelse 2005-02-02 står det:

Styrelsen gästades av tre personer [... som] informerade styrelsen om den församlingsbildning som de ämnar göra. Ett öppet och mycket intressant samtal följde efter den inledande informationen.

Gemenskapen kom att engagera sig i samhällsfrågor, t.ex. det s.k. Vallmoprojektet som var godkänt av dåvarande Skolöverstyrelsen samt Rätt till liv-kampanjen.¹⁷

De läromässiga grunder som jag finner utifrån intervjuerna stämmer väl med de iakttagelser Knut Frohm har redovisat i sin avhandling och kan listas i fem punkter.¹⁸

1. Hela Bibeln är sann – en biblicistisk eller fundamentalistisk bibelsyn¹⁹
2. Individens skall vara i centrum och målet var ett personligt förhållande till Gud
3. Bibelstudiegrupperna var viktiga och sattes i någon mån i motsats till stora möten och gudstjänster
4. Det allmänna prästadömet och lekmännens roll i gemenskapsbyggandet betonades
5. De engagerade sig i global mission (främst OM)

Vi kan här lägga märke till ett inflytande som inte kom från samfunden, varken nationellt eller lokalt. I stället var det andra strömningar som påverkade Gemenskapen i Borås. En informant säger om bibel-synen:

Vi har ju haft en väldigt konservativ bibeltro. Och det är ju navigatörsprinciperna.*

När det gäller församlingssynen menar Frohm att den gick ut på att det egentligen bara fanns en församling på varje ort. Gemenskapen var en del av denna församling. Varken matrikel, byggnad, tradition eller organisation konstituerade en församling. I stället gestaltades församlingen genom livet i den kristna gemenskapen. Smågrupperna betonades, eftersom man där hade som störst möjlighet att vara öppna och ärliga mot varandra samt skapa trygghet, förtroende och omsorg.²⁰

Detta sätt att se på församlingen kom med Jesusrörelsen och den karismatiska förnyelsen. Den var vanlig bland de gemenskapsgrupper som växte fram under 1970-talet. Det gjorde att församlingsledare och gemenskapsföreträdare ofta pratade förbi varandra. I stället för samfundsledare blev bibellä-

¹⁶ Frohm (1995:133, 136)

¹⁷ Frohm (1995:136-138)

¹⁸ Se även Frohm (1995:134-135)

¹⁹ Fundamentalism i svensk kontext behöver nödvändigtvis inte vara av det militanta slaget, där inga andra åsikter accepteras. Min uppfattning är att Gemenskapen snarare präglades av en viss konservatism.

²⁰ Frohm (1995:140) Bekräftas av informanter*

rare som Wilhelm Bergling och Kjell Sjöberg, vilka stod för denna församlingssyn, de som påverkade grupperna. Inflytande från t.ex. Kroksbäcksgemenskapen i Malmö finns också dokumenterad i intervjumaterialet.*²¹

Den ledarsyn som Gemenskapen stod för var också ett bekymmer för det ekumeniska samarbetet. Den ansågs odemokratisk och när Gemenskapen tog formen av en församling och sökte medlemskap i Borås Kristna Råd (BER), så var det detta som gjorde att man först senare beviljades inträde.*

Efter hand tonades den auktoritära ledarsynen ner och ledarna för Gemenskapen blev mer samordnande, uppmuntrande och rådgivande. I det skedet skulle idéer och initiativ i stället helst komma från gräsrotterna. Ledargruppen utgjorde också ett stöd både för varandra och för dem som arbetade med samhällsinitiativ och ibland hamnade i hetluften.²²

Ekumeniskt betraktat så togs alltså Gemenskapen emot på olika sätt. Ett av kyrkoråden skrev om Gemenskapen: "Den utgör en utmaning till oss alla. Rörelsen gör vad vi aldrig lyckats med – samlar flera hundra unga människor kring ett centralt kristet program." Caroli kyrka öppnades en tid för Gemenskapens storsamlingar, där deras förkunnelse och karismatiska former fick utrymme, men där också kyrkoherden och andra präster ofta deltog, ibland med predikan. I båda fallen accepterades som återkommande fenomen de nya uttryck och symboler som den karismatiska rörelsen hade fört med sig. Men den täta gemenskap som utvecklades inom grupperna ifrågasattes också bland kyrkorna. Man frågade sig om det kunde leda till indoktrinering genom t.ex. bibelstudierna.²³

2014 finns Gemenskapen i Gånghester kvar som en fristående gemenskap men med ett engagemang i Missionsförsamlingen på platsen. Gemenskapen på Hässleholmen finns delvis kvar och många av dess aktiva är en del av Brokyrkan som nu lokaliserats till Hässleholmen.

AB2.6. DEN FORTSATTA UTVECKLINGEN I PINGSTKYRKAN

En av de ungdomar som kom till tro i Pingstkyrkan hösten 1970 skulle under senare delen av 1970-talet komma att verka som andrepastor i församlingen. Redan 1972–1973 engagerades han som så kallad "ettåring" med ansvar för söndagsskola och tonårsverksamhet och med att arbeta i församlingens bokhandel. Därefter bodde han på andra platser och utbildade sig vid Pingströrelsens bibelskolor till pastor. Under våren 1976 diskuterades i Pingstförsamlingen frågor om skolevangelisation och anställning av en ny medarbetare, en evangelist. Inför höststarten flyttade den unge mannen till Borås och anställdes som vakansevangelist²⁴. Flera förslag till fast medarbetare behandlades under Pingstkyrkans äldstemöten (motsvarande styrelse) under hösten, och i februari 1977 fick han anställning som ordinarie medarbetare och kom sedan att arbeta som andrepastor till halvårsskiftet 1981. 1978 avskildes han till äldstebroder i församlingen och kom att ingå i styrelsen.²⁵

År 1976 pågick fortfarande, enligt några informanter, den rörelse som berörde Pingstkyrkan och som var ekumeniskt inriktad, men den hade stagnerat något.* Det första den nye vakansevangelis-

²¹ Så var det även i relationerna mellan Tureborgsgemenskapen och pastorerna i Uddevalla. Olsson (2013:82-86)

²² Frohm (1995:139)

²³ Frohm (1995:135) med referens till brev från kyrkoherden i Borås Caroli församling 1981-05-16 (Ragnar Lundell som gick i pension 1981)

²⁴ I pingstförsamlingar har det förutom pastor, ibland andrepastor, eller ungdomspastor, också funnits evangelister med en mer utpräglad utåtriktad uppgift för t.ex. friluftsmöten och litteraturspridning. Gränsen mellan andrepastor och evangelist har varit flytande. En orutinerad person som gått bibelskola anställdes ofta först som evangelist.

²⁵ Församlingsmöte 1977-02-05, §5 och 1978-02-04, §8

ten/andrepastorn tog sig an var att försöka ta reda på varför många av de ungdomar som kommit till tro under tidigt 70-tal inte längre fanns kvar i församlingens verksamhet. Detta gjorde han tillsammans med några andra som blev medlemmar i Pingstkyrkan under dessa år. De kom fram till att

... merparten av alla som levde kvar hade lyckats få någon förankring i familjer i församlingen. [... De såg] betydelsen av kristna hem. Och unga kristna hem som öppnade upp och kunde betjäna unga människor.*

1978 började andrepastorn och några andra unga i församlingen närma sig de fristående gemenskapsgrupperna som hade storsamlingar med upp emot 300 besökare. Många av de unga kände varandra sedan tidigare. De hade mötts genom t.ex. kristna skolgrupper och Nytt Liv-kampanjerna. Initiativet "skapade en viss nervositet" i Pingstförsamlingen, som kan ha varit en första orsak till den konflikt som sedan började växa. Samfunden – inte minst Pingströrelsen – såg med skepsis och viss oro på de mer eller mindre fristående gemenskapsgrupper som växte fram i slutet av 70-talet.*²⁶

1979 deltog andrepastorn och ytterligare en medarbetare från Pingstförsamlingen i en konferens om församlingstillväxt i Yoido Full Gospel Church, Söul i Sydkorea, med dess pastor David Yonggi Cho. Det som gjorde djupast intryck på dem var den intensiva bönen, med t.ex. hela nätter av bön, som präglade församlingen samt tillväxten som stimulerades av att församlingen var indelad i små grupper. Efter hemkomsten tog andrepastorn – efter samråd med föreståndare och äldste – tre initiativ: För det första placerade han på talarstolen en klocka av det slag som användes i Söul för att dämpa bönebruset när någon skulle tala. Det skulle vara en påminnelse om vikten av bön. För det andra inbjöd han till en kortvariant av bönenätter mellan klockan 21 och 24 en gång i månaden och för det tredje startade han några grupper som möttes i hemmen för att möta behovet av tillhörighet hos de ungdomar som kom till tro. Smågrupper som möttes i hemmen fanns det en viss tveksamhet till i församlingen.*

Andrepastorn var uppenbarligen initiativrik, något som uppskattades i församlingen. Men det skapade också spänningar mellan andrepastorn och den äldre pastorn, som förvisso tillät initiativen, men inte själv var engagerad i dem. Andrepastorn föreslog, fick stöd för och genomförde några uppskattade ledardagar med bibelstudier samtal och personlig förbön. Dessa följdes upp med ett äldsteläger då även äldstebrödernas fruar var med. Det var något helt nytt i den mycket mansdominerade församlingsledningen och skapade ytterligare kredit för andrepastorn.*

Under ett projekt som handlade om ökat givande engagerade sig andrepastorn i den ekonomiska planeringen och kom då att trampa in på ekonomirådets område, vilket inte uppskattades av alla. Kritiken mot honom kom nu inte bara från pastorn. I de sammanträden församlingens äldste hade togs, enligt två informanter, de rådande spänningarna upp under vårvintern 1981, men i protokollen från församlingsmötena finns ingenting nämnt förrän 1981-05-02 i §3. Där framgår att äldstebröderna

... hade måndagen före församlingsmötet samlats och börjat närma sig varandra och hade åter fått känna "brödragemenskapen".

Där ges inte mycket information om konflikten, bara att den hade delat äldstekåren, men att man trodde sig ha närmat sig varandra. Andrepastorn hade beviljats en tids ledighet.

Styrelsen ansåg det bäst att inte ge någon mer ingående redogörelse i detta skede, då det inte skulle kunna förbättra situationen, utan församlingen ombads att bedja för saken.

Öppenheten inom Pingstförsamlingen förefaller vid denna tid inte ha varit särskilt stor. Problemet lyftes tydligen bara en enda gång vid ett församlingsmöte – det tillfälle då alla medlemmar hade till-

²⁶ Olsson(2013A:84-88)

fälle att vara med – och då bara med information där det alltså tydligt utsades att församlingsledningen inte önskade en allmän dialog om problemet. Situationen i äldstekåren förbättrades inte. Två av informanterna berättar om ett nytt äldstemöte någon vecka senare där ultimatum ställdes och mötet hade att ta ställning till att antingen andrepastorn eller pastorn skulle sluta. Andrepastorn meddelade då att ett sådant beslut skulle de inte behöva ta och sade upp sig med omedelbar verkan.*

Samma dag som andrepastorn slutade sin tjänst flyttade familjen till ett hus i Dalsjöfors, strax utanför Borås. Även andra familjer, främst ur Pingstkyrkan, flyttade dit och en form av kristen närgemenskap bildades utefter en villagata, som kom att kallas "Hallelujasvängen".* En viss dragkamp om församlingsmedlemmar i Pingstförsamlingen förekom under denna tid.*

I november 1982 sökte den nu f.d. andrepastorn upp en av äldstebröderna i Pingstförsamlingen och fick till stånd ett möte mellan dem och pastorn. Där bad andrepastorn om förlåtelse för att han brustit, främst för att han i det svåra läget som varit inte orkade älska de andra och det bidrog till att något gick sönder. På egen begäran fick han sedan även träffa äldstekåren. Det ledde till att han deltog vid församlingmötet 1982-12-11 där han enligt protokollets §1 "bad församlingen om förlåtelse för att han handlat omoget och han önskade nu lämna allt gammalt bakom och gå vidare". Vid alla tre tillfällena gavs han förlåtelse.*

Fortfarande råder, enligt informanterna, olika uppfattningar om huruvida andrepastorn verkligen gjort upp och försonats med församlingen.* Det som finns dokumenterat är andrepastorns bön om förlåtelse och, enligt informanterna att förlåtelse gavs. Det saknas information eller dokumentation om huruvida församlingen eller dess ledning gav ett gensvar genom att ge uttryck för sin del av konflikten.

Kontakterna mellan ledare för gruppen i Dalsjöfors och ledare för gemenskapsgrupperna på Hässleholmen och Kristineberg fortsatte och resulterade bland annat i en organiserad bön för Borås med samlingar i bl.a. Korskyrkan (Örebromissionen, ÖM, senare Evangeliska frikyrkan, EFK). Det fanns tankar på att starta en församling i Dalsjöfors, men ledarna blev avrådade från detta och samarbetade i stället med Målsryds missionsförsamling som hade en kyrka i Dalsjöfors. 1988 flyttade flera av familjerna till Uppsala för att gå Livets Ords bibelskola.*

AB2.7. UNGDOMS-RIA

Behovet av stöd till missbrukare av olika slag gjorde att Borås ekumeniska råd på förslag från Svenska kyrkans diakoner startade ett ungdoms-RIA. Samfälligheten köpte 1978 in ett hus på Allégatan och Borås ekumeniska råd anställde två personer.²⁷ En stor grupp frivilligarbetare gjorde att huset kunde hålla öppet dygnet runt. En informant från Svenska kyrkan som var med i arbetet säger:

Det var jättekul för att då fick man ju verkligen lära känna folk från de andra församlingarna. Även jobba ihop med dem, så man blev bekant med, man fick ansikten på många...*

Innan detta hände hade det varit sparsamt med mötesplatser mellan medlemmar i Svenska kyrkan och frikyrkorna. Några ekumeniska utflykter per år hade gjorts i diakonal regi.

²⁷ Enligt protokoll från äldstemöte i Pingstförsamlingen 1978-06-02 §8

AB3. RÖRELSER SOM UPPSTOD UNDER 1980- OCH 90-TALEN

AB3.1. TROSRÖRELSFÖRSAMLINGEN BORÅS KRISTNA CENTER (BKC)²⁸

1988 kom Fred Nilssons forskningsrapport *Parakyrkligt – om business och bön i Sverige*²⁹, som var skarpt kritisk mot såväl parakyrkliga organisationer – t.ex. OM, missionskeppet Elida och UMU (missionsorganisationen Ungdom med Uppgift) – som mot trosrörelsen med dess framgångsteologi, främst representerad av församlingen Livets Ord i Uppsala. I november det året startades trosrörelseförsamlingen Lustgården i Borås med cirka 50 medlemmar. De kom främst från Immanuelskyrkan, Pingstförsamlingen i Gånghester och Gemenskapen på Hässleholmen. Många av dem hade då också deltagit i en lördagsbibelskola under 1987. Inför församlingsbildandet hade församlingsbildarna ingen direkt kontakt med andra kyrkor i Borås, men några informella kontakter togs bl.a. med ledaren för Gemenskapen i Gånghester, som inte såg något konkurrenshot från eller någon misstro mot den nya församlingen.* Orsaken till att den nya församlingens valde att avstå från att kalla till en informationsträff om församlingsbildandet var en övertygelse om att, i det spända läge som rådde, det från båda sidor skulle komma att "sägas saker där som senare kommer att ångras".

Några formella kontakter mellan Lustgården och övriga församlingar i Borås förekom inte de närmaste åren, men 1992 inbjöd församlingen till en lunch för stadens pastorer. Syftet var att normalisera relationerna mellan Lustgården och övriga församlingar. En informant från Lustgården säger:*

Bl.a. bad vi om förlåtelse för en del attityder som vi haft även om vi officiellt välsignat allt Guds folk. Det gensvar vi fick var att de själva bad om förlåtelse och där upprättades en kontakt vilket gjorde att vi blev inbjudna att vara med i pastorsträffar mestadels med frikyrkopastorerna.*

Inom trosrörelsen var sådana steg inte helt accepterade, utan ledare där avrådde från allt för nära relationer till övriga församlingar och den ekumeniska rörelsen. Men det förekom även på andra håll.³⁰

Ett led i närmandet, som banade väg för pastorssamlingen 1992, var att pastorn i Lutherska missionskyrkan (Evangeliska fosterlandsstiftelsen, EFS) omkring 1990 tog kontakt med Lustgårdens pastor och föreslog att de båda skulle äta lunch tillsammans. "Där började, kan man säga, vårans resa mot en större öppenhet", säger en informant. En samling för präster och pastorer där Lustgårdens pastor fick i uppdrag att tala över ämnet "Blir alla helade?" var också ett viktigt steg och gjorde att de närvarande fick en ny bild av Lustgårdens teologi. "Det här var inte alls vad vi trodde." Samtalet gav en trovärdig bild av en sund syn på helande, menar en informant från en frikyrkoförsamling.*

Vägen till gemenskap med övriga församlingar blev dock ganska lång. Det fanns, och finns i viss mån fortfarande, en stark skepsis mot trosförsamlingen i Borås. En av informanterna säger:

Och det är klart ... jag var ju väldigt reserverad mot trosrörelsen, men [deras pastor] har hela tiden haft en positiv och öppen relation. Han skickade blommor till välkomstmötet. Sen har det växt fram en vänskap som har fördjupats och vi träffas ju som pastorer ungefär en gång i månaden.*

År 2000 fördes ett samtal i Borås Ekumeniska Råd (BER) om att få kontakt med församlingarna Lustgården, The River och Vineyard, men frågan bordlades.³¹ År 2002 kom det en formell ansökan från Lustgården genom deras pastor om medlemskap i BER. I minnesanteckningarna står det:

²⁸ Från början hette BKC Lustgården.

²⁹ Nilsson (1988)

³⁰ Olsson (2013A:7)

³¹ Minnesanteckningar BER 2000-11-08: §29

En livlig diskussion om ekumenik i allmänhet och med trosrörelsen i synnerhet utbröt. BER:s AU/styrelse kostaterade att det är årsmötet som beslutar, men att tiden kanske ännu inte är inne och att vi därför rekommenderar pastor Teglund att vara mycket aktiv i predikantförbundet och vid dess soppluncher och bönestunder för att vi där lär känna och respektera varandra.³²

År 2003 kom en ansökan från församlingarna Lustgården och Vineyard om inträde i BER.

Samtal inleddes kring var gränserna går för vilka som skall ingå i BER. Tankar fanns kring teologiska skillnader mellan våra samfund och det är inte lätt att finna var gränserna går. En tanke som kom fram var att undersöka vad som skett inom Sveriges Kristna Råd. Håkan undersöker nuläget nationellt. Samtalen fortsätter och målet är att vi inte skall vara ett hinder för Kristi kyrka att öka i betydelse i Borås.³³

I april 2004 hölls ett extra årsmöte där beslutet att församlingen Lustgården skall ingå i BER togs. Beslutet var ett majoritetsbeslut, vilket gjorde det möjligt för kyrkorådet i Brämhult att ifrågasätta beslutet, som borde ha fattats bara om konsensus rått. Kyrkorådet ansåg också att kallelsen till extra årsmöte inte gått ut i vederbörlig ordning.³⁴

Ett samtal med församlingens kyrkoherde fick dock kyrkorådet att acceptera Lustgårdens medlemskap i BER. I samtalet framhölls att BER skall vara en reflexionsgemenskap, inte en kyrkogemenskap. Det kunde inte vara fel att reflektera tillsammans även med människor som tycker olika. Men BER skulle inte vara en evenemangsorganisation. Därmed kunde kyrkorådet fortfarande äga sin egen självständighet, utan att behöva riskera att förknippas med trosrörelsen.*

Med församlingen Lustgården i BER förändrades dock BER:s profil. Tidigare hade man kunnat ha fler gemensamma satsningar än vad som sedan blev möjligt. En informant från en frikyrka säger:

Och då var det nog så som jag uppfattade det att från Svenska kyrkan sa man att "OK, vi kan föra teologiska samtal, men vi vill inte jobba tillsammans med den här församlingen. Vi kan inte ha ett praktiskt samarbete."*

I mitten av 00-talet namnändrades Lustgården till Borås Kristna Center. På församlingsnivå fanns fram till 2014 inga direkta relationer mellan dem och Svenska kyrkan. En informant beskriver det så här:

Dom har inte [...] predikat i Gustav Adolf-kyrkan. Jag tänker när vi har haft ekumeniska predikstolsbyten [---] Men däremot finns det en respekt som går djupare än övertygelsen på individnivå. Nånstans så finns där en kontakt som fungerar och sen så är vi ju väldigt långt ifrån varandra vad det gäller teologisk grundhållning. Jättelångt. Jag tycker ju att längre tillbaka i tiden så har det varit ett dilemma med trosrörelsen och deras teologiska grundhållning. Sen känns det lite som att dom har klingat av i sin extrema teologiska grundhållning och är mer som en karismatisk evangelikal pingstförsamling nu, känns det som. [---] Nånstans så har relationerna vuxit i betydelse."*

Bland ungdomarna finns inte samma gränsdragningar som bland de medelålders, vilket påpekas av några informanter.* Under de kristna ungdomshelger som ordnas i Borås är Borås Kristna Centers unga medarrangörer.

Borås Kristna Center har förändrats under åren, såväl teologiskt som ecklesiologiskt. Några medlemmar som kom från Gemenskapen på Hässleholmen när Lustgården bildades fick finna sig i att avstå från den gemenskapsinriktning som hade utvecklats där och ta till sig den framtoning som Livets Ord hade präglat. Men på 2010-talet har det kommit en ny förändring:

³² Minnesanteckningar BER 2002-03-19 §87

³³ Minnesanteckningar BER 2003-02-26

³⁴ Minnesanteckningar BER 2004-05-26 samt brev från Brämhults församlings kyrkoråd 2004-08-17

”Jaha, nu har vi gått ett varv och så har vi på något sätt vant oss vid en annan kultur, och så kommer det här tillbaka.” 70-talet präglades ju av det här att folk bodde i kollektiv.*

Den självbild BKC delar med Gemenskapen i Borås är att deras närvaro och bidrag har befruktat liv och arbete inom kyrkorna i Borås.*

AB3.2 VINEYARD

Gemenskapen i Borås fick redan under 1980-talet kontakt med Vineyardrörelsen i USA och började använda delar av deras undervisningsmaterial. 1986 hölls en stor kristen konferens i Birmingham där rörelsens förgrundsgestalt, John Wimber, medverkade. Några personer ur Gemenskapen deltog vid konferensen. Den gjorde starkt intryck på dem.

Wimber undervisade, som han gjorde, på sitt lättsamma sätt, men man kände – med gedigen bibelkunskap och stor teologisk integritet.*

Informanten imponerades av att ledarna inte pressade upp någon stämning, utan allt skedde i stillhet. Efter denna konferens höll Gemenskapens ledare sig informerade om vad som hände i och tog del av undervisningen från Vineyardrörelsen. År 1991 började två par från Gemenskapen och ett par som tidigare verkat som ungdomspastorer i Korskyrkan mötas med en tanke om att kanske ”skapa någonting i den här andan som Vineyard hade”. 1993 hade de kommit så långt att de tog kontakt med ledarna för Vineyard i Sverige, Hans Johansson och Hans Sundberg, som gav ett positivt gensvar. Det året höll de sin första gudstjänst, men eftersom John Wimber vid den tiden inte ville att det skulle startas Vineyardförsamlingar i Norden kom det att dröja till 1995 innan de officiellt blev en Vineyardförsamling. Församlingsbildandet skapade inte någon oro vare sig i Korskyrkan eller i stadens övriga församlingar. Korskyrkan ”välsignade dem i deras önskan att nå människor med evangelium”.*

Åren runt 1997 hade det omfattande arbetet gjort de aktiva trötta. Några av ledarparen flyttade och den mycket aktiva lilla församlingen beslutade att dra ner på verksamheten, säga upp den lokal de hade och hyra in sig i Bodakyrkan (Svenska Baptistsamfundet). Det gjorde också att församlingen kom att ligga i Hässleholmen och därmed kunde verksamhetens fokus dit bli ännu tydligare. 1998 blev ett av paren ordinerade som pastorer inom Vineyard.* Samarbetet uppskattades i Bodakyrkan:

Det var ett gott samarbete. Vi hade Alpha tillsammans. Vi hade någon gudstjänst gemensamt. Det fanns ett flöde av människor. Man hälsade på varandra och tyckte om varandra och hade goda relationer. Dom hade sina möten på onsdagskvällar varje vecka och så var det söndagseftermiddagar efter gudstjänsttid. Två träffar i veckan.*

En av informanterna beskriver församlingens ledarskap som mycket brett, komplett. En av dem var en mycket strukturerad strateg och visionär, ett par var duktiga på självvård och omsorg och ett annat par var evangelister och missionärer.*

Antalet medlemmar var under åren i regel inte fler än 20–30 och den aktiva gruppen ännu mindre. Genom Alpha-kurser, s.k. ”änglahyss” (t.ex. erbjuda sig att kratta löv för att skapa kontakter) och annan uppsökande verksamhet betjänade man under åren flera tusen människor. Många blev kristna, men gruppen aktiva ökade inte i antal. Det berodde bland annat på att medlemmar sökte sig till andra församlingar eller flyttade från Borås. Att medlemmarna självständigt sökte sig till andra verksamheter och församlingar låg också i linje med Vineyards församlingssyn att församlingen på en ort är en enda, och att var och en bör vara där den känner att den bäst kan tjäna Gud. Men med tiden blev ambitionsnivån för verksamheten och det begränsade antalet aktiva ett problem.*

När en av grupperna i Gemenskapen planerade för en nystart på Hässleholmen 2007 ställdes frågan till församlingen Vineyard, om de inte kunde göra detta tillsammans. Församlingsledarna i Vineyard förde då frågan vidare till Vineyard Sverige, om det skulle kunna bildas en samarbetsförsamling mellan Vineyard och EFK, det samfund som den nya Kyrkan i Ribbingssgården kom att ansluta sig till. När detta inte var en framkomlig väg, valde Vineyardförsamlingens pastorspar att verka för en avveckling av församlingen och själva ta steget in i Kyrkan i Ribbingssgården 2008. En stor del av församlingen följde efter, medan några blev kvar i Bodakyrkan eller sökte sig till andra församlingar.*

Ingen av de informanter från olika kyrkor som uttalat sig om församlingen Vineyard har haft något negativt att säga vare sig om församlingsbildandet, de år de var verksamma, eller församlingsavvecklingen. Flera möjliga orsaker till att inte samma slitningar och konflikter uppstod runt Vineyard som bara några år tidigare skett runt BKC anges av olika informanter. Vineyardrörelsen var vid den här tiden ganska accepterad och i många fall respekterad bland samfunden. Det förefaller också som om den nya församlingens ledarskap redan innan starten hade etablerat goda relationer till de övriga församlingarna. Församlingen klargjorde från början att man inte var intresserad av att rekrytera medlemmar från andra församlingar, och det var få som sökte sig till dem från andra församlingar.*

AB4. 2000-TALETS RÖRELSER

AB4.1. RÖRELSER INOM SVENSKA KYRKAN

Fram till 2000-talets början levde inom Svenska kyrkan i Borås två rörelser parallellt. Dels en liberaliserande rörelse som fann sitt huvudsakliga utrymme i Gustav Adolfs församling och dels en restaurationistisk rörelse som kom att höra hemma i Caroli församling. I den förra bejakades den nyorientering i bibelsyn som bland annat öppnade för kvinnor i prästämbetet och senare för kyrklig vigsel av samkönade par. Den senare rörelsen sökte snarare restaurera en tidigare hållning i bibelsynsfrågorna. Den ändrade inriktning som efter hand genomfördes i Caroli församling låg i linje med de beslut kyrkomötet har tagit. Ställningstagandet har dock skapat en del svårigheter och vilshenhet, såväl inom det ekumeniska arbetet i Borås (se vidare under rubriken Borås ekumeniska råd), som bland dem med gammal- och högkyrklig övertygelse.

AB4.1.1. KOINONIAN ARKEN

Ända fram till första kyrkovalet på 2000-talet var ämbetsfrågan en kyrkopolitisk stridsfråga i Caroli församling, men efter detta satte, enligt en av informanterna, "kyrkorådet ned foten när det gällde ämbetsfrågan". 2002 anställdes en kvinna som kyrkoherde i Caroli församling och därmed blev det svårt för många att fortsätta att fira gudstjänst där. Det bildades då en grupp som kallade sig för Arken och som möttes i en lokal som Svenska kyrkan hyrde av ett bostadsbolag. Gruppen tangerade Missionsprovisen – dess dåvarande biskop, Arne Olsson, var på besök – men gruppen som helhet såg inte detta som en önskvärd väg. Dessutom ansåg många att gruppen skulle kunna träffas i hemmen.*

Det var en ganska stor grupp då som började fira sina gudstjänster där, men efter några år kom kanske hälften eller ganska många tillbaka för att den här gruppen drog mer åt Missionsprovisen och då fanns det andra som tyckte att "nej, den kyrkosplittringen vill vi inte ha" [...]. Vi har ju en del som trots sitt problem med kvinnliga präster ändå firar sin gudstjänst här hos oss och det är inte infekterat på det sätt som det var då... Det är ingen som reagerar om man avstår från nattvard när det är mässa...*

En informant noterar att det visserligen var en inomkyrklig fråga, men eftersom det i någon mening handlade om en församlingsbildning, en grupp som firade mässa i en egen hyrd lokal, blev det en sorts ekumenisk problematik. Det var inte enkelt att hantera den situationen.*

Ståndpunkterna och känsligheten som uppstått i ämbetsfrågan kom att påverka hela den ekumeniska situationen i Borås när Oasrörelsen hade beslutat att förlägga sina sommarkonferenser till staden.

AB4.1.2. OASRÖRELSENS SOMMARKONFERENSER

Somrarna 2008, 2009 och 2010 höll Oasrörelsen³⁵ sina sommarkonferenser i Borås. Det är en rörelse med karismatiska drag och en ekumenisk inriktning. Det senare innebär att den söker samverka med alla samfund, vilket också skedde under sommarkonferenserna i Borås. Oasrörelsen önskar att även de som har en ämbetssyn som gör det omöjligt att se en kvinna som nattvardscelebrant skall kunna vara med, vilket gör att de vid möten på nationell nivå endast låter män celebrera. Med tanke på den ganska nyligen genomförda processen med att öppna Caroli för kvinnor i prästtjänst blev

... det viktigt för församlingsledningen att markera. Man ville inte radera det man hade byggt upp när det gäller kvinnopräster. Det blev ju jobbigt på så vis att man alltså inte fick vara i kyrkan och ha gudstjänst och man fick hyra lokaler i församlingshemmen och betala för dem.*

Frikyrkorna valde dock från början att vara med, men Immanuelskyrkan drog sig senare tillbaka med motiveringen att

... om den här rörelsen har problem med en kyrka som vi har goda relationer till då måste vi vara försiktiga. Så första konferensen så blev jag medbjuden att medverka i högmässan. Jag ställde frågan till styrelsen som sa: "Det är inga problem. Du får vara med." Men när man hörde det här bråket mellan OAS och Svenska kyrkan, bl.a. om kvinnliga präster – och här hade vi en kvinnlig pastor som omsorgspastor.*

För övriga frikyrkofolket, särskilt för dem som var engagerade under konferenserna, var mötet med Oasrörelsen positivt för

... tidigare hade man ju haft kontakt – i det ekumeniska arbetet var det väl kyrkoherdarna. Men nu upptäckte man kyrkofolket i Svenska kyrkan [...] man lärde känna ett gäng härliga människor som var med och arbetade [...] som man kände sig ett med.*

De ställningstaganden som gjordes av de olika kyrkorna och deras ledare i samband med Oas-mötena kom att medverka till ett försämrat ekumeniskt samarbetsklimat.

AB4.2. THE RIVER

Efter utbildning på Rodney Howard Browns bibelskola River Bible Institute i Florida upplevde ett Boråspar att de fick en kallelse från Gud att starta en församling i hemstaden Borås. 2000 hölls det första mötet. De valde att inte vara knutna till något samfund i Sverige, inte heller till The River i Florida, men församlingen använde sig av det namnet.³⁶

³⁵ Oas-rörelsen bildades 1983, då med namnet Referensgrupp för Andlig Förnyelse i Svenska kyrkan (RAF) och bytte 1989 namn till Oasrörelsen. Oas är ingen förkortning, utan står för en oas i öknen. Oasrörelsen är en fristående karismatisk rörelse, som vill främja en sund andlig förnyelse. (Från Oasrörelsens hemsida <http://oasrorelsen.se/om-oasrorelsen> 2014-08-01)

³⁶ 22:0.07, Dagen.se 2010-02-19 <http://www.dagen.se/nyheter/-vi-ar-inte-ansvariga-for-the-rivers-askadningar-eller-dess-agerande/> hämtad 2014-08-03. The River i USA startades på 1990-talet av evangelisten Rodney Howard-Browne.

The River startade med målsättningen att vara en utåtriktad församling som ville vinna människor för Gud direkt på gator och torg. De trodde att så många skulle komma till tro att de inte skulle kunna ta hand om alla, utan det skulle spilla över på de övriga församlingarna – de skulle vara en ”skördemaskin”. På stan mötte de utsatta och utslagna människor och många kom till tro. Det förekom också radikala omvändelser bland MC-gångmedlemmar. Genom gåvor fick församlingen först möjlighet att köpa en fastighet i stadsdelen Trandared, där de kunde ta emot och ge stöd till både dem som kom till tro och andra som hade behov av ett boende. 2006 fick församlingen en gård utanför Borås där människor kunde få sysselsättning. Samarbetet med de sociala myndigheterna fungerade, enligt en informant, bra.*

När församlingen skulle etableras fick ledarparet rådet att inte gå ut stort och inbjuda de övriga församlingarna i Borås. Ledarparet hade dock många relationer till församlingsmedlemmar och -ledare, inte minst i Pingstförsamlingen och i Lustgården (senare BKC) där de varit medlemmar innan de gick bibelskolan. The Rivers pastor åt lunch vid några tillfällen tillsammans med andra pastorer och deltog vid några gemensamma pastorssamlingar.* Men redan från början uppstod konflikter till de etablerade församlingarna.

The River hade sagt sig inte vilja ta medlemmar från andra församlingar. Ändå gavs inför församlingsbildandet personliga inbjudningar till andra församlingars medlemmar, vilket deras pastorer reagerade på. En av dem föreslog att det var bättre att inbjuda hela församlingen så att de kunde vara med och välsigna det nya arbetet. Från Vineyardförsamlingen tog The River emot närmare tio medlemmar i samband med starten. När kyrkorna startade gemensam bön för Borås kom även en grupp från The River. De var välkomna, men de ”tog över samlingarna extremt högljutt och det blev väldigt konstigt”. I det samtal som följde mellan några av frikyrkopastorerna och församlingsledarna i The River nådde man inte fram till varandra. ”Det var extremt svårt att kommunicera med dem.”*

I Borås kristna råd samtalades om möjligheten till kontakt med The River – liksom med Lustgården och Vineyard – vid ett styrelsemöte i november 2000.³⁷ Enligt några informanter var The Rivers pastorspar en tid senare inbjudna till BER för att berätta om sin verksamhet. Inte heller det samtalet blev konstruktivt.*

Det blev jättehätskt. Dom kände sig väldigt ställda mot väggen och reagerade med aggressivitet i det samtalet. Och en del andra hade mycket inom sig som kom upp, så det var inget samtal egentligen, utan det blev en krock. Efter det tror jag inte att vi hade haft några kontakter på det här sättet, utan det var som att vi brände broarna och dom gick sin väg. Jag uppfattade att dom blev allt mer extrema.*

Efter att några pastorer skrivit en insändare i Borås tidning, där de tog avstånd från The Rivers sätt att agera på flera områden, var det ganska många av The Rivers medlemmar som sökte upp frikyrkopastorer och diakoner i Svenska kyrkan. I en del fall handlade det om kontakt för medlemskap, men också för att be om förlåtelse för att de deltagit i den kritik av andra kyrkor som de menade pågick inom The River. En del sökte också möjlighet till själavårdssamtal.*

Människor har farit illa [... av] den här starka ställningen som församlingsföreståndarna får. Ledningen får en väldigt stark roll i att tala om vad som är rätt och fel och vad man får göra och inte får göra. [Personlig styrning?] Ja, det kan folk fara illa av.*

Att ledarskapet i The River hade en stark ställning bekräftas även av en informant inom församlingen som menar att det behövs i den typen av verksamhet.*

³⁷ Minnesanteckningar BER 2000-11-08 § 29

När "den stora förföljelsen", med kritik, förtal, polisanmälningar och mediadrev som en informant berättar om, började omkring 2010 blev det en väldig oro i församlingen. Pastorsparet mordhotades. Till slut blev situationen ohållbar och pastorsfamiljen gick under jorden och uppehöll sig en tid utomlands. Församlingen, som 2014 räknar ett 30-tal medlemmar har sedan dess mötts i olika hem. Pastorsparet är tillbaka som församlingsledare och bor åter permanent i Borås.*

Svårigheterna för ledarna i The River och övriga församlingsledare att kommunicera med varandra tycks ha varit stora. Från The Rivers sida beskrivs upplevelsen så att övriga bara tagit kontakt när det funnits skäl till kritik, medan upplevelsen från övriga församlingsledare har varit att representanter för The River har haft taggarna ut, eller velat markera överlägsenhet då de mötts. Från båda sidor uttrycks en sorg över hur förhållandet utvecklats*.

AB5. 2010-TALETS RÖRELSE

AB5.1. RE:LIFE

Församlingen Re:Life startades 2012. En av informanterna berättar om hur de fungerar:

Just nu har vi inga gudstjänster i våran kyrka, om man tänker en traditionell gudstjänst, utan vi har våra Life-grupper som är små samlingar där vi träffas, sitter ner och läser ett kapitel ur Bibeln och pratar om det. Och så ber vi tillsammans. Sen pratar vi om allt möjligt, om livet." [---] Life-grupperna är vår typ av gudstjänst. Vårans motsvarighet till gudstjänster, medan träffarna på caféer är för att bygga relationer."*

Församlingssynen i församlingen Re:Life har sina rötter i Gemenskapen i Gånghester.

Det var, om du förstår mig, extremt okyrkligt. [...] Vi ... var fyra-fem killar som satt i en ring, läste ett kapitel ur Bibeln och så fick man fråga frågor om det man undrade över. Och så bad vi tillsammans. Så fika. Det var det som blev min bild av kyrkan. Och jag trivdes väldigt bra med det. Kyrkan är också verktyget. Och då använder vi ordet kyrka för den gemenskapen som vi är. Dit kommer man för att lära sig om Gud, om Jesus. Så att jag har t.ex. jobbkompisar på mitt vanliga jobb [...] som säger att: "Jag är med i Re: Life. Det är min kyrka." Dom är inte troende, så rent teologiskt är det ju klart att dom inte är med i kyrkan för dit föds man ju när man blir född på nytt. Fast kyrkans gemenskap är dom ändå med i och där får dom utforska tron och förhoppningsvis komma till tro.*

Vägen till församlingsplanteringen gick för grundarna – ett gift par – via Folkkyrkans³⁸ bibelskola i Sölvesborg, bröllop och missionstjänst med församlingsplantering i fyra år på Filippinerna. Ett samtal med en man under en flygresa gjorde att paret började omvärdera sin lokalisering. Mannen de talade med ansåg att svenskarna är mer onådade än folket i Asien.* Åter i Sverige var de medlemmar i Borås Kristna Center och förde samtal med pastorsparet där, om hur de skulle gå vidare. Frågan var om deras vision skulle passa in i BKC:s verksamhet och det var väl ingen omöjlighet.* Men de längtade

... efter en enkel kyrka där vi med säkerhet skulle kunna ta med en arbetskompis och veta att jag kan vara helt trygg med att ta med min vän idag, för det finns ingenting i denna kyrka som jag inte vill att dom skall se. Det behöver inte betyda att det skulle vara dåliga saker i andra kyrkor, men att det skall vara på en så enkel nivå att alla kan komma och ta till sig det som sägs och som görs. Att få se tron inkarnerad i vardagslivet. Det är väl det ena – en väldigt enkel kyrka. Det andra är väl att om man får välja att ha en kyrka på 1000 personer eller tio kyrkor för 100 personer, så tror jag att tio kyrkor för 100 personer är bättre. Då behöver det inte vara något fel på dom kyrkor man är i utan det behövs fler helt enkelt. Eller kanske ännu hellre 20 kyrkor för 50 personer!*

³⁸ Folkkyrkan i Sölvesborg är en samfundsberoende församling med relationer till Folkkyrkan i Borås. Se AB5.2!

Församlingen har som syfte att nå in i den ungdomskultur som idag inte är berörd av kyrkorna. Den är ansluten till 24-kyrkan som är ett nätverk inom Pingströrelsen för att plantera nya församlingar. Det finns flera andra nätverk, men "vi kanske kopplar mera med dom för vi tänker på att hela tiden hålla oss till det vardagsnära, hålla det enkelt".*

Strax före församlingsbildandet kontaktade ledarparet pastorerna i Pingstkyrkan för att under en lunch berätta om vad de planerade. I Pingstkyrkan ansåg man att den informationen kom väl sent, eftersom de nya församlingsplanterarna skulle presenteras på Pingströrelsens Nyhemsvecka en kort tid senare. Men församlingsledarna lastade aldrig de lokala ledarna för detta och redde senare ut frågetecknen i relation till ledningen för 24-kyrkan.* Re:Lifes ledare har goda, om än inte högfrekventa, relationer till pastorerna i Borås Kristna Center, Pingstförsamlingen, Brokyrkan och Gemen-skapen i Gånghester. Några av dem betraktar församlingen mer som en bönegrupp än en församling.*

AB5.2. FOLKKYRKAN

Församlingen Folkkyrkan hade sin första gudstjänst i maj 2012. De tongivande bland dem som startade församlingen var tidigare medlemmar i Korskyrkan i Borås. Efter en resa för att studera en helanderörelse i Florida ville de starta ett arbete i Borås.

Vi kände att det som är väldigt viktigt för oss det är ju att komma ut med det som står i Markus 16:
Gå ut och lägg händerna på de sjuka och gör dem friska, driv ut demoner, o.s.v.*

På visionsstadiet för det nya arbetet hade initiativtagarna en nära kontakt med församlingsledare i sin gamla församling. De var visserligen öppna för förbön för helande, men kände sig främmande för de former som presenterades för dem, berättar en informant. "Människor här längtar också efter andens liv, men det var inte vår kultur." Samtalen kom till en punkt då båda parter insåg att det skulle bli svårt att enas runt de nya verksamhetsformerna. Den som bar på visionen måste "få ta sina beslut och göra det som är i hans hjärta".*

Den grupp som började formas funderade på att söka sig till någon annan församling för att se om deras vision kunde få plats där, men besvikelsen efter att de aktuella kyrkorna varit med om att "hänga ut" församlingen The River gjorde att man avstod från det. I stället har församlingen en nära relation till Folkkyrkan i Sölvesborg och deras pastor.*

Församlingen undviker så långt det är möjligt att bygga upp fasta strukturer. De för inte något medlemsregister, utan räknar med att de som kommer regelbundet tillhör församlingen. De möts i en hyrd lokal på Gimlegatan. Där finns en samlingsal för gudstjänsterna och ytterligare några rum samt pentry. Verksamheten består av söndagseftermiddagsgudstjänster, öppen cellgrupp på onsdagar och

... på lördagar träffas vi här på förmiddagen halv elva och ber och har lovsång. Sen går vi ut och ber för folk på stan mellan elva och tolv, ungefär. Sen har vi en liten återsamling och ber för dom som vi har haft kontakt med.*

Det som skiljer Folkkyrkan från andra församlingar är främst lördagarnas förbönstjänst. En av informanterna berättar att de då går fram till människor de möter och säger:

"Får jag ställa en fråga till dig, en väldigt märklig fråga? Du behöver inte svara om du inte vill. Har du ont någonstans?" "Varför frågar du det", säger dom då. "Ja, det är ju så att vi tror på Jesus. Och i Guds ord står det att om vi lägger händerna på dig, på ditt onda knä, så skall du bli frisk. Får vi prova det på dig?" En del säger "Nej, nej, nej!", en del säger "Javisst". "I Jesu Kristi namn... Känn nu!" Ja, det känns ju faktiskt... Det känns ju riktigt bra. Nej, men..." Då blir dom så där att dom börjar hoppa och skutta. Sen vet man ju inte hur mycket mer samtal det blir. Dom brukar tacka för sig. Och så får dom med sig ett papper.*

Församlingen håller på att ta fram ett broschyrmaterial: "Vad var det som hände med dig?" Det är 4-10 personer som går ut på en vanlig lördag. Det finns de i församlingen som känner sig för blyga eller osäkra för att gå med ut på gatorna men de kan delta genom att vara förebedjare för arbetet. Folkkyrkan i Borås är inte den enda församling som gör på det här viset, betonar en av informanterna, det gör man även t.ex. i Södermalmskyrkan i Stockholm.*

Folkkyrkan i Borås har ingen ambition att permanenta sig själv som församling. De ser alla kyrkor i Borås som en enda. Det är inte viktigt för dem att utgöra en egen grupp. "Inte! Det är av praktiska skäl... vi vill inte bli begränsade egentligen. Det är vad det handlar om."*

Både informanterna från Folkkyrkan och från de andra kyrkorna i Borås berättar att det varken före församlingsbildandet eller senare har varit något informationsutbyte mellan Folkkyrkan och de andra församlingarna på ledarnivå. Däremot finns det personliga relationer mellan medlemmar i olika kyrkor och medlemmar, även ledare, i Folkkyrkan. På båda håll förefaller det finnas en restriktivitet mot ömsesidigt relationsbyggande. En informant från Folkkyrkan säger:

Man är ett inarbetat gäng här inom den etablerade kristenheten. Så kommer vi som en liten utifrån, knacker på. Nej. Vi gör det vi känner att vi kan göra och det är att gå ut till människorna här i Borås.*

Tanken hos Folkkyrkan är att de andra församlingarna får reda på det som händer genom att medlemmar ser vad som sker på stan, när de är ute på lördagarna – och de andra församlingarna gärna får komma för att se på, eller själva vara med.*

Bristen på relationer är dock ett problem, som en informant säger om Folkkyrkan:

Men jag konstaterar ändå med sorg att dom inte sökte nån kontakt med nån av oss andra. Det kan i längden aldrig vara bra att vara isolerade – en isolerad del av Kristi kropp. Jag tycker att det verkar vara "kan själv" och jag tror inte att det är sunt, faktiskt.*

Flera informanter har uttryckt tveksamhet inför att uppehålla kontakten med ledare i de nya församlingsbildningarna. Motivet har varit omsorg om sin egen församling – att inte skapa osäkerhet bland de egna medlemmarna.

AB5.3. UNGDOMSRÖRELSE – KRIK OCH KUNG

Några av de medelålders/äldre informanterna har pekat på en ungdomsrörelse som 2014 pågår i Borås, liksom flera gånger tidigare med Bäckängsgymnasiet som tillväxtmiljö. Den kristna skolgruppen där, som nu kallar sig Shalom, är fortfarande mycket livaktig. Vid läsårsstarten, när möjlighet ges att anmäla sig till olika skolföreningar, får andra upp till 80 anmälningar, medan Shalom kan få 180.

De som har varit initiativtagare och driver detta arbete har nyligen varit eller är fortfarande elever på gymnasiet och kommer från flera av kyrkorna: Lutherska missionskyrkan, Korskyrkan, Pingstkyrkan, Borås Kristna Center, m.fl. En informant säger om dem:

Men man kan säga att det starkaste just nu, om man ska titta på ett embryo till framtida kristen gemenskapsbildning, kyrkobilddning kan man säga, det är ur den tonårsverksamhet som är gemensam mellan dom olika samfundet. [...] Samma som deras föräldrageneration. [...] Dom jobbar ju med en helt ny gemenskap och den går på tvärsen rakt igenom dom olika traditionella samfundet. Och det är klart att det där, det formar nåt av framtiden som blir nåt helt nytt.*

Borås kristna råd står genom ungdomsorganisationen Borås kristna ungdom (BKU) bakom både ungdomshelger (KUNG) och Kristen Idrottskontakt (KRIK), som startade 2012. KRIK möts varje lördag och sportar tillsammans i Lundbyhallen. Sedan går de till någon av frikyrkorna, eller till Caroli eller

Gustav Adolf. De som leder KRIK håller en låg kristen profil, men genom snacket ungdomar emellan och andakterna kommer ungdomar till tro.*

Om detta är en ny ungdomsrörelse som i någon mening har likheter med den som växte fram på 1970-talet, vart kommer den att leda? Flera informanter ställer sig mycket positiva till det som händer, men det finns också farhågor:

När folk kommer till tro då, vad händer då, undrar jag. Jag tycker att det är väldigt spännande. [---]
Nej, jag vet fortfarande inte vad, hur församlingarna skall lyckas. Det måste till en annan församlingsstruktur som är mycket mer vardaglig.*

Frågeställningen är sannolikt relevant, för möjligheten av ett upprepande av utvecklingen från 1970-talet finns. Är det en församlingsstruktur med tydligare fokus på vardagsgemenskap, likt Re:Life, som behövs? Eller kan ett medvetet relationsbyggande mellan äldre och yngre ledare, där det bland de äldre finns en öppenhet mot tänjande av gränser och att godta provisoriska församlingsbildningar, vara en väg? Ett sådant relationsbygge förefaller inte pågå i någon större utsträckning.*

AB5.4. FÖRSAMLINGSBILDNINGAR AV INTERNATIONELL ART

I Borås finns ganska många församlingar med annan etnisk eller språklig grund än den svenska. De tillhör inte Borås kristna råd (BER) och relationerna till dem är i många fall svaga eller obefintliga. Några hyr lokaler i olika kyrkor. Följande lista gör inte anspråk på att vara komplett, men min avsikt med den är att ge en bild över mångfalden.

- Arabisktalande grupp som tidigare var två och möttes i Metodistkyrkan och Korskyrkan. Gruppen samarbetade en tid med och samlades till gudstjänster i Immanuelskyrkan. Sedan slutet av 2014 är de i Korskyrkan.
- Arabisktalande syriansk grupp som möts i Immanuelskyrkan och har blivit en del av församlingen.
- Finska pingstförsamlingen som möts i Pingstkyrkan
- Grekisk-ortodox församling som hyr in sig i Hässleholmens kyrka
- Latinsk grupp som samlas i hem
- Nigeriansk församling: New Covenant Parish, RCCG, Redeemed Christian Church of God³⁹
- Persisktalande grupp som möts i Pingstkyrkan
- Rumänsk-ortodox församling, Hultakyrkan
- Rysk-ortodox grupp
- Serbisk-ortodox kommunitet i Bredaryd?⁴⁰
- Syrisk-ortodox församling, Hultakyrkan, som är övertagen från Svenska kyrkan

Genom en pragmatisk hållning från Immanuelskyrkans sida kunde för en tid församlingen stödja de två arabisktalande grupperna som till sin inriktning är mycket olika.*

En av informanterna efterlyser ett större engagemang från BER:s sida att involvera dessa grupper, inte minst de ortodoxa:

Man har glömt den stora grenen av kristna som är österländska, ortodoxa. Det har jag väl känt att det är den stora bristen just nu i den kristna gemenskapen i Borås. Det är att det är för lång väg

³⁹ Redeemed Christian Church of God är en internationell pingstkyrka med huvudkontor i Nigeria. Enligt <http://www.kingdomcenter.org/pastor-helena-segerliv-preaches-at-rccg-summer-conference-in-boras/> (2014-09-27) höll församlingen en sommarkonferens i Borås 24-26 maj 2013. Inbjudare var "pastor Sam och Dolores".

⁴⁰ Bexell (1993:68) anger att det är en finsk-ortodox kommunitet.

mellan dom kristna i dom här stora familjerna. [--- Det finns] lokalmässiga gemenskaper, men inte ekumeniska egentligen. På individplanet finns det ju goda kontakter, men inte organisatoriskt.*

Det har gjorts två försök – 2012 och 2013 – att inbjuda alla de grupper som inte ingår i BER (däribland Folkkyrkan och Re:Life) för att kunna bygga relationer som på sikt kunde leda till en närmare formell gemenskap inom BER. Men gensvaret från dessa grupper var relativt svagt.*

AB5.5. STORPASTORAT FÖR SVENSKA KYRKAN I BORÅS

År 2014 bildades ett storpastorat för Svenska kyrkan i Borås. Tanken med den förändringen var att

hitta en effektiv struktur lokalt som gör att det inte går åt så oändligt mycket energi för att knyta ihop inåt, utan att man faktiskt kan ha kraften utåt, till det vi skall vara till för.*

Att slå samman församlingarna till en stor församling har varit aktuellt på andra håll, men i Borås skall man behålla församlingarna. Församlingen är en gemenskapsform och om människor inte "känner gemenskap med varandra, så finns inte kyrkan", säger en informant. Han ser två brännpunkter som han hoppas kommer att utvecklas i det nya pastoratet: samhällsansvaret och gemenskapen.

AB6. BORÅS EKUMENISKA RÅD (BER) OCH ÄLSKA BORÅS

Ett närmande mellan kyrkorna i Borås skedde runt 1970, främst på ledarnivå. En bidragande orsak till att Borås kristna råd bildades var att kyrkorna efter Nytt Liv-kampanjen 1972 beslutade att anställa en skolevangelist. BER kunde då bli arbetsgivare för denne.

Flera informanter talar om BER som en representationsförsamling.* Dess främsta uppgift har inte varit gemensam verksamhet, även om BER haft anställda både för skolevangelisation och i Ungdoms-RIA. En informant talar om det viktigaste som en attityd av att "acceptera varandra som församlingar och med våra, skall vi säga, speciella trosaspekter".* En annan informant menar att BER var mer aktivt på 1980-talet. Man hade frukostar tillsammans och fler präster än nu var med.* Åren efter 2000 tog den dåvarande ordföranden initiativ till teologiska samtal som enligt flera informanter var mycket givande. Men även andra former av relationsbyggande aktiviteter har förekommit i BER:s regi. En informant säger:

Det här går ju liksom i vågor. Ibland är det bara gemenskap och ibland behöver man föreläsningar. Ett tag hade vi nån slags lunchsamlingar. Men jag minns att på Ola Bojestigs tid [som ordförande i BER] så hade vi [---] möten där vi fick berätta om synen på kallelsen, våran väg till tro, där dopfrågan kom upp och olika ämnen för att berika varandra.*

Det förefaller ha funnits en viss kluvenhet i rådet om det skulle vara ett formellt forum med protokolls-förda sammanträden eller ha en mer informell karaktär, liksom om det skulle vara främst ett samtalsforum eller ett planeringsforum för gemensamma aktiviteter. Genom att den ekumeniska gemenskapen i BER breddades med Borås Kristna Center blev det svårare för BER att enas om utåtriktade gemensamma arrangemang. En informant, som ser dessa som viktiga, uttrycker det så här:

Därför har det väl varit svårt för oss i Borås Ekumeniska Råd att få nåt gjort. [...]Det är så lätt att man har olika synpunkter och tankar och så kommer man ingenstans när det just gäller arbetet.*

BER anordnar dock 2014 ett antal aktiviteter som alla församlingar kan stå bakom: Kyrkornas flyktingrådgivning; knutet till denna inbjuds nya svenskar till "Bibeln på lätt svenska" varannan vecka i Immanuelskyrkan; "Porten" varannan vecka i Pingstkyrkan, där de som saknar t.ex. kläder kan få hjälp.* Dessutom har BER under flera år inbjudit till ljusständning på torget adventslördagarna. Under

alliansens bönevecka möts församlingarna i BER:s regi under sju kvällar i olika kyrkor. Dessa bönesamlingar samlar mellan 20 och 40 deltagare.

Det kan man ju se på lite olika sätt. Trots att det inte är så många, så är det ju ändå att man träffas från olika kyrkor och man ber tillsammans. Så kan man ju säga att eftersom det finns så många kristna i Borås, så skulle det kunna vara betydligt fler.*

Dessutom inbjuder Borås kristna ungdom (BKU) till olika aktiviteter.

Under 2006 försämrades relationerna inom BER. En informant uttrycker det som att det blev en spricka mellan BKC, Lutherska missionskyrkan, Pingstkyrkan och Korskyrkan på den ena sidan och Svenska kyrkan på den andra. Immanuelskyrkan, Frälsningsarmén och Bodakyrkan kom att stå mitt emellan.*

Det som orsakade svårigheterna var att en av kyrkoherdarna gick ut offentligt om sitt ställningstagande när det gällde samkönade äktenskap samt den reaktion på detta som kom från de fyra frikyrkorna. Skillnaderna i bibelsyn blev exponerade.* En av informanterna berättar:

Vi hade ju det här att det var väldigt svårt att få BER att fungera. [...] Då hade vi ett möte där vi bl.a. pratade om det: "Skall vi lägga ner BER, eller skall vi fortsätta?" Då tog jag upp det här: "Varför tror vi att det är så svårt att få BER fungera?" Då var jag ärlig och sa så här: "Jag tror att det beror på flera orsaker. Jag tror att det beror på att dels har vi mycket i dom egna församlingarna, men jag tror också att vi har olika syn på det här med teologinriktning. Så tog jag som exempel K G Hammar som vissa tycker är en liberalteolog som inte står för den bibliska läran och andra tycker att han är en profet. Så det är klart olika inriktningar när Svenska kyrkan i Stockholm inte kan tänka sig att gå med i Jesusmarschen, men Pride-tåget – att det finns olika spänningar här på olika områden. Det var väl nån eller några som blev ledsna på det och tyckte att jag angrep Svenska kyrkan. Jag menade bara att förklara varför det var svårt att få en fungerande ekumenik.*

Redan i slutet av 1990-talet hade en grupp pastorer börjat mötas en gång i månaden för bön och gemenskap. En av orsakerna var att församlingen Lustgården (nu BKC) med dess pastor inte togs emot som medlem i Borås ekumeniska råd. Hans sätt att hantera den situationen var inte att förklara krig,

... utan väldigt ödmjukt inbjuda andra till samtal, och det här blev ett forum för honom, när han blev ensam lämnad på kanten. Utifrån det här samtalet, helt informellt med kaffe och en macka, så växte det fram med tiden en djupare gemenskap där man kunde dela saker och ting. Det hände saker av både smärta och glädje, och man kunde komma varandra väldigt nära. Och andra ville vara med och så har den här biten växt. Man kan säga att det är rotsystemet till det som blev Älska Borås.*

I denna gemenskap har det växt fram en trygghet så att pastorerna kan få stöd av varandra och tillsammans be för olika situationer.*

Under serien av Oas sommarmöten 2008–2010 fick den här gruppen frikyrkopastorer och många i deras församlingar en god kontakt med dem inom Svenska kyrkan som var aktiva i Oasrörelsen. "När det var över kände både dom och vi som hade träffats förut att det här var bara början." Gruppen bjöd in samordnaren för Oas-mötena i Borås till de månatliga samlingarna.* Tillsammans började de inbjuda till öppna bönesamlingar en gång i månaden för att be för Borås under namnet "Älska Borås". En informant säger:

Varför tog man inte det initiativet in i BER? Det vet jag inte. Men det visade sig att det redan fanns en splittring vid den tiden. Så [...] det var fina år innan Oas kom. Så när Oas kom kände den här gruppen igen sig i Oas, medan Svenska kyrkan var lite skeptisk. Och samma sak i Immanuelskyrkan och Frälsningsarmén.*

Det har alltså varit starkt delade meningar om lämpligheten av ett ekumeniskt organ som verkar parallellt med BER. Flera informanter beskriver den frustration som inte finns bara på församlingsledarnivå utan som skapar diskussion även på gräsrotsnivå.*

Nu har det bildats också en annan rörelse [...] lite parallellt till Borås ekumeniska råd. Det här bildades efter dom Oas-konferenser som man hade här. Den här rörelsen är redan ett problem, därför att i Svenska kyrkan är man inte eniga inför Oas. [...] De som sitter som drivande i den här rörelsen är samma personer som var drivande i Oas. Då blir det lite komplicerat. När man märker att dom försöker ha sin egen linje, medan BER har en annan.*

En informant förklarar behovet av både Älska Borås och BER så här:

Men på alla platser, åtminstone alla större så finns det ett ekumeniskt organ som är så brett som möjligt. Det är det vi kallar för Borås ekumeniska råd. Och det behöver finnas, även om vi kanske har slitningar i hur vi ser på saker och ting, Bibeln och etiska frågor och så vidare, så behöver vi ett stort bord där alla kan sitta ned och vi kan mötas. Det får man kämpa för. Det är aldrig lätt för oss. [...] Och det är vårt forum: Borås ekumeniska råd. Vill man då vara bred i det här att så många som möjligt skall kunna sitta ner vid det här bordet i nån slags gemenskap och samtal, då blir det å andra sidan svårt att göra något tillsammans utåtriktat [...] Det är ju det som man upplever att då måste församlingar hitta varandra i andra konstellationer. Vi är överens om vissa projekt och då kan vi göra det tillsammans och så brett som möjligt. Också för att vara rädda om det här första bordet och inte utsätta det för en press att vi kommer att driva igenom projekt som andra runt bordet inte är bekväma med och i stället lämnar gemenskapen. Vårt sätt att lösa det här är att det finns två forum, som jag hoppas skall vara kompletterande.*

En annan säger:

Älska Borås behövdes väl kanske för att det fanns en liten rädsla, en försiktighet i BER: vad kan vi skriva under på, vad kan vi stå bakom, vilka arrangemang törs vi stå bakom? [...] "Nä, vi vill inte att dom ska va med för att dom är för öppna, eller för liberala, eller för konservativa eller för..." Vi har en benägenhet att ibland tro att vi kan dra upp gränser i Kristi kropp, när det kanske mer handlar om att vi faktiskt får acceptera och respektera att vi tillhör nog en och samma kropp.*

Vid årsmötet i februari 2014 avgick ordföranden för BER efter att i flera år försökt ena detta forum. I stället valdes en av de drivande i Älska Borås, som också har anknytning till Oasrörelsen, till ordförande för BER och styrelsen består därmed i stort sett bara av dem som är aktiva i Älska Borås.* En informant säger om den nye ordföranden att folk nu tittar på hur han skall göra – om han kommer att ena de båda rörelserna.*

Svenska kyrkan håller för närvarande en låg profil i det ekumeniska arbetet, men en av informanterna bekräftar att det varit så under en lång följd av år. Han menar att det inte beror på ovilja eller avståndstagande, utan snarare på resursbrist.

Svenska kyrkan här i Borås har varit två pastorat, tre församlingar, tio distrikt. Det vill säga, det har behövts lika mycket tid att integrera gemenskapen inom ramen för Svenska kyrkan som att försöka skapa en gemenskap med dom andra kyrkorna. Så jag tror att det ligger oerhört mycket på att vi har varit så stora och haft så mycket behov av att hitta varandra för att inte vara för spretiga. Så det har inte blivit någon tid eller kraft över egentligen att inkludera dom andra.**

Med den nya organisation i ett enda storpastorat som nu genomförs menar samma informant att förutsättningarna kommer att ändras också för det ekumeniska engagemanget.

AH. HALMSTAD

AH1. PROLOG

På vägen mellan Kärleken och Laxön i snålblåsten den kylslagna julisöndagen 2015 reflekterar jag över den gudstjänst jag just varit med om i S:t Petrus församling. Där fann jag ikoner, kombinationen av liturgiska läsningar och fri bön samt medvetet relationsbyggande i anslutning till gudstjänsten. Den upplevelsen kontrasterar sedan mot den välkända liturgin i Svenska kyrkan, som jag möter under fri-luftsgudstjänsten på Laxön med damkörssång. Två timmar senare är det cafégudstjänst i Immanuelskyrkan. Vi sätter oss runt serveringsbord, när vi tagit för oss av kaffe och smörgås. Innan gudstjänsten får vi möjlighet att bekanta oss med varandra, för att sedan delta i en liturgi med utrymme för tyst syndabekännelse och ljuständning. En pastor på besök från Indien talar om helande och omvändelser bland de kastlösa. Söndagen därefter deltar jag i en jazzmässa i S:t Nikolai där kyrkoherden är både sångsolist i det lilla jazzkapellet och celebrant. Stämningen i kyrkan är ganska hög och agendan lätt modifierad. Gudstjänsten i Kornhillskyrkan två veckor senare och på Frälsningsarmén efter ytterligare tre veckor är förvånansvärt lika varandra med lovsånger ur den karismatiska traditionen och engagerande predikostil. Här skiljer mest uniformeringen, tillgången på botbänk och avsaknaden av nattvard Frälsningsarmén från Kornhill. Lite senare i augusti får jag vara med om ett husförsamlingsmöte på Andersberg i församlingsplanteringen Med hjärta för Halmstad.

En stad, en lång rad församlingar som representerar kyrkans mångfald. Då har jag ändå inte haft möjlighet att besöka Pingstkyrkan, Andersbergskyrkan med dess mångkulturella gudstjänster, Martin Luthers kyrka, de olika stadsdelskyrkorna, den katolska kyrkan, den syrisk-ortodoxa, eller den serbisk-ortodoxa kyrkan, alla med sina uttryckssätt. Även Bibeltrogna vänner/Evangelisk Luthersk Mission (ELM) har några gånger i månaden gudstjänster i Halmstad och hyr då Immanuelskyrkan. Jag gick under mina besök förbi de byggnader som tidigare var Baptistkyrkan, Filadelfia och S:t Johannes metodistkyrka. I dem deltog jag i gudstjänster under 1970-talet. De används numera till andra ändamål, men i gengäld har flera nya församlingsbildningar i Halmstad sett dagens ljus.

AH2. 1970-TALETS HALMSTAD OCH EKUMENISK NYORIENTERING

AH2.1. HALMSTADS EKUMENISKA RÅD

Redan på 1960-talet hölls Kvinnornas internationella bönedag i samarbete mellan kyrkorna. På 1970-talet arrangerades ekumeniska kyrkvandringar och välbesökta ekumeniska bönevakor på Galgberget några skärtorsdagar som höll på till framåt tre på natten. Den ekumeniska konferensen G72 som hölls i Göteborg 1972 påverkade den ekumeniska utvecklingen i Halmstad och samtal började föras om att samarbetet mellan kyrkorna borde organiseras. De som främst drev det arbetet var kyrkoherden i S:t Nikolai församling samt pastorn och ordföranden i Missionsförsamlingen. 20 november 1975 bildades Halmstads ekumeniska råd.*⁴¹ Rådet, vars namn 1999 ändrades till Halmstads kristna råd, har sedan dess stått bakom en rad gemensamma initiativ.

En av de första uppgifter som Halmstads ekumeniska råd tog sig an var en gemensam U-landsvecka, som hölls i november 1976.* Ria – Rådgivning i alkoholfrågor – etablerades 1980 och kom att bli en

⁴¹ S:t Nikolai församlingsblad (1976-3:5)

mötesplats där människor från alla kyrkor samlades för att arbeta praktiskt.⁴² En av informanterna betonar särskilt vikten av och glädjen över denna typ av mötesplatser, där personliga relationer lätt kunde byggas mellan medlemmar från olika församlingar.* Kampanjen "Att finna en tro" som hölls 1983 följdes under några år upp med ekumeniska lovsångs- och förbönsgudstjänster en gång i månaden i S:t Nikolai kyrka med gudstjänstledare från de andra församlingarna.*

Halmstads kristna råd har enligt informanterna alltsedan starten varit ett stabilt forum för kristen gemenskap och enhet. Sedan millennieskiftet har det organiserats som ett "visionshus" med fönster för olika verksamheter. Enligt styrelseprotokollet 1999-01-23 skapades då ett utskott för pastoral/diakonal samverkan, ett ungdomsutskott med ansvar för bl.a. skolkyrkan, ett gudstjänst- och böneutskott, ett media- och informationsutskott samt ett utskott för teologiska samtal, senare kallat pastorala utskottet. Till "visionshuset" har också förts det lekmanaledda initiativ som kallas Halmstads bönenätverk.*

De katolska, syrisk-ortodoxa och serbisk-ortodoxa församlingarna är medlemmar i Halmstads kristna råd. Deras präster och diakoner deltar också i de samlingar för präster och pastorer som rådets pastorala utskott anordnar. De är ekumeniskt aktiva. Eftersom Immanuelskyrkan (Equeniakyrkan) har valt att ha sina gudstjänster på eftermiddagarna har det blivit möjligt för den serbisk-ortodoxa församlingen att hyra den kyrkan för sina gudstjänster. Under en tid ställde katolska församlingen sitt församlingshem till förfogande för det ekumeniska Nattcaféet.* Vid den präst- och pastorssamling som jag bevistade hösten 2013 upplevde jag att relationerna var vänskapliga och varma mellan alla församlingsföreträdare. Detta bekräftas i de olika intervjuerna. Men där nämns också om en distans mellan församlingarna, som märks tydligast i att det inte är möjligt att fira gemensam mässa. Där skapar de ortodoxa och katolska kyrkornas kyrkoordningar begränsningar. Informanterna är dock överens om att en gemenskap där alla kan vara med är viktigare än möjligheten till ekumenisk mässa. Men distansen kan även beskrivas på andra sätt. Medlemmar i Immanuelskyrkan kan t.ex. uppleva att de oftare besöker de ortodoxa gudstjänsterna som hålls i kyrkan, än det omvända som sällan förekommer. Samtidigt upplevs de ortodoxa som mycket gästfria och gemenskapen vid t.ex. grillfester är fin.*

AH2.2. PRÄST- OCH PASTORSGEMENSKAP

I Halmstad fanns fram till mitten av 1970-talet ett pastorsråd där frikyrkopastorerna möttes för planering och ömsesidig information. I samband med bildandet av Halmstads ekumeniska råd ansågs detta pastorsråd överflödigt och upphörde. Önskan om närmare relationer mellan präster och pastorer ledde från slutet av 1970-talet till flera initiativ för att skapa mötesplatser. Mot slutet av 1970-talet inbjöds till frukostar för präster och pastorer, först på Frälsningsarmén och när Ria öppnats möttes församlingsledarna där. "Vid vissa tillfällen har gemenskapen fortsatt med samtal och teologiska reflektioner. Bl.a. i form av tre torsdagsförmiddagar på Nissaströms kursgård under temat 'Att höra Guds röst'", står det i S:t Nikolai församlingsblad 1985-1. Denna relativt informella gemenskap mellan präster och pastorer i Halmstad har fortsatt genom åren och informanter beskriver den som mycket viktig för de goda relationer som råder mellan församlingsledarna i staden.*

År 2000 hade det varit glest mellan de tillfällen då församlingsledare möttes till informell gemenskap och bön. De nytillträdda kårledarna på Frälsningsarmén ställde frågan om det förekom bön för Halmstad. Det resulterade i att en grupp pastorer tog upp tråden. Det har varit övervägande frikyrkopastorer som mötts i denna gemenskap – alla präster och pastorer är dock välkomna och har informerats.

⁴² Verksamhetsberättelse för Halmstads ekumeniska råd 1980, godkänd vid årsmötet 1981-04-06

Möjligen svarar dessa samlingar mot ett behov av bön och gemenskap som prästerna får del av i sina arbetslag. Informanterna berättar om att gemenskapen har betytt mycket som ett stöd såväl personligt som i arbetet i församlingarna. Inte minst blev det tydligt i de svårigheter som uppstod i Frälsningsarmén några år in på 2000-talet.*

På 2010-talet är pastorala utskottet, som möts några gånger per termin, en gren av Halmstads kristna råd. Utskottet planerar regelbundet teologträffar där prästerna och pastorerna i staden möts till frukostgemenskap och samtal, ofta i teologiska frågor. Halmstads kristna råd skall inte vara platsen för att lösa svåra teologiska frågor. Om sådana kommer upp förs de vidare till pastorala utskottet. *

AH3. NYA RÖRELSER SKAPAR SPÄNNINGAR

AH3.1. PÅVERKAN FRÅN DE EKUMENISKA OCH KARISMATISKA RÖRELSERNA

Den ekumeniska och den karismatiska rörelsen uppfattades positivt i Halmstad under 1970-talet. Båda rörelserna medverkade till att skapa närmare relationer mellan de olika församlingarna. De gav upphov till nya initiativ, men skapade också spänningar. Dåvarande pastorn i Metodistkyrkan skriver på sin blogg: "Vi gjorde ganska mycket gemensamt Frikyrkorna i Halmstad på 70-talet..." Han skriver om ungdomskören Ekumenix som var "till stor glädje för många och lite förtret för en del som inte tyckte att deras ungdomar kunde vara i en annan kyrka än den egna en söndagsgudstjänst".⁴³ Den nyväckta nyfikenheten på andra kristna traditioner än sin egen och de nya initiativen kunde alltså skapa oro.*

AH3.1.1. EKUMENIX, PORTEN OCH GUDSTJÄNSTER MED KARISMATISKA INSLAG

Kören Ekumenix startade omkring 1975 och var verksam i över 10 år. På körens repertoar stod både gospel och modern andlig sång. Medlemmar från alla samfund deltog i körens verksamhet. Förutom körresor inom Sverige gjorde kören också två turnéer i USA.*

Ungdomarna i Ekumenix var bland initiativtagarna till föreningen Porten. De hyrde 1977 en stor lägenhet på Kaptensgatan där ett ekumeniskt bokcafé öppnades. Det var avsett både som en mötesplats för församlingarnas ungdomar och för evangelisation. Omkring 1980 flyttades verksamheten till Baptistkyrkans källare.*

Den karismatiska rörelsen påverkade arbetet i både Porten och i kören, och kunde ta sig uttryck i profetiska tilltal, tungotal och förbön. Många av de gemensamma ungdomsmöten som hölls under 1970- och 1980-talen hade i likhet med lovsångs- och förbönsgudstjänsterna karismatiska inslag, men oftast av lågmäld karaktär. "Det var ju inte så där väldigt häftigt... Men det förekom alltså, vilket ju inte är så vanligt i Svenska kyrkan", säger en informant.* Så var det också under de förnyelsehelger som hölls i S:t Nikolai med talare som pastor Stanley Sjöberg och biskop Bertil Gärtner.⁴⁴ Öppenheten för den karismatiska rörelsen, som hade uttryckts av bl.a. Gärtner under G72, följdes för prästernas del upp med förnyelsedagar på Åh stiftsgård.*

Enligt informanterna har den ekumeniska gemenskapen utvecklats positivt alltsedan 1970-talet. Det förefaller dock ha varit svårare att finna enhet inom de traditionella församlingarna när nya rörelser har mött de gamla traditionerna.*

⁴³ [https://hassenylander.wordpress.com/2015/06/09/korset-och-stiletten/\(2015-09-01\)](https://hassenylander.wordpress.com/2015/06/09/korset-och-stiletten/(2015-09-01))

⁴⁴ S:t Nikolai församlingsblad 1985-2

AH3.2. FRÄLSNINGSARMÉN

I Frälsningsarmén är det väldigt positivt att starta nya grejer och starta nytt. Alla säger ja och amen. Problemet är att våga avsluta verksamheter som inte har gett frukt på många år. FA-folk är öppna för nytt, men kan inte släppa gammalt.*

Så uttrycker sig en av informanterna och menar att det kan ha med Frälsningsarméns pionjärtradition att göra. Sedan 1970-talet har halmstadskåren vid två tillfällen inom 25 år blivit kraftigt berörd av vitaliseringsrörelser. I båda fallen har dessa förts in av unga kårledarpar och från början varit önskade. Av protokollen från kårnämnden (kårens styrelse) framgår tydligt att inriktningen förändrades dels 1975 och dels 2000. Vid dessa tidpunkter börjar statistiskt underbyggda prognoser och visionsdokument att diskuteras och de finns som bilagor till protokollen.

På 1970-talet vidrörde den karismatiska rörelsen Frälsningsarmén och de nya kårledare som tillträdde sin tjänst 1975 hade påverkats av denna. Men de förändringar de hoppades få se var inte främst av karismatiskt slag, även om gemenskapsrörelsen påverkade dem, utan hade snarare sina rötter i FA:s väckelsetradition där arbete med stora ungdomsgrupper hade burit god frukt. Dessutom fanns det en önskan att få pröva nyförvärvad teologisk kunskap inom liturgi och kyrkoarkitektur för att den vägen kunna fördjupa församlingsgemenskapen. Ett tredje spår var det samhällsengagemang som den ekumeniska rörelsen förde fram under t.ex. Uppsalamötet 1968. Det blev inte i första hand bibelkörer och lovsånger som sjöngs utan snarare var det sånger ur sångboken *Fred-frid-frihet*, som kompletterade de traditionella frälsningsarmésångerna.

Genom att ta vara på de ekonomiska möjligheter som gavs genom arbete inom SIA:s⁴⁵ ram, studiecirkelverksamhet och kommunalt ungdomsinstruktörsbidrag, kunde efter hand gruppen av anställda växa till fem personer på i stort sett heltid. Arbeten för barn, ungdomar och föräldrar bedrevs på Linehed, Andersberg, Bäckagård, Vallås, i Gullbrandstorp och Oskarström. Kören Ung ton hade 50 medlemmar och gjorde turnéer. Detta uppskattades i kåren, men när de nya människor som engagerade sig i de olika grupperna kom till mötena, förändrades dessa – dels genom att de medvetet anpassades till dem som inbjöds, dels genom att de som kom inte var vana vid och inte lätt tog till sig den kultur som de förväntades smälta in i.

Redan på senhösten 1975 prövades att möblera den stora lokalen efter den kyrkoarkitektoniska modellen av en öppen ring.⁴⁶ Öppningen vände sig då naturligt mot botbänken. De medverkande flyttades från "plattformen" (estraden) till stolsraderna närmast ringens öppning. I januari 1976 diskuterades hur en anpassning till en ny mötespublik skulle påverka sättet att mötas, men försöket med den nya möbleringen avslutades.⁴⁷ Efter hand växte kritiken mot kårledarna framför allt för att de inte längre prioriterade de samlingar för äldre som de förväntades vara närvarande vid, t.ex. Hjälpgruppen och Hemförbundet. Stödet för kårledarna från Frälsningsarméns ledning var dock tydligt.

1980 hade samarbetsvårigheterna blivit så stora mellan en grupp av de äldre i kåren och de anställda att två av de ledande officerarna inom Frälsningsarmén i Sverige kom för att försöka medla. Från medlemmar i kårnämnden framfördes att det hade varit "svårt att ha ett friktionsfritt samarbete" med

⁴⁵ SIA, Skolans inre arbete, var ett initiativ av den dåvarande utbildningsministern Olof Palme. Föreningar gavs möjligheter att ha olika typer av fritidsverksamheter under skoltid på skolorna, vilket delfinansierades av statliga medel.

⁴⁶ Efter modell i Rappe (1962:29ff)

⁴⁷ Kårnämnd 1976-01-05 § 3

kårledaren, ”därför att han ofta presenterat ett redan färdigt arbetsprogram innehållande idéer och metoder, som upplevts överraskande, och som kårnämnden endast erbjudits att anta eller förkasta”.⁴⁸

De medlande officerarnas försök att skapa samförstånd lyckades inte och deras beslut blev att på traditionellt frälsningsarmévis förflytta kårledarna till en uppgift på en annan plats. Konsekvensen av det blev att de övriga anställda medarbetarna sade upp sina tjänster. En grupp frivilliga fortsatte ungdomsarbetet, men medlemsantalet i ungdomsgrupperna sjönk de följande åren från mer än 400 till omkring 100.*⁴⁹ En informant som reflekterar över vad som skapade den utveckling som blev, menar att utvecklingen gick för fort med förändringar i mötesformer, okonventionella arbetsmetoder och gemenskap i cellgrupper. Kåren med många gamla klarade inte det.*

De kårledare som kom 1980 var äldre och tog väl hand om kårens gamla. Några av kårens ungdomar i äldre tonåren fortsatte att hjälpa till med ungdomsarbetet. Men de ”hade ingen grupp där de fick vara tonåringar”, som en informant uttrycker sig. De saknade stöd. Efter hand kom det dock yngre kårledare, vilket uppskattades av de unga.*

AH3.3. METODISTFÖRSAMLINGEN

S:t Johannes kyrka, metodistförsamlingen i Halmstad var, menar en informant, med metodistmått mätt en högkyrklig församling. Till den kom 1979 en ung pastorsfamilj. Pastorn, lik många metodistpastorer vid denna tid, hade varit inbjuden till Storvreta och metodistpastorn Sten Nilsson. Där introducerades Kenneth Hagins litteratur och några reste till Tulsa. Men den framtoning i framgångsteologisk riktning som presenterades där, var inte något som attraherade pastorn i S:t Johannes kyrka. Däremot var han redan sedan tidigare influerad av Jesus-rörelsen och hade deltagit i deras konferenser på Jutatorpet. Ett annat område som påverkade pastorsparet var gemenskaps- eller komunitetsrörelsen som hade växt fram under 1970-talet – tanken att kristet liv inte bara var att fira gudstjänst tillsammans utan att också dela varandras vardagsliv.*

Även om pastorn försökte ha en ganska låg profil i församlingen, så lyste de tankar som de rörelser han intresserade sig för igenom. En informant säger att pastorn kanske inte var helt vislig, utan i ungdomlig entusiasm ibland gick på lite för hårt. Det var en gammal församling som hade sett sin höjdpunkt på 1950-talet med flera hundra barn i söndagsskolan. Den dåvarande pastorn var väldigt stark och hade satt en norm för hur en pastor skulle vara i den församlingen. Det var svårt för den unge pastorn att ”göra rätt”. Det var t.ex. viktigt hur man rörde sig i kyrkorummet. I församlingen fanns det inte heller plats för de karismatiska gåvorna.*

Så småningom blev de olika inriktningarna allt svårare att hantera. Å ena sidan en grupp röst- och viljestarka personer i församlingen, som sannolikt upplevde att det som de värderat i många år inte längre dög. Å andra sidan en ung pastor med visioner som församlingen inte alls delade. Efter ett och ett halvt år fann pastorn att det var bättre att de gick skilda vägar i tid – med så mycket frid det gick – än att situationen skulle utvecklas till en djup och sårande konflikt.* Efter att tjänsten upphört 1981 stannade pastorsfamiljen kvar i Halmstad, där de efter några år startade en husförsamling, som vi skall återkomma till.

Metodistkyrkan finns 2015 kvar som församling, numera inom Equmeniakyrkan och tillhör Halmstads kristna råd. De har inga egna gudstjänster. Medlemmarna är, enligt en informant, aktiva i Svenska kyrkan eller Immanuelskyrkan.*

⁴⁸ Kårnämnd 1980-05-07 §5

⁴⁹ Frälsningsarméns ungdom, Verksamhetsberättelse 1983, 1991.

AH3.4. BAPTISTFÖRSAMLINGEN

Baptistkyrkan i Halmstad hade sedan 1930-talet en stor söndagsskoleverksamhet både i kyrkan och i Tylösand. Arbetet bland unga människor genom Porten (AH3.1.1), som på 1980-talet flyttade sin verksamhet till Baptistkyrkans källare, bar tillsammans med söndagsskolan frukt i form av att många unga familjer började besöka församlingens gudstjänster. Bland de unga förekom under 1980-talet karismatiska inslag som profetiska budskap och förbön för sjuka, vilket de också önskade få utrymme för i gudstjänsterna.* Gudstjänstliv och verksamhet i Baptistkyrkan präglades dock av konservatism. Körens finsång var viktig och lovsånger, som de unga ville ha, tyckte de äldre inte om – denna genre såg de närmast ned på. Förändringar diskuterades under 1980-talet i den relativt unga diakonkåren som också utgjorde församlingsstyrelse, men pastorn var inte beredd att gå in i något förändringsarbete. Han försökte dock samtala med de äldre om att inte irritera sig på barnen. De äldre kunde säga: "Varför springer de? Har de inte fått någon uppfostran?" Förr hade de ju suttit stilla under söndagsgudstjänsten och lyssnat till predikan. Men de äldres irritation upphörde inte trots hans ansträngningar med argument, som att det nu är andra tider, så barn får ta plats.* 1988 gick pastorn i pension och en ny anställdes som önskade dela tjänsten med sin fru. Redan inför tillträdet gavs oklara signaler till pastorsparet. I församlingen fanns en grupp äldre, som av flera informanter upplevdes som mycket viljestarka. En informant menar att de möttes innan församlingsmötena och "gjorde upp" vad som skulle beslutas. En av dessa äldre började forska i pastorsparets bakgrund och tog kontakter med Baptistsamfundet centralt. Han kontaktade också pastorsparet, som båda skulle ha tjänst i församlingen, och gav direktiv om hur deras tjänster skulle se ut, vilka inte stämde överens med vad de avtalat med styrelsen.*

Informanter berättar att det vid tiden för det nya pastorsparets tillträde i församlingen fanns, förutom de äldre, ett 40-tal unga vuxna: familjer och unga singlar. Församlingen ordnade läger som var mycket uppskattade. Unga familjer med barn följde med.

Alltså, vi var ju en – om man tänker sig församlingen som inte var så jättestor – men till den hade det kommit en stor grupp unga familjer och människor som var intresserade, som var med då, runt omkring församlingen. Och dom åkte ju ofta med på dom här församlingslägren... Det kändes, jag vet inte, det kändes egentligen som att det var nåt väldigt fint på gång.

Från de yngre familjerna i församlingen fanns en förväntan på de nya pastorerna.*

Det nya pastorsparet hade en varsam framtoning, men prövade att i någon mån förändra gudstjänsterna. Till exempel kunde pastorsfrun tillsammans med barnen sjunga några lovsånger i inledningen, men det mottogs inte väl hos de äldre. Kritiken mot församlingsledningen förefaller av protokollen att döma ha drivits av den man som ända från början ifrågasatt pastorsparet. I protokollet från församlingsmötet 1988-10-26 står det att han "framförde önskemål om att mer okända sånger sjungs ur Psalmer och Sånger", en tydlig anspelning på att de nya sångerna fått för stort utrymme. Barnen hördes fortfarande i gudstjänsterna och de äldre kunde vrida på huvudena med en besvärad min om det var något som störde.* Men pastorn och diakonerna angav trots allt en tydlig riktning. Av protokollen från församlingsmötena framgår att de satte upp mål när det gällde ekonomi, omsorg, undervisning, mission och lokalanvändning. Församlingsmötena användes också till samtal om dessa målsättningar. Hösten 1989 startades bönegrupper i hemmen.⁵⁰

⁵⁰ Baptistförsamlingen, församlingsmöte 1989-10-26 §11, 1989-01-15 §5, 1989-02-19 §18, 1989-11-18 §11-12, årsmöte 1990-02-18

Pastorerna hade erfarenhet av arbete inom Räddningsmissionen och boende i en kristen storfamilj. De hade också, parallellt med pastorstjänsten, varit verksamma inom Helhet genom Kristus och där arbetat med kurser och själavård. De hade inga tankar på att utifrån dessa erfarenheter driva någon ny linje i församlingen, men inbjöd till en kurs efter konceptet "Hela hela människan", då också S:t Petrus Evangeliska Ortodoxa församling och EFS Johanneskyrkan (nybildade församlingar, se nedan) deltog.

Och det var inga konstigheter i nån undervisning eller – utan det var ju egentligen väldigt ekumeniskt, kärleksfullt.

Ändå förefaller denna satsning ha provocerat de äldre och särskilt den man som tidigare hade kontaktat Baptistsamfundet.*

Några informanter upplever att det fanns en stark perfektionism i församlingen. Människor fick inte göra fel. Om någon dukade som det inte brukade dukas, blev den tillrättavisad. I kören var inte den välkommen som inte sjöng så bra – det var viktigt att alltid sjunga med "exakt rätt ton". Kören lade timmar på att finslipa några få sånger och flera av de yngre tröttnade och slutade i kören. Detta medverkade till frustration bland de äldre och därmed ökande spänningar. Perfektionismen skapade rädsla för att göra fel och därmed ovillighet att ta ansvar.*

Årsmötet 1990 hade föregåtts av en upptrappning av konflikten. För att om möjligt kunna medverka till en relationsförändring arrangerades ett möte med de tongivande bland de äldre, några ur styrelsen och pastorsparet. Samtalsledare var en distriktspastor från Baptistsamfundet, som hade vana vid konflikthantering och medling. Samtalet upplevdes av flera av de närvarande som förvirrat och motsägelsefullt. Enligt en informant sade distriktspastorn efter mötet att det var det svåraste han hade varit med om. Han såg inte någon ljusning. Mötet påverkade pastorsparets beslut att säga upp sina tjänster.*

Vid årsmötet blev det diskussion om orsakerna till samarbetssvårigheterna i församlingen. Det föreföll under mötet som om pastors och de unga församlingsmedlemmarnas linje var i minoritet. Enligt en av informanterna sade då pastorn till allas förvåning: "Det behöver vi inte debattera mer nu, för jag säger upp mig."*

Tiden efter uppsägningen var pastorn sjukskriven. Till följande församlingsmöte 1990-03-18 hade det kommit in en rad avsägningar av uppdrag och begäran om utträden ur församlingen. Många av de yngre stannade, som en sympatihandling för pastorn, hemma under hans sjukskrivningstid. En av de äldre i församlingen tog på sig uppdraget att vara ordförande i församlingsmötet och besvara avsägningarna. I ett brev till pastorn uttryckte han sin sorg över den uppkomna situationen och i nästa brev skrev han: "Eftersom Du ju ännu är församlingens pastor, om än sjukskriven, kanske Du känner det som en ämbetsuppgift att ge dessa våra vänner den rådgivning som Du anser lämplig".⁵¹

Informanterna talar om att det i detta läge var 30–40 vuxna och barn som lämnade församlingen. Alla dessa var inte formellt medlemmar, men hade sin gudstjänstgemenskap i Baptistförsamlingen. Under sin uppsägningstid samlade pastorn, både av egen vilja och utifrån uppdraget i brevet från församlingen, dem som önskade till bön och gemenskap på olika platser, bl.a. lånade de Johanneskyrkan. Det fanns tankar om att bilda en ny församling, men en sådan splittring ville pastorn inte medverka till. I stället inbjöd han pastorerna från Johanneskyrkan (EFS), S:t Petrus Evangelisk Ortodoxa församling och Pingstkyrkan att berätta om sina församlingar. Några blev medlemmar i EFS, några i Pingstkyrkan. Efter hand orienterade sig några bl.a. till katolska församlingen, men det finns de, av dem som lämnade Baptistförsamlingen, som 2015 fortfarande inte är medlemmar i någon frikyrkoförsamling.*

⁵¹ Brev 1990-02-27, 1990-04-25

Vid församlingsmötet 1990-03-18 valdes en ny ledningsgrupp för församlingen. Den bestod med något undantag av några av de äldre i församlingen. Den pensionerade pastorn ombads att hjälpa församlingen under en tid. Under de följande åren var det fler som lämnade församlingen. Att då fortsätta att driva den stora fastighet som församlingen ägde blev ohållbart. Efter försäljningen möttes församlingen en tid i IOGT:s lokal på Murargatan. Sedan några år samlas de till stugmöten och har även fått se nya besökare komma. Församlingen tillhör numera Equmeniakyrkan, står nära Immanuelskyrkan och deltar i dess verksamhet.*

AH3.5. IMMANUELSKYRKAN

Under 1970-talet var missionsförsamlingen Immanuelskyrkan en livaktig församling som var starkt engagerad i den ekumeniska rörelsen. De var involverade i en rad lokala ekumeniska initiativ, inte minst bildandet av Halmstads ekumeniska råd.*

Under 2000-talet gjorde ett vikande medlemsantal det nödvändigt se över ekonomin. Ett kontroversiellt förslag var att sälja det kapell i Tönnersjö som församlingen ägde. Där bedrevs scoutverksamhet. 2009 såldes kapellet vilket omedelbart resulterade i att åtta medlemmar lämnade församlingen. I bakgrunden skyntar även starka personer, vars önskan om inflytande ytterligare komplicerade situationen för och relationerna i församlingen.*

När den nuvarande pastorn 2010 tillträdde, var antalet gudstjänstbesökare i regel under 20.* Under de senaste åren har församlingsledningen målmedvetet arbetat med att få församlingen att se framåt och försonas med det som varit. Men fortfarande finns det "människor som är sura på andra". Det finns fler orsaker till det än försäljningen av kapellet. De senaste åren har aktiviteter som skapar gemenskap mellan medlemmarna och gör att de lär känna varandra prioriterats.

Vi är en gemenskap som firar gudstjänst. Det är inte bara ströpersoner som kommer in och firar gudstjänst, utan vi är en gemenskap.

Så uttrycker sig en informant. Mingelfika efter gudstjänsten och cafégudstjänster är exempel på nya gemenskapsfrämjande arbetsformer.* Under de senaste åren har antalet gudstjänstfirare ökat.

AH3.6. FILADELFIAFÖRSAMLINGEN

I slutet av 1950-talet bildades Filadelfiaförsamlingen av ett 90-tal medlemmar i Pingstförsamlingen. Några orsaker till uppbrottet, som nämns av informanter, var lärofrågor om etik och livsstil samt olika syn på de andliga nådegåvorna, karismatiken.* Under de första åren hyrde församlingen NTO-lokalen för sina gudstjänster, men 1960 köptes en fastighet invid järnvägen som tidigare hyst en rörläggerifirma. Ett omfattande ombyggnadsarbete gjordes, främst med frivilliga krafter.*

Församlingen var tydligt karismatisk med tungotal, bön för sjuka och profeterande. Även förkunnelsen förebådade Jesusrörelsen och den karismatiska rörelsen, som växte fram under 1960- och 70-talen. Församlingen kallade predikanter som C. G. Hjelm, William Edvardsson och Göran Carlsson. En informant säger att när han

... hörde Ulf Ekman första gången – och alla klagade ju på honom – så tänkte jag: Det är ju precis som i Filadelfia, alltihopa.*

Inom församlingen fanns starka och stridbara personer och informanter berättar att församlingen under hela sin historia var uppdelad i grupperingar. Stridsfrågorna kunde handla om teologi eller verksamhet; om kvinnor skulle få klippa håret eller vilka predikanter som skulle kallas. Men det kunde också vara "bara struntsaker", som en av informanterna uttrycker det. Äldstebröderna och pastorn

försökte vid varje församlingsmöte jämka samman de olika viljorna, vilket de upplevde som mycket slitsamt.*

”Och mitt i allt detta... så var det ju mycket bön – och alla ville ha väckelse”, berättar en informant. Alla bad, även om de var oeniga i en del frågor. Det var bön på tisdag och lördag – många gånger till midnatt – faste- och bönedagar. I början av 1970-talet började församlingen växa. ”Dom drogs till kyrkan”, säger en informant, ”och sen hade dom ju då en väldigt fin sångkör och det var många som gick dit för att lyssna.” Informanterna berättar om helanden från sjukdomar och fobier och att många blev frälsta och anslöt sig till församlingen. Det ledde till en framgångsperiod då församlingen växte – till som mest 186 medlemmar – och kunde understödja två missionärer.*

Den pastor som ledde församlingen under 1960-talet förefaller ha varit en stark ledare, som förmådde hålla ihop de olika grupperingarna. En informant säger att ”det mesta gick ju på vilja. Hade han fått nåt för sig, så genomförde han ju det”. Under denna tid och under 1970- och 80-talens framgångstid så hölls församlingen samman. När ett par som var anställda som ungdomsledare blev tillfrågade om att efterträda den dåvarande pastorn tackade de ja, men valde att dela tjänsten och båda kallade sig pastorer. Detta skärpte motsättningarna genom den teologiska oenighet som rådde om kvinnans plats i församlingens ledarskap. Mot slutet av 1980-talet förefaller spänningarna ha blivit alltmer svårhanterliga. Pastorsparet slutade 1987 för att ”dom gick så illa åt dom”, som en informant uttrycker det och ”efter det kan jag ju säga att sen blev det bara nedgång”.*

AH3.6.1. AVVECKLING

I början av 2000-talet fanns önskemål från kommunen att få köpa kyrkolokalen, som eventuellt skulle rivras för att ge plats för andra verksamheter. Under 2002 såldes kyrkan och Filadelfiaförsamlingen avslutade sin tid där med en stor festmiddag. Från januari 2003 hyrde församlingen Frälsningsarméns lokal under söndagseftermiddagarna för sina gudstjänster.⁵²

De informanter jag har talat med menar att även om bönemöten och gudstjänster fortsatte, så fanns inte kraften kvar att fortsätta. Efter en tid avvecklades församlingen och beslöt under denna process att ge en stor del av de pengar som försäljningen av fastigheten hade gett, dels till Halmstads kristna råds arbete med Nattcaféet, dels till sjukhuskyrkan och dels till ett framtida pionjärprojekt i Halmstad. ”Det som är lite roligt är ju ändå – för dom satsade pengarna som dom fick när dom sålde huset till nyplantering i Halmstad”, säger en informant. Den nyplanteringen startade 2009. (se nedan!)* De flesta medlemmarna i Filadelfia anslöt sig sedan till andra frikyrkor, främst Kornhillskyrkan, Frälsningsarmén och Pingstkyrkan i Halmstad eller Oskarström.* En grupp möttes en tid under namnet Segerkransen.

En tidigare församlingsmedlem uttrycker en fascination över att det fortfarande finns en mycket stark känsla av samhörighet, när de som då var med i Filadelfia möts i olika sammanhang idag. Informantens tolkning av orsaken till detta är att församlingsmedlemmarna ”blev sammansvetsade på nåt vis genom den här bönen och alla man har fått be till Gud för”.*

AH3.6.2. RELATIONEN TILL PINGSTFÖRSAMLINGEN

Bildandet av Filadelfiaförsamlingen medförde en smärtsam dränering av Pingstkyrkan – ”det blev rätt tomt här då i kyrkan”. En informant har uppfattningen att orsaken till delningen var att Pingstförsamlingen inte var tillräckligt ”karismatisk” – även om det uttrycket inte användes på 1950-talet. De som

⁵² Protokoll Frälsningsarméns kårnämnd 2003-01-16 §9

bildade Filadelfia önskade se mer av karismatiska uttryck som profeterande. Under årens lopp har det tagits några initiativ till samtal och försoningsmöten och numera går det att prata om den tiden utan att sår rivs upp. När Filadelfia upphörde valde några därifrån att bli medlemmar i Pingstkyrkan.*

AH3.7. PINGSTFÖRSAMLINGEN

Önskan om en mer tydlig karismatisk inriktning blev också orsaken till att en grupp i Pingstförsamlingen anslöt sig till Halmstads kristna center i slutet av 1980-talet. Det ledde till en ganska svår process internt inom församlingen, om hur de skulle förhålla sig till de nya uttryck för lovsång som kom med trosrörelsen. De ville inte bli som Livets Ord, utan ville ha sin egen särprägel som pingstförsamling. En del ville se förändringar, andra bromsade.*

Idag finns det både gammalt och nytt under samma tak. Det finns två körer, varav en manskör, vilket inte är vanligt i pingstförsamlingar på 2000-talet. Ändå finns det klart uttalat att "det ska finnas en attraktion för yngre – och då pratar vi stil". Men det är inte bara en stilfråga för församlingen. De vill vara en pingstförsamling i bemärkelsen öppenhet för den helige Ande. Det har varit en del spänningar, men många tycker att det är fint att få vara med om både modern lovsång och manskör med traditionella pingstsånger i samma gudstjänst.*

Ändå är det ofrånkomligt att reflektera över de förändringar som sker över tid. Det finns medlemmar som på grund av längtan efter en starkare karismatisk framtoning valt Frälsningsarmén framför Pingstförsamlingen. Under många år gick strömmen av samma orsak från frälsningsarmékårer till pingstförsamlingar.*

AH4. NYA FÖRSAMLINGSBILDNINGAR

Efter Andra världskriget utvecklades den ekumeniska rörelsen snabbt, särskilt i västvärlden. Nya församlingar hade visserligen uppstått – i Halmstad bildades församlingen Filadelfia av en stor grupp medlemmar från Pingstförsamlingen och anslöts till Örebromissionen – men den övergripande strävan var att minska antalet församlingar genom att strukturellt gå samman med varandra. Förhoppningen under 1970-talets karismatiska våg var att den skulle stanna inom och förnya de etablerade samfundsförsamlingarna. Samtidigt fanns rädslan att de nya rörelserna skulle splittra de gamla församlingarna, vilket vi sett exempel på i frikyrkorna i Halmstad. De tre nya församlingsbildningar som uppstod i Halmstad under 1980-talet är en frukt av de rörelser som skapade längtan efter förändringar och därmed spänningar. Men de attityder som företrädare för såväl de nya som de etablerade församlingarna i regel visade, medverkade till att på ett relativt friktionsfritt sätt ge utrymme för dem som ville pröva nya vägar.

AH4.1. S:T PETRUS EVANGELISKA ORTODOXA FÖRSAMLING

"Om man gör så här tillräckligt många gånger kan man inte vara osams längre", viskade en bänkgranne som visste att jag var där för första gången. Det är i många församlingar inte ovanligt att gudstjänstdeltagarna under mässans fridshälsning tar bänkgrannarna i hand och önskar dem Herrens frid. Men den här söndagen fick jag uppleva hur praktiskt taget alla önskade alla Herrens frid med ett handslag eller ännu oftare med en kram. Gudstjänsten var en säregen blandning av ordnad liturgi och karismatik. När jag kom in i den enkla godtemplarlokalen, rikt utrustad med ikonbilder, pågick bönen – en mix av skrivna böner och fri bön. Lågmålt tungotal förekom. Denna kombination följde sedan genom gudstjänsten. Vid tacksägelsen efter mässan var det flera som enkelt kortfattat tackade med orden "Jag

tackar för...” – och så nämndes vardagliga händelser som praktiskt hjälp, eller avklarad sjuksköterskeexamen. Hela gudstjänsten firades i en öppen och generös atmosfär. Lite felsägningar förekom – och föranledde några skratt. Dansare dansade en lovsångsdans under mässfirandet, i samband med att barnen kom tillbaka från söndagsskolan. Dansen var enkel, glädjefull och vacker.

Den första av de tre nya församlingarna under 1980-talet kan nog också betraktas som den mest egenartade. Två av initiativtagarna var det pastorspar som 1981 avslutade sin tjänst i metodistförsamlingen S:t Johannes kyrka. I det hus de köpte flyttade de och en annan familj in. Syftet med det var att förverkliga de visioner som paret hade om nära vardagsgemenskap och kommitteliv. Det fanns från början ingen tanke på att bilda någon ny församling, utan de två familjerna besökte andra kyrkors gudstjänster, främst Pingstkyrkan, och såg sig som en bönegrupp.*

Mannen i det andra paret hade under en studieresa till USA i Indianapolis kommit i kontakt med en församling som hade börjat som en bönegrupp. Medlemmarna där hade medvetet valt att bosätta sig i ett område med så risiga och billiga hus att alla, oavsett lön, hade råd att köpa ett. De hjälpte sedan varandra att göra dem i ordning. Deras sökande efter ”den nytestamentliga församlingen” ledde dem till insikten att denna visserligen byggde på ett praktiskt nära och vardagligt karismatiskt kristenliv, men att den tidiga församlingen också hade en väl utvecklad struktur och liturgi. Församlingen i Indianapolis var därför strukturerad med en lokal biskop, präster och diakoner, men betonade också det icke vigda fjärde ämbetet, folket, de heliga. De tog också intryck från kyrkofäderna. Utifrån den församlingssyn som växte fram hade det blivit naturligt för dem att kalla sig The Evangelical Orthodox Church.*

Under sommaren 1983 var båda paret gäster i The Evangelical Orthodox Church och fattade där ett beslut att bygga en varaktig relation till den församlingen och det samfund som idag finns i USA, Canada, några länder i Afrika samt i Halmstad. Utifrån detta beslut bildades i augusti 1983 S:t Petrus husförsamling i deras hus i området Kärleken i Halmstad.*

Både som bönegrupp och som husförsamling valde gruppen att ha en låg profil. Husförsamlingen bestod av fyra vuxna och sju barn. De började därmed fira gudstjänst i pastorns vardagsrum varje söndag. Som före detta metodistpastor var han välkänd i Halmstad och de övriga församlingarna förefaller tidigt ha accepterat den nya husförsamlingen, även om en del har haft frågor, inte minst om evangelisk och ortodox. En informant menar att gruppen vinnlade sig om att ha en god attityd till de andra kristna. ”Man kan aldrig som kristen, tycker jag, vända sig om och spotta på sin bakgrund.”*

En annan orsak till att den nya församlingen inte upplevdes hotfull för övriga församlingar i Halmstad var att de inte värvade medlemmar från andra församlingar. I församlingen finns en familj som kommer från en annan församling i Halmstad, i övrigt har medlemmarna genom kontakter kommit från andra orter i landet, eller varit sådana som inte har haft någon kristen gemenskap tidigare.*

Ekumeniskt engagerad i formell mening var inte församlingen under de första åren. De deltog dock i ekumeniska möten och arrangemang. Det var först 1988 som S:t Petrus Evangeliska Ortodoxa församling, liksom den då nystartade EFS-församlingen i Johanneskyrkan ansökte om medlemskap. Efter viss diskussion om S:t Petrus Evangeliska Ortodoxa församling var en splittring från Metodistförsamlingen, hälsades båda församlingarna välkomna. Församlingen har varit ekumeniskt aktiv, men församlingsledarna har även annan tjänst och möjligheten för dem att delta i ledarsamlingar och bön dagtid har

varit begränsade, vilket noteras i intervjuerna. Ändå förefaller församlingen och dess ledare åtnjuta stort förtroende bland kyrkorna i Halmstad.*⁵³

I ett tidigt skede diskuterades om församlingen, liksom samfundets församling i Indianapolis, borde etablera sig i ett bostadsområde med relativt god tillgång på bostäder som t.ex. Andersberg. Men de tog inte den utmaningen. Visionen om ett nära boende höll därför inte så länge. Husen i området blev mer attraktiva och steg i pris, vilket gjorde det svårare att flytta dit. Församlingen består idag av ett 60-tal medlemmar och fortfarande bor nära 50% av medlemmarna på Kärleken. Nära relationer har på 2000-talet utvecklats till systerkyrkorna i Afrika.*

AH4.2. HALMSTAD KRISTNA CENTER

Trosrörelsen gjorde, liksom på de andra projektorterna, avtryck i Halmstad och dess kyrkohistoria. Flera halmstadsbor gick i mitten av 1980-talet Livets Ords bibelskola i Uppsala. 1986 etablerades en trosförsamling under namnet Vårregnet i Knäred. 1987 flyttades verksamheten till Halmstad och församlingen antog namnet Halmstad Kristna Center, HKC.*

En stor lokal vid högskolan ovanpå nuvarande Maxi hyrdes och renoverades utifrån församlingens behov och visioner. En informant menar att den var skraddarsydd för församlingen. Det kom mycket folk. Det fanns dock skeptiker som frågade sig om de verkligen skulle orka bära de stora kostnader som denna satsning innebar.*

Församlingens pastor var hallänning. Han, liksom flera av de unga ledarna i HKC, hade varit verksam i Pingstkyrkan i Halmstad. Sin teologiska utbildning hade han bl.a. fått vid Kenneth Hagins Rhema Bible Training College i Tulsa, USA. Som lärare och förkunnare var han mycket uppskattad, berättar informanter som var med i eller besökte församlingen. Hans undervisning kompletterades av tillresande lärare och förkunnare från Livets Ord i Uppsala.*

Ulf Ekmans besök vid Halmstad Kristna Center 1990 fick stor uppmärksamhet. Inför besöket delade församlingens medlemmar ut en informationstidning "Rakt på sak" till alla hushåll i Halmstad. Hallandsposten ville göra en intervju, men Ulf Ekman hänvisade till den som fanns publicerad i "Rakt på sak". Trots det skrev Hallandsposten mycket om besöket, som de ansåg vara en stor medial nyhet.*

Som på många andra håll uttrycktes skepsis och motvilja mot trosrörelsen och dess lokala församlingar. Framför allt var det den s.k. framgångsteologin som många vände sig emot. En informant från en församling i Halmstad menar att den skapade själavårdsproblem hos människor som uppfattade undervisningen som att man kunde och borde uppnå fullkomlig helighet och inte fortsätta synda – "det tror jag har varit ångestframkallande, särskilt hos dom svaga människorna". En annan informant menar dock att undervisningen inte skilde sig särskilt mycket från den undervisning som han senare fick del av från förkunnarna i EFS-församlingen och på Frälsningsarmén.*

En informant tror att det var många av dom lite yngre karismatiskt lagda som drogs till HKC. En av stadens pastorer vid den tiden, som några gånger besökte HKC, mötte där människor som han tidigare träffat i andra karismatiska sammanhang. En hel del av dem som besökte HKC fortsatte att vara aktiva i andra församlingar. En informant säger:

Jo, det var mycket bra. Roger Larsson var ju här några gånger, vet du. Och på den tiden var han ju väldigt brinnande, så vi fick ju va med om andedop och sånt, som vi aldrig hade varit med om förut... Det var mycket positivt.*

⁵³ Halmstads ekumeniska råd Styrelse 1988-09-13 §32 samt Årsmöte 1989-04-25 §3

En informant jämför EFS-församlingen och HKC – de bildades vid ungefär samma tid – och menar att de var ganska lika på många sätt, t.ex. när det gällde det karismatiska och lovsången.*

Någon stor överströmning av medlemmar från halmstadsförsamlingarna till HKC verkar det inte ha varit. Där det skedde handlade det om enstaka personer. Undantaget var Pingstförsamlingen. Flera av deras medlemmar från Laholm gick 1986–87 Livets Ords bibelskola i Uppsala. När de återkom begärde de flyttningsbetyg till HKC. Totalt förlorade Pingstförsamlingen 15–20 av de medlemmar som bodde i Laholm och Halmstad. Några av dem kom att ingå i HKC:s församlingsledning. Det kändes ju i församlingen, säger informanterna, men det tråkigaste var att få höra att Pingstförsamlingen inte dög, för "där kan man inte bevara sitt andliga liv", som några hade uttryckt det. Det uppfattades av informanten så att det de hade fått av upplevelser och undervisning på bibelskolan i Uppsala inte kunde få utrymme i Pingstförsamlingen. Ändå blev det som hände aldrig någon stor fråga för dem. De tog beslutet att stödja och välsigna de unga medlemmar som valde trosrörelsen – ansåg att de nog behövde det utrymme.* Därmed gick Pingstförsamlingen i Halmstad mot strömmen i pingströrelsen i stort, som vid denna tid höll ett högt tonläge i sin kritik mot trosrörelsen, framgångsteologin och Livets Ord. Pingstförsamlingens attityd ledde till avspända, om än lågfrekventa relationer till HKC. Någon nära gemenskap eller försoning blev det dock aldrig mellan församlingarna. Inte heller var det några av de tidigare medlemmarna som återkom till Pingstförsamlingen när HKC upphörde. Många flyttade till Uppsala.*

Det fanns aldrig några formella relationer mellan HKC och övriga församlingar i Halmstad. Bristen på intresse för sådana förefaller ha varit ömsesidig. Flera informanter från församlingarna säger att HKC höll sig för sig själva, "dom sökte sig inte till oss... [Vi] gjorde väl inte så mycket heller för att etablera kontakt."* HKC sökte inte inträde i Halmstads kristna råd och det finns ingenting alls nämnt i dess protokoll under åren 1985–1995 om HKC. Deras pastor var dock under några av församlingens senare år med vid den ekumeniska pastorsbönen i Halmstad. Det förefaller då ha varit avspända relationer mellan pastorn i HKC och övriga församlingsledare, men med tanke på att ingen form av försoningssamtal förefaller ha förts, finns det skäl att anta att relationen till HKC:s pastor aldrig hann bli särskilt djup.*

Efter besöket i Halmstad 1990 talade Ulf Ekman väldigt gott om HKC. Församlingen hade riktigt bra styrfart ända till i mitten på 90-talet, menar en informant.* "Men så kom det in en tjuv – i styrelsen, en kassör som tog pengar, så dom kunde inte betala hyran." Informationen till församlingen från styrelsen om vad som hänt var vag – ledningen ville möjligen inte oro församlingen. Förtroendet för dem minskade och församlingen tappade medlemmar. En del av dessa trodde också att kollektpengar hamnade i ett företag ägt av en av ledarna. Det förefaller som om luften gick ur, när församlingen av ekonomiska skäl flera gånger tvingades flytta till andra lokaler. I det läget tog pastorn ett sabbatsår med tanken att andra ledare skulle ta vid, men det blev inte så.* När Halmstad Kristna Centers verksamhet upphörde 1999 var det några medlemmar som engagerade sig i Johanneskyrkan (EFS) och Pingstförsamlingen. Församlingsgemenskapen i form av två bönegrupper fanns kvar till 2002. När Frälsningsarmén under åren efter 2000 utvecklades i karismatisk riktning anslöt sig några dit. Men många flyttade också från Halmstad. Ganska många av de före detta medlemmarna är idag inte formellt med i någon frikyrkoförsamling, men några av dessa förefaller fortfarande ha sporadiska kontakter, då de får möjlighet att uppmuntra varandra.*

En informant reflekterar över om stiftelseformen och den brist på öppenhet som den möjliggjorde kan ha medverkat till att många medlemmar lämnade församlingen. Det blev en ond cirkel av minskad delaktighet, minskad entusiasm och minskat givande. Församlingsledningens brist på gemenskap med andra ledare, lokalt och nationellt, kan också enligt informanten ha påverkat utgången.*

AH4.3. EFS JOHANNESKYRKAN OCH KORNHILLSKYRKAN

EFS-församlingen i Halmstad startades 1988 av nio personer. Deras blivande pastor hade något år tidigare upplevt ett personligt gudstilltal: "Du ska flytta till en större stad på Västkusten och starta upp en större församling där". Han fick efter hand veta att Metodistkyrkan i Halmstad var till salu.

Halmstads kyrkoförvaltning hade 1986 erbjudits att överta Metodistförsamlingens kyrkofastighet, men avstod från detta. I juni var en delegation från EFS i västra Skåne på besök för att besiktiga fastigheten. Metodistförsamlingen beslutade dock i november 1986 att hos byggnadsnämnden ansöka om rivningstillstånd. Byggnadsnämnden bordlade ansökan, men startade ett nytt planarbete för kvarteret där möjlighet till nybyggnation skulle övervägas.⁵⁴ Det fanns röststarka medlemmar som ville sälja kyrkan för profan användning, men två av de äldre damerna i styrelsen motsatte sig detta och drev frågan så att det 1988-06-12 fanns en majoritet för att kyrkan skulle säljas till EFS. Den fick hyras under ett år och köpet blev klart 1989-04-26. EFS-församlingen upplevde det som mycket positivt att komma till en klassisk kyrkolokal.*

Starten för församlingen skedde dock i pastorsparets vardagsrum sedan de flyttat till Halmstad. Där hade pastorn fått en anställning av EFS-distriktet på ett år för att tillsammans med ett Jesus Generation-team starta en församling. Med en tydlig inriktning på evangelisation dröjde det inte länge förrän tre andra familjer i samma område blev medlemmar i församlingen. Efter 10 år var 45% av alla medlemmar sådana som aldrig tidigare varit med i någon församling.⁵⁵

Var det rätt att starta en ny församling? Det kom många frågor till initiativtagarna. Trosrörelsen startade många församlingar vid den här tiden – och ofta med splittring som följd. EFS-församlingens svar blev att de såg det som rätt om målet är "att vinna nya människor att inte få transfers från andra kyrkor", att den nya församlingen "ser sig som en del av hela kristenheten och inte ser sig som exklusiv" samt att det finns en kallelse, "ett tilltal i botten". De menade att det behövs fler församlingar, men inte fler samfund.*

En ny EFS-församling provocerade inte som Livets Ord. Det fanns inte så många förutfattade meningar, eftersom EFS var vedertaget. "Sen visade det sig att den här versionen av EFS inte var den vedertagna", säger en informant med ett skratt. Församlingen hade en tydlig karismatisk profil. När församlingsledarna 1988 för första gången hörde John Wimber från Vineyardrörelsen i USA, så var det som om han legitimerade den andlighet församlingen stod för. Den karismatiske framtoningen har dock, enligt några informanter, medverkat till en viss skepsis bland människor inom Svenska kyrkan i Halmstad. Så blev det också den första tiden i relationen till EFS centralt. De hade frågetecken inför vad som hände i Halmstad. Men församlingens självbild är att de idag är helt accepterade och även "varit med och bildat skola", dvs. fått påverka EFS nyplanteringsarbete i Sverige.*

Inför starten tog församlingsledarna kontakt med företrädare för Halmstads ekumeniska råd. Samtal fördes också med kyrkoherden i Nikolai församling, som inbjöd till samarbete och eventuell anställning utifrån Nikolai församling. Så blev det inte – de önskade arbeta oberoende, men ändå i nära relation till Svenska kyrkan. På kyrkoherdens förslag hade de länge sina gudstjänster på eftermiddagarna för att markera att de inte ville konkurrera med Svenska kyrkan.*

⁵⁴ Protokoll från Metodistförsamlingens församlingsmöte 1986-11-25 §9 och §10 samt Halmstads kommun, byggnadsnämnden 1988-03-23 §147 och 1988-08-31 §590. Protokoll Metodistförsamlingens extra pastoratskonferens 1988-06-12 §4

⁵⁵ <http://www.kornhill.se/kornhill/om-oss/> (2015-08-31)

Flera informanter berättar att kyrkorna och det ekumeniska rådet var positiva till att den nya EFS-församlingen tog S:t Johannes kyrka i bruk. Redan efter en kort tid hölls en invigningsgudstjänst då representanter från olika kyrkor var med och hälsade dem välkomna.*

Alla talar gott om EFS-församlingen, men under de första åren var det några som anslöt sig dit från några församlingar, vilket skapade viss spänning. "Varför stannade dom inte hos oss, varför gick dom dit?" Trots att ledarskapet informerade tydligt om församlingens målsättningar, kan informanter höra toner av besvikelse från den tiden, men menar att det inte är något som påverkar relationerna idag. Enligt en informant var församlingen dock noga med att inte dra människor från andra församlingar, vilket innebar att de sade nej till några som ville vara med i deras hemgrupper. Det var först i samband med splittringen i Baptistkyrkan som flera personer från någon annan församling anslöt sig.*

Församlingen växte under 1990-talet och omkring 2000 hölls tre välbesatta gudstjänster varje söndag. 2007 öppnades möjligheten att köpa äldreboendet Kornhill. I samband med flytten ändrades namnet till Johanneskyrkan Kornhill. I denna byggnad vill församlingen skapa ett centrum – med inspiration från de keltiska klostren – för bildning och studier, men även så att människor kan komma för att få hjälp. Exempel på dessa inriktningar är bibelskola och påskkonferenser, respektive boende och rehab i liten skala. 2014 hade församlingen mellan 20 och 25 smågrupper och det är något som de vill utveckla för att kanske kunna fördubbla antalet.*⁵⁶

Förutom Svenska kyrkan har Kornhillskyrkan under 2000-talet kommit att stå nära Pingstkyrkan och Frälsningsarmén. Informanterna som talar om detta menar att det dels beror på personliga relationer mellan församlingsledarna, men också – i relationen till Frälsningsarmén – på likheten i gudstjänstformer, på att en del av medlemmarna har gått bibelskolan hos EFS och att ungdomsledarna har samarbetat med olika satsningar. "Personliga kontakter mellan ledare leder också till ekumeniskt samarbete", säger en informant.*

AH5. 2000-TALETS INITIATIV

AH5.1. FRÄLSNINGARMÉN

När jag kommer in har gudstjänsten redan börjat. Musiken är inte av traditionellt frälsningsarménstilt och sångböcker används inte, utan texterna till såväl äldre som nya lovsånger visas som Powerpointpresentation. Det är en sommarsöndag och färre gudstjänstdeltagare än vanligt, men lokalen – för man säger fortfarande "lokal", inte "kyrka", även om "möte" nu kallas "gudstjänst" – är ändå ganska välfylld. Kadetten predikar entusiastiskt och därefter inbjuds till bön vid den traditionella botbänken, som flyttats från sin ursprungliga plats framför podiet till sidorna. På vänstersidan får man förbön av kårens ledare eller medarbetare, högersidan är avsedd för enskild bön.⁵⁷ Efter gudstjänsten är alla välkomna på kyrkkaffe i den rymliga nybyggda serveringen bakom podiet. Samtalen där fortsätter länge.

AH5.1.1. OMSTART

"Då hoppades man ju mycket på att det skulle hända saker och ting. Men det hände inte så mycket", säger en informant. Trots en ny lokal var det mesta sig likt tills det kom nya kårledare år 2000.*

Frälsningsarmén hade på Skolgatan en stor möteslokal med mycket begränsade sidoutrymmen. Fastigheten var sliten och taket var i behov av omläggning – det regnade ofta in. Under många år sökte

⁵⁶ Budbäraren november 2013 sid 12-14 (2013 bodde omkring 40 personer på Kornhill, 2015 är det över 70)

⁵⁷ Enligt kårnämnd 2013-02-05 §14

kåren en annan plats för sin verksamhet. 1989 kunde den nya kårlokalen på Snöstorpsvägen invigas. Till de nya ändmålsenliga lokalerna, lokaliserade i anslutning till ett stort bostadsområde, knöts stora förväntningar. Men framgångarna lät vänta på sig. Kåren hade inte mycket mer än 30 soldater och medelåldern var hög. Bland medlemmarna fanns de, som under många år bett till Gud om att det skulle komma barnfamiljer som flyttade in och byggde upp kåren. Kåren hade också fått ta del av profetiska budskap i samma riktning. Sommaren 1999 ledde ett ungt kadettpar från Frälsningsarméns officersskola ett ungdomsteam i Halmstad. Paret fick lyssna till de förhoppningar och visioner som fanns från soldaterna: att de ville nå ut bland familjer och starta grupper för sökare.*

Under sitt sista år på officersskolan blev paret övertygade om att Gud ville att de skulle arbeta i Halmstad, vilket de meddelade Frälsningsarméns ledning. Sommaren 2000 började de sin tjänst som kårledare. De hade uppdraget att arbeta med en nystart utifrån "en tydligt formulerad vision och klara målsättningar". I protokoll från kårnämnden framgår tydligt att det blev så. Liksom under åren efter 1975 finns nulägesanalyser, prognoser och målsättningar som bilagor. Från 2002 hölls kårnämnds dagar en till två gånger per år på Gullbrannagården. Informanterna upplever dessa som mycket viktiga med tillfällen till bön för varandra och kåren samt gott om tid för samtal om visioner och mål. Vid det första tillfället sattes några av målen till att under kommande år öka antalet regelbundna mötesbesökare från 15 till 30, att söndagsskola skulle hållas under gudstjänsterna samt att alla kårmedlemmar skulle tillhöra en cellgrupp. 2003 kunde man i uppföljningen konstatera att medianen för gudstjänstbesök under våren översteg 30.*⁵⁸

Under de första åren växte antalet anställda, först med en ungdomsledare (2001) och sedan med en socionom (2002) för den sociala verksamheten. Två systrar i 20-årsåldern flyttade från en annan plats för att arbeta frivilligt. De sökte och fick snabbt jobb på McDonalds och Netto för att försörja sig och lade sedan praktiskt taget all ledig tid på kåren. En av dem började utveckla lovsången i gudstjänsterna. En annan ung kvinna kom för att studera och hon engagerade sig i kåren. Genom socionomens arbete med "Hanna-gruppen" skapades kontakter. Det team som byggdes upp under den här tiden betydde mycket för både kårens och teammedlemmarnas utveckling menar informanterna. Särskilt understryker en av informanterna vikten av gemenskapen i och utifrån bönen.*

Men framgångarna kom inte omedelbart – det blev några tuffa år för de unga medarbetarna. De började modifiera gudstjänsterna för att de skulle vara mer anpassade till yngre människor. Sångvalet förändrades. "Det jag saknade mest, det var när dom plockade ut alla sångböckerna", säger en informant. Det gick inte heller att behålla all den verksamhet som hade funnits för de äldre i kåren, om de nya kårledarna skulle få tid att skapa kontakter med yngre människor. Arbetet som kåren hade i Oskarström lades ned. Den grupp, Hjälpgruppen, som arbetat för att stödja kåren ekonomiskt i många år och varit en stolthet för kåren, hade blivit mindre och saknade ledare. Samtal fördes om att grupperna för äldre skulle slås samman till träffar på lördagarna. Det resulterade i ett upprört brev som lästes upp i ett av de sista hjälpgruppsmötena hösten 2002 och en insändare i Hallandsposten på julafton med rubriken "Frälsningsarmén finns inte längre". Det fanns de i kåren som tydligt markerade sitt missnöje med de förändringar som blivit – även publikt i samband med gudstjänster. Under en tid var kårledarparet nära att ge upp, men stödet från Frälsningsarméns ledning – även ekonomiskt – pastorgemenskapen och att de själva och några medlemmar oberoende av varandra fick likartade och

⁵⁸ <http://www.fralsningsarmenhalmsstad.se/halmstad/index.php/foersamlingen/historia> (2015-09-01), Kårnämndsprotokoll 2002-08-29 §4, sammanfattning kårnämnds dag 2003-09-03 "Uppföljning av mål"

uppmuntrande drömmar, gjorde att de fortsatte. Vikten av att ta alla beslut i kårnämnden i konsensus blev också tydlig.*⁵⁹

Det går ur informanternas berättelser och protokollen från de första åren på 2000-talet att se att det pågick en maktkamp mellan traditionsbärarna och dem som arbetade för förändring. Särskilt märktes det i relationen mellan den manliga kårledaren och en äldre man i kåren, mellan vilka det utvecklades en ömsesidig ilska. Genom de nära relationer som byggts mellan några av pastorerna i Halmstad blev det naturligt för kårledarna att ta hjälp av en av pastorerskollegorna. Under en bönestund tillsammans med honom, då också några av kårens medarbetare var med, hände något påtagligt i kårledaren och i hans syn på den äldre mannen. Det resulterade i att kårledaren då och då besökte honom och stegvis byggde upp ett förtroende. Även en annan man i kåren tog till sin uppgift att hälsa på den äldre mannen. Under de sista åren av sin levnad kom han så ofta han orkade, iklädd sin uniform. Han berättade att han fortfarande inte förstod sig på de nya formerna, men när han såg tillströmningen och det som hände med människorna, så förstod han att det var ett resultat av Guds närvaro.*

Vid kårnämndsagen 2004 gjordes mållkurvor för medlemsutveckling med målet 120 medlemmar 2010. Dessa mållkurvor följdes. På frågan om orsaken till tillväxten svarar en informant att deras devis för kåren som "A Place to Belong" nog varit en viktig faktor. När var och en kände sig välkommen var det lättare att ta med andra. Det utvecklades ett förhållningssätt där varje medlem skulle medverka till att besökare kände sig hemma. Verksamheter som grillkvällar och After Church ordnades. "Jag tror att det är en kultur som byggts in i kåren", säger en informant.*

Under 2003 började Filadelfiaförsamlingen, efter att ha sålt sin kyrka, hyra in sig på Frälsningsarmén på söndagskvällarna. Några gånger hade de också gemensamma gudstjänster. När det beslutades att församlingen skulle upphöra var det några av dess medlemmar som anslöt sig till Frälsningsarmén.*⁶⁰

Verksamheten fortsatte att växa och lokalen blev efterhand allt för liten. Behovet av utrymmen för ungdomsarbete, andra grupper och servering var stort. En tillbyggnad gjordes därför 2010. 2012 hade kåren 133 medlemmar, varav 66 var med i cellgrupper och 24% var nykristna.⁶¹

AH5.1.2. KÅRLEDARBYTTE, KARISMATIK OCH NATTVARDSSYN

2012 var det dags för kårledarparet sedan 2000 att byta arbetsfält. Ett annat ungt par blev deras efterträdare. De såg fram emot att få komma till Halmstad och att få arbeta i en karismatiskt inriktad kår. Under deras första höst diskuterade kårnämnden lovsångspolicy att lovsången skall spegla mångfalden i kåren. Samtal fördes också om förbönstjänsten och vilka som skulle vara förebedjare.⁶² Frälsningsarmén har ingen sakramentsförvaltning, även om det förekommer att nattvardsliknande måltider firas, t.ex. i form av kärleksmåltider. Så hade skett under de tidigare kårledarna och av en del medlemmar uppfattats som nattvard. De nya kårledarna önskade förtydliga Frälsningsarméns syn på nattvard och en gästande officer tog på sig uppgiften att undervisa om detta. Undervisningen mottogs med blandade känslor. Informanter beskriver den situation som uppstod som ett maktspel, där nattvardsfrågan och den mer lågmälda karismatik som de nya kårledarna stod för användes för att kritisera dem. Med medlemmar som kommit från trosförsamlingen som upphört, Filadelfia och Pingstkyrkan – en del med en förväntan på en stark karismatisk framtoning och med en helt annan nattvardssyn

⁵⁹ Kårnämnd 2001-11-30 §5, extra kårnämnd 2002-09-10

⁶⁰ Kårnämnd 2003-01-16 §9

⁶¹ Kårnämnd 2010-03-11 §9, kårnämndsagen 2012-01-25

⁶² Kårnämnd 2012-10-16 §13C, 2012-2012-12-11

– var knappast reaktionerna förvånande. Det förtroende som under lång tid byggts upp av det tidigare kårledarparet gjorde sannolikt att frågorna då inte blev aktuella. Med ett kårledarpar med en mer återhållsam framtoning och tydligare traditionell frälsningsarméprofil blev frågorna brännande. På önskan från kårledarparet insattes som stöd en ny mer erfaren kårledare som utsågs av Frälsningsarmén centralt. Hon har styrt upp verksamheten, vilket resulterat i att en handfull medlemmar blivit inaktiva eller lämnat kåren. En informant upplever att processen gjort medlemmar och medarbetare mindre delaktiga i utvecklingen, än de tidigare varit. Trots denna brytningstid har medlemstillväxten fortsatt.*

AH5.2. FÖRSAMLINGSPLANTERINGEN MED HJÄRTA FÖR HALMSTAD

Den mångkulturella karaktären på bostadsområdet Andersberg blir tydlig under promenaden augustinikvällen 2015 från hållplatsen Tippgången till lägenheten på Andersbergsringen. Jag är inbjuden till kvällens husförsamlingsmöte. Stekdoften från hamburgarna känns när jag välkomnas av församlingsledarna. Hon möter mig i dörren, han står med stekspaden i köket. Efter hand kommer det både barn och vuxna. Vi hälsar på varandra och slår oss sedan ner vid matbordet, ber bordsbön skickar runt hamburgare med tillbehör och småprat. När jag frågar några av dem varför de är med i husförsamlingen berättar de om att de fått en fin kontakt med någon av församlingsledarna och blivit inbjudna. I husförsamlingen fann de människor som brydde sig. En man berättar om hur han börjat läsa bibeln både i gruppen och tillsammans med den manliga församlingsledaren. Det har gett honom många aha-upplevelser. Barnen verkar trivas och känna trygghet hos flera av de vuxna. Några lägger pussel. Den minste kryper upp i den kvinnliga församlingsledarens knä medan vi läser bibeln och ber för sådant som husförsamlingens deltagare berättar om från sin vardag. Bönen är i samtalsform, personlig, enkel – och det känns naturligt och avspänt. Efter två timmar skils vi åt under småprat.

Det senaste nytillskottet på Halmstads kyrkokarta är en pionjärsatsning som Evangeliska frikyrkan (EFK) gör i stadsdelen Anderberg. De kallar sig för en församlingsplantering, ett relativt nytt begrepp, som innebär att ett samfund strategiskt gör en satsning i ett område. Förutom stöd från det samfund som gör satsningen har det bildats nätverk genom vilka församlingsplanterarna kan mötas och utbyta erfarenheter. Utefter Västkusten finns flera planteringar, bl.a. har Alliansmissionen startat en i Båstad och Frälsningsarmén i Höganäs. EFK, Evangeliska fosterlandsstiftelsen (EFS) och Equmeniakyrkan har också byggt upp en teamträningsutbildning för pionjärarbetare kallad M4, ett koncept hämtat från Norge, där församlingarna har jobbat mycket med den typen av frågor.*

När församlingen Filadelfia i Halmstad sålde sin kyrka gick en del av pengarna till EFK centralt för att möjliggöra ett pionjärarbete eller en plantering av en ny församling i Halmstad. Det par som 2009 fick förtroendet av EFK att leda en ny församlingsplantering gjorde sin pastorsutbildning vid Örebro teologiska högskola. Under utbildningen talade de om att arbeta pionjärt, men valde att efter utbildningen under några år arbeta i en församling. När de upplevde att det var dags att gå vidare, tog de kontakt med EFK och blev föreslagna att flytta till Halmstad för att starta någonting. I den process som följde kände de: "Gud lade Halmstad på våra hjärtan". Det gav arbetsnamnet "Med hjärta för Halmstad", som sedan också blev namnet för det nätverk av husförsamlingar i Halmstad som de har en vision om.*

Att starta nya församlingar är mer accepterat på 2000-talet än det var under 1970- och 80-talen. Men det finns informanter som ser det som ett tecken på att något saknas i de existerande församlingarna och att det både i Svenska kyrkan och i andra församlingar borde finnas mer av planteringar och hemgrupper.* Andra ser det så att det behövs nya initiativ som vänder sig till helt andra subkulturer på ett sätt som etablerade församlingar har svårt att göra.

Den vision som driver Med hjärta för Halmstad bygger på småskalighet att "verka i det lilla". Arbetet skall vara relationsorienterat. De vill se små husförsamlingar "som var för sig i någon teologisk mening ändå är en församling fullt ut". För att dessa inte skall bli isolerade tänker de sig ett nätverk som håller dem samman. Tillväxten kan enligt informanten ske på två sätt:*

Den kan ske genom delning av en husförsamling som vuxit. En informant berättar om hur det var när den andra husförsamlingen bildades. Några i husförsamlingen ville bjuda med vänner, men det kändes inte helt naturligt. En kväll valde de därför att dela gruppen och låta den mindre delen bjuda in dessa vänner. I stället för en grupp om 10–12 personer blev det då två grupper med vardera åtta.

Tillväxten kan också ske genom att en husförsamling planteras hos nya vänner. En informant ser förebilden i när Jesus sände ut sina lärjungar och uppmanade dem att söka upp "en fridens man", ta in hos och äta med honom. Tanken är att finna

... personer som är intresserade utav evangeliet och som kanske skulle kunna tänka sig att ta emot oss i sitt hem... att bygga en husförsamling direkt i några människors befintliga nätverk.*

Inför starten samrådde EFK:s företrädare med församlingarna i Halmstad. En av informanterna berättar att han var inbjuden som representant för sin församling. I samlingsberättelse berättade de att de tänkte starta en nyplantering. De frågade hur församlingsrepresentanterna såg på det. "Vi ser bara med glädje på det", säger han. Ledarparet har besökt församlingarna och informerat om församlingsplanteringen samt också predikat vid gudstjänster och blivit välsignade genom förbön.*

Ingen av de informanter som kommit i kontakt med församlingsplanteringen och dess ledare har haft något negativt att säga om dem – tvärt om ses deras närvaro som berikande.

Ledarparet för Med hjärta för Halmstad har båda hela tiden haft andra sysslor för huvuddelen av sin försörjning. Det ekonomiska tillskottet motsvarande en halvtidstjänst har varit till för att ge ett visst utrymme för att utveckla församlingsplanteringen. Första året innebar det att få landa, be och bygga relationer. Hemmet var den naturliga mötesplatsen. Efter hand bjöd de hem människor som de fick kontakt med. Några var sådana som kände mycket för Andersberg. De kom för att be för området, men fortsatte att vara med i sina församlingar. Det kom också några som inte hade någon församlingstillhörighet. 2013 bildades den andra husförsamlingen och 2014 en tredje. Församlingsplanteringen har efter hand fått två fokus, dels Andersberg och dels högskolan där många kontakter har etablerats med studenter.*

Med hjärta för Halmstad är idag en ideell förening med syfte att hålla samman husförsamlingarna i en större gemenskap. Föreningen är ansluten till EFK.*

AH5.3. NATTCAFÉ-PROJEKTET FÖR DE "MINSTA" – EN EKUMENISK "GENERATOR"

När Nattcaféet öppnar, den fredagskvällen jag är där och hälsar på, är det redan en kö utanför. Gästerna strömmar in och inbjuds att ta för sig av den mat volontärerna har lagat av skänkta varor. Lite tidigare fick jag följa med på en rundvandring för att se på rummen som erbjuds. De är enkelt inredda flerbäddsrum, men de uppskattas av gästerna.

"Det är nog det bästa som hänt", säger en av informanterna. Nattcaféet har en viktig funktion att fylla för att ge de mest utsatta möjligheter till värme, mat och vila. Men informanterna betonar också att det betyder mycket även för de församlingar som är involverade: det blir en plats för gemensamt praktiskt arbete, där människor från olika församlingar lär känna varandra och arbetet skapar en bred medvetenhet om de behov som finns i staden. En informant säger att arbetet är

... en positiv generator när det gäller det ekumeniska klimatet... det blir ju till slut oviktigt varifrån man kommer, utan vi är här för en gemensam sak. Vi är här för att vi tror att Jesus har kallat oss att bry oss om dom minsta, både i ord och handling.*

Från en blygsam start vintern 2003 har verksamheten växt och har 2015 öppet sex kvällar och nätter i veckan. Det är 18 församlingar som står bakom arbetet och många volontärer är engagerade. Redan från början blev nattcaféet en angelägenhet för Halmstads kristna råd, även om det blev olika församlingar som tog det praktiska ansvaret. De första åren öppnades Johanneskyrkan för verksamheten, sedan höll caféet till i katolska församlingen och därefter på Frälsningsarmén. Under några år var S:t Nikolai gamla prästgård platsen, innan kommunen utmanade kyrkorna till ett mer omfattande engagemang och ställde lokaler på Söderlingsvägen till förfogande 2014. Kommunen går även in med ekonomiskt stöd för denna verksamhet. En informant menar att det var kyrkornas gemensamma arbete som skapade förtroende hos kommunen och allmänheten.*⁶³

Förtroendet för kyrkornas arbete har också gjort att företag och människor utanför kyrkorna bidragit på olika sätt. Verksamheten är beroende av kollekter, men också av gåvor i form av inventarier – och inte minst matvaror. ”Vi har också märkt att folk är oerhört generösa. Alltså gåvor och mat och kläder... det är jätteroligt faktiskt.” Flera restauranger hör då och då av sig och frågar om caféet vill ha mat. ”Nattcaféet bärs ju mycket av tro... att man får lägga saker och ting i Herrens händer.”*

AH6. EPILOG

2015 var den kallaste och regnigaste sommaren på flera år. Kallt och regnigt var det också fredagskvällen 31 juli då Halmstad bönenätverk möttes för bön i Övraby kyrkoruin från 1100-talet, nära stadsdelen Kärleken. Bönenätverket är en lekmanarörelse av ganska informell karaktär, men är också formaliserad genom att vara en gren av Halmstads kristna råd. En gång i månaden inbjuds till bönesamlingar som hålls i olika kyrkor – eller som denna kväll i en kyrkoruin.

Med murarna som vindskydd och ryggstöd inleddes bönesamlingen med sånger till enkelt gitarrackompanjemang. Efter gemensam växelläsning av några texter delade vi upp oss i grupper om två eller tre, för att vandra runt till bönestationer i och runt kyrkoruinen. Där var böneämnen anslagna: skolan, vården, familjen, media, arbetsplatserna i Halmstad, m.m. Efter en stund kallades vi samman till avslutande sång och bön.

Efter bönesamlingen inbjöd den lokale biskopen i S:t Petrus Evangeliska Ortodoxa församling spontant till fika i familjens hem några hundra meter från kyrkoruinen. Även om en del skyndade hem, var även då många av stadens församlingar representerade av en eller några medlemmar. Många i bönenätverket känner varandra och förfaller vara goda exempel på brobyggare mellan de olika församlingarna.

⁶³ Kårnämnd 2002-10-03: §5

AJ. HJÄLMSERYD

AJ1. PROLOG

När jag kommer med tåget till Sävsjö den grådisiga onsdagsmorgonen 27 november 2013 är det bara en kort promenad till församlingshemmet. Jag blir väl mottagen av kyrkoherden som just firat födelsedag och vid fiket bjuder på tårta. Det är en god stämning i arbetslaget och jag får tillfälle att presentera det forskningsprojekt som jag just startat. Efter en intervju med en pensionerad pastor och lunch tar en av informanterna mig med på kombinerad intervju och guidning i Hjälmserydsbygden. Både Hjälmseryds gamla och nya kyrka ligger utefter väg 30 mellan Jönköping och Växjö, där jag åkt många gånger under åren utan att reflektera närmare över bygdens historia. Vi stannar vid gamla kyrkan med den tidigare prästgården som nu hyser Hjälmserydsstiftelsen, vid missionshuset ett stenkast därifrån, vidare vid Betelkapellet och sågverket i Söndra. Under bilfärden och vid de olika stoppen får jag höra bitar ur socknens kyrkohistoria. Berättelsen om saliga Emma och hennes pingstkapellbygge, om återuppbyggnaden av den gamla kyrkan där socknens folk – även de frikyrkliga – ställde upp, om kyrkoherden som för 70 år sedan nekade tillträde till Hjälmseryds gamla kyrka för begravningen av en av de gamla baptisterna som hjälpt till att återuppbygga kyrkan och annat som vi skall återkomma till.

När jag tar farväl vid stationen i Stockaryd efter sex timmar i Hjälmserydsbygden har jag fått en inblick i bygden och idéer om vilka jag skulle vilja intervjua vid de återbesök som jag sedan har fått göra.

AJ2. HJÄLMSERYD – CENTRUM I EN GAMMAL VÄCKELSEBYGD

Hjälmserydssjukan var en av de benämningar som gavs en rörelse som gick fram i delar av Småland, Västergötland, Värmland och Närke under 1840-talet. En annan beteckning var *roparrörelsen*. Företeelserna beskrevs med uttryck som "krampaktig extas" och "svavelosande predikningar". Av de patienter som 1842 var intagna på Växjö lasarett med diagnosen "religiös extas" eller liknande var 30 kvinnor och 15 män med en medelålder på 20–21 år. Den kvinna som ses som den första roparen kom från Alsarp i Hjälmseryds socken. Hon började predika vid 16 års ålder 1841. Rörelsen varade fram till 1843 och så många som tre tusen ropare kan ha varit aktiva. Många av dem uppträdde i trakten kring Hjälmseryd.⁶⁴

Hjälmseryd ligger i det så kallade bibelbältet som löper från Halland över södra Västergötland och Småland mot Öland. Under mina besök i Hjälmseryd och andra orter i Sävsjö kommun har jag fått höra många berättelser om väckelserörelser under olika tider. "Saliga Emma" Zackrisson (1869–1955) är en av de legendariska personer som nämns.* I slutet av 1800-talet var det en lång period då det var så kallade väckelsepräster i Hjälmseryd och kyrkan var öppen för den inomkyrkliga rörelse, Svenska Alliansmissionen, som växte fram vid denna tid. Enligt Saliga Emma så tog alla utom 15 av socknens 1500 invånare emot frälsning i hennes ungdom.⁶⁵

Rörelserna har sedan återkommit under åren. Informanterna har berättat om rörelser under i stort sett varje decennium ända in i 2000-talet, även om de delvis efter hand har fått förändrade former. En av informanterna säger:

⁶⁴ Aronsson (1990B:26, 28-29, 53)

⁶⁵ Nilsson (1999:31)

Men det finns en öppenhet. Och det är ju så här med att när man slår an tonen i den här bygden – inte minst nere i Hjälmseryd – [...] väckelsetonen – så finns det alltid folk som på något vis känner igen det här och vill ha det. Och det har ju bildats små rörelser hela tiden.*

AJ2.1. GRÄNSEN MOT KRONOBERG

Hjälmseryds socken sträcker sig från gränsen mot Vrigstads i norr och gränsar i söder mot Kronobergs län. När Hjälmseryds nya kyrka byggdes 1853 blev den ett centrum för en utpräglad landsbygdssocken. Det nya läget motiverades med att kyrkan skulle ligga mer centralt i socknen – inte nära dess norra gräns, där Hjälmseryds gamla kyrka ligger.* Tätorterna Rörvik och Lammhult tillkom först i och med järnvägsbygget några år senare, så de påverkade inte lokaliseringen av kyrkan. I Rörvik byggdes senare ett församlingshem för att betjäna tätorten.

I Hjälmseryds socken fick den ursprungligen inomkyrkliga rörelsen Svenska Alliansmissionen tidigt fäste. De byggde missionshus. Efterhand tillkom Svenska Baptistsamfundet, Svenska Missionsförbundet och Pingströrelsen. Det sägs att socknen som mest hade 17 missionshus. Avstånd på högst två mil från socknens norra till dess södra gräns och drygt en mil från öster till väster ger bilden att missionshusen låg tätt. Fram till 1947 gick länsgränsen rakt igenom Lammhults samhälle, men då drogs den i stället någon kilometer norr om tätorten. Den har tydligt utgjort en gräns mellan olika kyrkliga traditioner. I Lammhult blev gränsen tydlig också när det gällde fromhetstraditioner: de tre frikyrkliga missionshus som byggdes ligger alla norr om den gamla länsgränsen, och enligt en informant bodde ännu på 1970-talet de flesta av dem som var frikyrkliga på den sidan. Genom nybyggnation i de södra delarna av tätorten och inflyttningen dit har gränsen numera blivit mer luddig.*

AJ2.2. HJÄLMSERYDS GAMLA KYRKA

Sedan den nya kyrkan i Hjälmseryd tagits i bruk underhölls inte längre den gamla 1100-talskyrkan, utan den förföll. Taket föll in och man började ta sten från kyrkan. Kyrkoherdarna bodde kvar i den gamla prästgården, granne med Hjälmseryds gamla kyrka. Kyrkoherde Karl Niklasson hade svårt att se förfallet och startade omkring 1930 en insamling till en restaurering av kyrkan. Arbetet engagerade människor i socknen, även frikyrkliga från de olika samfundens missionshus, så att kyrkan kunde återinvigas. Kyrkoherde Niklasson bodde kvar i den gamla prästgården tills han dog i mitten av 1940-talet.*

1946 skänktes prästgården till den nybildade Hjälmserydsstiftelsen. Idag fungerar den som ett kyrkligt gästhem med retreatar och konferenser. Dagligen hålls bön och/eller mässa i den gamla medeltidskyrkan.*

Några hundra meter norr om Hjälmseryds gamla kyrka ligger gården Björkelund, där träsnidaren Eva Spångberg (1923–2011) verkade fram till sin död. Hon var en tid medarbetare i Hjälmserydsstiftelsen och ledamot av kyrkoråd och kyrkofullmäktige i Hjälmseryds församling under många år.*

AJ3. NYA RÖRELSER SKAPAR SPÄNNINGAR

I Hjälmserydsbygden förefaller, bland de många rörelser som har pågått sedan 1970-talet, karismatisk rörelse eller traditionell väckelseform ha dominerat.

Från en plats mindre än två mil söder om länsgränsen flyttade i mitten på 60-talet en ung man. Om sin hembygd säger han – och beskriver därmed skillnaden mot Hjälmserydssidan av gränsen:

Ingen väckelsebygd – det har aldrig vart, tror jag, nån väckelse där. [... Men] min farmor kom ju härifrån. Och hon var blind och kunde inte se när hon blev äldre, och då läste jag för henne i Biblen.*

Det var det närmaste han hade kommit kristen tro och något större intresse skapade inte flytten till Hjälmseeryds socken. I början av 70-talet var det tältmöten i Föreberg och hans fru gick dit. Hon ville att han skulle följa med. Han hade aldrig varit i en frikyrkolokal tidigare och väckelsemötena berörde honom inte. Men frun ”ville ju gå och lämna sig [...] och de frågade mig om jag skulle följa med.” Så blev det och det kändes bra, men upplevelsen som många talade om uteblev.*

Under 1970-talet hölls en rad tältmöteskampanjer i området kring Hjälmseeryd, bl.a. i Gamla Hjälmseeryds alliansförsamling. Omkring 1972 hölls en väckelsekampanj i Rörviks alliansförsamling då minst tolv personer blev frälsta. Informanter berättar att den väckelsen avstannade ganska snabbt och anser att orsaken till det var oenighet mellan olika grupper i församlingen. I en av dessa fanns det personer som betedde sig exkluderande, rent av sofistikerat elakt, mot de nykristna, vilket flera av dessa hade svårt att hantera. Stridigheterna blev också problem för pastorerna, som bara stannade kortare perioder. Ledare från Alliansmissionen och andra externa medlare som engagerade sig lyckades inte heller förändra situationen. Det skulle dröja ända till slutet av 1990-talet innan åtgärder genomfördes som ledde till att en ändring kom till stånd.*

AJ4. VITALISERINGSRÖRELSER UNDER 1980- OCH 90-TALEN

AJ4.1 VÄCKELSEN I HJÄLMSEERYD

Begreppet *Väckelsen i Hjälmseeryd* kan stå för en rad olika företeelser under 1800- och 1900-talen. Men för nu levande personer syftar uttrycket på vad som hände under 1980-talet. Som vi skall se har det skeendet påverkat bygden på flera sätt under de senaste 30 åren. Det gäller inte minst de förändringar i kyrkogeografin som skett, där Hjälmseerydsväckelsen varit delorsak till såväl en ny församlingsbildning som att församlingar funnit varandra och gått samman. Dessutom har den kommit att förändra relationerna mellan kyrka och frikyrka.

Alliansförsamlingen i Gamla Hjälmseeryd har en lång tradition av tältmöten i väckelsemötesstil. Under 1970-talet hade det varit en viss stagnation. ”Det gick på tomgång”, menar en informant. I början av 1980-talet skedde en förändring.

Man enades nog alltså. Man fokuserade mer på Bibeln, Guds ord, i stället för att ha egna åsikter om allting. Det blev en enhet. [...] Vi hade bibelstudier. [...] Det blev en längtan på nåt vis efter väckelse. [...] Det började komma folk från alla håll till det lilla missionshuset.*

I det missionshuset startade under vintern 1982 en kampanj med två frikyrkliga evangelister. Den lilla lokalen fylldes. Informanter berättar att de fick sitta på en spis i köket eller ute i farstun och kunde bara höra, inte se, vad som hände.* I mars var det så fullt att församlingen mitt i smällkalla vintern satte upp ett tält – först för 500, sedan ytterligare ett för 300 – som värmdes upp av kaminer. När sommaren kom fick församlingen disponera en virkeslada vid Söndra sågverk, som stod tom under semestern. Ladan fylldes av människor som strömmade till från ett stort område runt Hjälmseeryd. Informanter berättar om karismatiska företeelser som helande och om att många kom till tro.^{66*}

1982 avböjde den dåvarande kyrkoherden en förfrågan om att få fortsätta mötena i Hjälmseeryds nya kyrka, så efter sommaren gjordes ett uppehåll till midsommar 1983 då ladan åter var möteslokal. Lik-

⁶⁶ Fransson (2007:28-32)

som föregående år behövde sågverket efter semestern använda ladan för att kunna torka virket. De två predikanter som hade lett väckelsemötena under sommaren åkte då till den nye kyrkoherde som börjat sin tjänst i mars samma år. Frågan gällde åter om kyrkan kunde upplåtas så att mötena skulle kunna fortsätta att hållas. Kyrkoherden var positiv, men ville låta kyrkorådet ta beslutet.*

AJ4.1.1. FORTSÄTTNING I HJÄLMSERYDS NYA KYRKA

Av Hjälmseryds kyrkorådsprotokoll 1983-07-25 §55 framgår:

Ga Hjälmseryds Alliansförsamling har sedan en tid tillbaka bedrivit en möteskampanj, som ägt rum i en virkeslada belägen vid Söndra Sågverk. Eftersom virkesladan kan upplåtas endast under industrisemestern har representanter för nämnda Alliansförsamling förfrågat sig huruvida kyrkorådet kan tänka sig att upplåta Nya Hjälmseryds kyrka för fortsättning av möteskampanjen. Ärendet blev föremål för ingående överläggning, varvid flera beaktansvärda synpunkter framfördes.

Efter avslutad överläggning beslöt kyrkorådet

Att upplåta Nya Hjälmseryds kyrka för den aktuella möteskampanjen, under förutsättning av kyrkoherdens medverkan och att Alliansförsamlingen själva får svara för uppkommande kostnader för extra städning av kyrkan.

Hjälmseryds nya kyrka är en så kallad Tegnérlada, som rymmer 800 personer. Där fortsatte mötena från september under sju veckor. Det var inte första gången det hölls väckelsemöten där. Det hade skett även under Håkan Sjögrens tid som kyrkoherde omkring 1900. Förutom de predikanter som kallats av Gamla Hjälmseryds Alliansförsamling deltog nu också den nye kyrkoherden, enligt kyrkorådets villkor. Kyrkan var fullsatt, ibland så överfull att folk stod utefter väggarna. Det bars in extrastolar, tre–fyra kunde sitta i varje fönster och man tog in så mycket som 1000 personer.* En av informanterna säger:

Ja, det fylldes – kyrkan var ju full av folk. Kväll efter kväll, ja. Så min plats var ofta i ett fönster. Det var ju så. Det var ju överfullt. [...] Så vi satt ju tre fyra i varje fönster i kyrkan då. Man har svårt att tänka sig att det var så mycket folk i en kyrka, men det var överfullt.*

Kyrkoherden hade första gången kommit i kontakt med den karismatiska rörelsen under sina gymnasieår vid Fjellstedtska skolan i Uppsala i början av 1970-talet.⁶⁷ Det ledde till en förändrad Gudsrelation då bl.a. Osby-kyrkoherden fader Gunnar Rosendals böcker fick stor betydelse för honom. Även under komministeråren i Värnamo hade han varit med om karismatiska skeenden. Hans roll i den rörelse som nu växte fram blev snabbt tydlig, då det upptäcktes*

... bland folket att [kyrkoherden] hade den starkaste smörjelsen. Så han fick ju en verklig ingång i det här. Och blev mer och mer ledande i det som skedde då i förnyelsen och väckelsen.*

Många bland frikyrkofolket reagerade också positivt på den öppenhet för samarbete som visade sig från Svenska kyrkans sida.

Det var väl inte alla som accepterade detta, men för många var det banbrytande att man kunde ha gemensamt – ha väckelse tillsammans. Alltså man hade samma Gud och man trodde på samma. Och hade samma mål. Så det var ganska stort – egentligen.*

Under delar av 1982 och 1983 hölls möten fem kvällar i veckan i missionshuset, tältet, ladan eller kyrkan. Så här säger en av dem som jag intervjuat – en man som vid tiden för mötena var i 20-årsåldern:

Det var ju – alltså det var ju härligt och spännande och man ville va med där det hände. Alltså saker. Så man kände ju – det var ju kraft och det var ju glädje och det var ju inspiration, det var ju egentligen bara positiva saker, det som hände.*

⁶⁷ Fjellstedtska skolan, *Årsskrift 2015*. Uppsala: Kamratföreningen Gamla Fjellstedtare

En annan informant säger:

Och inte ville de gå hem om kvällarna. Kanske sjöng. Ja, och så var det – då var det ju då när de bad för folk och de ramlade.*

Efter hand ökade kritiken från ledare för frikyrkorna i den södra delen av socknen. De sa, enligt en informant: "Åk inte dit! Där är villfarelse, för där faller människor till golvet på mötena."*

Och en del var ju det att dom bad om väckelse, men dom såg inte att väckelsen var här. Utan dom låste in sig i sitt eget då. "Väckelsen ska börja här, inte nån annan stans."

Livets Ords bibelskola i Uppsala startade 1983 och fick stor uppmärksamhet i media. I smålandstidningarna kopplades någon gång det som skedde i Hjälmseryd ihop med Livets Ord. Kyrkoherden kunde t.ex. kallas Livets Ords-prästen. En del av informanterna menar att undervisningen i Hjälmseryd till sitt innehåll låg nära den trosundervisning som gavs i Uppsala – men i Hjälmseryd i en mjukare form, snarare påverkad av den engelske karismatikern Colin Urquhart – och att karismatiska företeelser liknande dem på Livets Ord förekom. Trots att det inte fanns några relationer mellan Hjälmseryd och Uppsala, mer än att en av Livets Ords lärare en gång medverkade vid bibelskolan, påverkade sannolikt den samtida utvecklingen och likheterna inställningen i bygden till bibelskolan.*

AJ4.1.2. BIBELSKOLA

Efter sju veckor av möten var, trots att kyrkan fortfarande fylldes varje kväll, de ledande överens om att det var dags att byta inriktning. Förslaget blev att fortsätta med bibelundervisning. Kyrkorådet ställde sig bakom förslaget och en kommitté utsågs som också skulle verka för att arbetet skulle ske ekumeniskt.⁶⁸ Hjälmserydskretsens frikyrkor inbjöds att vara med, men eftersom pastorn i kretsen var avvaktande inför en kyrkoherde som dels var negativ till kvinnliga präster, dels drev en högkyrklig linje, föll den tanken och verksamheten bedrevs enbart i Svenska kyrkans regi.* Det var fullsatt i församlingshemmet i Rörvik när kyrkoherden undervisade över ämnen som nådegåvorna och det andliga livet. Där samlades människor främst från Svenska kyrkan, Alliansmissionen och Pingströrelsen. Under de följande somrarna deltog församlingen efter beslut i kyrkorådet i tältkampanjer i Gamla Hjälmseryd (Tält84) och Stigåsa (Tält85).⁶⁹ Många av de frikyrkliga stannade kvar i sina församlingar, men inte så få började hitta sin församlingssamfund i Svenska kyrkan i Hjälmseryd.* Antalet gudstjänstbesökare vid högmässorna i Hjälmseryds kyrka ökade från 15–20 till omkring 100.*

Så då levde ju verkligen Hjälmseryds församling upp, så att en normal söndag så kunde det ju vara 100 personer i kyrkan, och nattvardsgång och lovsång och öppenhet.*

Orsaken till detta var också att bibelskolan drog till sig människor från ett större geografiskt område. De hyrde rum i bygden och gudstjänsterna i Hjälmseryds nya kyrka blev en naturlig mötesplats.

Vid kyrkorådet 1985-02-08 redogjorde kyrkoherden för planerna på en bibelskola. Mer information gavs under de följande kyrkoråden, bl.a. om att studieförbundet SKS var intresserade av att medverka.⁷⁰ 1985-09-21 meddelas i protokollet att bibelskolan startat. Under första året var antalet elever drygt 30. Bibelskolan på årsbasis fortgick till och med vårterminen 1989 med lärare från såväl Sverige som andra länder. Bland dem fanns Eva Spångberg, flera präster – varav någon senare anslöt sig till

⁶⁸ KR Hjälmseryd 1983-10-31 §77,

⁶⁹ KR Hjälmseryd 1985-10-19 §67 och 1984-11-23 §87i

⁷⁰ KR Hjälmseryd 1985-02-08 §5, 1985-03-08 §21, 1985-04-17 §38 (då även en ledningsgrupp tillsattes för bibelskolan)

Livets Ord – samt Charles Sibthorpe och Marc Dupont med flera andra som var flitigt anlitade i karismatiska kretsar vid denna tid.*

Vad jag har förstått genom intervjuer och protokollsläsning var det under denna tid ingen större kritik inom Hjälmteryds församling mot utvecklingen. En del av det som hände kunde uppfattas som svårt att förstå, men det positiva tycks ha övervägt med t.ex. välfyllda gudstjänster.*

1986 hölls den första sommarbibelskolan med hundratals tillresande, då ”hela bygden var engagerad i det här” och ställde upp med praktiskt arbete samt mat och logi för deltagarna.⁷¹

AJ4.1.3. MISSIONSCENTER

Första januari 1992 trädde en ny pastoratsindelning i kraft. Församlingarna Hjälmteryd, Hultsjö och Stockaryd bildade därmed ett pastorat.⁷² Kyrkoherden i Stockaryd blev med ålderns rätt kyrkoherde i pastoratet, medan kyrkoherdetjänsten i Hjälmteryd förändrades till en komministertjänst.

Till kyrkorådet 1992-10-05 hade det kommit in en ansökan från föreningen Guds ord, den förening som bildats för bibelskolan och missionsarbetet, om att få förvärva ett markområde nära nya kyrkan. Tanken var att marken skulle användas för att bygga ett missionscenter, som också kunde ge utrymme för församlingsaktiviteter. Meningarna i kyrkorådet var delade. I §29 kan man läsa:

En livlig diskussion ang. byggnationen och verksamheten följer, varvid också framkommer den stora oro som finns i bygden, både inom kyrkan och frikyrkan, inför inriktningen av den planerade verksamheten.

Kyrkorådet beslutade att bordlägga frågan. Den togs upp igen vid mötet 29 oktober och där beslutades, med ordförandens utslagsröst som avgörande att hemställa att kyrkofullmäktige beslutar att inte sälja det aktuella markområdet. En reservation påtalar att markområdet en gång skänkts till Svenska kyrkan för att främja missionsverksamhet. Där skriver reservanten bl.a. att när man säger nej till försäljningen så säger man också

... nej till det förnyelsearbete som vuxit sig allt starkare under flera år. Man säger nej till den del av församlingen som genom gåvor och arbetserbjudanden visat att de vill vara med om visionen. Man säger nej till den stora grupp ungdomar som känner församlingen som sitt hem, men som också vill strida för den världsvida kyrkan.⁷³

Ansökan togs upp vid kyrkofullmäktigemötet 1992-11-25. Av protokollets § 12 framgår att fullmäktige efter votering med åtta röster mot sex beslutade att ”ej bifalla kyrkorådets förslag”. Fullmäktige uppdrog därmed åt kyrkorådet att förhandla med föreningen Guds ord om priset för fastigheten Boatorp 1:17. Beslutet överklagades dock av formella skäl och vandrade ända upp till Kammarrätten där de klagande fick rätt.

Till kyrkofullmäktiges möte 1993-11-24 hade det kommit en ny ansökan från föreningen Guds ord om köp av fastigheten. Även denna gång hade kyrkorådet föreslagit fullmäktige att säga nej till försäljningen. I fullmäktigeprotokollets § 15 framgår att ansökan denna gång avslogs med åtta röster mot sju.

I december 1993 sade den f.d. kyrkoherden upp sin komministertjänst och slutade 15 april 1994. Det året förlades sommarbibelskolan för första gången inte till Hjälmteryd utan till Växjö domkyrka.⁷⁴

⁷¹ KR Hjälmteryd t.ex. 1986-10-22 §72 och 1993-02-04 §3

⁷² KR Hjälmteryd 1991-01-08 §2

⁷³ Beslut samt reservation mot beslutet i KR Hjälmteryd 1992-10-29 §36

⁷⁴ KR Hjälmteryd 1994-03-02 §5 och §6, KR 1994-05-04 §4

Den som i ett utifrånsperspektiv betraktar skeendet i Hjälmteryd åren 1983–1993 får lätt uppfattningen att det leddes av ett homogent team med kyrkoherden och Eva Spångberg som centrala ledare. Några av kritikerna har beskrivit det som skedde som något som var lett av ”en galen präst och en gammal tant”. Bland mina lokala informanter finner jag en helt annan bild. Kyrkoherden ses som en kontroversiell präst och hans förankring i folkkyrkan var ifrågasatt, men det råder konsensus om hans goda läraregenskaper och att församlingen under hans tid upplevde ett uppsving. Eva Spångberg talas det om med stor respekt från både kyrka, frikyrka och samhället i stort. En preliminär analys antyder också att dessa två ledare hade helt olika roller i det som kallas Hjälmterydsväckelsen, där kyrkoherden var den drivande entreprenören och Eva Spångberg förefaller ha haft en roll som varit mer analytisk, men också brobyggande mellan olika åsiktsgrupperingar. Hon kunde t.ex. ha synpunkter på undervisningen när en lärare föreföll dra åt det framgångsteologiska hållet och hon försökte då skapa balans genom att själv undervisa om den sidan av den kristna tron som pekar på korset och lidandet.*

Vid besluten om försäljningen av markområdet till bibelcentret röstade Eva Spångberg båda gångerna mot, vilket kan tyckas förvånande, eftersom kyrkoherden och hon under många år utgjorde ett team. Men det förtroende hon hade i bygden gjorde att hon kunde fånga upp olika åsikter, oro och spänningar. Hennes bedömning blev att ett missionscenter skulle öka spänningarna inom församlingen. Hon var inte negativ till ett missionscenter, men hon hade en annan förståelse än den då f.d. kyrkoherden av förutsättningarna: att starta ett så omfattande projekt i en landsbygdsförsamling inom Svenska kyrkan var kontroversiellt och skulle skapa spänningar i bygden.*

AJ4.1.4. KARISMATISK RÖRELSE ELLER TRADITIONELL VÄCKELSERÖRELSE?

Hjälmterydsväckelsen skall, menar jag, ses som en gren av den karismatiska rörelse som utvecklades under 1970-talet. En informant anser att det var inflytandet från denna rörelse på predikanter, församlingsledare och medlemmar i Gamla Hjälmteryds alliansförsamling som skapade samhörigheten med kyrkoherden i församlingen:

Det var därför den kopplade ihop med en så stark karismatiker [som kyrkoherden]. Där fanns ju det här med förbön och helande. Att man föll under Andens kraft. Det var ju såna påtagliga saker som fanns där.*

Men dessutom fanns tecknen på en traditionell väckelserörelse och flera informanter berättar att det var många som kom till tro under Hjälmterydsväckelsen. En del anslöt sig till församlingar som fanns i området, medan en del valde att inte aktivt engagera sig i någon församling.*

AJ4.2. RÖRELSE I RÖRVIK

Svenska Alliansmissionens församlingar i Hjälmteryds socken, Rörvik, Bodaryd, Möcklehult, Föreberg, Släthult och Gamla Hjälmteryd, utgjorde under 1900-talet en krets och hade gemensam pastor. En av de ungdomar som växte upp i södra delen av socknen kom under sin barn- och ungdomstid att engagera sig musikaliskt både inom dessa församlingar och inom Svenska kyrkan i Hjälmteryds församling. Under de övre tonåren växte ansvaret och han kom att leda en växande ungdomskör, Emmanuel, i Rörviks alliansförsamling. Kören lockade även en hel del ungdomar som inte tillhörde församlingen. Den blev inte bara uppskattad i Rörvik, utan kom att göra en hel del resor. Det var delade meningar i församlingen om dessa resor, för de gjorde ju att ungdomarna inte var hemma vid deras egna gudstjänster. De första åren på 80-talet hade kören omkring 30 medlemmar.*

Genom intresset för en ”tjej” kom körledaren att söka sig till de väckelsemöten som hölls i Gamla Hjälmteryd vintern 1982. Han var skeptisk till det hela när han kom första gången och

... fick inte plats, utan jag stod i köksfarstun, faktiskt, och såg absolut ingenting av hela mötet, men lyssnade lite. Men på nåt vis så blev jag fast där, trots att jag tyckte att dom gjorde det mesta fel utifrån min infallsvinkel. Och ganska så snart blev jag involverad också där musikaliskt.*

Körledaren berättar om många nya erfarenheter med Gud och att en personlig gudsrelation började utvecklas.

Och så växte det fram en otrolig hunger efter Gud. Så i – efter – jag kan inte riktigt relatera tiderna – men i samma sug efter Gud, så läser jag en annons i Smålands dagblad om lördagsbibelskola i Jönköping. Och tidigare hade ju bibelskola eller bibelstudium – det var nåt man led sig igenom. Men nu verkade det ju fantastiskt intressant.*

Bibelskolan var lokalt arrangerad i Jönköping men med tillresande lärare från Livets Ord i Uppsala, något som körledaren och hans vänner inte hade hört talas om tidigare. Med bibelskolan följde ett inflytande som primärt berörde körens medlemmar men därmed också Alliansförsamlingen i Rörvik, från den allt mer omdebatterade och kontroversiella församlingen och bibelskolan Livets Ord. Alliansförsamlingens ledarskap försökte korrigera den framgångsteologi som det undervisades om i kören, genom att ge en annan typ av undervisning kring de frågorna. Men körens ledare och medlemmar ville inte låta sig påverkas, "för vi tyckte ju: vi har fått det!" De hade trott att det de hade hört och upplevt skulle tas emot med glädje av församlingen. Den negativa reaktion de fick blev en besvikelse för dem.*

Men ungdomskören växte av det som hände och många ungdomar kom till tro. De var 70–80 när de var som flest. Många av dem var med och sjöng under väckelsekampanjen 1983. Några deltog också i den bibelskola som Hjälmteryds församling anordnade i Rörviks församlingshem. Spänningarna till Alliansförsamlingen växte. Ledarna för kören var flera gånger kallade till samtal med församlingens styrelse. Det hela kulminerade under 1986 och början av 1987. En grupp ur kören deltog i nyårskonferensen på Livets Ord vid det årsskiftet. Där gavs undervisning om församlingens betydelse och vikten av att stå under församlingsledningens auktoritet; att det inte var medlemmar eller ledare i olika verksamheter som skulle tala om för ledningen vad som skulle göras. När körledaren sedan vid ett möte med styrelsen upplevde att han ställdes inför ett ultimatum att följa församlingslinjen eller lämna församlingen, blev valet efter en betänketid att lämna den. Meningarna går dock isär när det gäller församlingens handlande och krav, då jag lyssnar på olika informanter.*

Efter brytningen fanns det kontakter mellan ledarna i kören och kyrkoherden i Hjälmteryd om en möjlig tillhörighet och ett engagemang i Svenska kyrkan. Kontakter fanns också mellan kyrkoherden och pastorn i Stockaryds alliansförsamling om vilka möjligheter det fanns att ge ungdomarna stöd och en hemvist. I Rörvik hade vid denna tid, utifrån Svenska kyrkans konfirmationsarbete, startat en ungdomscaféverksamhet i församlingshemmet kallad Hugg. Det fanns också relationer mellan körens ungdomar och denna grupp. Många av körens medlemmar gick tidvis till Hjälmteryds nya kyrka. Men de relationerna utvecklades inte vidare, delvis på grund av de kulturella och liturgiska skillnader som föreföll alltför stora, mot den miljö frikyrkoungdomarna hade vuxit upp i. Under en tid engagerade sig en mindre grupp av dem som hade varit med i kören i Hetseryds alliansförsamling.*

Flera informanter som inte personligen var involverade i händelserna i Rörviks alliansförsamling menar att det var en komplicerad situation i församlingen. Samma ställningstagande och kritik som hade riktats mot rörelsen i Gamla Hjälmteryds alliansförsamlingen och Hjälmteryds kyrka kom mot ungdomskören. Ungdomarna var i sin iver svart-vita i sina åsikter och provocerande. Det fanns konservativa krafter i församlingen och oron för trosrörelsen och framgångsteologin var generellt stor vid denna tid. Men samtidigt framhåller informanter att sättet att möta ungdomarna knappast var visligt och att församlingsledningen möjligen allt för lätt gav vika för de starkaste kritikerna. Några äldre för-

samlingsmedlemmar lämnade också församlingen i protest mot hur ungdomarna bemötts. Brytningen kom att gå rakt igenom några familjer, vilket de upplevde mycket smärtsamt.*

Det går att se många orsaker till varför utvecklingen kom att leda till en brytning mellan kören och församlingen. En informant säger:

Och dom hade liksom sitt eget program – sin egen verksamhet. Så dom blev ju en grupp – en ganska autonom grupp i Alliansförsamlingen.*

Körledaren ledde bibelstudierna med ungdomarna. Pastorn kom på kortare besök någon gång ibland. Det fanns ingen närmare relation mellan de unga ledarna i kören och någon i församlingsledningen. Kören levde sitt eget liv tills den drogs med av rörelsen i Gamla Hjälmteryds alliansförsamling, dess fortsättning i Hjälmteryds nya kyrka och trosrörelsen. Under några av intervjuerna reflekterade vi över om utvecklingen hade kunnat bli en annan om det hade funnits ett personligt förtroende och närmare, mer frekventa relationer mellan ledarna i kören och några i församlingsledningen. Men förståelsen för det vi idag kallar mentorskap var knappast utbredd inom frikyrkan vid denna tid.*

AJ4.3. RÖRELSE I STOCKARYD

Stockaryds alliansförsamling har ibland kallats för Svenska Alliansmissionens pingstförsamling. Församlingen har, enligt informanterna, en lång tradition av öppenhet mot det pentekostala och karismatiska. Under 1960- och 70-talen hade församlingen som föreståndare en rad pastorer som uppmunttrade denna inriktning. I början av 1980-talet kom en ny pastor i samma anda. Han hade gått på Rhema Bible School i USA och var influerad av trosrörelsen. Det fanns i början en stor öppenhet för den nye pastorns förkunnelse, för lovsång, profetia och tungotal. Under hans tid växte trosrörelsen fram och pastorn var öppen för det den förde med sig. Många i församlingen blev dock oroliga på grund av allt som skrevs och sades i många sammanhang att detta var en ny lära. Dessutom kom sannolikt förändringarna alltför snabbt. En informant berättar att pastorn gömde sångböckerna, eftersom det bara var nya lovsånger som skulle sjungas. På läktaren satt pastorn i en grannförsamling, förundrade sig och försökte bromsa utvecklingen. Representanter för Alliansmissionen besökte också församlingen. De lyssnade på pastorns predikningar och försökte tala honom till rätta. Positionerna var dock låsta och i det läget såg pastorn inte någon annan utväg än att säga upp sig. Församlingen stod sedan utan pastor ett år och det rådde stora spänningar mellan dem som – förenklat sagt – var positiva till trosrörelsen och dem som var negativa.*

1987 återkom en ung pastor till Sverige efter en period på missionsfältet. Han accepterade att ta pastorstjänsten och stannade i Stockaryd i fem år. Eftersom han var från bygden och som missionär hade varit understödd av Stockaryds alliansförsamling, kände han till förhållandena väl. De församlingar i Afrika han arbetade i var präglade av den karismatiska rörelsen, så han var inte främmande för en framtoning med lovsång och bön för helande, inte heller för den förkunnelse som Livets Ord förde fram. Men han hade också en förståelse för dem som kände oro för vart detta kunde leda. Det var ett turbulent skede då församlingen var uppdelad i två grupper, som agerade mot varandra i mycket känslomässiga tonlägen – även offentligt. Människorna tålde inte varandra. Pastorn såg som sin uppgift att ägna mycket tid åt att prata med enskilda och familjer. Det var många från båda grupperna som hade gått ut hårt mot dem i andra gruppen och ibland blev det väldigt tuffa samtal, då pastorn försökte skapa förståelse för dem med andra åsikter. Han valde under dessa fem år att förkunna på ett sätt som inte skulle uppfattas som kontroversiellt av någon grupp.*

Vi hade inte några direkta initiativ, inga stora satsningar, utan det var det här, bara att lunka på, att bygga upp relationerna, finnas med, att ge en trygghet in i församlingen.

Det var några få som lämnade församlingen för att de var besvikna att pastorn inte hade tagit tydligare ställning mot "Livets Ords-falangen". Men till skillnad från många församlingar i liknande situationer under denna tidsperiod hölls församlingen samman.

AJ5. NYA FÖRSAMLINGSBILDNINGAR

Efter Andra världskriget utvecklades den ekumeniska rörelsen snabbt, särskilt i västvärlden. Förhoppningen under 1970-talets karismatiska våg var att den skulle stanna inom och förnya de etablerade samfundsförsamlingarna. Samtidigt fanns rädslan att de nya rörelserna skulle splittra de gamla församlingarna, vilket vi sett exempel på i frikyrkorna i Rörvik och Stockaryd. När församlingen Guds kraft startade 1987 upplevdes detta av övriga kyrkor som en mycket negativ splittring och under de första åren fanns inga relationer mellan Guds kraft och övriga församlingar i Sävsjö kommun.

AJ5.1. GUDS KRAFT

Efter separationen vintern 1987 mellan Alliansförsamlingen i Rörvik och ungdomarna i kören saknade dessa en tydlig församlingstillhörighet. De samlades till bön och bibelstudier hemma hos körledaren och hans fru. De var ofta omkring 30 personer, men kunde någon gång vara 50 – de flesta under 25 år, många tonåringar. Det var en tid av mycket bön och samtal för körledaren och gruppens kärna, cirka tio personer. De ville inte starta någon ny församling, men ville "bli mer offentliga med detta". När de sökte en form för arbetet fick de höra att Livets Ord var en stiftelse, så de startade en stiftelse.*

Kören hade planerat att trycka upp t-shirts. Det fanns en blyertsskiss gjord med vad som skulle tryckas. När de arbetade med namnet på stiftelsen – de upplevde att namnet var viktigt för deras identitet – fick körledaren en dag syn på skissen där det stod "Guds kraft. Ja, tack!" – och så ett uppståndelsekors. Det blev svaret på namnfrågan.*

Under 1987–88 var det några i gruppen som gick bibelskolan på Livets Ord. De åkte dock hem åtminstone varannan vecka för att hålla möten i bygdegården i Rörvik. Ibland kom någon av lärarna från Livets Ord till Rörvik för att undervisa. De kunde då ha upp till åtta möten från fredag till söndag. Från Alliansförsamlingens sida upplevdes det som väldigt smärtsamt. Vid denna tid var det mycket diskussion om de frågor som ställdes på sin spets genom undervisningen som gick ut från Livets Ord. Det handlade om framgångsteologi, ledarstil, helande (Kan Gud hela alla?), människor som föll under bön och andra karismatiska företeelser. Diskussionen, inte minst inom frikyrkorna, var intensiv. 1988 kom boken Parakyrkligt, som ifrågasatte alla kristna verksamheter som inte var förankrade i de traditionella samfunden – och framför allt Livets Ord. Boken fanns med i studiecirklar och dess innehåll användes i det offentliga samtalet i slutet av 1980-talet.*⁷⁵

Året på bibelskolan och sommarkonferensen på Livets Ord 1988 skapade en entusiasm och en övertygelse hos ledarna att Gud ville att de skulle starta en församling. Det skedde i augusti 1988 i bygdegården i Rörvik. Det hade skrivits i tidningarna om splittringen som blivit. Gruppen var kontroversiell. Normalt kunde det ändå komma 150 personer till bygdegården. Inför det möte då de skulle starta församlingen hade de satt in en annons som meddelade detta. Då kom bara 19 personer.*

Den tidigare körledaren var nu pastor i församlingen Guds kraft. De behövde en ny lokal och fann den i Sävsjö, så från och med 1990 blev de en Sävsjöförsamling. Misstänksamheten mot den nya församling-

⁷⁵ Nilsson, Fred (1988) *Parakyrkligt. Om business och bön i Sverige* Verbum

en var stor, så de valde att hålla sig för sig själva de första åren. De såg inte ekumenik vare sig som möjlig eller högprioriterad.*

Under de första åren var det inget problem med tillväxten, men omkring 1995 kom församlingen in i en svår period. De upplevde att glädjen försvann och engagemanget avtog – trots att många fortfarande åkte till Livets Ord och kom tillbaka ”nästan övertända”.

Och vi fattade inte vad det var. Och det var riktigt, riktigt jobbigt ända tills en predikant kom och bara bad en enkel bön i början innan han skulle predika och bad bl.a. så här: ”Jesus, så bryter vi isoleringen som har kommit mot den här församlingen.”*

Församlingen hade hyrt in sig i en fastighet där även Sävsjö nya gymnasieskola expanderade. Det började bli trångt och församlingen bad och sökte en ny plats att vara på. En informant berättar om att Ulf Ekman hade fått ett profetiskt tilltal om att församlingen skulle placeras mitt i samhället. Bönesvaret blev hotellet i Sävsjö, som hade stått tomt ett år. Flytten blev en del av vägen ur isoleringen. Hotellet var komplett och församlingen började driva det som ett aktiebolag. Det upplevdes positivt av Sävsjöborna, som nu kunde ordna rum för sina gäster. Kontakter skapades och sektstämpeln började blekna.*

Pastorn i Guds kraft tog vid den här tiden ett initiativ för närmande till de andra kyrkorna i Sävsjö genom att inbjuda till en ledarsamling. De möttes, men de övriga tyckte att det var horribelt att ”den store splittraren i kommunen nu tog en ansats till enhet”, som en informant uttrycker det.*

Ett viktigt steg för församlingen att orientera sig ekumeniskt blev mötet med den nya pastorn i Höglandskyrkan (då Baptistkyrkan) i Sävsjö 1996. Han kom in på hotellet en dag och de två pastorerna fann varandra och en vänskap utvecklades under de 14 år som pastorn stannade i Höglandskyrkan. Deras relation blev vägen för församlingen Guds kraft in i gemenskap med de andra kyrkorna – även om den vägen inte var rak.*

Första steget in i den formella ekumeniska gemenskapen kom att bli församlingens engagemang i skolkyrkan i Sävsjö, ett expanderande arbete som gjorde att arbetsgruppen möttes nästan varje månad. Bland annat introducerades ett kamratstödjararbete. Vid samma tid tog pastorerna i församlingarna Höglandskyrkan och Guds kraft ett initiativ till vad de kallade strategisk förbön för Sävsjö. Alla kyrkor inbjöds, men den första tiden altemnerade bönetillfällena mellan dessa två kyrkor. Efter hand hölls bönesamlingarna, som pågick regelbundet under tio år, även i Svenska kyrkan och andra kyrkor i kommunen. Församlingen Guds kraft fick också, vid samma tid som de inbjöds till skolkyrkoarbetet, en inbjudan till Sävsjö kristna råd, men den inbjudan togs tillbaka, eftersom det framkom att församlingarnas företrädare inte var eniga. Numera är församlingen medlem i Sävsjö kristna råd.*

I början av 2000-talet då upplevde nog jag att vi var accepterade på ett plan, men sen finns det ju andra plan. Jag menar att det är en sak att vi som ledare umgås. [---] Om inte annat så finns det tveksamhet. Det kan bero på teologiska saker, men det kan också bara bero på att dom kom på nåt möte och tyckte: Vad konstiga dom är! Och så låg det oss i fatet så att säga. Det har ju funnits en period då ganska många inte hälsade. Dom gick demonstrativt över på andra sidan gatan.*

2001 startade församlingen Guds kraft en kristen skola. Hotellet var inte ändamålsenligt för denna, så de köpte en annan byggnad centralt i Sävsjö, där både skolan och församlingen sedan dess har bedrivit sin verksamhet.*

AJ5.2. RÖRVIK

Den karismatiska rörelsen och trosrörelsen blev orsak till den nya församlingen Guds kraft. Dessa rörelser i kombination med en ekumenisk rörelse ledde även fram till att församlingar förenades – i Rörvik och Stockaryd. Ingen av dessa processer gick dock smärtfritt förbi.

Stockaryds pingstförsamling hade en utpost i Rörvik. Gudstjänster hölls varannan vecka på respektive ort, vilket innebar att man strax före gudstjänsttid kunde möta en kolonn med bilar på väg till den aktuella kyrkan.

Efter den splittring som skedde i Rörviks Alliansförsamling 1987 växte i början av 1990-talet fram en tonårsgrupp som kallades för Livsviktigt. Ledare för den gruppen blev en man som med sin familj flyttade till Rörvik 1993. Orsaken till att flytten gick till Hjälmseryds socken var att familjen sökte sig till Småland och hade varit med på sommarbibelskolan under några år. De hade attraherats av det som utifrån den hände i bygden. När missionscentret inte kom till stånd och sommarbibelskolorna upphörde blev kopplingen till Svenska kyrkan mindre intressant. Kontakterna med kyrkoherden gjorde dock att det blev naturligt att söka kontakt med de ungdomar som under benämningen HUG (Hjälmseryds ungdomsgemenskap) drev och möttes i ett café i Rörvik. Det var ungdomar i 20- till 25-årsåldern, som hade dragits till kyrkan på grund av bibelskolan. Tonåringarna i Livsviktigt och HUG-ungdomarna kände varandra ganska väl, men det fanns en distans mellan de två grupperna, en viss misstänksamhet. Tonårsledaren såg som en viktig uppgift att skapa gemenskap mellan dem "för enhetens och gemenskapens skull". HUG-ungdomarna hade "taggarna ut gentemot dom traditionella församlingarna".*

1994 kom en engelsk förkunnare på besök, men en vision om ett "open-air-meeting" på fotbollsplanen i Rörvik. På annandag pingst 1995 genomförde HUG-ungdomarna och tonåringarna i Livsviktigt tillsammans en "Jesus-festival" med drama och musik.

Ja, det blev väldigt positivt. Vi gjorde något väldigt gott tillsammans där. Så det kändes ungefär som att dom där murarna, som hade byggts upp ganska rejält, började rivas ner.*

Nästa steg i utvecklingen började med en konflikt. Till Hjälmseryds kretsen inom Alliansmissionen kom en ny pastor 1994. En grupp präster och pastorer gjorde kort därefter en resa till den karismatiskt inriktade New Vine-rörelsen. Det blev en stor upplevelse för deltagarna och uppfylld av intrycken inledde den nya pastorn i Rörvik ett förändringsarbete som innebar dels att knyta kretsens församlingar närmare varandra, dels att skapa en tydligare karismatisk inriktning. En informant menar att han kanske var "lite för ivrig när han skulle sjösätta det" och var en "offensiv person". Det blev vad informanten kallar "lite karismatiska övertoner, som inte gick hem i alla läger". Med tanke på den utveckling som Alliansförsamlingen hade upplevt bara sju år tidigare, är det ju inte förvånande att oron i församlingen utvecklades till en konflikt. Samtal med lokala kollegor förändrade inte inriktningen. Det skar sig mellan pastorn och särskilt en av kretsens församlingsstyrelser. Något år innan denna kris hade ungdomsledaren för Livsviktigt blivit vald till ordförande i Hjälmseryds kretsen. Han hamnade därmed i en svår mellanposition, men fick stöd från inre missionens sekreterare och distriktföreståndaren inom Alliansmissionen. Det skapades ett åtgärdsprogram, men pastorn tackade nej till detta och sade upp sig.*

Under tiden utan pastor fördes samtal om Hjälmseryds kretsens framtid och en majoritet av församlingarna ansåg att tiden för detta samarbete var över. Därmed upplöstes kretsen 1998. De pastorala uppgifterna i Rörviks Alliansförsamling hade under tiden utan pastor i hög grad kommit att vila på ordföranden, den tidigare ungdomsledaren. Han blev efter drygt ett år ombedd att ta tjänsten som pastor och tillträdde 1999. Nedläggningen av kretsen skapade möjlighet till något nytt. Alliansförsam-

lingen beslutade att inte ha egna gudstjänster de söndagar då Pingstförsamlingen hade gudstjänster i Rörvik. De deltog istället i deras. Efter en tids samtal mellan de två församlingarna beslutade Pingstförsamlingen i Stockaryd och Rörvik samt Alliansförsamlingen i Rörvik att ett samgående skulle ske mellan Alliansförsamlingen och de medlemmar i Pingstförsamlingen som så önskade – främst de som bodde i Rörvik. Rörviks frikyrkoförsamling bildades 2002.*

En faktor som flera informanter ser som viktig för den ekumeniska utveckling som skedde i Rörvik var de bönesamlingar som hölls på måndagskvällarna åren 1998–2002. I en ”bönestuga”, en friggebod som iordningsstälts för mindre bönesamlingar, var det dessa kvällar bön för enheten mellan de kristna i bygden.*

Det fanns inför samgåendet några områden där det var spänningar mellan olika samfundskulturer. Att församlingen skulle ha en relation till båda samfunden var alla överens om, men Svenska Alliansmissionen har medlemsförsamlingar medan Pingströrelsens församlingar traditionellt har sett sig som helt fristående. Lösningen som båda grupperna kunde acceptera var att definiera att församlingen samverkar med de båda samfunden – även om den relationstypen inte finns inom Alliansmissionen.*

En av informanterna säger som en sammanfattning om samgåendet att

... man har verkligen inte känt det som två grupper i församlingen – att ja, vi kommer från Allians och vi kommer från Pingst, utan det har blivit en vi-känsla på ett naturligt sätt, det har det gjort.*

AJ5.3. STOCKARYD

Genom den strukturella förändringen och bildandet av Rörviks frikyrkoförsamling fick Pingstförsamlingen i Stockaryd avstå en stor grupp medlemmar. Detta skedde i samförstånd och genom att medlemmarna i Pingstförsamlingen genom ett aktivt val blev medlemmar i Rörviks frikyrkoförsamling. Pingstförsamlingen hade efter denna förändring omkring 100 medlemmar.*

Under 1990-talet var det inte så mycket kontakt mellan Pingst- och Missionsförsamlingarna i Stockaryd. Det förändrades, och en tid efter bildandet av Rörviks frikyrkoförsamling inleddes samtal mellan församlingarna om samgående. Det ledde till att Stockaryds frikyrkoförsamling bildades 2009, och 2011 anslöt sig också Hetseryds missionsförsamling till gemenskapen. Församlingen är ansluten till Pingst – fria församlingar i samverkan och Svenska Alliansmissionen.*⁷⁶

AJ5.4. HJÄLMSERYD

Vi sitter i Gamla Hjälmseryds missionshus, en kvinna och en man som var med under väckelsen 1982–1983 och jag. Kvinnan visar mig bilder i ett album och berättar att det var omkring 200 som kom till tro under de åren. Många av dem var inte från bygden, men hennes man ringde till församlingarna på deras hemorter, gav adresserna till de nyfrälsta och bad att någon skulle kontakta dem. Han var en av de två lokala evangelister som brann för väckelse. De var aktiva i administration och deltog i bönen före och i förbönstjänsten under mötena. Så blev det även när de flyttat in i Hjälmseryds nya kyrka. ”Det var ju hemskt roligt, så det va. Det skulle jag vilja va med om en gång te”, säger hon med stark rörelse. Hon visar mig bilder från fullsatt mötestält och virkeslada – 2000 människor samlade.*

Församlingen delade pastor med de andra församlingarna i den så kallade Hjälmseryds-kretsen. Men vi ”var nog lite udda”, säger de. Dels låg de geografiskt i utkanten av kretsen, dels var de öppna mot många fromhetsriktningar, t.ex. Jesusfolket, och dels hade de flera medlemmar som verkade som

⁷⁶ Enligt hemsidan för Frikyrkan Stockaryd <http://frikyrkan.nu/om-forsamlingen/> (2016-01-16)

evangelister och förkunnare. Förutom gudstjänsterna med pastorsbesök en gång i månaden hade de många egna möten av olika slag.* Mötena i virkesladan fortsatte under flera somrar på 1980-talet. Senare hölls tältmöten, men medlemmarna blev allt äldre och orkade inte med den dygnet-runt-bevakning av tältet som efter hand blev nödvändig. Men när en av medlemmarna i församlingen byggde en maskinhall omkring 2005 blev det möjligt att hålla möten där. Verksamheten pågår fortfarande (2016) Förkunnaren Nenne Lindberg har varit medarrangör. "Han sköter om när det gäller medverkande. Och sen har vi samarbete, så det praktiska ställer vi upp mycket på", säger mannen. Den legendariske evangelisten Målle Lindberg har medverkat under flera år. Inte så många kommer till tro i de möten som hålls, men längtan efter en ny väckelserörelse är tydlig*⁷⁷

AJ6. FÖRSONINGSARBETE, RELATIONSBYGGANDE OCH EKUMENISKA INITIATIV

Det har, som vi har sett, pågått och pågår ett försoningsarbete i Hjälmterydsbygden. Relationer finns mellan alla de församlingar som det av historiska skäl skapats klyftor emellan. I berättelsen har vi fått följa försoningsinitiativ och försoningsprocesser inom församlingarna i Stockaryd och Rörvik.

Hjälmterydsbygden har haft en starkt frikyrklig prägel. Så är det fortfarande, men inte lika tydligt. Inte heller får jag utifrån informanterna uppfattningen att det idag skulle vara några nämnvärda spänningar mellan Svenska kyrkan och de övriga frikyrkorna. En informant berättar att det i en skrift om Svenska kyrkan refereras till en rapport om det andliga läget i församlingen som en kyrkoherde på 1930-talet skickade till biskopen. Där skrev han att frikyrkan hade tagit all verksamhet. Nästan alla gick till missionshusen, särskilt de unga, vilket han kände en viss vanda över.*

Av intervjuerna framgår att det även mellan Svenska kyrkan och frikyrkorna har funnits – och fortfarande finns – anledning till försoningsarbete. Ett exempel är begravningen 1942 av den gamle baptisten, som jag nämnt om tidigare, i snöstorm på kyrkogården utanför Hjälmteryds gamla kyrka. Om detta finns det en anteckning i kyrkböckerna att folket på bygden sa att "han begravdes som en hund". En informant berättar:

Trots att han hade varit med och byggt på den [gamla kyrkan]. Och i en notis som jag hittade i husförhörslängden så stod det att familjen Anderssons far, och det stod namn, hade avlidit, och "två av sönerna kom och bad att få hålla begravningsgudstjänsten, men jag nekade". Och då stod det att begravningen förrättades ute på kyrkogården.*

Under en ekumenisk pilgrimsvandring 2011 genom socknen stannade gruppen till vid varje kapell och gick in för att få en visning. När de kom till Baptistkapellet så var det ett av den gamle baptistens barn som utförde visningen. Fadern hade varit medlem där och så var även sonen. En av informanterna var med och kom under visningen ihåg berättelsen.

Och då var det öppet, så jag fick ordet, och så berättade jag om det här. Och sen bad jag om – den församlingen och alla som relaterade dit – bad jag om förlåtelse, för kyrkans sätt att behandla medkristna [...] Och mannen där blev djupt berörd, och jag tror att faktiskt det var ett sår som läktes, som har betydelse för framtiden.*

Konflikter finns dock fortfarande och intervjumaterialet ger även exempel på nedlåtande attityder mot Svenska kyrkan från ledare inom församlingar som förespråkar medvetet dop.*

⁷⁷ Enligt hemsidan för Apg20 <http://www.apg29.nu/index.php?artid=19950> och hemsidan för församlingen <http://gamlahjalmserydsafs.webnode.se/> (båda 2016-01-16)

Vad har då hänt med relationerna mellan Alliansförsamlingen i Rörvik och de ungdomar som bildade församlingen Guds kraft, när det gäller försoning? Den pastor som 1994 började sin anställning i Rörviks alliansförsamling sökte efter en tid upp pastorn i församlingen Guds kraft (f.d. ungdomskörsledaren i Rörvik). De gångna decenniernas händelser i Rörvik hade då och då kommit upp till ytan och bland dessa fanns relationen till ungdomskören Emmanuel och dess ledare. Båda pastorerna ville se någon form av försoning. Ett besök under en gudstjänst i Rörvik diskuterades, men sågs inte som en framkomlig väg. Initiativet blev att styrelsen för församlingen Guds kraft inbjöd styrelsen för Rörviks alliansförsamling till fika en söndagseftermiddag. Det var spönt. Några kunde inte möta varandras blickar. Pastorn i Guds kraft upplevde i stunden ett tilltal från Gud att be Rörviksstyrelsen om förlåtelse. Även om han ställde sig frågan, om det var han som skulle be om förlåtelse, uttryckte han sin sorg över att han hade gjort många fel och borde ha gjort på ett annat sätt. Han förstod att det hade ställt till det i församlingen. "Jag önskar att vi kunde ha gjort det här tidigare", sa han. Försättningen på mötet blev mer avspänd och det skedde ett närmande. Bönen om förlåtelse togs emot.*

Att försoning snarare kan ses som en process än ett enstaka tillfälle då människor ber om och ger förlåtelse, är denna berättelse exempel på. Vid en ekumenisk bönekväll i Rörviks frikyrkoförsamling i slutet av 1990-talet deltog pastorn i Guds kraft. Något inträffade där, som visade Rörviksförsamlingens pastor att allt inte var förlåtet i relation till trosrörelsepastorn. Det resulterade i en träff då han och de berörda personerna i Rörvik möttes och fick reda ut det som fortfarande skavde.*

AJ6.1. EKUMENISKA UTMANINGAR

Det finns enligt informanterna ganska många aktivt verksamma kristna i bygden som inte har någon nära relation till vare sig Svenska kyrkan eller någon annan av frikyrkorna. En grupp kallar sig Hjälm-serydssångarna. De blir dock ibland kallade att medverka i bygdens församlingar. En annan grupp har haft möten i IOGT i Stockaryd.* Gamla Hjälm-seryds alliansförsamling har inte haft så många ekumeniska kontakter, men på senare år har relationer skapats mellan dem och Hjälm-serydsstiftelsen, främst genom att alliansförsamlingen lånar ut sitt missionshus vid behov. Församlingen har också inbjudits och deltagit under böneveckan för kristen enhet samt haft predikobesök av komministern i Hjälm-seryd och några av bygdens frikyrkopastorer.* Under många år har Östra och Västra härads missionsförening anordnat möten, från början främst i Kronobergs län. Arbetet har skett i samverkan med bygdens församlingar och setts som ett missionsarbete.* En av informanterna kommenterar med tanke på de många från varandra oberoende initiativen som förekommit under årens lopp: "Så det är ju en – samtidigt som det är en väckelsebygd – så är det lite en söndringens bygd också."*

AJ6.1.1. GEMENSAMT KONFIRMANDARBETE

Alltsedan konfirmation i frikyrkorna har blivit en etablerad företeelse, har frikyrkoförsamlingarna i Hjälm-serydsbygden bedrivit konfirmationsundervisning med relativt stora grupper. 1996 sökte föräldrarna till de kommande konfirmandgrupperna upp kyrkoherden i Stockaryd för att fråga, om det skulle vara möjligt att ordna en gemensam läsning för alla ungdomar på orten, så att de inte skulle behöva välja konfirmandgrupp. Kyrkoherden kallade till stormöte med föräldrar, konfirmander och frikyrkans pastorer. Beslutet blev att göra ett försök på ett år. Med komministern i Hjälm-seryd som samordnare bedrevs så gemensam undervisning med kyrkans präster och frikyrkornas pastorer, först för konfirmanderna från Stockaryd, efter fem år också för ungdomarna från Hjälm-seryd och Rörvik. Själva konfirmationen följde Svenska kyrkans ordning och det arbetades fram en samsyn i hur undervisningen skulle ske.*

År 2008 hölls en biskopsvisitation i pastoratet. Prästerna redogjorde, i den del av visitationen då representanter för kommunledning och näringsliv deltog, för det ekumeniska arbetet med kamratstöd-jare i skolan, en lärjungaskola och konfirmation. En kort tid efter visitationen kom det brev från biskopen att den gemensamma konfirmationsundervisningen inte fick fortsätta. Den var emot kyrkans ordning, eftersom avtal saknades mellan Svenska kyrkan och Svenska Alliansmissionen resp. Pingströrelsen. De frikyrkliga hade en annan syn på konfirmationen, menade han. Till både föräldrars, konfirmanders, pastorers och prästers sorg tvingades de upphöra med samarbetet. Samtal fördes när intervjuerna gjordes om möjligheten att ta upp det ekumeniska konfirmationsarbetet igen, men 2016 har Svenska kyrkan beslutat att inte återuppta samarbetet, bland annat beroende på olika hållning teologiskt, t.ex. i dopfrågan.*

AJ6.1.2. PRÄST- OCH PASTORSGEMENSKAP

När jag frågar en informant som är en aktiv gudstjänstbesökare, om vanligt kyrkfolk märker av hur relationerna mellan präster och pastorer är, får jag svaret att särskilt på mindre orter märks det väl.*

Vad dom signalerar ut, det ser människor. Är dom [ledarna] villiga att va enade [...] och dom vill nånting tillsammans, då smittar det ju av sig även på församlingarna. Men är dom lite hund och katt, då kan man inte tänka sig att församlingarna ska va så enade.*

Präster och pastorer i Hjälmseryd, Stockaryd, Rörvik och Föreberg har mötts ganska regelbundet till samtal och bön, vilket varit grunden till flera ekumeniska satsningar. Inte minst betonas de årliga skidresorna som skapat många relationer mellan familjer i bygden. Pastorssamlingarna har också gett möjlighet till en pastoral omsorg mellan församlingsledarna och skapat ett växande förtroende mellan dem och församlingarna i bygden. Dessa församlingsledare är, när de har möjlighet, också med på de pastorsluncher som anordnas i Sävsjö en gång i månaden.*

AJ6.2. RELATIONELL EKUMENIK

Det har framgått av berättelsen att den ekumeniska rörelsen har påverkat utvecklingen i Hjälmserydsbygden när det gäller attityder och förhållningssätt mellan församlingarna och deras företrädare. Tydligast har det tagit sig uttryck i de nybildade frikyrkoförsamlingarna i Rörvik och Stockaryd.

Forskarna Thorleif Pettersson, Sven-Erik Brodd och Margareta Skog har definierat tre kategorier av ekumenik: *strukturell ekumenik*, *funktionell ekumenik* och *alliansekumenik/-verksamhet*.⁷⁸ Samgåendet av alliansförsamlingarna och pingstförsamlingarna i Rörvik respektive Stockaryd är exempel på strukturell ekumenik. Det finns även gott om exempel i berättelsen på alliansekumenik i form av ekumeniska gudstjänster, gemensam konfirmationsundervisning och skidresor.

Den karismatiska rörelsen har i Hjälmseryd å ena sidan skapat komplikationer för ekumeniken, men å andra sidan har den i sin mjukare form gett förutsättningar för ökad närhet. Omsorgen i förbön och diakoni, rörelsen för ny sång och dans liksom en relationell rörelse, har varit följeslagare till den karismatiska rörelsen och har skapat ekumeniska former som förenat på ett relationellt plan. Denna utveckling visar sig i berättelsen primärt i fördjupade relationer mellan ledare. Tankarna på en enda församling finns hos församlingsledare i Hjälmserydsbygden, men ses inte som realistisk.* Avståndet mellan Svenska kyrkan och församlingar med en traditionell frikyrkokultur – men även mellan en del av de senare – ses som långt. För närvarande finns det inga kända planer på steg när det gäller strukturell ekumenik i bygden.

⁷⁸ Skog, Margareta (2010)

AJ7. EPILOG

Tisdagen 29 mars 2016 kommer jag åter med tåg och stiger av vid Stockaryds station. Så får jag bilskjuts till den med församlingshem kombinerade småkyrkan i Rörvik. Det var i det församlingshemmet kyrkoherden i Hjälmteryd med team drev bibelundervisning i mitten av 1980-talet. Där möter jag fem pastorer och präster som alla har varit delaktiga och följt utvecklingen i Hjälmterydsbygden under långa tidsperioder sedan 1970-talet – några från sin ungdom på 60-talet. Jag har bett dem läsa utkastet till *Försoningsstrategier i Hjälmteryd*. Mitt syfte med att kalla dem till en fokusgruppsintervju är att be dem korrigera sådant som jag inte har uppfattat rätt, tala om för mig om de har delade meningar om något jag skrivit, beskriva sina egna och varandras roller i de olika skeenden som jag skildrat samt definiera de viktigaste egenskaperna i de olika vitaliseringsrörelser som jag har redogjort för.

Det tre och en halv timma långa samtalet är eftertänksamt och reflekterande, både när någon talar om sin egen erfarenhet och när de andra kommenterar. Ibland blir rösterna mer intensiva, men inte för att några försvarande taggar sticker ut, utan av iver att förstå både sin egen roll och de övrigas i det som händer. Det som berättades blev i flera fall klarläggande och gav förståelse av sådant som varit svårbegripligt i decennier, t.ex. de många oberoende skeenden i bygden som ibland berört varandra.*

Vi gör en paus efter två timmar medan fika dukas fram. Några tar då möjligheten att prata lite på tu man hand. Den siste kyrkoherden i Hjälmteryd är med. Det är första gången sedan 1994 som han besöker församlingshemmet i Rörvik. Jag frågar, när vi fikar, om de orkar fortsätta samtalet. Vi har hunnit igenom ungefär hälften. De vill fortsätta.*

När gruppen kommer in på frågan om huruvida människor farit illa under de rörelser som berört bygden, blir samtalet mycket eftertänksamt. "Det är klart att det säkert var människor som [...] blev besvikna", säger en av dem. "Får jag fråga er allihop: Finns det människor idag som lever med bittra sår? [...] Kan det vara möjligt?" Det finns en öppenhet för försoningsmöten, men ingen i gruppen har på senare år kunnat identifiera något konkret behov av sådana. Det uttrycks en vilja att verka för läkedom och en anda av försoning både i relation till varandra och till det som inte blev som de hade önskat. Samtalet andas också en tacksamhet över de goda frukter som går att se.*

När jag föreslår att vi avslutar samtalet har vi ändå en del kvar, men alla är vi något utmattade och överens om att bryta upp. Efteråt har jag fått sådan respons att jag vågar skriva att vi som deltog upplevde samtalet som en värdefull sammanfattning av de senaste 40 åren i Hjälmterydsbygden. Kanske skulle det kunna kallas ett existentiellt försoningssamtal som ledde till möjligheten att sätta punkt för det som varit. När samtalet berörde det som händer i Hjälmteryds kyrka under 1980-talet pratade vi en stund om att det då inte var första gången det var "väckelse" i den kyrkan. Kyrkoherde Håkan Sjögren samlade omkring förra sekelskiftet stora skaror och inbjöd människor att ta emot frälsning. "Men om det har hänt förr – och så händer det här igen – då talar det väl för att det ska hända en gång till då?" kommenterade en av deltagarna och antydde därmed möjligen att fokusgruppsintervjun i stället för punkt kunde vara ett kommatecken.*

AO. OSKARSHAMN

A01. PROLOG

Det hade börjat skymma den där torsdagskvällen i slutet av november när mitt tåg anlände till Oskarshamn. På perrongen blev jag välkommen av min första informant. Färden till Döderhults församlingshem gick genom centrala Oskarshamn och vi passerade några av kyrkorna. De ligger inte långt från varandra. Efter intervjun i Döderhults församlingshem tog jag en kort promenad till Svallidens Allianskyrka, dit jag kom i god tid före mötet med Oskarshamns kristna råd och hann småprata med flera av församlingarnas representanter som var nyfikna på det projekt som jag skulle presentera.

Under mötet kunde jag ha ögonkontakt med drygt hälften av deltagarna. Medelåldern föreföll vara mellan 50 och 60 – enstaka personer under 30. På dagordningen fanns planering av gemensamma arrangemang och information om vad som pågick i församlingarna, t.ex. dialogen mellan församlingarna anknutna till den nybildade Equmeniakyrkan. Ett långt samtal fördes om "Drömmen om det goda", ett koncept med yoga och meditation som på bred front introducerades i Oskarshamns skolor. Meningarna gick ibland isär, men dialogen skedde i en öppen atmosfär. Den vänlighet och hövlighet som präglade samtalet lade jag sedan märke till i skilda slags möten under mina besök i Oskarshamn.

A02. 1970-TALETS FROMHET I OSKARSHAMN

På 1970-talet fanns det elva församlingar runt den gamla Döderhultsvik, dvs. Oskarshamn och Döderhult/Svalliden – två var Svenska kyrkans och övriga nio var frikyrkor.⁷⁹ Dessutom fanns och finns det en rad församlingar på småorterna runt Oskarshamn. Det kan anses vara mycket i en kommun med omkring 26 000 invånare – vilket den fortfarande har 2015. I tätorten bor 17 000. Frikyrkoungdomarna ordnade på 1970-talet mycket gemensamt och rörde sig ganska fritt mellan kyrkorna. Det fanns en gemensam ungdomskör och ungdomsbönegrupper som överskred församlingsgränserna. Missionsförsamlingen var den största och drog lättast till sig ungdomarna. Kontakterna mellan ungdomarna i frikyrkor och Svenska kyrkan var dock få.*

Under 1970-talet växte Jesusrörelsen⁸⁰ och den karismatiska rörelsen fram – till att börja med i stor utsträckning inom de etablerade kyrkorna – parallellt med uttryck av mer traditionell väckelserörelse i en del lokala församlingar.

A02.1. RÖRELSER I FRIKYRKOFÖRSAMLINGARNA

I början av 1970-talet kom Jesusrörelsen att beröra Metodistkyrkan i Oskarshamn där den togs emot genom den pastor som då var verksam där. Influenserna på församlingen var ganska starka, men när pastorn flyttade i mitten av 1970-talet blev det ingen fortsättning i den riktningen.*

Helgelseförbundets församling Smyrna i Smältebro, 12 km väster om Oskarshamn, såg i början av 1970-talet en nytändning med människor som kom till tro. Det gjorde att församlingen 1972 beslutade sig för att ha tältmöten i Kristinebergssområdet. En informant berättar att det på sommaren var "en

⁷⁹ Baptistkyrkan, Evangeliska osterlandsstiftelsen, Frälsningsarmén, Metodistkyrkan, Missionskyrkan, Pingstkyrkan, Smyrna, Svallidens Missionsförsamling, Svallidens Alliansförsamling

⁸⁰ Jesus-rörelsen, Jesus-folket, uppstod bland hippies i Kalifornien, var en rörelse som sökte kyrkans rötter, trodde på helande, tillämpade tungotal samt prövade olika former av egendomsgemenskap, som att bo i kollektiv.

väldig våg som gick över församlingen. Människor blev andedöpta, sägs det, och kom loss.”* Många kom till tro genom Smyrnaförsamlingens verksamhet, inte minst bland Oskarshamns missbrukare. Det väckte uppmärksamhet även inom länsnykterhetsnämnden och socialtjänsten, då behovet av deras insatser minskade. Påsken 1973 tog församlingen emot 17 nya medlemmar. Bland dem som kom till tro var en missbrukare, som sedan under många år kom att engagera sig i församlingens uppsökande verksamhet bland ungdomar på stan. 1977 invigde församlingen en lokal i centrala Oskarshamn. I källarlokalen ordnades öppet hus under 20 års tid och en informant beräknar antalet besökande ungdomar till tio tusen under de åren.* Församlingen var inte direkt berörd av Jesusrörelsen eller den karismatiska förnyelsen, utan deras möten hade och har 2015 fortfarande ”den gamla stilen av bön och lovprisning”, med inbjudan till bönerummet för förbön för personliga behov eller frälsning.*

Även inom Missionskyrkan var man vid den tiden med om en rörelse som främst berörde missbrukare, vilka kom till tro och anslöt sig till församlingen.*

AO2.2. KORSTÅG

Under 1970-talet, bl.a. 1975, hölls några konferenser benämnda Korståg med bl.a. John Hedlund. Dessa korståg betydde, enligt några informanter, mycket för ekumeniken i Oskarshamn. Det var då ”ekumeniken verkligen började fungera mellan församlingarna”.* Från korstågsledningen gavs uppmuntran och stöd till att under förberedelsestiden forma ekumeniska bön- och samtalsgrupper i de olika områdena i Oskarshamn. En del av dessa levde kvar i många år. Även under 1980-talet togs initiativ till bönesamlingar i hemmen under böneveckorna, men utfallet då blev inte så stort. Korstågen, med sina partiledarutfrågningar, var ett nytänkande som kom att spränga en fromhetsvall och de fick uppmärksamhet långt utanför kyrkorna. Korstågsledningen hade en öppenhet för såväl kyrklig och frikyrklig väckelsetradition som 70-talets karismatiska förnyelse. En ny ”offensiv” med John Hedlund diskuterades också i det ekumeniska rådet 1987 inför valåret 1988, men dessa planer förverkligades inte.*⁸¹

AO3. RÖRELSER SOM STARTADE PÅ 1980-TALET

Under 1980-talet initierades i Oskarshamn några rörelser. Jag redogör för dem i den ordning de förefaller ha uppstått.

AO3.1 SHALOM – EN ”PARAKYRKLIG” RÖRELSE

Villa Shalom ligger i Kolbergaområdet på norra sidan om inloppet till Oskarshamn. Under en vårvecka 2014 fick jag möjlighet att bo i ett av dess gästrum. Vädret var soligt och vackert hela veckan och varje gång jag närmade mig kunde jag skymta Östersjön genom trädens grenverk och väl framme se havet glittra bort mot horisonten. Villa Shalom består av en huvudbyggnad med lektionssal, kök och studentrum samt ett annex med ytterligare studentrum, lektionssal och samlingssal med kök. Detta är centrum för en verksamhet som 2015 omfattar missions skeppet Shalom, bibelskolan Blå kust, Second hand i centrum och en verksamhet som går under namnet Shalom fält.

Så såg det inte ut 1980 när två tonåringar från Missionskyrkan upplevde en kallelse från Gud att sälja sina egna små segelbåtar – att segla var deras stora intresse – för att kunna köpa en lite större båt. På den var det möjligt för tio personer att sova ombord, men då var det trångt. Båten fick namnet Shalom och med den gick de utmed kusten norrut till Västervik och söderut till Kalmar. En informant berättar:

⁸¹ OER:s AU 1986-11-10 § 3, 1987-01-27 och OER 1988-02-08 § 5 samt OER 1987-05-04 § 2 och 1987-06-09 § 3

Det vart några år då vi fick prova själva idén och lära oss vad det är att vara ute och evangelisera med en båt och lära oss hur man hanterar en större båt och organisera små läger.*

1983 köptes den andra båten som tillät 14 personer att sova ombord och den följdes 1986 av den nuvarande båten, Shalom 3. Med den kunde de gå lite längre och det finns ett rejält utrymme på däck där det är möjligt för en grupp att stå under de bryggmöten som blivit ett signum för Shalom.* 2013 och 2014 sände SVT gudstjänster i bryggmötesform från Shaloms däck.

Från början togs alla initiativ i ungdomarnas egen regi. Ingen av dem var anställd, utan de gav praktiskt taget all ledighet och semester till arbete med båten. När verksamheten utvecklades, blev frågan hur den skulle formellt organiseras. Att några privatpersoner skulle stå för en verksamhet som även växte ekonomiskt var inte lämpligt. Skulle det ses som Missionskyrkans båt eftersom de flesta aktiva var medlemmar där? Lösningen blev den förening som bildades 1984 vars medlemmar hör hemma i ett flertal kristna samfund både i Oskarshamn och på andra platser. När båten kommer representerar den inte en viss kyrka, utan samverkar med alla församlingar på orten.*

Bibelskolan Blå kust sjuösettes 1993. Missionsförsamlingen arrenderade och skötte under många år Havslätts camping några kilometer från Oskarshamns centrum. Anläggningen stod tom september till maj och kunde därför disponeras av bibelskolan. Men stugorna var anpassade för sommarbruk. Det var kallt och obekvämt, eftersom det inte fanns toaletter i stugorna. Bibelskolan som hela tiden drivits i samarbete med Mariannelunds folkhögskola (pingströrelsen) utvecklades och därför köptes fastigheten som blev Villa Shalom. I årskurs ett kommer det lärare från skilda sammanhang som undervisar i olika ämnen. Ledarutbildningen andra året innebär studier i ledarskap, men också arbete med den egna karaktären, t.ex. mod och rädsla. Eleverna i Blå kust har gjort sin praktik i församlingarna runt om och i Oskarshamn, där t.ex. i Baptist-, Pingst- och Missionskyrkan.*

Shalom fält startade 2006 och är en utbildning i samarbete mellan Shalom och Oskarshamns folkhögskola (Svenska kyrkan). Ungdomarna där gör sin praktik tillsammans med en anställd handledare ute på Oskarshamns gator några nätter i veckan för att hjälpa ungdomar som riskerar att fara illa. Arbetet får stöd från kyrkorna, vissa år från en stiftelse samt från kommunen. Det har dock ifrågasatts om kommunen skall bidra till finansieringen av kristna verksamheter som Shalom fält och LP-stiftelsen.*

Shalom second hand är ytterligare en gren på Shalom-trädet. Informanterna menar att den, liksom Shaloms övriga verksamheter, uppfattas positivt av oskarshamnarna. Det finns förtroende att pengarna som kommer in genom Second hand går till goda ändamål, t.ex. hjälpsändningar till Östeuropa.*

AO3.1.1. SHALOMS IDENTITET OCH RELATION TILL OSKARSHAMNS FÖRSAMLINGAR

1988 kom Fred Nilssons forskningsrapport om parakyrklighet⁸², som var skarpt kritisk till såväl parakyrkliga organisationer – t.ex. OM, missions skeppen och UMU⁸³ – som mot trosrörelsen med dess framgångsteologi, främst representerad av församlingen Livets Ord i Uppsala. Boken ifrågasatte i princip alla organisationer som inte hade sina rötter antingen i de etablerade samfunden eller i formella ekumeniska organ. Missionsbåten Shalom nämns i boken, men största uppmärksamheten och kritiken riktas mot Elida som verkade på Västkusten. Enligt en informant blev debatten inte särskilt livlig:*

Vi fick en del slängar vi med, men vi gjorde inte så mycket av det helt enkelt. Alltså, det var ju så här att vi var så pass etablerade också och var så pass – folk visste vilka vi var. Det fanns inget – det var

⁸² Nilsson, Fred (1988) *Parakyrkligt. Om business och bön i Sverige* Verbum

⁸³ OM – Operation Mobilisation, se not 6. UMU står för den internationella missionsorganisationen Ungdom med Uppgift med lärjungaskola i Restenäs söder om Uddevalla.

ingen diskussion, inte här lokalt. [Ni hade ett personligt förtroende?] Ja det fanns ju det va. Däremot så var det väl så här att det var en väldigt snurr om vi säger, upp mot Missionsförbundet då. Det var på riksplan gentemot det som hände här i Oskarshamn, kan man säga.

Diskussionen avstannade snart och det dröjde inte länge, förrän en av medarbetarna på Shalom fick komma till Missionsförbundets teologiska högskola och berätta om Shaloms arbete och om den väckelse som de upplevde i Oskarshamn.*

Attityden mot Shalom från församlingarnas sida är övervägande positiv. Alla som jag har pratat med uttrycker ett förtroende för dess medarbetare och verksamhet. Flera tycker att de bidrar till församlingslivet i deras församlingar. Dessutom fyller eleverna vid Blå kust en ålderslucka. De är mellan 20 och 25 och det är i den åldern Oskarshamns-ungdomarna i regel lämnar staden för studier.*

Bland Svenska kyrkans ungdomar har det varit delade meningar om Shalom. Det har hänt att de har tagit avstånd från det som de varit med om ombord, eller uttryckt sig: "Jag är kristen, men jag är inte överkristen, men dom där på Shalom, dom är överkristna." I något fall har ledare inom Svenska kyrkan varit med om att deras ungdomar efter ett engagemang inom Shalom blivit aktiva i någon frikyrkoförsamling. En informant från Svenska kyrkan ser inte detta som enbart negativt, utan mer som en spännande utmaning att ta tag i ekumeniska frågor med ungdomarna. En annan informant tror att Shalom fått stimulera ett relationsbyggande mellan ungdomarna i frikyrkorna respektive Svenska kyrkan. Den skepsis som han för en del år sedan kunde se mellan dessa grupper tycker han sig inte längre finna. Svenska kyrkan i Oskarshamn/Döderhult har generellt upplevt Shalom som en frikyrklig angelägenhet och relationen mellan dem har varit mindre frekvent än mellan Shalom och frikyrkorna. Men Shalom har varje år gjort en rad seglingar med konfirmander från församlingar inom Svenska kyrkan på andra orter.*

Engagemanget för Shalom från församlingarnas sida ligger huvudsakligen på det personliga planet, dvs. att enskilda församlingsmedlemmar lägger tid på Shaloms verksamheter. Ekonomiskt ger församlingarna bidrag till Shalom fält och vissa punktinsatser som Shalom gör.*

Det har förekommit diskussioner om vilken effekt Shalom har på stadens församlingar. En informant ser en fara i att "teamarna" kan göra att församlingsmedlemmar känner att de inte behövs i verksamheten under vardagskvällarna. En informant reflekterar över hur verksamheten i den församling han tillhör hade varit om de medlemmar som nu är aktiva inom Shalom hade lagt den tiden i församlingsverksamheten. Risken beskrivs som att Shalom dränerar församlingars resurser och inbjuder till inaktivitet. Det har också ibland blivit viss dragkamp – det gäller främst i Missionskyrkan – när Shalom engagerat församlingens ungdomar och det medfört att deras egna ungdomsarrangemang fått färre deltagare. För att undvika sådant och måna om relationerna mellan församlingen och Shalom har en av medarbetarna på Shalom ingått i Missionskyrkans styrelse.* Trots betänkligheter säger en informant:*

Men samtidigt är vi ju i ett läge idag i svensk kristenhet att vi måste hitta alla goda möjligheter för att göra Kristus känd och trodd, och då får man liksom ta dom här delarna också att, även om man ibland skulle önska något annat, får man vara glad för det som finns och det som blomstrar ändå.

Shalom har under åren fått vara med om att initiera ekumeniska arrangemang. Det har t.ex. genomförts en rad nyårsläger under de senaste 20 åren. I samarbete med Oskarshamns ekumeniska råd fylldes då sporthallen med ungdomar från hela oskarshamnsområdet.* Gruppen kring Shalom betraktas inte, och betraktar heller inte sig själva som en församling. De har inte några egna gudstjänster, utan alltid i samarbete med församlingarna på orten. Bönesamlingar som hålls av medarbetare och styrelse

gäller den egna verksamhetens utveckling.* Inför 2016 togs i OKR beslut om att inbjuda Shalom att utse representanter som adjungeras till OKR.

På väg till stationen och tåget hem efter det andra besöket i Oskarshamn passerar jag den inre hamnen. Där ligger Shalom belyst av morgonsolen och denna aprildag håller besättningen på att göra båten klar inför säsongens första seglingar. Det är lätt att förstå att många Oskarshamnsbor, även utanför församlingarna, känner samhörighet med Shalom som efter 35 år har blivit en etablerad företeelse.

AO3.2. BAPTISTKYRKAN MÖTER EN KARISMATISK RÖRELSE

Altartavlan i Equmeniakyrkan på Mysingsö – som Baptistförsamlingen numera kallar sig – är ett stort fönster mot Östersjön, som ger ett blickfång av land och hav som växlar med årstiderna. Kyrkan från 1997 är en tillbyggnad av det sommarhem som församlingen har ägt i många år. När kyrkobyggnaden centralt i Oskarshamn, som tidigare var församlingens hemvist, behövde en genomgripande renovering, valde de i stället att sälja och bygga nytt vid sitt sommarhem. De kunde sedan flytta in där skuld fria. Flytten till Mysingsö var en förändring som uppskattades av hela församlingen.*

Enligt informanternas berättelser har församlingen haft en stark och målmedveten ledning – inte minst bland lekmännen – som gett verksamheten stabilitet. Från 1995 hade man under tolv år läger varje sommar för Tjernobyl-drabbade barn, vilket engagerade både församlingsmedlemmar och andra oskarshamnsbor. Sedan 1970-talet har församlingen dock medlemsmässigt gått tillbaka och medelåldern höjts.* Mellan 2007, då den dåvarande pastorn slutade, och 2010 tog sig församlingen fram med tillfälliga lösningar när det gällde pastor och föreståndare, men det sågs inte som hållbart i längden. Efter samtal med Baptistsamfundets ledning och erbjudande om stöd därifrån beslutade sig församlingen att göra en omstart. Inför denna och anställningen av ny pastor fanns det stora förhoppningar. Men de förändringar som gjorts har inte blivit uppskattade av alla, trots att det lett till att medlemsantalet sakta ökat – främst med unga människor. De som tillhörde församlingen redan i början på 80-talet kan i negativ mening göra jämförelser med den tiden och säga: ”Ja, det är som på [pastor NN:s] tid.” Det som hände då ledde till en del sorg som, enligt en informant, nog aldrig riktigt har läkt ut.*

1982 anställde Baptistförsamlingen en ny pastor. Han hade relationer till flera av de frikyrkliga ledare som engagerade sig i den karismatiska rörelsen. Enligt informanterna var han en god och inspirerande, men också utmanande förkunnare. Han startade en lärjungaskola i församlingen där han undervisade för att ”återuppväcka grundtankarna” i kristendomen. Det började bra, menar en av informanterna, men det krävde mycket tid. Pastorn tillämpade bön för sjuka och annan förbön. Han strävade efter att alla medlemmar skulle tillhöra en gemenskapsgrupp och att styrelsemötena inte bara skulle bestå av administration, utan också bibelsamtal och bön. 1983 grundades Livets Ord i Uppsala och skapade därmed oro i många församlingar. Pastorn i Oskarshamns baptistkyrka förknippades av en del medlemmar med trosrörelsen. Informanterna håller med om att han hade intresse av det som skedde där, men inte att det fanns något av framgångsteologi i hans förkunnelse.*⁸⁴

Församlingen bedöms av informanterna som reserverad mot det som är nytt. Både pastorn och en ledande grupp i församlingen uppfattades som starka och när konflikterna mellan dessa viljor trappades upp fick det sin kulmen i ett församlingsmöte våren 1985. I protokollet beskrivs att församlingen var delad i en grupp som stödde pastorn, hans förkunnelse och arbete, och en grupp som var starkt kritisk. Kända kristna profiler som Ulf Ekman och Harry Månsus användes som slagträn i diskussionen. Från båda sidor riktades anklagelser: om skvaller och förtal, om att pastorn inte var öppen för kri-

⁸⁴ Protokoll församlingsmöten 1984-03-25 §5, 1984-08-12 §9, 1985-05-11 §8

tik men kritiserade andra. Pastorn berättade om hot från styrelsemedlemmar att lämna församlingen om pastorn inte gjorde som de ville. Detta medgavs av en av dem, men med indignation över att det inte bevarades under tystnadsplikt. En medlem anklagade en styrelseledamot: "Varifrån har du [...] fått gåvan och ämbete att mästra pastorer årtionde efter årtionde? Analysera och korrigeras..." Under församlingsmötet sade pastorn upp sig och anslöt sig sedan till Svallidens alliansförsamling. Sju medlemmar från Baptistkyrkan begärde samtidigt utträde, en del av dem för att följa pastorsfamiljen.⁸⁵

En informant reflekterar över vad det får för konsekvenser när makt tendenser tar sig uttryck på detta sätt. Hur går det "med dom lugna och försynta människorna som inte vet vem man ska lyssna på"? De som står mitt emellan får svårt att klara sådana konfliktsituationer. Kvar blir bara de som strider.

AO3.3. MISSIONSKYRKAN MÖTER EN UNGDOMSRÖRELSE

Förändringarna i Missionskyrkan började redan under 1970-talet. De förefaller ha haft sina rötter dels i församlingens väckelsetradition, dels i den framväxande karismatiska rörelsen och då främst uttryckt genom de nya lovsångerna. Ungdomarna bakom Shalom tillhörde Missionskyrkan och deras initiativ var framsprunget ur den förnyelse församlingen upplevde. Under 1980-talet blev rörelsen tydligare och i mitten av 1980-talet fick församlingen se många ungdomar komma till tro. En informant talar om det som en väckelseperiod och menar att det var två orsaker till den utveckling som blev.*

Under en ungdomssamling i Missionskyrkan vid denna tid kom en dam i 80-årsåldern med käpp, Betty Johnsson, in och bad att få ta mikrofonen. Hon berättade att hon under flera decennier hade upplevt en kallelse från Gud att organisera förebedjare för Oskarshamn, men hon hade inte klarat det. Kallelsen hade återkommit och nu ville hon berätta att hon hade fått hjälp att organisera 100 förebedjare som hon hade börjat förse med material: "Så här ska ni be!" Det handlade inte minst om stadens ungdomar och situationen för dem som drog runt på stan. Två veckor senare dog hon, men förebedjarna fortsatte.*

Något senare hölls en ekumenisk ungdomskonsert. I en aula samlades omkring 500 personer, mest ungdomar. En talare med anknytning till Livets Ord predikade. Det var bra till att börja med, berättar informanten, men efter en stund började predikanten tala illa om "präster och pastorer och Guds folk i Oskarshamn, som att dom [trosrörelsen] hade det enda som var rätt". De ansvariga ansåg att de måste avbryta honom och det blev ganska turbulent. Konserten fortsatte dock och mot slutet gjordes en inbjudan till förbön. Två stora ungdomsgäng kom fram och många av dem gjorde gudsmöten – en del ganska spektakulära då ungdomar föll och för en kort stund blev närmast okontaktable. Denna rörelse fortsatte och på kort tid kom 80 ungdomar till tro och blev medlemmar i församlingen.*

Dom bodde ju mer eller mindre i kyrkan. Det var ju ungdomar från alla håll och kanter i Oskarshamn. Från dom här gången. Vi hade t.o.m. studiebesök från fritidskontoret som kom till kyrkan för att se vad som hade hänt med ungdomarna som var bråkiga och busiga. Det var ju en stor rörelse och föräldrar kom på besök och kom till tro. Det rörde om ordentligt under dom här åren. [...] Det föll sig naturligt på något sätt att man levde i kyrkans miljö och man ville vara i en grupp för att hitta en utveckling, en fortsättning. Sen var det ju inte helt smärtfritt alltid, för det var ju föräldrar som la sig i och det fanns människor som tyckte att det inte skulle vara så här va.

För Missionsförsamlingen innebar det förändringar. Den stora gruppen ungdomar betedde sig inte precis som de vana gudstjänstbesökarna: de satt med fötterna på bänken, hade kepsen på huvudet.

⁸⁵ Protokoll församlingsmöte 1985-05-11 §8. Protokollet är detaljerat skrivet där samtalen bitvis citeras.

Deras närvaro förändrade den traditionella miljön. Men i församlingen fanns fortfarande en berättelse levande om den tiden då 100 ungdomar togs emot som medlemmar vid ett och samma tillfälle.

Det var som en dam sa: "Ja, jag begriper ingenting, men jag har ju mitt på det torra. Jag ser bara att ungdomarna kommer hit och det är jag glad för", sa hon. Sen brydde hon sig inte så mycket om...*

En annan orsak till att församlingen hölls samman under denna tid menar en informant var att församlingsledningen lyssnade på både på unga och gamla. De tog inga snabba beslut om förändringar, utan försökte så långt det gick förankra dessa först.*

Flera informanter talar om Missionskyrkan i Oskarshamn som att den inte är någon "vanlig" missionsförsamling, att den har "en särskild ställning i Svenska missionskyrkan" och att den på något sätt har fått den roll, som ofta en pingstkyrka brukar spela – "det var mer Pingst i Mission än i Pingstförsamlingen". En av informanterna såg under slutet av 1980-talet tydliga influenser i Missionskyrkan från trosrörelsen, framför allt när det gällde språkbruk.*

A03.4. DÖDERHULT MÖTER EN HÖGKYRKLIG RÖRELSE

Döderhult är moderförsamling till Oskarshamns församling, som bildades först 1919. Det har under årens lopp varit ett visst konkurrensförhållande mellan de båda församlingarna.*

1983 kom en ny kyrkoherde till Döderhults församling. Den gudstjänstfirande församlingen var då svag och den nye kyrkoherden inledde ett omfattande förändringsarbete. Det blev möjligt genom ett väl sammansvetsat arbetslag som drog åt samma håll, menar en informant. Fokus lades på högmässan som kom att firas varje söndag. Det infördes ny musik i de liturgiska partierna. Den skulle vara "trallvänlig" utan att bli banal. Det blev lätt att sjunga med. "Vanligt folk" engagerades i gudstjänsten som ledare för förbönen, värdar, kommuniionsutdelare och så småningom textläsare. På 1980-talet var detta främst prästens uppgifter, så vissa av förändringarna genomfördes genom att tänja på rådande författning och genom medgivande från pragmatiska biskopar. Barnen fick också utrymme i gudstjänsten, men inte i familjegudstjänstens form utan genom söndagsskola under predikan vid varje mässa. I söndagsskolan fick konfirmander och andra unga ledare ta ansvar tillsammans med vuxna frivilliga och anställda. Bänkrader togs bort längst bak i kyrkan så det blev plats för lekboard. Församlingen var också först i landet med att ha kaffe i kyrkorummet, vilket innebar mingel eftersom det inte fanns bord och stolar att sitta vid. Denna idé hade församlingsledningen hämtat från England. Mycket av förändringarna baserades på inflytande från högkyrkligheten – en av informanterna ser utvecklingen som en högkyrklig förnyelserörelse – varifrån församlingen hämtade företeelser som processioner, liturgiska kläder, ministranter, primklocka⁸⁶ och användning av vigvatten. Det var många som inte förstod det som infördes och därför användes församlingsbladet till att förklara det och dess symbolik.*

Snart kom reaktioner mot förändringarna, men inte i första hand från gudstjänstbesökarna eller folk i bygden. Kyrkomusikernas tidning skrev att detta inte skulle komma att hålla länge. Kritik kom från högkyrkliga kretsar liksom från dem som inte alls delar ett högkyrkligt synsätt. Det fanns de som menade att församlingen var "något slags isolat, en eklektisk frikyrkoförsamling", något en informant bestämt förnekar och menar att församlingen hela tiden varit mycket öppen mot omvärden och stått för folkkyrkotanken. Barnens deltagande i gudstjänsterna skapade en viss irritation, men accepterades snart av de flesta gudstjänstbesökarna. Även de anställdas barn och ungdomar deltog i mässorna.*

⁸⁶ En av ministranterna (ofta unga frivilligarbetare) ringer i en liten klocka vid elevationen – upplyftandet av oblat och kalk när instiftelseorden läses.

Efter hand ökade deltagandet i mässan. Kyrkan var oftast välfylld med över tre hundra gudstjänstfirare. Även andra verksamheter växte, t.ex. körerna som kom att bli som mest fjorton. Minst en av dessa tjänstgjorde varje söndag. Även konfirmand- och ungdomsarbetet utvecklades. En informant berättar om att de flesta klasskamrater konfirmerades och sedan fick de som unga ledare följa med på resor till Österrike, Paris, London och Rhodos. Men allt kretsade runt mässan och för de flesta konfirmander var det inget problem att överskrida det minimum av gudstjänster man förväntades delta i.*

Tillströmningen till Döderhults kyrka berodde inte på någon traditionell väckelse, menar flera informanter. I stor utsträckning var det människor från andra församlingar, inte minst frikyrkor som Missionskyrkan och senare Baptistkyrkan, som fann gudstjänsterna i Döderhult meningsfulla och attraktiva. I de förändringar som skett sedan 1980-talet i den kyrkliga spiritualiteten i Oskarshamn har en del funnit sig tillrätta med den ordning som råder i Döderhult. Men det tillkom också människor som tidigare inte hade haft något djupare intresse av kristen tro men nu började engagera sig.*

AO3.5. SVALLIDENS ALLIANSFÖRSAMLING MÖTER TROSRÖRELSEN

Även Svallidens alliansförsamling fick under 1980- och 90-talen känna av den framväxande trosrörelsen, men också dragningskraften från Döderhults församling. När Livets Ord började hålla möten och bibelskola i Jönköping åkte en av medlemmarna i församlingsstyrelsen då och då dit och bjöd med andra församlingsmedlemmar. Även den pastor som då var anställd i församlingen hade tagit intryck av den karismatiska rörelsen och trosrörelsen. Dessa två verkade för att församlingen förändrades i karismatisk riktning. Det gjorde att medlemmar från andra församlingar sökte sig till Alliansförsamlingen. Under mitten av 1980-talet var den därför som störst. I förkunnelsen förekom ofta utmaningar som uppskattades av en del, men av andra uppfattades som krävande och dömande. "Det blev för hårt på nåt vis", som en informant uttrycker det. Detta skapade två läger och en begynnande splittring. När en ny ordförande skulle väljas 1989 var den styrelseledamot som drog mot trosrörelsen på förslag. Men många i församlingen var oroliga för att han skulle göra Alliansförsamlingen till en Livets Ordsförsamling och en annan person valdes därför till ordförande.*

Valet av ordförande gav tydliga signaler i vilken riktning församlingen ville gå. 1989 flyttade styrelseledamoten till Uppsala för att gå Livets Ords bibelskola. De medlemmar som blev besvikna över kursändringen åt det mer traditionella hållet lämnade så småningom församlingen, flyttade till andra orter, eller anslöt sig till den trosförsamling som bildades i Oskarshamn 1989. Bland dem som finns kvar kan det fortfarande, berättar en informant, dyka upp besvikelse över det som skedde i församlingen i slutet av 1980-talet.*

AO3.6. FÖRSAMLINGEN EMMANUEL/LIVETS ORD

Till sina föräldrars stora förtvivlan planerade den unge mannen, 17 år att delta i Livets Ords första bibelskola i Uppsala 1983. Vare sig i frikyrkorna eller i den församling utanför Oskarshamn inom Svenska kyrkan som de tillhörde var ryktet om Ulf Ekman och Livets Ords nystartade församling gott. Prästen i församlingen sade: "Passa dig! Låt inte pojken komma till den där amerikanske pastorn." När den unge mannen efter ett år återvände från bibelskolan började en grupp människor hålla möten i hans föräldrahem. Tonvikten låg på lovsång och tillbedjan. Tungotal, sång i Anden och förbön då människor föll till golvet var regelbundna inslag. Utifrån ett sjunget profetiskt tilltal startades en församling där 1984, ledd av den unge mannen.*

Församlingsbildandet skapade oro, inte minst genom att den unge mannens far var kyrkvärd men även deltog i den nya församlingens verksamhet. En förfrågan från dess ledare om att få hålla möten i

ortens frikyrkokapell ledde till ett samtal med församlingsledarna i de norra delarna av kommunen, då den unge mannen blev förhörd. Frågorna gällde teologin, särskilt synen på helande, som ifrågasattes. Framför allt blev han förmanad att inte "stjäla församlingsmedlemmar" från de andra församlingarna. En informant som var med ser på det som "en riktig uppläxning". Någon uthyrning av frikyrkokapellet blev det inte tal om, men de hyrde en annan lokal i Misterhult.* De enda som upplevdes vänligt inställda till den nya församlingen var prästen i Figeholm och besättningen på Shalom, säger en informant. När församlingen Emmanuel etablerades i Oskarshamn menade medarbetarna på Shalom att det inte gick att blunda för att församlingen fanns. De borde alltså inbjudas när det var ekumeniska arrangemang.*

1989 hyrde församlingen en stor lokal på Dammgatan i centrala Oskarshamn. Den byggdes om till gudstjänstlokal och totalrenoverades. Den unge mannen återkom då efter att ha gått ytterligare ett år på Livets Ords bibelskola och även gjort tjänst som missionär i Ryssland. Han gick runt till de olika församlingsledarna för att förklara varför de ville starta en församling. Flera av dem ifrågasatte behovet av en sådan. En av församlingsledarna berättar:*

Jo, men dom hade lovsången, sa han. Det tyckte jag lät konstigt, för det har ju vi också, lovsång. Men det behövdes, det fanns ju så många... Det var ju inte så många i församlingarna, men det fanns ju så många själar i Oskarshamn att frälsa.

Därefter startades församlingen Emmanuel i Oskarshamn.* Även i detta skede blev det konflikter med andra församlingar, men inte på samma hårda sätt som tidigare, menar informanterna. I Missionskyrkan i Oskarshamn upplevde församlingsledningen att företrädare för Emmanuel försökte dra till sig de ungdomar som nyligen hade kommit till tro och börjat etablera sig i församlingen och dess bönegrupper. Den unge ledaren hade själv tidigare deltagit i ungdomsarbetet i Missionskyrkan och var väl känd där. En av Missionskyrkans unga ledare hade därför ett samtal med honom och gjorde klart att något försök till värvning från dem inte kunde accepteras. Dessutom hade deras ledare redan en god kontakt med sina ungdomar, och en informant där menar att dessa ungdomars behov av lovsång, tillhörighet i bönegrupper och annat de längtade efter tillgodosågs. Det blev sedan aldrig någon dragkamp.*

1993 hade det varit en tid av oenighet inom församlingen Emmanuel i flera frågor och församlingsledningen hade diskuterat nedläggning. Vid den tiden återkom till Oskarshamn den före detta styrelseledamoten i Svallidens alliansförsamling som då bland annat hade gått två år på Livets Ords bibelskola. Han fick stöd av Uppsalaförsamlingen att samla medlemmarna i församlingen Emmanuel till en nystart under namnet Livets Ord. Under sex år var han dess pastor.*

Församlingen hade som mest 60–70 medlemmar, många inflyttade från andra orter, i vissa fall med syftet att stödja församlingsetableringen. Det fanns de som pendlade många mil för att komma till gudstjänsterna. En del medlemmar var nykristna och några kom från församlingarna i Oskarshamn.*

AO3.6.1. LIVETS ORD OCH EKUMENIKEN

Kontakter mellan Livets Ord och övriga församlingar i Oskarshamn var mycket sparsamt förekommande, under hela den tid församlingen existerade. Å ena sidan hade Livets Ord synpunkter på de andra församlingarna och kunde, när de hade torgmöte, angripa dem. En informant som då var tonåring berättar att de kunde uttrycka sig ungefär som "Å, är du från [församlingens namn], stackars barn, ska jag be för dig?" Även om denna attityd inte var vanligt förekommande så ger intervjuerna ändå en bild av en församling som var starkt fokuserad på sin egen utveckling och relationerna med Livets Ord i Uppsala.*

Å andra sidan talar informanter från både Livets Ord och de andra församlingarna om att Livets Ord sågs som en villolära, en sekt och att den aldrig blev riktigt "rumsren". En tid förekom Livets Ord i Uppsala i dagstidningarna regelbundet. En informant menar att människor allt för lätt förknippade detta med Livets Ord i Oskarshamn, utan att ta reda på om det stämde med verkligheten. "Och församlingarna köpte ju det konceptet och trodde ju på det, va."*

2014 skakar flera av informanterna som på 1980-talet var med i församlingarna i Oskarshamn på huvudet och ler, när jag frågar om det verkligen var en sekt. "Nej, det var det inte!"*

Men det var ju den här framgångsteologin som dom predikade. Den alltså... Att Gud gör under, det tror vi väl alla på, men man bestämmer inte när Gud ska göra ett under. [...] Det där blev väl, för många som inte blev helade, ett stort problem. Man fick nog va väldigt stark om man skulle va med i en Livets Ords-församling. För det fanns inte plats för några tvivel.

Enligt protokoll och inbjudningsbrev hölls informationsmöten om "nyandligheten", dels med församlingarnas präster, pastorer, ungdomsarbetare, diakoner och styrelser/råd 1990 och dels med ungdomarna 1992. En av stadens pastorer "som tidigare bl.a. som översättare haft anknytning till Livets Ord, men kom att ompröva sin inställning" var bland dem som informerade. I inbjudningsbrevet 1990 står det vidare:^{*87}

Ingen av våra församlingar kommer att vara helt oberörd av de frågor som "trosrörelsen" väcker och vi behöver här bli allt mer utrustade för att kunna skilja mellan andarna. Därför är detta en synnerligen angelägen kväll.

Bortsett från samtalen i samband med den första församlingsbildningen norr om Oskarshamn 1984 och Emmanuel's etablerande i centrala Oskarshamn 1989 har jag inte funnit tecken vare sig i protokoll eller under intervjuer på att det fanns några relationer till eller dialog med de etablerade församlingarna, inte ens på det personliga planet. Det förefaller som om även de som tidigare kände varandra, men som gjorde olika ställningstaganden till Livets Ord och den nya församlingen, undvek nära kontakt. Det blev en sorts relationsbrott som med tiden i stor utsträckning förefaller ha återställts.*

Det var först efter Livets Ords ansökan till Oskarshamns ekumeniska råd – den behandlades vid rådets möte 1996-11-20 – som kontakter började tas. Det första som hände var att frågan remitterades till församlingarna. Missionskyrkans styrelse föreslog i sitt svar inför årsmötet 1997-02-25 att samtal skulle tas upp med Livets Ord och mötet beslutade i enlighet med detta. En präst och en pastor utsågs till att ta denna kontakt och ett samtal hölls i början av maj. Enligt minnesanteckningarna medger pastorn och ytterligare en representant för Livets Ord under mötet att församlingen hade

... antagit 'övertoner' och haft en framtoning som man inte önskade stå för idag i alla avseenden. Man framhöll också att församlingen ibland intagit en onödigt negativ hållning till andra församlingar på orten.

Samtalet redovisades vid Oskarshamns ekumeniska råds möte 1997-05-13 där olika synpunkter framfördes som att det "finns i en del församlingar oläkta sår från Livets Ords etablering" och att det inte är "vi som skall hjälpa Livets Ord att bli accepterade, det ligger på dem själva". Mötet var överens som att det bör ta tid innan Livets Ord i Oskarshamn blir medlem i OER. Man beslöt dock att informera Livets Ord om de arrangemang som det ekumeniska rådet ordnade.⁸⁸

⁸⁷ OER 1992-05-07 § 6, OER verksamhetsberättelse för 1992 § 3.3

⁸⁸ OER 1997-05-13 § 6

Av verksamhetsrapporten för OER från 1998 framgår att ett nytt samtal kom till stånd i januari, där representanterna för Livets Ord fick klarlägga det som de ansåg vara sakfel i rapporten från mötet i maj. Det konstateras att samtalet var ”nyttigt och öppet”. En tid inbjöds pastorn att vara med vid OER:s möten som observatör eller adjungerad med rätt att yttra sig, men inte att delta i besluten.*

Informanter beskriver ett dilemma för OER: i de dåvarande stadgarna stod det att alla församlingar i Oskarshamn ingick i rådet. Ingen kunde ju säga att Livets Ord inte var en kristen församling. Samtidigt var många av de övriga inte beredda att ta emot dem. Vid årsmötet 1998-02-04 antogs nya stadgar där det i § 1 bl.a. står att medlemskap ”kan erhållas efter godkännande av samtliga medlemsförsamlingar i OKR”. Av årsmötesprotokollets § 15 framgår att de nya stadgarna antogs och att namnet ändrades till Oskarshamns kristna råd. Eftersom mötet beslöt ”att anse denna paragraf omedelbart justerad” fanns inte möjligheten att genom majoritetsval välja in Livets Ord i rådet. Enligt de nuvarande stadgarna ges medlemskap till alla församlingar som tillhör något samfund som ingår i Sveriges kristna råd.*

AO3.6.2. LIVETS ORD UPPLÖSES

Inom Livets Ord fördes under slutet av 1990-talet diskussioner om i vilken omfattning ”tjänstegåvor”, dvs. predikanter från Livets Ord i Uppsala, skulle användas. Detta ledde till att pastorn ”hamnade ute i kylan”, som en informant uttrycker det. 1999 slutade han som pastor och blev efter några år medlem i Missionskyrkan. Flera andra medlemmar lämnade Livets Ord omkring år 2000.*

När medlemsantalet sjönk kunde församlingen inte behålla sina lokaler utan hyrde en tid i Sparbanks-huset. Flera pastorer från Livets Ord i Uppsala uppehöll ledarskapet i församlingen. Informanter talar om att det blev tyst om församlingen och att upplösningen av församlingen var en process under flera år. Viktiga roller i den processen tycks pastorn i Missionskyrkan (som t.ex. predikade i Livets Ord i någon gudstjänst), den tidigare pastorn i Livets Ord (vid den tiden ordförande i Missionsförsamlingen), ledarna för Shalom samt de kvarvarande lekmannaledarna i Livets Ord ha haft. En kvällsbibelskola hölls i Livets Ord i Oskarshamn 2003–2004 med lärare från trosrörelsen – överraskande också med deltagare från några av frikyrkorna, främst Missionskyrkan och Pingstkyrkan, vilka förefaller ha upplevt bibelskolan positivt. Den respons som de gav blev en uppmuntran som ledde till att flertalet medlemmar i Livets Ord kunde landa i förståelsen att församlingen nu hade fyllt sin uppgift. En avveckling inleddes därför, då lekmannaledarna uppmuntrade de kvarvarande medlemmarna att söka sig till de församlingar som de kände sig mest hemma i. Det var inte lätt för alla att finna sig tillrätta i traditionella församlingar. En del av dem som inte hade sina rötter i Oskarshamn flyttade därför till andra orter, t.ex. Jönköping eller Uppsala, för medlemskap i trosrörelseförsamlingar där. De som blev kvar kom främst att söka sig till Missionskyrkan och Pingstkyrkan. Alla förefaller ha hittat en församling att tillhöra – ingalunda en självklarhet – och har enligt informanterna blivit väl mottagna.*

Vid OKR:s sammanträde 2008-09-08 (§ 12) meddelade pastorn i Missionsförsamlingen att Livets Ord formellt hade lagts ned. De förändringar i Missionskyrkan som blev följderna av att en rad tidigare medlemmar i Livets Ord mottogs, upplevdes inte helt positivt av alla och förefaller ha lett till vissa medlemsrörelser mot andra församlingar. Enligt en informant finns det människor i Oskarshamn som tycker lite synd om dem i Missionskyrkan som är ”icke-Livets Ord och icke-Shalom”.*

AO4. 2000-TALETS RÖRELSE

Oskarshamn har sedan 2000 marginellt berörts av några mindre rörelser. Oasrörelsen har getts ett visst utrymme i ekumeniken med bl.a. en barn-oas-dag och besök av Oas-inspiratören Hans Weich-

brodt 2008.⁸⁹ I Döderhult ser informanter ett behov av att fortsätta gudstjänstutvecklingen, så att stagnation inte uppstår. I Oskarshamns församling har Kolberga kyrka nått många unga familjer genom en profil med en inriktning på gudstjänster och verksamhet anpassad för barn och familjer.

AO4.1. OMSTART I BAPTISTKYRKAN 2010

Omstarten i Baptistkyrkan som inleddes 2010 innebar förändringar. Samfundsledningen, församlingens styrelse och medlemmar samt den nya pastorn var alla noga med att kommunicera vilka förväntningar de hade på vad som skulle hända. Ändå förefaller uppfattningarna ha spretat, så att några såg framför sig helt nya verksamheter på bekostnad av en del av dem som inte burit någon frukt på lång tid, medan andra såg omstarten som att få en ny pastor och sedan skulle det mesta vara som förut. Ganska snart startades bönegrupper. En inventering gjordes av det omgivande samhällets behov och gåvoupptäckarkurser hölls för att kunna matcha församlingens gåvor med dessa behov. Detta upplevdes positivt i församlingen. Men så var det inte med förändringarna i gudstjänsterna. Att antalet traditionella sånger till orgel minskades till förmån för nyare sånger med lovsångsteam blev inte uppskattat av alla. Personligt berättande av vittnesbördskaraktär uppmuntrades i varje gudstjänst. När det sedan stod en röd soffa i kyrksalen ansågs det av flera som väldigt udda. Soffan användes som förbönsplats och var vid mitt besök omklädd i ett ljus-beige tyg.*

En annan förändring var att gudstjänsterna en söndag i månaden genomfördes som en vandring med olika stationer för bibelläsning, sång och kort förkunnelse. En gudstjänst i månaden firades i ett hem på Kristineberg. Dessa förändringar hade till syfte att göra det lättare för dem som inte var vana vid gudstjänster att känna sig bekväma. Resultatet uteblev heller inte. Församlingen har fram till 2014 fått ta emot 12 nya medlemmar, de flesta under 35, och antalet aktiva har ökat från omkring 20 till 30.*

Flera informanter beskrev 2014 en situation som liknade en dragkamp mellan det gamla och det nya. Några medlemmar kände sig besvikna och sökte sig till andra kyrkor. Sorgen från 1980-talet gjorde sig påmind. En informant tänker att det kanske hade varit bättre om omstarten hade skett som en nystart, utan en traditionell verksamhet att driva. Arbetsåret 2014–15 föreföll dock ha inneburit en viss sänkning av förändringstempot och mer utrymme för den traditionella ordningen.*

AO4.2. KRISTINEBERGSKYRKAN – ETT DISTRIKT INOM OSKARSHAMNS FÖRSAMLING

Oskarshamns församlings övertagande av Kristinebergskyrkan från Evangeliska fosterlandsstiftelsen 2011 – tidigare var det en samarbetskyrka – innebar nya möjligheter och utmaningar. Det upplevs av några informanter som något av ett pionjärarbete. När församlingen gjorde en omvärldsanalys, fann de att i Kristinebergsområdet fanns många ensamstående, invandrare, arbetslösa och funktionsnedsatta. De satsade då på ett språkcafé där de som lär sig svenska kan få träning och där det också serveras mat. Pastorerna i Eumeniakyrkan på Mysingsö har valt att bosätta sig i och engagera sig för området. En av dem har sedan hösten 2014 varit anställd av Oskarshamns församling på deltid som diakoniassistent, men redan tidigare samverkade församlingarna om språkcaféet. Garderoben är en verksamhet för humanitära insatser när människor har behov av kläder och annat för hem och hushåll. Dörrknackning, kontakt med skolan och att bjuda på fika utanför kyrkan har varit sätt att knyta kontakter. För gudstjänsterna har medarbetarna utvecklat ett koncept där de börjar 16.00 med samtal utifrån en bibeltext eller något annat material som knyter an till människors liv och väcker intresse. Syftet har varit att skapa relationer och göra människor delaktiga i församlingen. Fika serveras och

⁸⁹ OER verksamhetsberättelse 2008

18.00 firas en enkel mässa utan lång predikan, med en meditativ inriktning. Församlingen ser arbetet i Kristineberg som en långsiktig satsning.*

AO5. EKUMENIKEN

Samtal om samgående fördes mellan Svalidens Alliansförsamling och Missionsförsamling – två relativt jämbördiga församlingar – omkring 2000. Det fanns dock flera invändningar från båda församlingarna som rörde liturgi och verksamhet, varför frågan föll.*

Kyrkoherden i Döderhult under 28 år uttryckte i samband med sin pensionering 2011 besvikelse över att inte ha lyckats förena stadsdelens tre församlingar. De ligger på några minuters gångavstånd från varandra. Döderhults församling inbjöd på 90-talet Svallidens missionsförsamling till samtal med frågan om de efter engelskt mönster skulle kunna vara en team-parish. Missionsförsamlingen skulle kunna få svara för högmässan med viss regelbundenhet, behålla sin identitet och ha sin verksamhet i kyrkans lokaler. Församlingen tackade dock nej till detta.*

En orsak till tveksamheten från frikyrkans sida var, enligt informanterna, att kyrkoherden, som var uppskattad som mycket driftig och kunnig, upplevdes som så stark att de befarade att deras utrymme skulle bli minimalt. När sökandet efter strukturell enhet inte bar frukt gjorde han uttalanden i offentliga ekumeniska sammanhang av den art att medlemmar i Döderhults församling sökte upp frikyrko-medlemmar för att informellt be om ursäkt. Till exempel kunde dagens frikyrkor belastas för att deras pionjärer splittrat kyrkan. En informant i en frikyrka berättar att när ”väckelsen bröt fram då i mitten av 80-talet i församlingen här, så jämförde han oss med Jehovas vittnen”. Dessutom menar informanter från både Döderhult och frikyrkorna att Döderhult som ”storebror” hade en tendens att dra medlemmar från såväl frikyrkorna som Svenska kyrkan i Oskarshamn till sig – genom både en attraktiv verksamhet och personlig påverkan – så att de formellt eller i praktiken lämnade sina församlingar. Även en pastor i Alliansförsamlingen gjorde denna resa. Medlemsvandring mellan kyrkorna har också, enligt flera informanter, in i nutid funnits i andra riktningar. Detta verkar aldrig ha tagits upp till samtal vare sig i OKR eller bland präster och pastorer, trots att det, enligt informanter, på olika sätt skadat relationerna.*

”Idag har vi ju en väldigt hövlig ton”, säger en informant. Det stämmer med min bild av ekumeniken i Oskarshamn, utifrån möten med människor i såväl verksamhet som intervjuer. Det finns en vänlighet och varsamhet i relationerna. Jag finner ingen som vill markera teologiska skillnader, även om jag märker att dessa skymtar fram inte minst när det gäller bibelsynen.* Men det är svårt att frigöra sig från tanken att det i viss mån handlar om att sopa gamla motsättningar under mattan utan att riktigt göra upp med det förflutna och försonas. En av informanterna bekräftar att det finns sådant som ligger under ytan och irriterar och som borde tas upp i samtal mellan t.ex. präster och pastorer.*

I Oskarshamns kommun finns inte mindre än sex församlingar⁹⁰ som sedan Equmeniakyrkan bildades 2011 är anslutna till denna. I början av 1990-talet fördes samtal mellan Baptist- och Metodistförsamlingarna om samgående. Frågor där uppfattningarna gick isär var t.ex. vilket av församlingarnas sommarhem som skulle behållas och om dopgrav i den gemensamma kyrkan. När de ansåg sig mogna för beslut om samgående röstade Metodistkyrkan för men Baptistkyrkan emot och därmed föll frågan.*

⁹⁰ Equmeniakyrkan Mysingsö, Kikebokyrkan, Oskarshamns missionsförsamling, Svallidens missionsförsamling, Fårbo frikyrkoförsamling, Påskallaviks missionsförsamling

2005 gick en inbjudan ut till samtal mellan alla frikyrkor i Oskarshamn om möjligheten att bilda en gemensam "Oskarshamns frikyrka". Baptistkyrkan, Metodistkyrkan och Missionskyrkan tackade ja till dessa samtal. Från 2007 hölls gemensamma gudstjänster en gång i månaden. Detta och samtalen avbröts dock under 2008. Missionskyrkan önskade då en tids time-out och beslutade sig ett halvår senare för att inte återuppta samtalen.*⁹¹

2013 togs ett initiativ till samtal om samverkan mellan Equmeniaförsamlingarna i Oskarshamn som idag heter Equmeniakyrkan i Mysingsö (tidigare Svenska Baptistsamfundet), Kikebokyrkan (Metodistkyrkan) och Missionskyrkan (Svenska Missionskyrkan). En komplikation sedan Baptistkyrkans omstart är att församlingen får ett årligt bidrag från Equmeniakyrkan. Om församlingen går samman med de övriga två försvinner detta omstartsstöd. Informanterna ser lite olika på om detta är en möjlighet eller bara en svårighet. Ett samgående skulle göra det möjligt att lösa spänningen mellan dem som inom nystarten prövar nya arbets- och gudstjänstformer och dem som värnar om en frikyrklig tradition. Det pionjära arbetet skulle vid ett samgående kunna ges ett eget utrymme, medan de som önskar en mer traditionell gudstjänst får detta i den gemensamma församlingen, sannolikt i den nuvarande Missionskyrkan. Då återstår att lösa den ekonomiska delen för pionjärarbetet.*

En annan komplikation är den obalans i storlek som råder mellan den relativt stora Missionsförsamlingen och de andra två betydligt mindre. Det som då skapar tveksamhet är att Missionsförsamlingen, enligt några informanter, haft något av attityden "vill dom det, så låt dom komma till oss då". Ett annat sätt att tänka skulle kunna vara, menar en informant, "att ska vi gå samman då börjar vi på nåt nytt – alltså så. Då blir det en ny församling där vi måste börja från början på sätt och vis."*

AO5.1. OSKARSHAMNS EKUMENISKA/KRISTNA RÅD (OER/OKR)

Sedan långt tillbaka i tiden fanns Oskarshamns Evangeliska Predikantförbund. Slutredovisning för denna gjordes 1985 då kvarvarande medel överfördes till OER. Det framgår inte av de protokoll som finns arkiverade när detta råd konstituerades, men arbete med stadgarna utfördes enligt AU-protokoll under 1985 och ett protokollfört möte 1986-04-17 förefaller vara rådets första.⁹²

Fram till 1985 möttes präster och pastorer i predikantförbundet för att samtala om sådana praktiska frågor som sedan övertogs av OER. Men när de möttes gavs också tid för teologiska frågor och för relationsbyggande, vilket flera informanter upplever som en bristvara under senare år. När Livets Ord respektive katolska församlingen ansökte om medlemskap hölls några teologiska samtal i OER. Flera informanter berättar om spontana personliga relationer med aktiviteter som att bowla tillsammans. Dessa har varit till glädje även i och för det ekumeniska arbetet. Men behovet av forum både för kollegial samhörighet, relationsbyggande och återkommande teologisk reflexion efterlyses i flera intervjuer. I dessa uttrycks också en önskan om ett arbete med en gemensam strategi för Oskarshamn som helhet och gemensam förståelse av varje församlings plats och uppgift.*

Såväl intervjuerna som en analys av relationerna i det kollegiala ekumeniska nätverket mellan präster och pastorer visar på en relativt stor närhet i vissa konstellationer mellan frikyrkopastorerna och naturligtvis mellan prästerna i respektive församling. Kyrkoherdarna och de flesta frikyrkopastorerna har en mötesplats fyra gånger per år i OKR, men mellan övriga präster och frikyrkopastorerna är trådarna i nätverket få. Några informanter uttrycker en saknad över sådana relationer.*

⁹¹ OKR 2005-11-28 § 8, Verksamhetsberättelse 2006, 2008-09-08 § 12, Verksamhetsberättelse 2008

⁹² AU för Oskarshamns ekumeniska råd 1985-06-09, Revisionsberättelse för Oskarshamns Evangeliska Predikantförbund för 1985, Oskarshamns ekumeniska råd 1986-04-17

Det ekumeniska arbetet beskrivs av alla informanter som angeläget i sig, men det skiljer sig något när det gäller vad som är meningsfullt och vad som ifrågasätts. De gemensamma gudstjänsterna, som ordnas dels på hösten och dels under böneveckan i januari, är klint besökta. När en sammanlysning görs till en söndagsgudstjänst så kommer det färre än till en vanlig gudstjänst i den kyrkan, menar några informanter. Intresset för att fortsätta med sådana gudstjänster pendlar hos informanterna mellan åsikten att det är ett "spel för gallerierna" och att det väl är bra att de finns. En av dem säger:

Så jag är för ekumenik, jag är för ekumenik på det sättet att vi ska träffas och vi ska samtala. Vi ska tycka om varandra och framför allt ska vi tala väl om varandra. Sen en massa grejer som vi gör kan jag ibland tycka att det är trevligt, men det... jag har inte... för min del är det inte så viktigt.*

De sommargudstjänster som frikyrkorna har tillsammans uppfattas dock positivt. Detsamma gäller Frälsningsarméns och Kikebokyrkans gemensamma gudstjänster en gång i månaden.*

De ekumeniska initiativ som informanter genomgående ser positivt på är sådana som stimulerar till dialog eller utgör en arbetsgemenskap – i båda fallen är det positiva att lära känna och förstå varandra och bygga personliga relationer.* Kyrkorna har flera gemensamma åtaganden som stämmer med detta.*

Café Shalom, som startade 1983, är det mest omfattande. Det drivs ekumeniskt av alla stadens församlingar. Särskilt månar man om öppethållandet på julafton, ett samarbete mellan kommunen som står för maten och församlingarna som står för arbetet. Caféet ses som en mötesplats där församlingarnas medlemmar också tillsammans "gör något handfast", som en informant uttrycker det.*

Kyrkorna samarbetar också för att stödja det LP-arbete⁹³ som finns och som informanter från några församlingsledningar anser vara värt att satsa mer på. Påskvandringar för skolorna har under några år genomförts i Kikebokyrkan, också det i samverkan mellan församlingarna. Där har man skapat olika stationer som Getsemane, korset och graven. Eleverna förs från station till station där församlingsanställda och -medlemmar är skådespelare.*

Bön i Stadshuset hölls några år omkring 1990 och återupptogs igen omkring 2000. Sedan dess har pastorerna och några lekmän mötts "i ur och skur och haft en god relation också med kommunen och kommunala företrädare". Det blir också ett tillfälle för pastorerna att prata lite med varandra. Varannan gång har Café Shalom öppett för dem så att de kan ta en fika där. "Det som är lite tråkigt är att Svenska kyrkan finns inte med där", säger en av informanterna.*

A06. EPILOG

De kommunanställda strömmar in i Stadshuset medan jag väntar på att klockan skall bli 7.30. Så ser jag en pastor som jag känner igen och vi gör sällskap in i Oskarshamnssalen, det sammanträdesrum som bönesamlingarna varannan torsdag hålls i. De flesta som kommer är frikyrkopastorer, men även några lekmän deltar. Denna dag, 3 april 2014, är kommunalrådet Peter Wretlund inte med. När han är det, brukar han berätta om vilka behov som finns i kommunen och be gruppen "tänka på det". Samlingen börjar med att en av pastorerna läser en kort bibeltext. Avspänt berättar sedan olika deltagare om beslut och händelser som ligger framför och så ber några för varje punkt som nämnts. Efter att vi sagt "amen" följs de flesta åt till Café Shalom några kvarter bort, tar en fika och pratar. Vid niotiden bryter vi efter hand upp för att gå till dagens arbete.

⁹³ LP-stiftelsen är en verksamhet för stöd till och vård av missbrukare. Den startades av pingströrelsens pionjär Lewi Pethrus.

AU. UDDEVALLA

AU1. PROLOG

AU1.1. 1978

I den välfyllda kyrkan är det ungdomliga inslaget markant. Mässan pågår och snart skall prästen välkomna församlingen att ta emot nattvarden. I en av bänkarna sitter en ung man med en gitarr i sitt knä, beredd att börja spela. Det är inte officiellt planerat, men den inofficiella planen stöds av ungdomarna omkring honom.

Kyrkan är inte gammal. Den byggdes för att bli huvudkyrka i den nya Bäve församling, som bildades 1974. Eftersom Uddevalla hade växt sedan 1950-talet, främst genom tillkomsten av varvet, önskade man dela upp Uddevalla församling i två. Kyrkans arkitektur är modern. Den är luftig och nästan kvadratisk till sin form. Ingenstans känns avståndet till det fristående altaret långt.

Under gudstjänsten hade organisten spelat på traditionellt sätt till psalmer och liturgisk sång. Trots att församlingen var ny vilade den bohuslänska fromhetstraditionen över gudstjänstlivet. Men inflytandet från den karismatiska förnyelsen hade nått Bäve församling, och med den dess sånger och bibelvisor. Det var inte bara ungdomarna som gärna sjöng dessa sånger, utan även äldre, som många gånger besökt Åh stiftsgård och där lärt sig texterna utantill. Under nattvardsutdelandet fann ungdomarna en möjlighet att sjunga fritt och när prästen hade sagt sitt "Välkommen, allt är redo", slog den unge mannen an ett ackord och stämde upp en sång innan organisten hade hunnit börja med den musik som varit planerad. Många i församlingen deltog i sången, som sjöngs några gånger. Så blev det några fler liknande sånger, innan allt återgick till ordningen.*

AU1.2. 1982

Predikan var slut. Predikanten, den pensionerade frälsningsarméöversten David Kjellgren, avslutade sin predikan med att leda församlingen i den korta sången "Ande, du som livet ger, fall nu över oss". När sången var slut fortsatte tonerna att klinga improviserat, i enkla stämmor som kretsade runt tonartens tonika-ackord. Något sådant hade inte tidigare hörts i Filadelfiakyrkan i Uddevalla, även om språket till tonerna inte var främmande, utan likt det tungotal som ofta förekom där. En del lyssnade och tyckte att det lät vackert, medan andra blev oroliga och undrade vad detta var för något.

Frikyrkorna hade alliansmöten. 1982 hölls de i Filadelfia, ett stenkast från Folkets hus.⁹⁴ Om någon 1982 pratade med en uddevallabo om Filadelfia, var det osäkert om han visste vilken byggnad som avsågs, men om någon sade "kyrkan med 'Jesus lever' på väggen", så visste de flesta. Kyrkan var en traditionell pingstkyrka och låg nära Bäveån, som då och då svämmade över, fyllde kyrkans källare och spärrade vägen in i kyrkan. Filadelfia skulle komma att rivas efter 1987 när den nya Pingstkyrkan var färdigbyggd.

Filadelfia var välfylld redan i detta första möte och det var fler unga i mötet än det brukade vara. Ett ungt officerspar vid frälsningsarmékåren i Uddevalla hade stannat kvar i staden och börjat bygga upp en husförsamling, som kom att kallas Tureborgsgemenskapen. Medelåldern där var en god bit under 30 år. Den var karismatiskt influerad och ledarna hade en önskan att få sprida det karismatiska liv som

⁹⁴ Protokoll Uddevalla frikyrkl. samarbetskommitté årsmöte 1982-03-16, §14 anger tiden 10-14 november 1982, och från Uddevalla frikyrkl. samarbetskommitté 1982-08-24, §4, anger Filadelfia som möteslokal. Uddevalla frikyrkl. samarbetskommitté AU 1982-09-22

utvecklats i Tureborgsgemenskapen till andra kyrkor. Det hade varit Frälsningsarméns tur att kalla talare. När det blev överste David Kjellgren såg gemenskapens ledare det som en möjlighet, eftersom han också hade tagit till sig den karismatiska förnyelsen och gärna såg karismatiska uttryck, såsom förbön och sång i Anden, i de möten han ledde. När den improviserade sången pågått en kort stund började mötesledaren sjunga på en traditionell frikyrkorefräng som de flesta i församlingen kunde och stämde in i. Sedan vidtog ett traditionellt eftermöte med bön och välkända "frikyrkokörer".

Veckan kom att innehålla flera konfrontationer mellan ledarna för Tureborgsgemenskapen och frikyrkopastorerna och blottade motsättningar som växte sig allt starkare.*

AU1.3. 1997

Kyrkoherden i Uddevalla församling hade i den välbesatta Pingstkyrkan predikat över ämnet "Kristen enhet". Det var en kväll av bön och lovsång under Böneveckan för Kristen Enhet, 1997. Ledare från de olika kyrkorna i Uddevalla var närvarande och efter predikan kallade kyrkoherden fram de närvarande prästerna och pastorerna för att församlingen skulle få tillfälle att be för sina ledare. Efter bönen bad pastorn från Fristaden att få säga några ord:

Jag tror att Gud ledde oss till att starta församlingen Fristaden, och *det* vill jag inte be om förlåtelse för, men jag vill be om förlåtelse för den förvirring och oro som vi, både som gemenskap och församling, har skapat i Uddevalla.*

Kyrkan var helt tyst. Mötesledaren, pastorn i Pingstkyrkan, såg först lite villrådig ut. Så bad han präster och pastorer att gå mot korset i fonden och inbjöd även församlingen att följa efter. Efteråt beskrev komministern i Bäve skeendet med att "ju närmare vi kom korset, desto närmare kom vi varandra".*

AU2. RÖRELSER SOM UPPSTOD I 1970-TALETS UDDEVALLA

Den schartauanska väckelsen berörde flera församlingar runt Uddevalla, som Skredsvik och Herrestad, dit människor vallfärdade. Herrnhutismen och de pietistiska strömningarna, liksom påverkan från den schartauanska förkunnelsen, skapade i Uddevalla en jordmån som öppnade för en väckelse under kyrkoherde Gustaf Daniel Björck, 1845–1853.⁹⁵ Den kom att påverka Uddevalla under mer än ett sekel.

I början av 1970-talet var den bohuslänska fromheten fortfarande stark i Uddevalla. Det var fullsatt i Uddevalla kyrka både klockan nio och tolv. På kvällen var det aftonsång. Människor gick svartklädda, kvinnorna med hucklen. Mot slutet på 1970-talet blev det tillräckligt med en söndagsgudstjänst, eftersom kyrksamheten avtog och Uddevalla församling hade delats i två.*⁹⁶

En ny komminister kom 1978 från Västergötland och stannade sedan kvar i Uddevalla. Under välkomstkaffet avtackades komministerns företrädare och en av kyrkvårdarna hälsade den nye välkommen med att "nu förväntar vi oss en rätt och en god förkunnelse". Det fanns en stark förväntan som han tyckte var svår att svara upp mot, men samtidigt en utmaning i att människor ville ha näring för sin tro. Det var det dubbla som låg i västkustfromheten. Skillnaden i atmosfär och miljö mot Västergötland var stor. I Bohuslän var det teologiskt sett tydligare och kärvare. Komministerns fru berättar att inställningen till nyheter och "nymodigheter", som församlingsmedlemmar lite nedsättande kallade det, var negativ. Det var inte lätt att komma ny och anpassa sig till de mönster som fanns, t.ex. hur man skulle böja sig i bänken. Hela första halvåret hade hon en känsla av att inte duga. Men hon tyckte också

⁹⁵ Hellman (1967:209, 218-219, 234, 236)

⁹⁶ Birging (2009:12)

att den undervisning som gavs var mycket god med många välgenomtänkta och lärorika predikningar.*

På 1970-talet fanns i Uddevalla fem frikyrkoförsamlingar: Frälsningsarmén, Missionskyrkan, Pingströrelsens Filadelfia, Södertullskyrkan som tillhörde Svenska baptistsamfundet samt Örebromissionens Saron. Filadelfia var den största frikyrkan, men ingen av församlingarna var särskilt stor. Frälsningsarmén fick 1975 ett ungt kärledarpar som sedan stannade kvar i Uddevalla som initiativtagare till en karismatisk kommunitet, Tureborgsgemenskapen. Senare blev de pastorspar i den församling kallad Fristaden till vilken Tureborgsgemenskapen ombildades. De berättar att Frälsningsarmén var en liten grupp som möttes i en stor möteslokal, den största bland frikyrkorna. Pastorerna träffades i kamratkretsen, som var protokollförda gemenskapssamlingar. Frikyrkorna kämpade. Det var nedgång.

Pingstkyrkan var väl den som hade lite tempo. Den kanske var starkare än de andra tillsammans, om man jämför deras aktiviteter och gudstjänster. De hade en viss utåtriktad stil på sin verksamhet. Baptistkyrkan och Missionskyrkan hade en viss gemenskap med varandra. Armén fanns med på sommargudstjänster, liksom Saron.*

Den karismatiska rörelsen hade inte i någon större omfattning nått Uddevalla, men under början av 70-talet startade ungdomarna i Baptist- och Missionskyrkan en aktivitet kallad Gospel Club. Inflytandet kom från musikgrupper som Segerkvartetten och Korallerna samt indirekt från Jesusfolket i USA genom vad som kunde läsas om dem, berättar en informant och fortsätter:

Så hade vi varit på Björngårdsvillan och blivit inspirerade. Då skulle man vara engelsk: "Gospel night". Vi började med det och delade ut handaffischer. Vi var nog 18–19 år. Så tog vi hit typ Segerkvartetten. Det kom ganska mycket folk när vi delade ut handaffischer på stan. Vi fyllde ju missionskyrkan en sådan kväll... Många kom till tro. Vi hade bönemöten och vi hade bönerum där vi körde knäfall i vanlig pingststil. Det hade man inte varit så van vid, men det skedde där.*⁹⁷

I mitten av 1970-talet möttes under en tid några unga evangelister – ensamstående män, från Saron- och Pingstförsamlingarna samt Frälsningsarmén – varje vecka för att äta middag tillsammans. Det fanns en önskan att något skull hända, längtan efter förnyelse. När fler personer kom till började de träffas på kvällstid. Träffarna hade ingen officiell status och kyrkorna såg på företeelsen som kristna ungdomar som träffades. Men de var också ett uttryck för den pågående karismatiska rörelsen.*

AU2.1. EKUMENISK RÖRELSE SVENSKA KYRKAN–FRIKYRKORNA

Historiskt var det vattentäta skott i Uddevalla mellan Svenska kyrkan och frikyrkorna. Det fanns t.o.m. en rädsla hos de kyrkliga för de frikyrkliga. Ekumeniskt fanns det inte mycket jämfört med andra delar av landet, menar en informant, som upplevde en stor skillnad mellan platsen hon varit på tidigare och Uddevalla, där hon inte såg mycket av frikyrkor över huvud taget. En annan informant berättar att när hon kom till Uddevalla som frälsningsofficer, hälsade inte prästerna på henne. De gick över till andra sidan gatan. Det fanns ett talesätt bland präster och kyrkfolk: "Man skall akta sig för Frälsningsarmén och järnvägen." "Det fanns inget utrymme för frikyrkan – det var synd", säger en informant som tillhör Svenska kyrkan och upplevde den tiden.*

Det var på 70-talet allmänt accepterat att det inte fanns några relationer mellan Svenska kyrkan och frikyrkorna. Det som då beskrevs som ett föredöme i Svenska kyrkans tidningar över landet – Bäve-modellen – kände frikyrkorna inte till. Inför de konferenser som frikyrkorna höll varje höst och i sam-

⁹⁷ Ungdomsrådets årsberättelse, Uddevalla Baptistförsamling, 1975, Protokoll från Uddevalla frikyrkkl. samarbetskommitté AU 1976-10-01, §9

band med böneveckan i januari togs inte frågan om att inbjuda Svenska kyrkan upp, säger en informant. "När man pratade om ekumenik på den tiden så fanns inte kyrkan med. Det var frikyrkorna, och det var det som var ekumenik."*

År 1973 skrevs i Frikyrkliga samarbetskommitténs verksamhetsberättelse att den andliga gemenskapen mellan frikyrkorna hade varit synnerligen god. Enligt arbetsutskottet det året väckte däremot uppropet från kristna riksmötet i Göteborg, G72, om att ordna en ekumenisk vecka viss oro. Ordföranden fick i uppdrag att kontakta biskop Gärtner om att delta i något möte, men tydligen var tiden ännu inte mogen för gemenskap mellan frikyrkorna och Svenska kyrkan i Uddevalla.⁹⁸

Spåren efter ett första steg till relation mellan frikyrkorna och Svenska kyrkan finner vi 1976, när Frikyrkliga samarbetskommitténs AU vid två tillfällen diskuterade och därefter beslutade att sända ett välkomsttelegram till den nye kyrkoherden Yngve Birging i samband med hans tillträde i juli.⁹⁹

Frikyrkliga ungdomsrådet ändrade under 1976 namn till Kristna ungdomsrådet, i samband med att rådet hade välkomnat representanter från Svenska kyrkan. Detta hade gjorts utan att frågan tagits upp i Frikyrkliga samarbetskommittén vilket ledde till en diskussion vid årsmötet 1977.¹⁰⁰

Under 1977 samtalade man i Frikyrkliga samarbetskommitténs AU om Evangeliska Alliansens bönevecka 1978. Vid mötet i mars 1977 beslutades att kalla kyrkoherde Birging att hålla ett bibelstudium på ett möte med pastorerna, den så kallade Kamratkretsen, men också tillfråga honom om kyrkans medverkan i böneveckan. Om mötet med kamratkretsen blev av är okänt, men pastor Nils-Arvid Andersson lämnade en skriftlig rapport från ett telefonsamtal med kyrkoherde Birging 1977-10-27, där kyrkoherden i Bäve och Birging håller möjligheten öppen om en ekumenisk U-landsvecka 1978.

Angående Evang. Alliansens bönevecka 1978 hade de inte talat om den, men ansåg Birging det inte möjligt ännu. "Jag har ju bara varit här ett år."¹⁰¹

1979 diskuterades i frikyrkorna att i samråd med Svenska kyrkan komplettera deras julbespisning. I november beslutades därför att frikyrkorna skulle hålla öppet nyårsafton i Missionskyrkan. Två representanter från Kyrkans ungdom medverkade på det mötet för att ge information och råd.¹⁰²

Med två nya kyrkoherdar från Västergötland i Uddevalla församling 1976 och i Bäve församling, 1977, skulle den ekumeniska bilden så sakta förändras. När Missionsförsamlingen 1978 fyllde 100 år kom ett första tecken på detta. Bohusläningen rapporterar då om att två representanter från Svenska kyrkan, en komminister och en diakonissa, framförde en hälsning.¹⁰³

Efter hand mjukades gränserna mellan Svenska kyrkan och frikyrkorna upp. Första mötesplatsen blev Kvinnornas internationella bönedag, Världsböndagen. När de möttes för att samtala om denna förstod diakonen i Bäve församling att frikyrkorna, som redan hade en hel del gemensamt, inte hade något emot att Svenska kyrkan var med. Tvärt om. De som kom från Svenska kyrkan var väldigt välkomna.*

Under några år planerades böndagen gemensamt, men hölls i någon frikyrka. 1984 skulle den ha hållits i Bäve kyrka, men hölls i stället i Missionskyrkan. 1985 togs steget, vilket går att läsa i Frikyrkorå-

⁹⁸ Protokoll Uddevalla frikyrkl. samarbetskommitté arbetsutskott 1973-05-15, §1 och 1973-09-03, §3

⁹⁹ Protokoll Uddevalla frikyrkl. samarbetskommitté arbetsutskott 1976-05-07, §2 och 1976-06-09, §3

¹⁰⁰ Protokoll Uddevalla frikyrkl. samarbetskommitté årsmöte 1977-02-24, §15

¹⁰¹ Protokoll Uddevalla frikyrkl. samarbetskommitté AU 1977-03-10, §5, 1977-02-23 där meddelandet från Yngve Birging bilagts.

¹⁰² Protokoll Uddevalla frikyrkl. samarbetskommitté årsmöte 1979-02-23, §12 och 1979-11-16, §4-5

¹⁰³ Bohusläningen 1978-09-12. Funnet med hjälp av Birging (2009:2, 21)

dets årsberättelse: "Kvinnornas internationella böndag hölls den 1 mars, för första gången i Svenska kyrkans regi, i Bäve kyrka".¹⁰⁴

Diakonen i Bäve berättar:

Det var ju frågan om hur mycket vi skulle vara med. Jag blev ombedd att prata vid något tillfälle och jag frågade [kyrkoherden] hur han såg på det här och då sa han att visst, för komministrarna är allting tillåtet i det läget, men som kyrkoherde så tycker jag inte att jag kan gå dit ännu.*

Han ville vara kyrkoherde för alla i församlingen och ansåg då att han inte kunde gå först in på nya områden. Men han välsignade dem som gick före. Så småningom samlades man också i Bleketkyrkan på världsböndagen, men det kom ändå mest frikyrkofolk. Det var ledarna som var mogna för ekumeniken. Det var svårt att få med kyrkfolket.*

Diakonen i Bäve berättar om andra former av ekumenik – relationsbaserade – där det skapades kontakter och samhörighet. Pastorn i Pingstförsamlingen hade sina barn i Bäve församlings grupper. Det hade också en av medlemmarna i Södertullskyrkan, som även var god vän med en ungdomsledare i Bäve. En kvinna från Pingstförsamlingen bidrog med gitarr och sång i kyrkan barntimmar, men steg åt sidan när det blev dopundervisning. Kyrkoherden valde att stå i bakgrunden, men uppmuntrade komministrar och andra att agera. Detta skapade sannolikt en större trygghet i församlingen än om kyrkoherden själv hade tagit den rollen.*

AU3. PARALLELLA UTTRYCK FÖR VITALISERINGSRÖRELSER

Gemenskap var ett begrepp som diskuterades i kretsar som berördes av den karismatiska rörelsen. Det fanns en spänning mellan den förståelse av gemenskap som växte fram där och den som traditionellt fanns i församlingarna. Exempel på de senares gemenskapssyn ges i protokoll från Frikyrkliga samarbetskommittén. Där kunde man läsa om den årligen återkommande båtutfärden med m/s Byfjorden i slutet på augusti. Även när den av ekonomiska skäl p.g.a. lågt deltagarantal ifrågasattes, försvarades den som t.ex. vid årsmötet 1977 där det står: "Värdet av den resan för gemenskapen bland Guds folk i Uddevalla berördes av flera talare."¹⁰⁵ Dessa utfärder upphörde ändå efter 1978.

En informant berättar om den måltidsgemenskap som fanns i Baptistkyrkan ända in på 1960-talet. Medlemmarna bjöd hem varandra på kaffe efter gudstjänsterna, ofta även på middag. Det föreföll som att man månade om gemenskapen. Alla skulle ha någon att gå till. På 1970-talet var detta borta. Då anordnades ibland kyrkkaffe i kyrkan.* En annan informant berättar om gemenskapen i Uddevalla kyrka. Kyrkobesökarna hälsade artigt på varandra, men han såg aldrig att de till exempel pratade med varandra efter gudstjänsten. Gemenskapen hölls inom familjen, inte i församlingen. Där var man för att få undervisning.* Flera av Uddevallas församlingsledare medgav 1987, i de intervjuer om Tureborgsgemenskapen som publicerades i tidskriften *Exodus*, brister i den gemenskap som fanns i kyrkorna. Att det var så bekräftas av en av dessa pastorer under en intervju 2012.*¹⁰⁶

Närgemenskap med cellgrupper växte fram, dels i stadsdelen Tureborg och dels utifrån Ljungskile ekumeniska församling åren runt 1980. Bäve församling, Svenska kyrkan, fungerade däremot mer traditionellt, men det fanns en vitaliseringsrörelse mot större närhet som efter hand kom att leda till

¹⁰⁴ Uddevalla frikyrk. samarbetskommitté AU 1983-12-16, §6, årsm. 1984-02-15, §9. Uddevalla frikyrkoråd årsber. 1985. (Även Uddevalla frikyrkoråd årsmöte 1985-02-13, §5)

¹⁰⁵ Protokoll Uddevalla frikyrk. samarbetskommitté årsmöte 1977-02-24, §12.

¹⁰⁶ Ögren (1987:12)

att smågrupper bildades. Det ungdomsarbete som byggdes upp genom musikalproduktion, bibelstudier, bön som integrerades i musikarbetet samt församlingsläger spelade en vital roll i den rörelsen. Det fanns också en öppenhet i församlingen som gjorde ett kontinuerligt försonande arbete möjligt.

AU3.1 FÖRNYELSEN I BÄVE FÖRSAMLING

Eftersom Bäve var en nybildad församling fanns det goda möjligheter att bygga upp något helt nytt. En informant berättar att kyrkoherden drev en väldigt medveten församlingsbyggande linje, som betydde mycket för att hålla samman församlingen. Det byggdes upp ett omfattande ungdomsarbete i Bäve. Men detta skapade också motsättningar i församlingen. Ungdomsledarna hade bibelstudier med ungdomarna och det var inte accepterat av de gammalkyrkliga. Bibelstudier skulle hållas av en präst. Prästerna var också välkomna, men ungdomsledarna ville i så fall se mer av dem än att de kom för att hålla en aftonbön, så att de kunde checka av på listan att de medverkat i KU. När en av ungdomsledarna sa "ni är välkomna, men ni får inte komma som tomtar", tog en del präster illa upp. Det tog tid innan det kunde klaras upp.*

En informant berättar att det hade börjat komma nya andliga visor. Att sjunga till gitarr var inte accepterat i gudstjänsterna.

Det var starka brytningar då. Där stöttade ju [kyrkoherden] ungdomarna och [ungdomsledaren], med vissa modifikationer kanske... När man firade nattvard så var det vid mitten av sjuttioalet att alla var högtidsklädda. Man kom ju i mörk kostym och slips.*

En av informanterna berättar om ungdomsledarnas intentioner, som var att kyrkan skulle vara till för 70-talets ungdomar, inte utifrån hur det var på 40- eller 50-talet. "Vi sa ju inte att det var något fel på den tiden, men det behövde ju göras något idag." Så berättar han om händelser likt prologens, men också att kantorn efter hand lärde sig att han genom att inte skulle sluta spela kunde förhindra att de nya lovsångerna fick utrymme.*

Ungdomarna i Bäve skrev egna musikaler. En av dem hette "Gudstjänst – så som i himlen", en annan "Elia". De framfördes i Uddevalla och Lysekils kyrkor vid stiftets Stormöten. Sedan reste de på turné. Den förnyelse som kännetecknade ungdomsgruppen i Bäve församling var av varsamt karismatiskt slag. Tungotal, uttydning, profetior och bön för helande förekom.

Men det var inte så att någon behövde känna att "jag har inte det här, så därför är jag inte fin nog". Så fanns det väl dom som längtade efter att få det också, men det är ju den längtan som Gud väcker inom oss att få vissa saker. Så det är en av de saker som jag nästan är mest förvånad över att det blev så balanserat med dom bitarna.*

Kyrkoherden ville gärna hålla det på en balanserad nivå. En informant berättar att han uttryckte det som

... att vara kyrkoherde i Bäve var som att köra fyrspann: två av hästarna har råkat i sken och två har gått i diket. Det var omöjligt.*

Under 1980-talet växte Kyrkans ungdom i Bäve församling till att bli det största i Göteborgs stift. Gruppen dominerade på de olika gemensamma läger den deltog i. På adresslistan i mitten av 1980-talet fanns omkring 300 namn. Inför musikaler var det bibelstudier och bön. Likaså bad man mycket inför varje framträdande och gjorde upp om det fanns motsättningar eller irritation. Att leva i förlåtelse och försoning var viktigt.*

Åh stiftsgård var från 1970-talet en plats där de karismatiska uttrycken i Svenska kyrkan uppmuntrades. Stiftsgården blev en tillflykt och dit åkte ungdomarna. Men det var inte för den karismatiska rörel-

sens skull, utan för att ungdomar och ledare där fick en större frihet att vara kristna på olika sätt.* På somrarna ordnades "arbetsläger". De bodde i baracker och arbetade med praktiskt arbete på stiftsgården under en eller flera veckor. Ungdomsledarna var arbetsledare och de ledde även bibelstudier med bön och lovsång. Där formades vänskapsrelationer och gjordes upplevelser.*

En annan förändring kom 1986 med den nya psalmboken. Den innehöll nya psalmer och nya melodier till de gamla psalmerna. Organisten ordnade koralaftnar för att träna in det nya och många upplevde dem som lättare att sjunga än de gamla varianterna. Hans arbete skapade ett ökat intresse för församlingssången.*

AU3.1.1. KARISMATISK FÖRNYELSE OCH SMÅGRUPPER

En viktig källa till förnyelsen i Bäve var stiftets prästfortbildningsdagar. Prästerna kunde välja mellan fem, sex olika kurser. Under många år fanns det en kurs som hade ett tydligt förnyelsetema. Förkunnare som David Watson och Colin Urquhart var gästföreläsare. En informant menar att det betydde mycket i Bäve och i stiftet att förnyelsen "drabbade" prästerna.*

Några informanter tror att förhållandet till förnyelsen var speciellt just för Göteborgs stift, eftersom det var Carl-Gustaf Stenbäck och Bertil Gärtner samt deras medarbetare som utvecklade det. Åh stiftsgård, där många av prästfortbildningsdagarna hölls, var en viktig inspirationskälla för många församlingsmedlemmar, framför allt ungdomar i Bäve församling. Här fanns den karismatiska glädjen och här sjöngs de nya sångerna som kom med förnyelsen.*

Kyrkoherden var mycket mån om att sätta upp mål. Tillsammans med arbetslaget togs mycket tid för teologisk reflexion och för att skapa konsensus i arbetslaget. De ville bygga församling och det skedde utifrån ett högkyrkligt tänkande med gudstjänsten och nattvarden i centrum. Men att skapa gemenskap var viktigt. Det ordnades församlingläger en helg på höstarna. Där var det mycket undervisning, men också mycket gemenskap. På våren var det en församlingsresa som var mer utåtriktad, där kontakter som församlingen hade via söndagsskolan eller på andra sätt inbjöds till en resa med skärgårdsbåten Byfjorden. Dessutom hölls bibelhelger. Efter hand följde arbete med smågrupper. Det började 1985 med ett initiativ från stiftet med rådslagsgrupper, vilka bestod av både yngre och äldre. Sedan kom upptäckargrupper utifrån rörelsen Sverige för Kristus.* Så började man tala om bönegrupper. En informant berättar:

Vi hade församlingsafton och samtalade om det här med bön och fri bön. "Nej, bevare oss väl", sa de gamla, "det skulle aldrig gå, och vi har ju böner nedskrivna för vad man skall be när man tvättar, och vad man skall be när det är åskväder, osv. Hela böcker fulla med sådant, så vadå." Och så kryper det fram efter ett tag: "Men vi gör ju så när det är något allvarligt. Vi ringer till varandra och så säger vi att det här skall vi allt be för." Då så märker man att de inte hade sett själva, hur mycket de hade av sådant redan. Det var ganska spännande att plocka fram det. Så bönegrupper var också många då.*

I bönegrupperna som bildades fanns både yngre och äldre. Det var i regel mellan åtta och tio bönegrupper igång. Det var frukten av den karismatiska rörelsen i många församlingar.

Det som hände i Bäve församling visste man inte särskilt mycket om i Tureborgsgemenskapen under de första åren. Efter hand skapades relationer och grupperna deltog informellt i varandras verksamheter. Men Tureborgsgemenskapen skapade oro även bland ledarna i Bäve, inte minst sedan församlingen Fristaden hade bildats ur denna.

Man hörde att det sades att Fristaden tog dem som var brinnande och engagerade i församlingarna – från Uddevalla församling, från Herrestads församling och från Pingst. Det jag vet var att [ung-

domsledarna] vakade lite över sina ungdomar för att se till att det var tillräckligt bra hemma i Bäve [församling], så de inte behövde gå till Fristaden.*

Vid något tillfälle kom det till en mindre konfrontation mellan de unga ledarna i Fristaden och Bäve.*

AU3.2 TUREBORSGEMENSKAPEN

Det nyutbildade frälsningsofficersparet som 1975 kom som kårledare till Uddevalla hade under utbildningstiden varit med i karismatiska konferenser och små bönesamlingar, främst i S:t Peters kyrka i Stockholm, där de också mötte Stanley Sjöberg, Herbert Blomgren, m.fl. Det kom att forma deras gudstro.* Mannen gjorde sin vapenfria tjänst i Citykyrkan, där han arbetade i ett gatuarbete som hette Agape. De ungdomar som deltog i detta var ganska nyomvända och levde mycket nära varandra, nästan som i ett kollektiv. Där fick han en tvåfaldig vision, som han berättade för tidskriften Exodus 1987:

Det var dels detta med att ortsförsamlingen skulle komma till stånd. En församling med enade kristna på varje ort. Den andra biten handlade om *koinonia*, gemenskap. Vi längtade väldigt efter att få leva ut en vardagsgemenskap och var ganska trötta på ett gudstjänstliv som delade upp tillvaron i andligt och profant. Vi ville leva det kristna livet tillsammans med andra kristna ständigt. Att få stötta varandra både andligt, socialt och ekonomiskt.*¹⁰⁷

Tillsammans med en annan familj utvecklades tanken på att leva i nära gemenskap. 1976 flyttade även denna familj till Uddevalla. Kontrasterna mellan det traditionella organiserade församlinglivet och livet i den växande gemenskapen syntes allt tydligare och kårledarna sade upp sin anställning inom Frälsningsarmén. De två familjerna flyttade in på samma våningsplan i ett åttavåningshus. Det blev början till Tureborgsgemenskapen.*

En tidskrift som kom att betyda mycket för de framväxande gemenskaperna i Sverige under 1970- och början av 1980-talet var *Logos*, som senare bytte namn till *Exodus*. Den var knuten till en boendegemenskap, Kroksbäcksgemenskapen i Malmö. Där redovisades vad som hände i den karismatiska förnyelsen runt om i världen, inte minst i USA och England. Shepherding Movement i USA fick ganska stort utrymme. Det djupaste intrycket på en informant ur gemenskapen gjorde en artikel av Paul Petri

... som handlade om gemenskap, där han berättade och undervisade om gemenskap. Ordet *koinonia* blev väldigt levande. Det bibelord som satte sig i mig var ju det från Första Johannesbrevet 1:7. Det att ha en transparens och ett ljust ärligt förhållande till varandra, vilket skapade en djupgående gemenskap. I den djupgående gemenskapen så skedde det andlig fördjupning och enhet. Det där landade med en sådan kraft i mig, så det här förändrade egentligen hela livsinriktningen.*

Under första halvan av 1980-talet hade gemenskapen mycket kontakt med en del av husförsamlingsrörelsen i England. En av deras ledare, David Tomlinson¹⁰⁸, besökte ett flertal gånger Uddevalla. Han relaterade, liksom Bryn Jones, till den engelska husförsamlingsrörelsen.

Sakta växte det fram en husförsamling, genom att vänner till de två familjerna flyttade in i andra lägenheter i samma hus. 1978 var de 7 vuxna och 1979 blev det 12. 1980 flyttade det in ganska många, så att gruppen växte till 22.* Förutom vänner till de första familjerna var det också skolungdomar som gemenskapen kom i kontakt med. Det fanns också nära relationer till en ungdomsledare och ungdomarna i Uddevalla församling. Några av de ungdomar de mötte på Äsperödsskolan blev kristna och anslöt sig till gemenskapen. En av ledarna i Tureborgsgemenskapen arbetade som gymnasielärare och kom där i kontakt med kristna ungdomar, och via dem med deras kamrater som inte var bekännande

¹⁰⁷ Ögren (1987:8)

¹⁰⁸ 2011 kyrkoherde i St Luke's church in Holloway, north London enligt <http://www.davetomlinson.co.uk/about/> 2012-11-05.

kristna. De tilltalades av gemenskapens ideologi och levnadssätt och sökte efter hand lägenheter i höghuset på Tureborg. De flesta nya kom från andra orter. 1981 var man 37.*

Kontakterna med kyrkorna blev efter hand allt mer ansträngda. Men relationerna var så mycket bättre till den kommunala bostadsstiftelsen Uddevallahem. Efter hand som gruppen växte fylldes många av de tomma lägenheterna, först i ett höghus, sedan i flera. Den sociala inverkan som gruppen hade på området observerades tidigt av dem som arbetade i området, men efter hand också av ledningen för bostadsstiftelsen. Det resulterade i möten mellan Uddevallahems VD och ledarna i gemenskapen. De fick fri tillgång till och ansvar för områdets fritidslokal, där barnverksamheter och öppen förskola ordnades. Lokalen kunde också disponeras för söndagskvällarnas samlingar, då gruppen blivit så stor att den inte fick plats i ett vardagsrum längre. Tidskriften *Exodus* skrev om detta och fortsätter:

Andra yttre, sociala aktiviteter man satsar på är gårdsfester, jogginggrunda, julfester, adventskalender m.m. Man har en ganska stor social kontaktyta med människor runt omkring sig. Det här är enligt vad *Exodus* kan se en kristen gemenskap som lyckats satsa på en inre sammanhållning och ett inre liv utan att isolera sig.¹⁰⁹

AU3.2.1. RELATIONERNA TILL PASTORERNA

Allteftersom tillväxten fortsatte skapades många frågetecken, först i frikyrkorna till vilka människorna i Tureborgsgemenskapen hade de närmaste relationerna. Eftersom kontakterna med Svenska kyrkan var så få under den första tiden, förstod inte ledarna i gemenskapen hur hårt man tog det från kyrkans sida när några av deras mest aktiva ungdomar anslöt sig till gemenskapen och slutade vara aktiva i respektive församling.*

Redan 1980 diskuterades Tureborgsgemenskapen i Frikyrkliga samarbetskommittén och ett möte mellan frikyrkopastorerna och ledarna i Tureborgsgemenskapen planerades till september.¹¹⁰ En informant menar att gemenskapens ledare hela tiden sökte tillfällen att prata med pastorerna. De sökte i första hand möjligheter till att ha gemenskap, på att bygga relationer och förtroende. Ledarna i Tureborgsgemenskapen var relativt unga och informanten menar att pastorerna var

... mer slipade än vi var och kunde se konsekvenser på ett annat sätt än vad vi kunde se där. Det förorsakade väldiga spänningar. Jag tror att de upplevde det väldigt obehagligt att träffa oss. De drog sig för att göra det. Det fanns en pastor som orkade med det här och som tog emot oss. Det var Ingemar Svensson i dåvarande Saron, som tog emot oss, lyssnade. Han ... längtade efter gemenskap och fann någonting i den här gemenskapen. Vi gick ju ganska ofta till Saron och fanns med där för det fanns en mjukhet, en vänlighet där.*

Under höstkonferensen 1982 sattes relationerna på prov. Informanten berättar:

En bit i det framväxande gemenskapslivet var ju också den karismatiska sidan av gudstjänstlivet. Därför var ju tungotal och det vi kallade för sång i Anden något som vi levde i och längtade efter och något vi sökte i gudstjänsten av en gudsnärvaro. Det här ville ju vi också på de gemensamma gudstjänsterna, så önskade vi ju att sådant här skulle ske. I någon mån hade det gjorts det i vissa mindre sammanhang. Men jag kommer särskilt ihåg en gudstjänst – och det var faktiskt i Pingstkyrkan – det var nog när David Kjellgren var här. Han var ju då i den karismatiska förnyelsen.*

Det hade varit Frälsningsarméns tur att kalla predikant till den årliga höstkonferensen och i Tureborgsgemenskapens kontakter med ledaren för frälsningsarmékåren hade David Kjellgrens namn kommit på tal. Kjellgren blev också kårledarens förslag till de andra pastorerna. Så utvecklades mö-

¹⁰⁹ Ögren (1987:10)

¹¹⁰ Uddevalla frikyrkl. samarbetskommitté 1980-08-26, §5. Mötet planerades till onsdag 3 september.

tena under veckan utifrån det möte som beskrivs i kapitlet Prolog – 1982 i denna berättelse. Initiativet till sången i Anden togs i samförstånd med Kjellgren, som flera i gemenskapen kände. Han önskade skapa utrymme för karismatiska uttryck. Men det uppskattades inte av alla. Det blev flera diskussioner mellan frikyrkopastorerna och ledarna i gemenskapen under veckan. En informant menar att denna typ av konflikt i den karismatiska väckelsens spår var vanlig i hela landet vid denna tid. Efter dessa händelser blev pastorerna i frikyrkorna mer vaksamma för att förhindra karismatiska uttryck av detta slag. Reaktionerna inom Filadelfiaförsamlingens ledarskap var kraftiga.*

I Frikyrkliga samarbetskommitténs AU, strax efter konferensen, dryftades frågan:

Ingående samtal fördes angående "Tureborgsgruppens" agerande under alliansveckan och dess syften i allmänhet. B-O Gustavsson redogjorde för Filadelfias ställningstagande angående gruppens verksamhet. Fortsatta samtal bör enligt arbetsutskottet äga rum med gruppens medlemmar och dess ledare för att klara ut relationerna till församlingarna. Tills detta är klarlagt bör återhållsamhet visas när det gäller medverkan i alliansmöten.¹¹¹

Hösten 1983 hölls också ett möte mellan ledarna för Tureborgsgemenskapen och Missions- och Baptistförsamlingarnas pastorer, där även dessa två församlingars distriktsföreståndare deltog. Efter ett samtal i Frikyrkliga samarbetskommitténs AU om Tureborgsgemenskapen

... konstaterades samfällt att denna fungerar som en egen friförsamling. Detta bör framhållas eftersom gemenskapen drar till sig medlemmar från övriga församlingar under bl.a. förespegling att man är en ekumenisk gemenskap. Beslutades att föreslå församlingarna att ta upp detta problem för att sedan vidare behandlas i samarbetskommittén.¹¹²

Frikyrkopastorerna såg mycket gott hos gemenskapen. Men de hade frågor om ledarskapet, om de var kontrollerande, om det fanns sekteriska tendenser. En fråga som de ställde var varför inte gruppen kunde ha den där goda gemenskapen på Tureborg, men ändå vara med i församlingarnas verksamhet. Detta försökte man från Tureborgsgemenskapens sida under flera år och besökte då de olika kyrkornas gudstjänster.*¹¹³

Hösten 1985 hölls samtal mellan Södertullskyrkans styrelses arbetsutskott och ledargruppen i Tureborgsgemenskapen. I Södertullskyrkans protokoll står att läsa att ett

... givande samtal fördes, därvid man från gruppens sida framförde en önskan från några av dess medlemmar dels att få delta i församlingens körverksamhet, dels medverka i församlingsarbetet som organister liksom i någon av serveringsgrupperna.¹¹⁴

Flera medlemmar i Tureborgsgemenskapen kom sedan under några år att vara aktiva i kör- och ungdomsverksamhet samt i gudstjänstlivet i Södertullskyrkan. I styrelsemötet i maj 1986 gavs rapport om mötet och det samtal som följde sammanfattades med att

... inga vidare samtal bör föras med s k företrädare för gruppen. I stället bör församlingen se vännerna som enskilda individer och hälsa dem välkomna just som enskilda trossyskon att delta i församlingens arbete och gemenskap och församlingsansvar.¹¹⁵

När de personliga engagemangen avslutades i samband med att gemenskapen bildade församlingen Fristadens 1987 sörjde medlemmarna i Södertullskyrkan detta. Styrelsen protokollförde att

¹¹¹ Uddevalla frikyrkl. samarbetskommitté AU 1982-11-15, §7

¹¹² Uddevalla frikyrkl. samarbetskommitté AU 1982-12-16, §9

¹¹³ Frohm (1995:57, 256)

¹¹⁴ Protokoll Södertull 1986-01-16, §29. Det verifieras enligt Gniste, intervju (2011:11)

¹¹⁵ Protokoll Södertull styrelsemöte 1986-05-21, §28

... körens omtyckte dirigent avlagt sig körledarskapet, då hon numera är medlem i församlingen Fristaden och där önskar göra sin insats. Styrelsen mottog beslutet med förståelse inte minst med tanke på den förnämliga insats [hon] under sin tid utförd i församlingen.¹¹⁶

En informant menar att gemenskapen inte ansåg att engagemanget i andra kyrkor gav så mycket, att gemenskapen t.o.m. förlorade på det, men kanske främst att de "var rädda att pärlan som vi upptäckt och funnit skulle försvinna ut i en verksamhet".*

Samtalen mellan gemenskapen och församlingsledarna om gemenskapens identitet avstannade i och med detta. Försöken att skilja på begreppen organisk respektive organisatorisk enhet gav inte den möjlighet till konsensus som ledarna i Tureborgsgemenskapen hoppades. När gemenskapen talade om en andlig enhet som var spontan och relationsbaserad, talade frikyrkorna om medlemskap, styrelser och verksamhet. En informant säger:

Det här som vi såg som enheten, det sågs ju av de andra bara som ytterligare en liten grupp, en splittring.*

Knut Frohm skriver om gemenskapsgrupperna:

Man såg församlingen som en territoriell enhet bestående av alla kristna på orten och gemenskapsgrupperna som ett konkret gudsrikessuttryck.

Detta praktiserades genom koinonia och husförsamlingar.¹¹⁷

AU3.2.2. MÖTEN MED SVENSKA KYRKAN

Till kyrkoherden i Uddevalla församling, Yngve Birging, utvecklades goda personliga relationer. Efter hand fick gemenskapen kontakt med dem som var involverade i den karismatiska rörelsen i Svenska kyrkan, såväl i Bäve församling som på Åh stiftsgård, där man från gemenskapens sida såg en stark, andlig rörelse. Relationerna till kyrkoherden i Bäve församling och till stiftsprosten på Åh stiftsgård var varma och vänliga.*

Tidvis fanns ett samarbete med Åh stiftsgård där gemenskapen deltog och även medverkade i lovsångs- och förbönskvällar. UMU, Ungdom med Uppgift, som 1980 hade köpt Restenässkolan, några kilometer från Åh, var med vid dessa tillfällen. Under hösten-vintern 1982-1983 gjordes också försök att hålla lovsångsgudstjänster i Uddevalla församlingshem, Mikaelsgården, men dessa kom att skapa oro inom Uddevalla församling och fick ingen fortsättning.¹¹⁸

I juni 1984 hölls två vigslar i Uddevalla kyrka med två veckors mellanrum. Brudparen önskade att vigselförrättaren skulle vara ur gemenskapens ledarskap, men ingen där hade vigselrätt. Genom personliga relationer till en präst, som var stiftsadjunkt med placering i Uddevalla, blev det uppgjort att han skulle stå för den formella delen, medan han tillsammans med en eller två av ledarna i Tureborgsgemenskapen skulle dela upp övrigt innehåll i vigselakten. Ledarskapet i Tureborgsgemenskapen hade tidigare använt sig av den ordning som var vanlig innan frikyrkopastorer fick vigselrätt: först borgerlig vigsel och sedan kyrklig välsignelse, i det fallet utförd i en av Svenska kyrkans kyrkor. Nu kunde de genom personliga relationer till en präst pröva möjligheten att utföra en kyrklig vigsel där några av Tureborgsgemenskapens ledare aktivt medverkade. Omsorgen när det gällde såväl själavård som äkt-

¹¹⁶ Protokoll Södertull styrelsemöte 1988-01-09, §88 samt i verksamhetsberättelsen för 1987

¹¹⁷ Frohm (1995:232)

¹¹⁸ Lovsångsgudstjänster på Åh där Tureborgsgemenskapen var engagerade hölls t.ex. 25/10, 29/11 1981, 28/3, 25/4 och 23/5 1982. Lovsångsgudstjänsterna i Mikaelsgården hölls söndagskvällarna 31/10 1982 och 23/1 1983, 20.00. (Förf. anteckningar)

enskapsförberedande undervisning låg redan i praktiken hos gemenskapsledarna och dessa var brudparens reella andliga ledare.

Runt årsskiftet 1984/85 mötte kyrkoherden i Bäve församling några ur Tureborgsgemenskapens ledarskap. Samtalen upplevdes av båda sidor som positiva och klarläggande, men fick inga omedelbara praktiska konsekvenser. Kyrkoherden blev dock till hjälp när gemenskapen skulle formulera sin dopsyn för en introduktionskurs. Gemenskapen önskade i det arbetet beskriva både dop av barn och medvetet dop på ett positivt sätt, utan att ta ställning för det ena eller andra.¹¹⁹

När det gällde gemenskapens ledarsyn fanns det fler synpunkter. En informant säger:

Vi märkte att man hade en annan syn på ledarskap än vad vi hade, som vi uppfattade som mera diktatoriskt, styrande ledarskap. Det stämde ju inte med våra tankar.*

Problematiken med tendenserna att allt för mycket lägga sig i människors privatliv togs upp under ett gemenskapsläger 1986. En av ledarna från Kroksbäcksgemenskapen i Malmö var inbjuden att undervisa och tog upp frågan med Tureborgsgemenskapens ledare. Det resulterade i att man genom bl.a. drama försökte göra gemenskapen uppmärksam på att det i första hand är inför Kristus som varje människa är ansvarig – det är han som skall "sitta på tronen", inte någon ledare. Det var ett initiativ för att tona ner undervisning som kommit från Shephering-rörelsen.*

En annan besvärande fråga handlade om proselytism. Tureborgsgemenskapen – och senare Fristaden – fick kritik för att medlemmar från andra kyrkor gick över till dem. Från Fristadens sida menar man dock att det inte var fler än tolv som kom från de övriga kyrkorna, men p.g.a. Tureborgsgemenskapens ekumeniska prägel var flera av dess medlemmar också tidvis aktiva i olika kyrkor, vilka förmodligen såg dem som medlemmar där. Flera av informanterna berättar dock om händelser som visar att det fanns personer i gemenskapen som "drog i" olika församlingars ungdomar, men att det ändå inte var så många som gick med i gemenskapen.*

Livet i Tureborgsgemenskapen var på många sätt positivt betydelsefullt för såväl vuxna som barn, även om jag i intervjuer funnit negativa övertoner. Den kristna gemenskap som levdes formade människornas vardagskristendom. Det fanns nästan alltid någon att prata med. Bön- och måltidsgemenskap mellan två eller flera hushåll förekom ofta flera gånger i veckan. Informanten Anna i en uppsats av Therese Nestor var en av dem som mindes positiva upplevelser från gemenskapstiden när det gällde både nära relationer och andlig utveckling.¹²⁰

Nestor avslutar sin uppsats med ett personligt minne av vad vi kan kalla vardagsgemenskap, eller med hennes eget ord *communitas*:

När min familj lämnade Uddevallagemenskapen var jag bara sex år gammal, men det tog flera år innan jag kommit över min saknad efter *communitas*, efter alla barnen som sprang in och ut ur lägenheterna och alla de vuxna som fanns överallt och som barnen kunde ty sig till, cellgruppsamlingarna i vardagsrummen med lukten av te...¹²¹

¹¹⁹ 14/11 1984 och 23/1 1985, enligt telefonsamtal med och mail från kyrkoherden, 2012-01-10.

¹²⁰ Nestor (2004:21)

¹²¹ Nestor (2004:27)

AU4. 1987–1995 TURBULENS, SPLITTRING OCH NYORIENTERING

AU4.1. FÖRSAMLINGEN FRISTADEN ETABLERAS

1987 bildades församlingen Fristaden av praktiskt taget hela den tidigare Tureborgsgemenskapen. Församlingsbildandet hade föregåtts av en intensiv diskussion, främst inom gemenskapens ledarskap.

I Frohms enkät fanns frågan om gemenskapsmedlemmarna ansåg att de var en församling. I Uddevalla och Malmö var det få som svarade entydigt ja på den enkätfrågan, medan huvuddelen i Handen och Bro ansåg att de var en församling. I Uddevalla svarade 2 "Ja", 21 "Till viss del" och 14 "Nej". De flesta i Gemenskaperna såg det som fullt möjligt att förverkliga gemenskapsidealerna inom en församling och såg ingen större skillnad mellan gemenskap och församling. Den senare utvecklingen blev att gemenskapen antingen blev församling, eller att medlemmarna anslöt sig till existerande församlingar.¹²²

Frohm kommenterar:

Det är kanske lite förvånansvärt, när man vill ge uttryck för ett "radikalt annorlunda liv", att man ändå så ofta ger efter för omgivningens tryck och gängse traditioner. Alla grupperna har senare ena konstituerat sig som församlingar eller som Malmögruppen gått upp i redan etablerade församlingar. Efter en kort tid har de funnit det allt svårare att hävda sin ideologi och egenart i det svenska samhället.¹²³

Det fördes under flera år samtal med frikyrkopastorerna i Uddevalla om Tureborgsgemenskapens identitet. En fråga var ansvaret, t.ex. själavårdsmässigt, för människorna som var medlemmar i en församling men också var med i gemenskapen. En annan fråga gällde hur gemenskapen skulle ställa sig till den ideologi som de tagit till sig från Watchman Nees undervisning, om att det bara finns en församling på varje plats; är det då möjligt att starta en ny församling på en plats där det redan finns en församling? Det fanns de i de lokala församlingarna som ansåg att det var bättre att gemenskapen bildade en församling, så de visste var de hade den.*

I en artikel av Peter Ögrens 1987 uttalar sig en präst och tre pastorer. En av dem ansåg att Tureborgsgemenskapen borde kunna fungera som en bönegrupp, där medlemmarna också var aktiva i församlingarna, en ansåg att det skulle vara lättare om de bildade församling och två ansåg att gemenskapen hade tillfört något positivt till kristenhet och stad och sökte vägar till samverkan. Alla ansåg att de hade fått en mer avspänd relation till gemenskapen eller menade att gemenskapen under den senaste tiden hade blivit mer öppen i relationen till kyrkorna.¹²⁴

Ledarskapet i Tureborgsgemenskapen var inte enigt om vilken väg de skulle gå, men efter medlingsamtal med ledare i den karismatiska förnyelsen, vilka de hade förtroende för, valdes ändå vägen mot församlingsbildande. Detta tillkännagavs officiellt under allhelgonahelgen 1987.

När församlingen Fristaden bildades under en konferens med Roger Larsson i Gamla idrottshallen i Uddevalla var ledarna i församlingarna inte entydigt positiva. Många av kyrkornas medlemmar besökte mötena, men det fanns ingen officiell representation från någon av kyrkorna i Uddevalla – konferensen uppfattades av många starkt negativt.*

Några församlingar i Uddevalla blev efter församlingsbildandet mer reserverade mot Fristaden. Det sociala engagemanget gjorde dock att gruppen, även som församling, allmänt uppfattades positivt.

¹²² Frohm (1995:211, 213) Se även not under AB2.4

¹²³ Frohm (1995:175)

¹²⁴ Ögren (1987:12) Se även analysen i Frohm (1995:172)

Man fortsatte att driva t.ex. barnarbete med parklek och sommarläger samt öppnade själavårdscentrum med pastoral och kurativ verksamhet. Knut Frohm skriver:

Denna nya utåtvändhet uppfattades olika av olika församlingar, präster och pastorer, men den fick gemenskapen i Uddevalla att börja forma ett nytt sätt att leva. Man bevarade vissa av de kännetecknen man hade haft som gemenskap, men man var också självkritisk, speciellt ifråga om den inåtvändhet man tidigare visat. I och med församlingsbildningen skedde också en förskjutning från ett kollektivt ledarskap till en mer traditionell pastorsstruktur.¹²⁵

Enligt intervjuerna i *Exodus* hade dock öppenheten inte direkt samband med församlingsbildandet, utan var en del av en process som startat tidigare. Detta styrks av protokoll från Södertullskyrkan.¹²⁶

Talet om pengar, "prosperity"-budskap, som förekom inom trosrörelsen, skapade blandade känslor, främst i Europa. I USA, utifrån det man såg som "den amerikanska drömmen", var människor mer öppna för talet om framgång. Öppenheten mot den karismatiska rörelsen minskade när detta framgångsbudskap predikades.^{*127} Så blev det också i Uddevalla.

AU4.1.1. FRISTADENS EKUMENISKA RELATIONER

Efter församlingsbildandet kom det en tid då Fristaden inte hade mycket kontakt med de andra församlingsledarna. När Anna-Lena Lagergren intervjuade kyrkoherden i Bäve församling för en gymnasieuppsats 1994, trodde han att skälet till att de stod utanför det ekumeniska arbetet berodde på en osäkerhet från båda sidor.¹²⁸

För samma uppsats intervjuades pingstpastorn som säger:

Fristaden... har en markerad och jobbig framtoning. För ungefär tre år sedan var deras pastor [...] med på pastorssamlingarna under ett års tid, men han valde att sluta. De ville ha frihet. Det var en del saker som man inte var överens om, men man var överens från båda sidor att de skulle lämna det ekumeniska samarbetet.¹²⁹

Komministern i Bäve församling berättade i uppsatsen att han minns smärtan från tiden då Tureborgsgemenskapen bildade Församlingen Fristaden (1987). Han trodde att Fristaden gärna skulle vilja vara med i det ekumeniska samarbetet "men när de kommer vill de gärna mästra situationen. De har inställningen att de har rätt och vi har fel."¹³⁰

Anna-Lena Lagergren reflekterar i uppsatsen:

[Fristaden] uttalade, innan församlingen bildats: "Vi erkänner bara en församling, nämligen alla kristna i Uddevalla." De gick på så sätt ekumeniken i förväg. Fristaden är nu inte med i det ekumeniska samarbetet i Uddevalla. [...] Deras] pastor, deltog under en kortare tid i pastorssamlingarna, men det fungerade inte så bra. Det gör ont att inte alla kan vara med.¹³¹

En praktisk konsekvens av den komplicerade relationen till Fristaden var att konsensus inte kunde uppnås om att de kunde vara med i ekumeniska arrangemang. Vid annonsering kunde det t.ex. inte stå att det var ett ekumeniskt arrangemang eller undertecknas med "Kyrkorna i Uddevalla". I annonse-

¹²⁵ Frohm (1995:172-173)

¹²⁶ Protokoll Södertull styrelsemöte 1985-12-12 §25, 1988-01-09 §88

¹²⁷ Frohm (1995:39-40),

¹²⁸ Lagergren (1994:9)

¹²⁹ Lagergren (1994:10)

¹³⁰ Lagergren (1994:4)

¹³¹ Lagergren (1994:2)

ringen för Elida-besöket 1–6 september 1992 skrev man: "Arr: Svenska kyrkan och Frikyrkorådets församlingar i Uddevalla."¹³²

Genom mötesverksamheten och det ökande sociala engagemanget blev Tureborgsgemenskapens kontaktyta såväl mot samhälle som mot församlingar på andra orter större, men informanten Anna, i Nestors uppsats om Tureborgsgemenskapen, upplevde att gränserna samtidigt blev tydligare mellan dem som var med och dem som inte tyckte och tänkte enligt "den nya ordningen och allt vad den nye ledaren sade".¹³³ Lokalekumeniskt har vi ju sett att relationerna avtog.

AU4.2. ELIDA

Missionsbåten Elida hade redan före 1970-talet etablerat ett förtroende utmed Västkusten. Det fanns ett visst ifrågasättande av dess verksamhet, men för det stora flertalet var deras bryggmöten välkomna och samlade mycket folk. Företrädare för de flesta kyrkor var med ombord då deras orter besöktes, hälsade Elida välkommen och uttryckte sig positivt om deras verksamhet. Förutom det publika arbete som de utförde, gjorde de också seglingar för utvalda grupper. Det var t.ex. pastorer från olika samfund. Pratstunder med skepparen, Lennart "Tarren" Abrahamsson (1927–1997), som jag och andra ledare fick, avslöjade ett engagemang för pastorer och deras arbetssituationer, men också för enheten och relationerna mellan församlingarna. Under många seglingar hade han långa samtal med präster och pastorer om detta. Under slutet av 1980-talet kompletterade Tarren sin strategi och började ordna seglingar under en eller två veckor på höstarna utifrån olika orter på Västkusten och i Väneren. Konceptet var att kyrkorna inom sina nätverk skulle inbjuda till seglingar för företagare, skolor, flyktingförläggningar, etc. Förväntan från Elidas besättning var att veckorna skulle ha en så bred ekumenisk bas som möjligt på varje ort.

AU4.2.1. OM-SKEPPET LOGOS I UDDEVALLA 1983

Operation Mobilisations missionsbåt Logos besökte Uddevalla i maj 1983.¹³⁴ Såväl Svenska kyrkan som frikyrkorna var inbjudna som medarrangörer. Kyrkoråden i Svenska kyrkan tackade dock nej. I Bäve församling hade en av ungdomarna varit ute med båten en period och engagemanget för besöket var stort inom KU. En av informanterna berättar om frustration, om samtal med kyrkoherden och om det kontroversiella beslut han tog, som resulterade i att det på affischerna kom att stå: "Arrangörer Frikyrkorna i Uddevalla och Kyrkans ungdom i Bäve församling."

Det begriper jag fortfarande inte att inte [kyrkoherden] drev igenom att kyrkan skulle ställa upp. Men jag tycker att det var väldigt stort att han kunde acceptera och säga att då gör vi på det här viset. Så där blev ju en punkt där det blev tydligt för många orimligheten av den ekumeniska rädslan. Utan vi måste på något vis börja göra det här tillsammans.*

Tarren med Elida förtöjde bakom Logos. En informant från Svenska kyrkan berättar att vid summaringmötet för dem som arrangerat veckan hälsade kårledaren på Frälsningsarmén och Tarren på varandra. Han var som vanligt högljudd: "Åh, halleluja, syster. Kommer du ihåg när jag döpte dig?" Sedan tystnade han tvärt. Informanten berättar vidare att Tarren måste gå innan mötet var slut. Tarren bad honom då följa med ut.

Och jag tänkte, vad ska lille jag med Tarren? Vad vill han nu? Då säger han: "Gjorde jag er ledsna?" Vadå? "Men jag förstår att det är ni som är från Svenska kyrkan och ungdomsgruppen där och det

¹³² Broschyr *Kyrkornas gemensamma ELIDA-vecka 1-6 september 1992*. 1992Elidabroschyr.pdf hos förf.

¹³³ Nestor (2004:21)

¹³⁴ Enligt protokoll Uddevalla frikyrkl. samarbetskommitté AU 1982-09-22 16-31 maj 1983.

där med dop och grejer och när jag ropar halleluja och är som jag är – då är ju hon döpt som vuxen av mig – blir ni ledsna då, så ni känner att ni inte vill vara med längre?” ... [F]ör mig blev det, när jag fick reflektera över det lite senare, på något vis vad ekumenik är. Att vi är rädda om varandra. Vi begriper inte varandra och vi har olika åsikter och uttryckssätt. Men den här omsorgen om varann och bekymret med att när jag säger så här, blir du ledsen då? Och så får vi prata om det; nej, jag blev inte ledsen, eller jag blev lite ledsen. [...] För mig personligen blev det en brytpunkt varför vi har ekumenik, varför vi sysslar med det, att det inte är en aktivitet utan det är en livsnödvändighet. Och hela grejen med Logos blev en punkt där vi hade öppnat en damm, så det var omöjligt att hejda vattnet.*

Vi kan här spåra dels Tarrens iver att ena och inte splittra, dels den påverkan han hade på människor han mötte att tänka ekumeniskt.

AU4.2.2. ELIDA I UDDEVALLA 1990

I intervjun utförd av Anna-Lena Lagergren 1994 berättade en av informanterna:

I september 1990 låg missionsbåten Elida i Uddevalla hamn i två veckor. Det började med en segling från Göteborg till Uddevalla, med övernattnin g i Marstrand, för alla anställda. Sedan fortsatte det i 14 dagar med gudstjänster och bryggmöten. [...] Både förarbetet och genomförandet ledde till att kanske framför allt de anställda, kom varandra mycket nära. Det är samtidigt det som betytt absolut mest för ekumeniken på församlingsplanet. Elida banade väg för samarbete på ungdomssidan och för körer och barnarbete. Många lärde känna varandra och nya kontakter skapades.¹³⁵

Anna-Lena Lagergren ger sin egen bild av Elida-besöket:

Det som har betytt absolut mest, anser jag, är Elida-veckorna 1990. Den starka gemenskap som skapades hos de anställda, på deras segling från Göteborg, spred sig till alla närvarande och minnet av den rör mig idag nästan till tårar. Man var så lycklig de där två veckorna, för att ha träffat massor av kristna människor, bosatta i Uddevalla, som man aldrig hade vetat om förut. De två ungdomsseglingarna, tillsammans med Ungdomsfestivalen, har varit vägbanande för ekumenisk gemenskap på ungdomssidan.¹³⁶

Under Elida-besöket hölls de första mötena i Uddevalla som arrangerades av Svenska kyrkan och frikyrkorna tillsammans, i Bäve kyrka 15/9 och i Södertullskyrkan 16/9.*¹³⁷

Även Södertullskyrkan skrev om besöket i sin årsberättelse för 1990:

På det ekumeniska området har under hösten en stor händelse inträffat. I samarbete med missionsbåten Elida och pastor Lennart Abrahamsson genomfördes under september en evangelisationskampanj. Förutom Elida med grundbesättning deltog Svenska kyrkans församlingar liksom de församlingar, vilka ingår i Uddevalla Frikyrkoråd. Ett stort antal seglingar från Uddevalla inre hamn och ut mot Sunningen och tillbaka utfördes, där Tarren Abrahamsson, präster och pastorer medverkade i samlingarna ombord på båten... sista söndagen i kampanjen fylldes Uddevalla kyrka, där förutom kyrkoherde Yngve Birging även Tarren Abrahamsson talade och den gemensamma kören sjöng. Det som våra trossyskon för några decennier sedan inte vågat tro eller hoppas på, var nu en verklighet. Så har Kristi Ande förenat Guds folk och idag finns en längtan om fortsatt gemenskap och samarbete.¹³⁸

¹³⁵ Lagergren (1994:3) Seglingen genomfördes 11-23 september 1990.

¹³⁶ Lagergren (1994:18)

¹³⁷ Södertull årsberättelse 1989-12-01--1990-11-30

¹³⁸ Södertull årsberättelse 1989-12-01--1990-11-30. Elida-seglingar med Uddevallas präster och pastorer genomfördes t.ex. 31/8-1/9 1992, 26-27/9 1993, 11-12/10 1996 och 3-4/10 1997, enl. förf. anteckningar

Under seglingarna med präster och pastorer från Uddevalla var uppslutningen stor – de flesta var med. Från en segling, förmodligen 1993, minns en informant att var och en fick berätta om sitt liv, hur de kom till tro och varför de blev präster/pastorer. De två första berättade så

... att de inte bara tog ”hurra vad jag är bra”, utan de tog också kriser och svårigheter. Det öppnade upp väldigt starkt, så att alla sedan vågade göra det väldigt personligt. Jag tror att det var väldigt betydelsefullt. Jag tror att de två som började satte nivån på det hela.*

AU4.3. FÖRÄNDRINGAR I RELATIONERNA KYRKA–FRIKYRKA

Under 1990-talet knöts allt fler kontakter mellan Svenska kyrkan och frikyrkorna. Det skedde genom personliga relationer mellan t.ex. ungdoms- och körledare, mellan präster och pastorer. Kören i Bleketkyrkan i Bäve församling samarbetade med Södertullskyrkans kör. I de ungdomsfestivaler som hölls drog Pingstkyrkan det tyngsta lasset, men Bäve församling och de övriga frikyrkorna var aktiva.¹³⁹ Från 1996 och framåt var tidvis ungdomscaféet i Saronförsamlingens källare en samlingspunkt för gymnasieungdomar i Uddevalla och ungdomar från flera av församlingarna tog ansvar i den verksamheten. Under en tid (2001–2003) drevs caféet av ungdomar från Bäve församling.* Efter 2005 blev denna verksamhet genom Saronhuset helt ekumenisk.

Historiskt sett, sedan frikyrkornas etablering i Uddevalla, möttes präster resp. frikyrkopastorer var för sig. I september 1984 beslutade Frikyrkorådets AU att

... inbjuda Svenska kyrkans präster till gemenskap och samtal i Södertullsgården förslagsvis 17/10. Ordf. kontaktar.¹⁴⁰

Det blev inget möte då, men under 1985 fördes samtal mellan kyrkoherden i Bäve och några av frikyrkopastorerna om ett forum för möten mellan alla stadens präster och pastorer. Det resulterade i att frikyrkopastorerna tillsammans med prästerna från Bäve församling inbjöds hem till kyrkoherden 20 januari 1986. Därefter kom präster och pastorer att mötas ungefär en gång per månad. Till de gemensamma präst- och pastorsmötena inbjöds också den katolske prästen och Uddevalla församlings präster. Kamratkretsen, det forum för frikyrkopastorerna som funnits under många år, avvecklades därmed 1988.¹⁴¹

Präst- och pastorsmötena var informella samlingar där gemenskap och bön var viktiga ingredienser. Planeringen av gemensamma arrangemang och gudstjänster kunde delvis utföras i denna gemenskap, men i regel uppdrog pastorsmötena denna planering åt en arbetsgrupp om två till fyra pastorer och präster. Arrangemang anordnades dessutom ibland av en eller flera församlingar, då övriga inbjöds och gavs möjligheten att annonsera på sina anslagstavlor och i predikoturer. Protokoll fördes inte vid pastorsmötena, men vid behov skrevs minnesanteckningar.¹⁴²

Det diskuterades huruvida avsaknaden av formalisering var en tillgång eller ett problem. Frågan om behovet av ett ekumeniskt råd fanns också tidvis på agendan. Den lyftes t.ex. i samband med Frikyrkorådets upphörande 1994 och av Södertullskyrkan, som skriver om saken i sin verksamhetsberättelse för 1996.¹⁴³ En majoritet ansåg dock att den informella karaktären på pastorsmötena var att föredra. Att bilda ett ekumeniskt råd fanns det inget stöd för, vare sig bland präster och pastorer eller i

¹³⁹ Lagergren (1994:16-17)

¹⁴⁰ Uddevalla frikyrkoråd AU 1984-09-20, §5

¹⁴¹ Uddevalla frikyrkoråd årsberättelse 1987

¹⁴² Uddevalla frikyrkoråd årsberättelse 1988, sidan 2

¹⁴³ Uddevalla frikyrkoråd verksamhetsberättelse 1996, sidan 5, under rubriken Ekumenik

de flesta församlingarna. Inför Elida-seglingarna 1990 ökade det ekumeniska intresset och prästerna från Uddevalla församling blev mer aktiva.

Under början av 1990-talet fördes ett samtal mellan frikyrkopastorerna om det relevanta i att fortsätta verksamheten i Uddevalla frikyrkoråd. Å ena sidan var detta det enda råd av ekumenisk karaktär som hade en lekmannarepresentation. Å andra sidan planerades det mesta av det som skedde mellan kyrkorna i den informella präst- och pastorsgemenskapen. Uddevalla Frikyrkoråd upplöstes 1994-02-16. I protokollet från det sista årsmötet står det:

Förslag förelåg från Saron och Pingstförsamlingen om upplösning av rådet, då praktiskt taget allt som tas upp ändå hänförs till församlingarnas pastorer. Södertullskyrkans representanter såg detta som ett steg tillbaka och ansåg att rådet är utvecklingsbart. Beslut fattades att upplösa rådet med omedelbar verkan då Frälsningsarméns, Pingstförsamlingens och Saronförsamlingens ståndpunkt var att så skulle ske. Därefter samtalades om behovet av ett bredare samtalsforum där frågor kan behandlas med stadens alla församlingar, d.v.s. även Adventistförsamlingen, Evangelieförsamlingen, Fristaden och Svenska kyrkan. Besluts att söka möjligheter till ett sådant samtalsforum.¹⁴⁴

Ett möte som senare hölls i Pingstkyrkan med representanter för kyrkorna i Uddevalla resulterade dock inte i att något ekumeniskt råd bildades.

AU5. 1995–2001 FÖRSONINGSARBETE OCH RELATIONSBYGGANDE

AU5.1. FÖRÄNDRINGAR I ATTITYDER OCH RELATIONER

Under några år var det lättare för Fristadens ledarskap att ha relationer till andra orter – inte bara till församlingar som tillhörde trosrörelsen – än till de andra församlingarna i Uddevalla. De fick möjligheter att predika och undervisa i såväl frälsningsarmékårer som pingstkyrkor och bibelskolor.* Samtidigt ökade arbetstrycket på församlingsledningen, eftersom församlingen växte snabbt. Under åren 1992–93 anslöt sig närmare 150 nya medlemmar, och även om alla kom att tillhöra en cellgrupp med eget ledarskap så kom mycket att vila på de två pastorsparen. De hann inte betjäna alla människor som kom. Vid den tiden anställdes en ny kyrkoherde i Bäve församling som började vara med på Fristadens tidiga morgonbönesamlingar. Han visade intresse för församlingen, vilket uppskattades. Fler ledare tog kontakt och gav stöd.*

Det fanns fortfarande i mitten av 1990-talet ett motstånd bland de andra församlingarna att inlemma Fristaden i den ekumeniska gemenskapen. Behovet var förmodligen inte heller i första hand formell ekumenik, utan personliga relationer. Dessa fick möjlighet att utvecklas under fredagarnas ledarbönesamlingar.

AU5.1.1. GEMENSKAP I BÖN

Inför november 1995 inbjöd några präster och pastorer till bön i Saron på fredagar, varje vecka. Dessa bönesamlingar har fortsatt med kortare avbrott sedan dess. Tiden på dagen och platsen har skiftat, men var oftast 8.15–9.00. Någon gång fick en pastor eller präst be ensam, men oftast var det 2–5 ledare samlade, ibland fler. Hur tiden användes växlade från gång till gång. Tidvis lästes den kommande söndagens texter. Det fick ge tankar att be utifrån. Det var naturligt att ledarna också bad för varandra, för relationerna mellan de kristna och för Uddevalla och för det som hände i staden. Nära, personliga samtal i angelägna frågor avslutades med att frågorna överlämnades till Herren Jesus. Ibland var bö-

¹⁴⁴ Uddevalla frikyrkoråd årsmötesprotokoll 1994-02-16, §8. Rapport i Protokoll Södertull styrelsemöte 1994-05-26, §5.

nen av karismatiskt slag, med tungotal eller sång i Anden, ibland mer stilla och meditativ. Dessa bönetillfällen medverkade till att nära relationer utvecklades mellan präster och pastorer i Uddevalla. Informanterna anser att det var dessa fredagsböner som gjorde att de reguljära pastorsträffarna tog fart.*

Vi började öppna upp. Även om inte alla kom öppnade det ändå för flertalet till bön... Jag tror att det här låg i botten för mycket. Det var en sorts bönemotor.

En av informanterna ser gemenskapen som formades där som något mycket betydelsefullt.

Framför allt att de var så fria från direktiv. Man möttes bara för att be, vara inför Herren och lyssna in hans tilltal, men också be för staden och be för ekumeniken och enheten. Be för väckelse. Jag tycker att det var väldigt starkt. Lite tycker jag att det är det vi gör i pastorsbönen idag. För vi har ju pastorsbön på fredagar, som just nu är i Bäve.*

Från början blev det en ganska liten och, utifrån ekumeniskt perspektiv, knappast representativ grupp som möttes regelbundet. Relationen mellan pastorerna i Fristaden och Saron hade varit spänd sedan församlingen Fristaden bildades, men båda valde att mötas tillsammans med de andra ledarna till samtal och bön. Under en av de här fredagsmorgonböerna under november 1996, då de hölls i Bäve kyrka, togs ett första steg mot en mer djupgående försoning.*

AU5.1.2. KYRKOHERDEN I BÄVE PREDIKAR I FRISTADEN

Två rubriker fanns på Bohusläningens löpsedlar måndagen den 4 november 1996. Med största möjliga stil, som om det handlade om ett krig, stod: "Kyrkoherden i Bäve predikar i Fristaden." Med mindre stil: "Kyrkorådsledamot avgår".

Under Allhelgonahelgen hade Fristaden en konferens med titeln "Rusta mitt folk". Genom gemenskapen under bönen på fredagsmorgnarna hade en relation byggts mellan pastorn i Fristaden och kyrkoherden i Bäve församling. De hade också haft tillfälle att diskutera teologiska frågor. När kyrkoherden fick förfrågan om att predika under konferensen tackade han ja. Han skriver: "Jag upplevde också att församlingen Fristaden ville betjäna allt Guds folk i Uddevalla."

Reaktionerna blev blandade. Kyrkoherden skriver vidare i mailet:

Jag glömmer aldrig, när jag på tisdagen efter nämnda predikan, kom in i personalrummet i Bäve. Det klirrade av istappar och någon sa: "Du är ju i alla fall vår präst!". Det ekumeniska klimatet var ganska svalt, och många kände sig osäkra. På ett sätt kan jag förstå det. Många människor behöver tydliga ramar, och den gemensamma tron (lutherska) var en sådan ram.*

Kyrkoherden hade hösten 1992, när han tillträdde, förklarat för kyrkorådet att han trodde sig ha en uppgift på det ekumeniska planet. Trots att både ordförande och vice ordförande i kyrkorådet stödde honom i det, kände han inte att han kunde representera församlingen i det ekumeniska arbetet.

Det som hände gav två konsekvenser: dels gjorde det nödvändigt bland Uddevallas församlingsledare att ta upp samtalen om hur de skulle hitta kommunikationsvägar till Fristaden, dels skapade det frustration, särskilt bland dem i kyrkorna som arbetade med själavård. De upplevde att det fanns problem med Fristadens behandling av människor, som skapade sår hos dem. Bland annat handlade det om upplevelsen att det gjordes intrång i den personliga integriteten. När en kyrkoherde predikade i Fristadens gudstjänst såg de detta som att han bekräftade och legitimerade den församlingen, inklusive dess negativa sidor. Enligt en informant var många kritiska till kyrkoherdens agerande och till att han förklarade sig med att det skedde på hans lediga dag, ett försvar många inte köpte. Flera som då

var negativa kan dock idag uttrycka uppskattning av den utveckling som skett och förbise att de tycker att hans tillvägagångssätt var klumpigt.*

AU5.1.3. BÖNEVECKAN FÖR KRISTEN ENHET 1997 MED BÖN OM FÖRLÅTELSE

Sedan följde tre händelser av försoningskaraktär vid offentliga tillfällen i kyrkorna i Uddevalla. Den första inträffade vid den samling med lovsång och bön i Pingstkyrkan som hölls under Böneveckan för kristen enhet i januari 1997 och har redan beskrivits kort i Prologen (AU1.3). Den nytillträdde pastorn i Pingstkyrkan ledde samlingen och den relativt nytillträdde kyrkoherden i Uddevalla församling predikade. Efter predikan kallade kyrkoherden fram de närvarande prästerna och pastorerna för att församlingen skulle se och be för sina ledare. Detta var inte planerat, lika lite som att Fristadens pastor skulle be de andra församlingarna om förlåtelse. En informant minns hur Fristadens pastor

... offentligt bad om förlåtelse för det som Fristaden hade gjort fel bakåt. Missar och misstag. Det blev väldigt starkt. Jag har sagt det senare att för det andliga i läget i Uddevalla så betydde det jättemycket.*

Efter bönen inbjöd pingstpastorn de övriga pastorerna fram till korset i kyrkan. Många av församlingens medlemmar följde dem och podiet fylldes av bedjande människor, som bad för såväl sina ledare som för Uddevalla. En informant anger känslan av det människor upplevde: ”Ju närmare vi kom intill korset, desto närmare kom vi till varandra.”*

Det som hände i Pingstkyrkan upplevdes av många som positivt och skapade en förväntan om en fortsatt förändring i relationerna mellan kyrkorna, inte minst i relationen till Fristaden. Men det fanns också de som undrade över fristadspastorns avsikter. Det fanns en misstänksamhet, utifrån allt som skrivits om trosrörelsen i pressen – och Fristaden associerades i människors tankar till trosrörelsen, vad som än sades från deras sida. Dessutom fanns lokalt en otrygghet inför det som hände i Fristaden. Ingen respons gavs på fristadspastorns bön om förlåtelse under mötet i Pingstkyrkan. Men under de följande månaderna samtalade pastorer och präster sinsemellan om det som hade hänt och om att någon form av respons borde ges. Det var en offentlig bön om förlåtelse från en församling till de övriga församlingarna i staden. Borde inte detta följas av att det offentligt också gavs förlåtelse?

Några månader senare möttes kyrkorna åter till ekumenisk bön- och lovsångsgudstjänst. Det var komministern i Bäve församling som ledde gudstjänsten i Bäve kyrka.¹⁴⁵ Utifrån de samtal med kollegor som han haft, tog han initiativ till att följa upp Fristadens bön om förlåtelse. Han ställde frågan till de församlade, om de ansåg att Fristaden skulle förlåtas och när de instämde i detta, tillsade han syndernas förlåtelse för fristadspastorn och församlingen Fristaden.* Detta blev ännu ett steg i försoningsprocessen mellan Fristaden och de övriga församlingarna.

Särskilt bland de äldre i frikyrkorna fanns fortfarande sorg, även själsliga sår, på grund av de hårda ord som sagts från Svenska kyrkans sida mot frikyrkorna långt in på 1900-talet. Vid präst- och pastorsträffarna hade detta ämne kommit upp några gånger. Vid en ekumenisk bön- och lovsångsgudstjänst hösten 1997, denna gång i Bleketkyrkan, tog komministern åter initiativet.¹⁴⁶ En informant minns att komministern bad om förlåtelse för kyrkans översitteri. De hade sett ner på frikyrkan. Det var värre att vara frikyrkoansluten än att vara hedning i det gamla Bohuslän.*

¹⁴⁵ Ekumenisk bön- och lovsångsgudstjänst i Bäve kyrka 1997-04-27, enligt förf. kalender

¹⁴⁶ Möjligen ekumenisk bön- och lovsångsgudstjänst i Bleketkyrkan 1997-09-10

En informant anser att det var denna försoningsprocess under fredagsbönerna och de ekumeniska mötena under 1997 som satte stenen i rullning för den utveckling av gemenskapen mellan kyrkorna som sedan kom.*

AU5.2. FRISTADEN OCH EKUMENIKEN

Under försoningsprocessen kom Fristaden också att knytas till den ekumeniska gemenskapen genom att inbjudas att delta i präst- och pastorsgemenskapen i Uddevalla. De problem som uppstått i sådana möten i början av 1990-talet återkom inte denna gång. Orsaken var förmodligen att en större trygghet mellan ledarna hade skapats. Redan i början av 1996 kom frågor upp när det gällde dels Fristadens medverkan i en ungdomskörsfestival, dels Fristadens inbjudan till kyrkorna att delta i en väckelsekampanj de planerade. Detta ledde till diskussioner i flera av kyrkorna.

Södertullskyrkan tog tydligt ställning genom att i styrelsen besluta att man inte var "beredd att ha ett ekumeniskt samarbete med församlingen Fristaden". Till styrelsemötet hade det kommit en inlägga, som utifrån Torbjörn Swartlings bok *Trosrörelsen – inget evangelium* ansåg att församlingen borde betrakta Fristaden som en destruktiv sekt. En sådan borde Södertullskyrkan inte ha något samröre med. Dessutom beslutades att vid nästa pastorsmöte påverka de församlingar som skulle delta i ekumeniska arrangemang

... att inte underteckna kampanjen med "Kyrkorna i Uddevalla" eller motsvarande som kan ge intryck av att också Södertullskyrkan deltar.¹⁴⁷

Frågan om relationen till Fristaden togs upp i ytterligare ett styrelsemöte 1996, då gällde det frågan om arbetsgruppen för det kristna skolarbetet. Styrelsen beslutade dock att låta sig representeras i den gruppen. I december 1998 var frågan om samarbete, där Fristaden också deltog, uppe. Styrelsen beslutade då att man i församlingen

... i nuläget är beredda att samarbeta med Svenska kyrkan, Pingstkyrkan, Saronförsamlingen och Katolska kyrkan. Styrelsen beslutade även att ta kontakt med Fristaden och inbjuda dem till samtal om bibelsyn, Gudsbild och människosyn.¹⁴⁸

Under 1999–2000 fördes samtal mellan Södertullskyrkan och Fristaden utifrån detta beslut. Samtalen redovisades i styrelse- och församlingsmöten.¹⁴⁹ Under hösten 2000 arbetade styrelsen, efter samtal med Fristaden och inom Södertullskyrkan, fram ett förslag till policy för sitt ekumeniska engagemang. Bland annat skulle pastorn delta i det ekumeniska arbetet och församlingen medverka i den ekumeniska böneveckan. Församlingen skulle också arbeta för att ett ekumeniskt råd bildades. Förslaget diskuterades vid församlingsmötet i oktober. Vid församlingsmötet 7 februari 2001 kunde beslut enligt förslaget tas, med reservationer från några församlingsmedlemmar.¹⁵⁰ En av informanterna menar att det hos Södertullskyrkans medlemmar fanns mycket skador, psykiska eller förtroenderelaterade, som hanterades allt för ytligt i denna process. Läkningprocessen kom därför att bli onödigt utdragen.*

¹⁴⁷ Protokoll Södertull styrelsemöte 1996-02-26, §9 samt 1996-03-06, §7

¹⁴⁸ Protokoll Södertull styrelsemöte 1996-09-23, §5, 1998-12-09, §92

¹⁴⁹ Protokoll Södertull styrelsemöte 1999-04-28, §49-50, 1999-05-26, §64, 1999-09-29, §100, 1999-10-25, §107-108, 1999-11-29, §122, 2000-03-22, §25 samt församlingsmöte 2000-03-30, §5.

¹⁵⁰ Protokoll Södertull församlingsmöten 2000-10-25, §4 och 2001-02-07, §5.

AU5.3. NYTT UTTRYCK AV KARISMATISK FÖRNYELSE I SLUTET AV 1990-TALET

Det som hände i Fristaden skapade en återhållsamhet när det gällde den karismatiska förnyelsen i de andra kyrkorna. Det fanns ändå en längtan hos många, inte minst unga människor i de andra kyrkorna att få se mer av de karismatiska gåvorna i funktion, även utanför Fristaden.

Några unga vuxna som tillhörde Pingstkyrkan tog 1999 ett initiativ tillsammans med några nyinflyttade kristna som de kommit i kontakt med. Utifrån en längtan efter nära vardagsgemenskap, koinonia, formulerades visionen att det genom församlingsplanteringar skulle bli möjligt för alla att ha tillgång till en församling på gångavstånd. Den grupp som började mötas kallade sig Kingdom Center. De bosatte sig i det invandrartäta området Dalaberg i norra Uddevalla, började ha samlingar i hemmen och i en hyresgästlokal, ordnade läxhjälp för områdets barn och engagerade sig socialt även på andra sätt. Gruppen växte snart till ett 20-tal.

Initiativet skapade oro, främst i Pingstkyrkan. Pastorn tog upp frågan vid präst- och pastorssamlingar. Genom personliga samtal mellan några av pastorerna och ledare såväl för gruppen som för Pingstkyrkan, blev tonläget mjukare från båda håll. En viss acceptans från Pingstkyrkans sida uppnåddes, men det ansågs från flera håll att arbetet i stället borde vara en gren av Pingstkyrkans verksamhet. Kingdom Centers arbete i norra Uddevalla uppskattades i varierande grad av stadens församlingar. I praktiken fungerade gruppen som en församling, till funktion och tanke inte helt olik Tureborgsgemenskapen 20 år tidigare.

AU6. 2001–2010 KONSOLIDERING OCH SAMARBETE

Under 1990-talets sista år förändrades samtalsklimatet mellan församlingarna i Uddevalla. Fristaden representerades vid pastorssamlingarna och efter hand i olika gemensamma arrangemang. De intog en mjukare hållning i mötet med övriga församlingar. De församlingsledare som hade de starkaste invändningarna mot Fristaden hade fått tjänst på andra platser. Dessutom ökade det ekumeniska engagemanget från Uddevalla församlings sida. Svenska kyrkans församlingar utanför centrum, i Lane Ryr, Herrestad och på Bokenäset, började delta i pastorsmöten och gemensamma arrangemang. Att bygga och upprätthålla relationer tycks ha blivit en allt viktigare funktion i kyrkorna. Tydligast var denna tillväxt i Uddevalla församling.*¹⁵¹

Två nya församlingar har tillkommit i Uddevalla sedan 2000: Församlingen Kingdom utan samfundsanknnytning och Mariakyrkan inom Missionsprovinsen. Det har inte skett helt utan spänningar och oro.

AU6.1. FÖRSAMLINGEN KINGDOM

Samtal fördes i flera olika konstellationer om vilken identitet gruppen i norra Uddevalla, som kallade sig Kingdom center, kunde tänkas ha. Det fanns en medvetenhet, både från dem som ledde gruppen och från präst- och pastorsgruppen att det inte fick bli någon upprepning av de konflikter som uppstod i relation till Tureborgsgemenskapen och vid Fristadens församlingsbildande. Särskilt medvetet arbetade Fristadens pastorer för att Kingdom inte skulle få samma behandling av övriga församlingar som Fristaden fick – och att de inte heller skulle bete sig som Fristaden gjorde i förhållande till de andra. Inför församlingsbildandet kom några medlemmar ur Fristaden att ansluta sig till Kingdom, bland andra de som kom att bli Kingdoms pastorspar.*

¹⁵¹ Enligt en informant skedde i Uddevalla församling många förändringar sedan en ny kyrkoherde tillträtt 2004: Kyrkkaffe inne i kyrkan, en intimare veckomässa bakom altartavlan, Alpha- och smågrupper.

Församlingen Kingdoms officiella invigning hölls 9 september 2006. De fick då ta emot välgångsönsknningar från stadens församlingsledare, även om det fanns frågetecken om det verkligen behövdes ytterligare en församling och varför. Några informanter ser den som en avknoppning från Pingstkyrkan och tycker att det bästa hade varit om det hade varit en Pingstförsamling, men att de utför ett fint diakonalt arbete på Lillbräckegatan, där många av dem bor. De hjälper många med stort engagemang: invandrare, asylsökande och gömda.*

Sedan 2011 finns det en ekumenisk grupp för dem som jobbar på Dalaberg med invandrare och flyktingar. De som är med och jobbar med detta är medlemmar i Fristaden, Kingdom, Pingstkyrkan samt Svenska kyrkans församlingar i Dalaberg och Uddevalla. Den viktiga frågan när de möts är: "Hur kan vi hjälpa och stötta på bästa sätt?" Ofta arbetar de olika aktörerna med samma familjer. Gruppen har inventerat olika möjligheter för dem som har behov – det gäller gömda flyktingar, men också andra – av att få mat, tandläkar- och läkarvård. När det gäller kläder, husgeråd, m.m. finns det möjligheter att få hjälp av Pingstkyrkans second hand. En av informanterna berättar om Lördagskul på Dalaberg. Det var där hon först kom i kontakt med församlingen Kingdom. De träffas en lördag i månaden i Dalabergskyrkan:

Det är Kingdom, det är Pingstkyrkan och det är Dalabergskyrkan som hjälps åt för att göra något roligt för barnen en lördagseftermiddag. Då berättar vi bibelberättelser, vi sjunger, vi fikar, vi pysslar och gör roliga saker. ... Också det här med ekumeniken. I alla fall jag från Svenska kyrkan är lite mer försiktig. Kingdom och Pingstkyrkan, dom är lite mer frimodiga och jag lär mig mycket från dom. Det var någon gång i höstas, så föreslog [medarbetaren från Pingstkyrkan] att vi skulle kunna ha små bönegrupper. Efter bibelsamlingen skulle vi kunna sätta oss i smågrupper i samma rum och så kunde vi fråga barnen: "Är det något som vi ska be för?" Ja, jo, sa jag. Jo, men det kan vi göra. Det blev alltså bara så bra. Även dom muslimska barnen och dom muslimska mammorna och papporna var med. Det var: min moster hon skall föda barn. Vi kan be för att det går bra. Och min pappa ligger på sjukhus. Kan vi be för honom? Liksom sådana här vardagssaker. Men det berörde mig väldigt mycket och jag är inte säker på att jag hade tagit det initiativet.*

Kingdom har en nära relation till övriga församlingar i Uddevalla och dess pastor har sedan starten varit med vid präst- och pastorssamlingarna. Från början hade församlingen Kingdom tre ledarpar, men 2009 kallades en av ledarna till pastor i Pingstkyrkan i Uddevalla, efter flera samtal mellan församlingarnas ledarteam. En informant anser att det måste ses som anmärkningsvärt att en etablerad pingstkyrka kallar en pastor ur en nystartad församling i samma stad.*

AU6.2. MARIAKYRKAN

Mariakyrkan ser sig som "en fri församling i Svenska kyrkans andliga tradition". Formuleringen bygger på hur biskop Bengt Wadensjö valde att beteckna Stigens kyrka. Församlingen har gemensam ekonomi och pastoral ledning med Stigens kyrka och Kyrkliga Förbundets grupp i Södra Bohuslän. Som en del av det från Svenska kyrkan fristående icke-territoriella stiftet Missionsprovinsen vill den

... föra vidare den gamla Svenska kyrkans allmänliga arv, reformatoriska bekännelse och de evangelisk-lutherska väckelserörelsernas omistliga gåvor.¹⁵²

Kyrkliga Förbundet, som bildades 1923 och fick sin lokalavdelning i Uddevalla 1985, kan ses som en del av samma vitaliseringsrörelse. Den betraktar sig som inomkyrklig och har inför olika steg sökt dialog med Svenska kyrkans ledning. Så skedde 2002 för att eventuellt kunna finna en lösning där enhet-

¹⁵² Från hemsidan: <http://www.elsebergskyrkan.se/missionsprovinsen/> 2012-11-14

ens kunde bevaras. Något samtal kom inte till stånd och Missionsprovinsen bildades 2003 av bland andra församlingarna i Stigen och Uddevalla.¹⁵³

Till Mariakyrkan kommer många av de gammalkyrkliga i Uddevalla. En del av dem alternerar mellan Svenska kyrkans gudstjänster och Mariakyrkans.* När Kyrkliga Förbundet önskade hålla gudstjänster centralt i Uddevalla gick frågan till Uddevalla församling om att hyra någon av deras lokaler. De hade dock upplevt sig ifrågasatta av Kyrkliga Förbundet och hade svårt att tillmötesgå deras önskan. Frågan gick då vidare till Fristaden som tog upp den i präst- och pastorsgruppen. Prästerna hade inga starka invändningar mot att Fristaden skulle låna ut sina lokaler på söndagseftermiddagarna. Efter samtal mellan Fristadens pastorer och prästerna i Kyrkliga Förbundet kom de fram till att de i den grundläggande läran inte stod långt från varandra. Även om pastorerna i Fristaden kan tycka att Kyrkliga Förbundet lägger för stor tonvikt på vissa frågor och på så sätt lätt isolerar sig från andra, så uppskattar de dem och ser dem som "oerhört fina människor".*

En tid hyrde Kyrkliga Förbundet också Katolska församlingens kapell, men köpte 2010 en egen villafastighet där en kyrksal skapades. Vid invigningen Annandag påsk, förrättad av biskop Roland Gustafsson, var Fristadens pastor och katolska församlingens kyrkoherde närvarande med hälsningar. 2013 lades en av Uddevalla församlingens kyrkor ut till försäljning. Det blev då möjligt för församlingen att köpa denna kyrka på söder i Uddevalla byggd på 1980-talet. Den gavs namnet Mariakyrkan. Församlingen ser den ekumeniska gemenskapen som viktig och har sett över möjligheten att prioritera upp den. En medlem deltar aktivt i Saronhusets arbete. En av prästerna hade 2013 varit med vid en präst- och pastorssamling, men det upplevdes från Svenska kyrkans sida som problematiskt. Från 2016 råder dock konsensus om att de skall inbjudas att delta.^{154*}

AU6.3. INITIATIV TILL EKUMENISKA ARBETEN I UDDEVALLA EFTER 2000

Exempel på samarbetsformer av ekumenisk karaktär som har vuxit fram sedan 2000 är Bönens hus och Uddevalla bönenätverk, Pingstkyrkans Second hand, Passionsspelet på Uddevalla torg under påskhelgen, Saronhuset – kyrkornas diakonala centrum och Saron Service AB. I nattvardsfrågan har en gemensam lösning skapats.

AU6.3.1. BÖNENS HUS OCH UDDEVALLA BÖNENÄTVERK

Under 2000–2001 fördes samtal i Saronförsamlingen om den framtida inriktningen. Församlingen hade en karismatisk framtoning, men den huvudsakliga inriktningen var bön samt diakonalt arbete för ungdomar, med t.ex. caféverksamhet, och för äldre. Redan under tidigt 1980-tal gjordes ansatser från församlingen att mötas till ekumenisk bön för Uddevalla. En tanke som växte fram under 90-talet var att förändra församlingen till en ekumenisk förening med inriktning på bön. Ett första steg blev att, tillsammans med de präster och pastorer som mötts till bön på fredagsmorgnarna, inbjuda till söndagskvällar under rubriken "Bönens hus". Detta skedde från 4 februari 2001. Uppropet inleddes med:

Vi är några präster, pastorer och ledare i församlingar och kristna gemenskapsgrupper i Uddevalla, som utifrån en vision, som gavs under Ekumeniska Böneveckan (Pingstkyrkan i jan 2000), känt en kallelse till utvidgad och fördjupad förbön för Guds folk i Uddevalla, för vår stad och våra församlingar. Visionen har vi kallat "Ett Bönens Hus för Alla Folk". Med den benämningen vill vi uttrycka ... att vi tror att Gud just nu kallar allt sitt folk till att be Endräktigt och Enträget tillsammans.¹⁵⁵

¹⁵³ Från hemsidan: <http://www.missionsprovinsen.se/component/content/article/111> 2012-11-14

¹⁵⁴ Från hemsidan: <http://www.elsebergskyrkan.se/om-forsamlingen/> 2012-01-10

¹⁵⁵ Filen 2000-01-16 Bönens hus Visionen!.doc. Finns hos författaren.

Dessa samlingar fortsatte en gång i månaden under några år. I oktober 2003 kom ett mail till initiativtagarna till Bönens hus. Brevet avhandlade tankar om ett bönenätverk i Uddevalla. Tankarna med bönenätverket låg nära dem för Bönens hus. Liksom Bönens hus vände sig bönenätverket till alla kristna oavsett samfundstillhörighet. Förslaget togs emot positivt från Bönens hus och de möttes för att dra upp riktlinjer och för att stödja varandras initiativ. Snart kom Uddevalla bönenätverk och Bönens hus att smälta samman, så att samlingarna på söndagskvällarna också blev en mötesplats för bönenätverkets medlemmar. De som tidigare varit engagerade i Bönens hus blev en del av bönenätverket.*

AU6.3.2. PASSIONSSPELET

Vid pastorssamlingen 5 december 2002 samtalades om att ha ett "Långfredagsspel" på Uddevalla torg. Det var kyrkoherden i Herrestad som hade fått tanken när han besökte passionsspelen i Oberammergau några år tidigare. Spelet där engagerar över 2000 aktörer, men tanken var att man i Uddevalla, gemensamt från kyrkorna, skulle kunna bli ett 100-tal. Tiden fram till påskhelgen ansågs knapp och det fanns ingen ordnad budget. Förslaget väckte dock intresse och engagemang. Vid pastorsmötet i januari 2003 samtalades åter om frågan.¹⁵⁶ Initiativtagaren väntade emellertid inte in besked, utan ordnade på egen hand finansiering och inledde repetitionsarbetet, till vilket han engagerade en av pastorerna i Fristaden och Siv Silver, dramapedagog och medlem i katolska församlingen.

2016 spelades Passionsspelet för fjortonde gången. På långfredagens eftermiddag har Uddevalla torg varit välfyllt, vilket innebär ett par tusen åskådare, vid lunchtid på påskaftonen något färre. Antalet medverkande har varit omkring 100. Såväl kommunen som näringslivet i Uddevalla har bidragit till och marknadsfört Passionsspelet och uddevallaborna har börjat se det som "sitt", vilket t.ex. innebär att en bild från detta har funnits med i kommunens informationsbroschyr. Informanter ser Passionsspelet som en frukt av försoningsarbetet som gjorts och görs. De syftar på att spelets tema är just försoning.*

AU6.3.3. SARONHUSET

En ny kyrkoherde för Uddevalla församling tillträdde 2004. Hans erfarenhet som kyrkoherde i Lysekil var att arbeta både ekumeniskt och diakonalt. Ända sedan Yngve Birgings tid som kyrkoherde i Uddevalla på 1980-talet hade det funnits tankar på att Svenska kyrkan skulle inrätta en diakonal tjänst för de mest utsatta i Uddevalla. Det var inte svårt för den nye kyrkoherden att få gehör för sina tankar. Under ett pastorsmöte hösten 2004 presenterade han dem. Uddevalla församling skulle anställa en diakon. Det Uddevalla församling nu önskade var ett ekumeniskt samarbete kring en diakonal verksamhet samt ett hus att bedriva verksamheten i.

Förutom inriktningen på bön var det just den diakonala sidan av evangeliet som legat Saronförsamlingen varmast om hjärtat. Flera initiativ under årens lopp hade blivit relativt kortlivade eftersom församlingen inte hade de resurser som behövts. Att Saronförsamlingens byggnad skulle kunna användas som ett diakonalt centrum mötte positivt gensvar från såväl de andra kyrkorna som från Saronförsamlingens medlemmar, även om man kunde se svårigheter. Från kyrkorna i Uddevalla restes frågor om ekonomi. Uddevalla församling skulle stå för lönekostnaderna, men hur skulle kostnader för verksamhet och fastighet betalas? Det skulle behöva göras rätt omfattande ombyggnader för att få huset ändamålsenligt. Hur skulle avtalsfrågan lösas?

¹⁵⁶ Minnesanteckningar från pastorsmötet 5 december 2002 finns i mail 2002-12-31 till församlingsledarna i Uddevalla. Där finns också kallelsen till 8 januari 2003, där det gemensamma påskfirandet är en av punkterna.

Lösningen blev att Saronförsamlingen ombildades till den ideella föreningen Saronhuset. I den föreningen kunde alla som önskade stödja den diakonala verksamheten vara stödmedlemmar utan rösträtt, men bara kyrkorna, genom ett representantskap, kunde vara medlemmar. Detta innebar att Saronförsamlingens 30 medlemmar skulle "utesluta" sig själva. Intensiva samtal inleddes under en serie församlingsmöten, medlemmar som bodde på andra platser kontaktades och vid det extra årsmötet 13 november 2005 kunde de nya stadgarna godkännas genom att alla närvarande – och genom fullmakter – röstade för ändringen. De flesta medlemmarna blev aktiva i olika församlingar i Uddevalla och Trollhättan samt kom att regelbundet mötas till bön och gemenskap i hemmen.

Förslaget till budget för drift, underhåll och investeringar blev positivt mottaget av församlingarna. Till de första investeringarna kunde Uddevalla församling avsätta 300 000:- av testamentsmedel. Driftskostnaderna, fördelat på församlingarna och med bidrag från Pingstkyrkans Second Hand, ansågs acceptabla.

Saronhuset invigdes 23 november 2005. Tidigare hade Svenska kyrkan haft sopplunch i en hyrd lokal en bit från centrum på torsdagar och Fristaden bjudit till sopplunch i sin lokal på måndagar. Under våren 2005 hade Fristaden, som då var utan egen lokal, hyrt Saronförsamlingens lokaler, dels för gudstjänster, dels för sin sopplunch. En naturlig start för Saronhuset blev nu att båda soppluncherna anordnades på samma tider som tidigare men i Saronhuset.

En informant säger på tal om Passionsspelet och Saronhuset att där är det inte präster och pastorer som agerar, utan

... där är det på församlingsplanet, så att vanligt folk möter varandra i det. Det är det vi har sagt att dels är det ju fortfarande så i Bäve att det är ett litet fåtal som verkligen känner för och brinner för ekumeniken. På ekumeniska böneveckan tänker man ju ibland, varför kommer de inte, varför bryr de sig inte? Men här ser man att detta [med praktiska ekumenik] är en bra och viktig grej.*

Arbetet har utvecklats så att det 2016 fanns någon form av aktiviteter alla vardagar. Det förekom arbetsträning, man firade ekumenisk mässa en dag i veckan, det var frukost på fredagsmorgnar, kören Sarons liljor hade repetitioner, och café var öppet i källaren och på sommaren i den fint upprustade gårdsmiljön från 1800-talet.

Vintern 2016 inköpte Svenska kyrkan, Uddevalla pastorat grannfastigheten till Saronhuset, där det nu planeras ett akutboende med arbetsnamnet "Noras pensionat" för bl.a. Saronhusets gäster. Det är en diakonal satsning som berör EU-medborgarna i Uddevalla och därför har fått viss uppmärksamhet – och även kritik som lett till några utträden ur Svenska kyrkan.

AU6.4. IDENTITET – KYRKLIG, FRIKYRKLIG, ELLER "EN KYRKA"

Hur förändras då identiteten för en medlem i en församling när en ekumenisk process för kyrkorna allt närmare varandra? Under en samtalseftermiddag i januari 2006 om nattvarden vidrördes frågan om vilken identitet församlingsmedlemmar och -ledare har, hur de ser på kyrkorna med deras olika uttryck och hur de ser på helheten. Uttrycket "Vi är en kyrka, men vi möts i olika församlingar" fick ett positivt gensvar från de närvarande prästerna och pastorerna. En informant menar att man i Uddevalla numera tänker "en kyrka". Han säger:

Ja, jag tror faktiskt att det finns den tanken. Kanske inte högljutt bullrande, men den finns där någonstans att vi ser oss som det.

Informanter berättar om hur ledare i olika församlingar har bett för och stött varandra i personliga kriser som uppkommit och sammanfattar:

Jag är mer kristen med mina bröder än att jag är representant för Svenska kyrkan. Även om jag är representant för Svenska kyrkan så är den poängen starkare att jag är kristen med mina bröder och systrar i tron, i gemenskapen här.*

I ett samtal mellan några präster 2012-04-26 i Bäve kyrka berättade en av dem om upplevelsen från Dalabergskyrkan av att människor från andra församlingar, även frikyrkor, allt oftare deltog i deras mässor. Liknande iakttagelser har gjorts av flera församlingsledare i olika kyrkor. Bedömningen var att rörligheten mellan kyrkorna har ökat. Gemensamma åtaganden som Saronhuset och Passionsspellet, liksom engagemang i Pingstkyrkans second hand, har gjort att gränserna mellan församlingarna blivit otydligare. I och med att församlingarna kommer nära varandra har troheten mot det egna samfundet blivit svagare, inte bara bland ungdomar utan också bland äldre. Är inte kyrkorna i Uddevalla rädda att förlora sina medlemmar? En informant berättar att Bäve församling har sett familjer som gått över till Pingstkyrkan därför att de där har en fungerande söndagsskola.

Det är klart att det känns smärtsamt på ett sätt, men det är kanske något som man får lära sig mer och mer. Om vi nu tänker att vi är en gemenskap och ett sammanhang...*

Inför en strukturförändring 2014 där Bäve, Lane Ryr och Uddevalla församlingar blev ett pastorat sökte pastoratet en ny kyrkoherde. I annonsen på hemsidan angavs som ett av kriterierna för tjänsten: "Vi har ett omfattande ekumeniskt samarbete i staden och söker en kyrkoherde som vill bygga vidare på detta."¹⁵⁷

AU6.5. ARBETET MED NATTVARDSFRÅGAN

AU6.5.1. NYÅRSKONFERENSER OCH GEMENSAM VECKOMÄSSA I SARONHUSET

Flera präster i Uddevalla som engagerat sig ekumeniskt har en högkyrklig ämbetssyn. Detta har inneburit en tveksamhet inför vilka som skulle anses kunna leda en mässa. Också med tanke på de spänningar som fanns mellan kyrkorna valde man därför länge att avstå från gemensamt nattvardsfirande, även om det fanns en önskan om att tillsammans få ta del av detta sakrament. Frikyrkopastorerna intog en pragmatisk hållning, och när frågan väcktes om att fira nattvard när präster och pastorer möttes, som under Elida-seglingarna, blev det en präst som celebrerade.

På nyårsdagen 2005 liksom även nyårsdagen 2006 firades ekumenisk mässa i Agnebergshallen i Uddevalla som en del av Credos nyårsläger. Mässorna annonserades offentligt och många av Uddevallas präster och pastorer deltog vid dessa tillfällen aktivt, liksom många av församlingarnas medlemmar.¹⁵⁸ Dessa gemensamma mässor gav mersmak och har sedan fått efterföljare från nyårsdagen 2007 och framåt, då ekumeniska mässor firats i Uddevalla kyrka.

Ganska snart efter Saronhusets öppnande kom det önskemål om att kunna fira mässa där. Många av dem som kommer dit går inte till någon kyrka. De flesta av dessa skulle inte känna sig bekväma i den kyrkliga miljön och inte ha intresse av att ens ge det ett försök. I Saronhusets miljö känner de sig hemma och deltar gärna i sånger och psalmer under andakter. Borde inte också de erbjudas möjlighet att ta emot nattvarden?

AU6.5.2. FORTSATT DIALOG OCH NY FÖRSTÅELSE

Varken när det gällde de ekumeniska mässorna eller mässor i Saronhuset ansågs det tillfredställande ur ekumeniskt perspektiv att enbart Svenska kyrkans präster skulle kunna leda nattvardsfirandet,

¹⁵⁷ Från hemsidan: <http://www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=643226> 2012-11-05

¹⁵⁸ 2005-01-01 och 2006-01-01 Högmässor i Agnebergshallen, Uddevalla

även om en präst och en pastor under de ekumeniska mässorna i och för sig kunde dela på ansvaret. De olika traditionerna hade olika stötestenar. En av prästerna kommenterar:

För Pingst[kyrkan] är ju dopfrågan en svårighet och för oss, eller för mig ... så är mera ämbetsfrågan en svårighet. Hur ser man på det? Vem har ämbetet? Där är ju vår [syn] samma som katolska och ortodoxa kyrkorna att det är präst/pastor som förvaltar sakramenten. Prästvigningen är viktig, då man får uppdraget att vara herde i församlingen och att förvalta sakramenten.*

Det fanns heller inte möjlighet att både ha präst och pastor närvarande vid veckomässorna i Saronhuset, varför en lösning behövde sökas. Eftermiddagen 18 januari 2006 möttes flertalet av prästerna och pastorerna i Uddevalla under fem timmar till bön och samtal runt nattvardsfrågan. Det var ett öppet och respektfullt samtal. En av pastorerna menar att denna dag gjordes stora framsteg och att poängen var

... att vi orkade sitta och lyssna på varandra och slutföra samtalet och komma fram till, på grundval av detta, en lösning av nattvardsfrågan. Jag tror att det både var en teologisk framgång och en relationsmässig, försoningsmässig att vi kunde ödmjuka oss under varandra.*

Under mer än ett års tid pågick processen med fler samtal under de månatliga pastorsmötena samt ett arbete med formuleringar. Vid pastorsmötet i juni 2007 kunde deltagarna enas om en målskrivning och anta en nattvardsordning, som sedan har använts i Saronhuset och under ekumeniska mässor, främst på nyårsdagen och under midsommardagens gemensamma högmässa i Kongresshallen i Folkets park.¹⁵⁹

AU7. EPILOG

Pastorssamlingen hölls i Södertullskyrkan. Dagens ämne var "Dopet. Vad är det som smärta?" Präster, pastorer från de flesta av stadens församlingar, några pensionerade samt den katolske diakonen möttes i suterrängvåningen i Södertullskyrkan, den församling som 1985 bildades av stadens missions- och baptistförsamlingar. Det är en modern kyrkobyggnad med ljusa och vackra utrymmen, uppförd 1970 av Uddevalla Baptistförsamling. Den här tisdagen, 15 februari 2015, bjöds på sopplunch, som inledning till dagens samling. Sedan följde information och planering samt samtal och bön. Minnesanteckningarna gav en kort resumé av samtalet:

Värden [...] inledde genom att berätta om Södertulls erfarenheter av "dubbel" dopsyn. Ett långt, lugnt, meningsfullt, intressant och förtroendebyggande samtal följde där de Lutherska bröderna var väl genomtänkta och de frikyrkliga positivt förundrade. Den katolske diakonen [...] deltog gott, [pingstpastorn] ställde en mängd frågor...

Samlingen avslutades med att [en av pastorerna] ledde en bön av syndabekännelse där vi avsåg oss attityder av arrogans i förhållande till "de andras" lära och andlighet. [En kyrkoherde] gav absolution och välsignelsen. Vi kom överens om att söka vägar att föra ut i de djupare församlingslagren vad vi erfar i PPS [präst- och pastorssamlingarna].*

¹⁵⁹ Pastorsmöte i Pingstkyrkan – anteckningar från 2007-06-05.

REFERENSER

- Aronsson, Torbjörn (1990A) *Guds eld över Sverige. Svensk väckelsehistoria efter 1945* Uppsala: Livets Ords förlag
- Aronsson, Peter (1990B) *Ropande pigor och läsande bönder* Malmö: Team Offset AB
- Bexell, Olof "Kyrkor i Sverige" (1993) ur *Kyrkans liv: introduktion till kyrkovetenskapen* red. S. Borgehammar, 2:a uppl.
- Birging, Johan (2009) *Schartauansk väckelsefromhet i Uddevalla* B-Uppsats i Kristendomens historia, Göteborgs universitet, litteratur, idéhistoria och religion.
- Fransson, Britha m.fl. (2007) *Bönhus och kyrkor i Sävsjö kommuns nio socknar* Sävsjö: Studieförbundet vuxenskolan
- Frohm, Knut (1995) *Livsstil eller organisation: en studie av några kristna gemenskapsgrupper i 1980-talets Sverige* Lysekil: Bokhuset
- Hellman, Axel (1967) *Gället kring Bäveån – 800 års kyrkohistoria* Uddevalla: Barneviks tryckeri
- Lagergren, Anna-Lena (1994) *Ekumenik i Uddevalla* Specialarb., Agnebergsgymnasiet, Uddevalla
- Nestor, Therese (2004) *Att skapa en gemenskap. Communitas i kristna svenska kommuniteter* C-uppsats Uppsala Universitet, inst. för kulturanthropologi och etnologi, kulturanthropologiska avd.
- Nilsson, Fred (1988) *Parakyrkligt. Om business och bön i Sverige* Verbum
- Nilsson, Lennart (1999) *Saliga Emma* Skillingaryds Tryckeri AB
- Olsson, Arne (2013A) *Förnyelse och enhet – motsatspar eller partners?* Uppsala: Masteruppsats, Kyrkovetenskap
- Rappe A. (1962) *Domus Ecclesiae* Stockholm: Diakonistyrelsens förlag
- Skog, Margareta (2010) *Frikyrklighet och ekumenik kring millennieskiftet – I Berndt Gustafssons fotspår – Tre studier*, Lunds Studies in Sociology of Religion
- Tutu, Desmond & Mpho (2014) *Förlåtelse – den fyrfaldiga vägen till helande för oss och vår värld* Örebro: Libris
- Wallace, Anthony (1956) *Revitalization Movements* American Anthropologist, 58 (2), 264–281
- Ögren, Peter (1987) *Kan man ha gemenskap utan att bilda församling?* # Tidskriften Exodus Nr 3 1987 Malmö: Team Offset

KONTAKTUPPGIFTER:

Arne Olsson, arne.olsson@ctr.lu.se, +46 (0)70 3179780